

Parempaan kehitysvammaisten asumiseen

Viiden asumisyksikön arviointi

Sara Viitala
Tytti Wiinikka
Satu Åkerblom

ASUMINEN

Parempaan kehitysvammaisten asumiseen

Viiden asumisyksikön arviointi

**Sara Viitala
Tytti Wiinikka
Satu Åkerblom**

Helsinki 2007

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ

SUOMEN YMPÄRISTÖ 43 | 2007

Ympäristöministeriö
Asunto- ja rakennusosasto

Taitto: Leila Haavasoja
Kansikuva: Tytti Wiinikka
Sisäsivujen kuvat: Tytti Wiinikka, Sara Viitala,
Otso Helenius

Julkaisu on saatavana myös internetistä:
www.ymparisto.fi/julkaisut

Edita Oy, Helsinki 2007

ISBN 978-952-11-2924-7 (nid.)
ISBN 978-952-11-2925-4 (PDF)
ISSN 1238-7312 (pain.)
ISSN 1796-1637 (verkkoj.)

ESIPUHE

Kehitysvammaisten asumisen ja palvelujen järjestämistä on viime aikoina pohdittu monella rintamalla. Kehitysvammaisten, kuten muidenkin vammaisten ihmisten asuminen, tulisi järjestää tavallisessa asumisympäristössä. Lähtökohtana on esteetön ja hyvin toimiva asunto, johon tuodaan asukkaahan tarvitsemat tuki- ja muut palvelut. Keskeisenä pyrkimyksenä tulee olla koti, sellaisena kuin ymmärrämme kodin eli riittävän kokoinen yksityinen tila elämiseen ja jokapäiväisiin toimiin.

Tässä raportissa esiteltävä kehitysvammaisten asumisyksiköiden arviointi toteutettiin Teknillisen korkeakoulun Sosiaali- ja terveydenhuollon tekniikan ja rakentamisen instituutissa Soterassa. Tutkimuksen tekivät tutkimuspäällikkö Satu Åkerblom, tutkija Sara Viitala, tutkija Tytti Wiinikka ja tutkimusapulainen Otso Helenius. Ympäristöministeriön lisäksi hanketta rahoittivat Raha-automaattiyhdistys, Asumispalvelusäätiö ASPA, Kehitysvammaisten palvelusäätiö, Kehitysvammaisten tukiliitto Ry, Savon Vammaisasuntosäätiö, Honkalampi-säätiö ja Uudenmaan Vammaispalvelut Oy.

Hankkeessa arvioitiin viisi kehitysvammaisten asumisyksikköä, erityisesti niiden suunnitteluratkaisuja ja toteutusta sekä niiden toimivuutta asukkaiden ja työntekijöiden näkökulmasta. Yhdessä käyttäjien ja asiantuntijoiden kanssa arvioitiin myös, mitkä fyysiset ominaisuudet tekevät asumisyksiköistä viihtyisiä ja toimivia koteja asukkailleen. Arvioinnin pohjalta esitetään asumisyksiköiden suunnittelussa ja rakentamisessa huomioon otettavia kehittämisnäkökulmia. Arvioitavat kohteet ovat Kauniaisten ryhmäkoti, Kirkonsalmen palvelukoti Iisalmessa, Kesäheinän palvelukoti Kajaanissa, Seinäjoen asumispalveluryhmä ja Alahärmän asumispalveluryhmä. Nämä kohteet ovat erilaisia sekä asukkaiden itsenäisyyden ja toimintakyvyn kannalta, mutta myös toteutus- ja rahoitusratkaisujen kannalta.

Tutkimusprojektin johtoryhmään kuuluivat seuraavat rahoittajien edustajat ja asiantuntijat: asuntoneuvos Raija Hynynen ympäristöministeriöstä, johtaja Jouko Hämäläinen Savon Vammaisasuntosäätiöstä, arviointipäällikkö Jorma Kaakkuriniemi Raha-automaattiyhdistyksestä, toiminnanjohtaja Päivi Kari ja palvelupäällikkö Jere Metsähonkala Kehitysvammaisten Palvelusäätiön edustajina, toimitusjohtaja Markku Lehtimäki Uudenmaan Vammaispalvelut Oy:stä, johtaja Jouko Liukkonen Honkalampi-säätiöstä, toiminnanjohtaja Susanna Lohiniemi Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:stä, kehittäispäällikkö Raija Mansikkamäki Asumispalvelusäätiö ASPAsta, ylitarkastaja Aini Kimpimäki sosiaali- ja terveysministeriöstä, puheenjohtaja Tommi Kivimäki Me Itse ry:stä, johtaja Markku Niemelä Uudenmaan erityispalvelut -kuntayhtymästä, projektipäällikkö Päivi Nurmi-Koikkalainen Stakesista ja apulaisjohtaja Alpo Uski Valtion asuntorahastosta.

Kehitysvammaisten asumisen ja palvelujen kehittämisessä tarvitaan alan toimijoiden, valtion ja kuntien yhteistyötä. Yhteisin ponnistuksin saadaan aikaan kehitysvammaisten tarvitsemia asumisratkaisuja, joko asumisyksiköissä (ryhmäkodeissa) tai yksittäisissä asunnoissa siten, että riittävä tuki asumiseen on saatavilla. Tämä raportti on hyvä esimerkki tällaisesta yhteisestä ponnistuksesta.

Raija Hynynen
Asuntoneuvos
Ympäristöministeriö

SISÄLTÖ

Esipuhe	3
1 Lukijalle	5
2 Taustaa	7
3 Kirjallisuuskatsaus	9
4 Tutkimuksen tavoite, aineisto ja menetelmät	17
5 Kohteiden kuvaus	22
5.1 Kauniaisten ryhmäkoti	22
5.2 Kirkonsalmen palvelukodin autismiyksikkö, Iisalmi	24
5.3 Kesäheinän palvelukoti, Kajaani	26
5.4 Seinäjoen asumispalveluryhmä	28
5.5 Alahärmän asumispalveluryhmä	30
6 Tutkimusaineistojen yhteenvedot	32
6.1 Havainnoinnit	32
6.2 Asukkaiden teemahaastattelut, omais- ja henkilökuntakyselyt	35
6.3 Suunnittelijoille ja toteuttajille tehty nettikysely	37
6.4 Työpajat	41
7 Tutkimustulokset	45
7.1 Esteettömyydestä	47
7.2 Tarveselvitys ja hankesuunnittelu	47
7.3 Tilaratkaisujen kriteerit	47
7.3.1 Asumisyksikön sijainti	48
7.3.2 Asuintilat	48
7.3.3 Yhteistilat	51
7.3.4 Yhteiset ulkotilat	54
7.3.5 Muita tilasuunnittelua koskevia asioita	56
7.3.6 Henkilökunnan tilat	57
7.3.7 Turvallisuus	58
8 Johtopäätökset	60
Kirjallisuus.....	67
Liite 1. Havainnointilomakkeet	70
Liite 2. Haastattelulomakkeet	73
Liite 3. Kohdekohtaiset havainnot	101
Liite 4. Asukashaastattelujen sekä omaisille ja henkilökunnalle suunnattujen kyselyjen kohdekohtaiset tulokset	127
Liite 5. Työpajat 1 ja 2	164
Kuvailulehdet	176

1 Lukijalle

Kehitysvammaisten palvelujärjestelmässä on maassamme tapahtunut laitoshuollon purkamisen seurauksena selvä muutos avopalvelujen suuntaan. Asumispalvelujen kehittämisessä on vielä paljon tehtävää, vaikka kehitysvammalaitosten paikkaluku on viimeisen kymmenen vuoden aikana selvästi pienentynyt. Tarjonta on riittämätöntä ja erilaisten asumisratkaisujen tutkimiselle ja kehittämiselle on tarvetta. Sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti vuonna 2006 selvityksen laitosasumisen hallitusta hajauttamisesta. Selvityksen tekijä, johtaja Markku Niemelä, kartoitti erityishuoltopiirien, kuntien sekä palvelun tuottajien suunnitelmat laitospaikkojen vähentämiseksi. Selvityksen perusteella laaditaan toiminta-ohjelma, jonka toteuttamisen tavoitteena on saada laitosasumisen sijaan yksilöllisempiä asumismuotoja.

Ympäristöministeriö käynnisti sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen rinnalle vuoden 2006 lopulla kehitysvammaisten asumisyksiköiden tilaratkaisuja tutkivan projektin, joka toteutettiin Teknillisen korkeakoulun Sotera-instituutissa. Tämän hankkeen nimenä oli Kevät.

Kevät-projektin tavoitteena oli tuottaa tietoa kehitysvammaisten asumisyksiköiden suunnittelua ja kehittämistä varten sekä määritellä arviointikriteereitä, joita voidaan käyttää tulevien asumisyksiköiden toteutuksessa. Hankkeessa tutkittiin 2000-luvun alussa rakennettuja kehitysvammaisten asumisyksiköitä tarkastelemalla niiden suunnitteluratkaisuja ja toteutusta sekä arvioimalla niiden toimivuutta asukkaiden ja työntekijöiden näkökulmasta.

Tutkimuskohteiksi valittiin viisi erityyppistä asumisyksikköä: Asumispalvelusäätiö ASPAn asumispalveluryhmät Seinäjoella ja Alahärmässä, Uudenmaan Vammaispalvelut Oy:n Kauniaisten ryhmäkoti, Kehitysvammaisten Palvelusäätiön Kesäheinän palvelukoti Kajaanissa sekä Savon Vammaisasuntosäätiön Kirkonsalmen palvelukodin autismiyksikkö Iisalmessa.

Kohteissa tehtiin havainnointitutkimus ja yksiköiden asukkaille tehtiin teemahaastattelu. Suunnittelijoille ja toteuttajille, asukkaiden omaisille sekä yksiköiden henkilökunnalle laadittiin kyselyt. Käyttäjäpalautteen avulla kerättiin tietoa asumiseen liittyvistä toiveista ja odotuksista sekä asunnonhankintaprosessin onnistumisesta. Suunnittelijoille ja toteuttajille suunnatulla kyselyllä kartoitettiin erityisasumiskohteen tavanomaisesta asuntorakentamiskohteesta mahdollisesti poikkeavia seikkoja.

Projektin aikana järjestettiin kaksi työpajaa, joihin osallistuivat johtoryhmän jäsenten ja tutkijoiden lisäksi seuraavat henkilöt: palvelukodin johtaja Niina Argillander Savon Vammaisasuntosäätiöstä, kehittämispäällikkö Marjaliisa Björkman Asumispalvelusäätiöstä, kehitysvammaisen omainen Katariina Hakala Savu ry:stä, Espoon asumispalvelujen esimies Päivi Halttunen Uudenmaan erityispalvelut -kuntayhtymästä, projektipäällikkö Minna Harjajärvi Kehitysvammaliitosta, kehitysvammaisen omainen Marjukka Havumäki Savu ry:stä, projek-

tipäällikkö Susanna Hintsala Kehitysvammaliitosta, ohjaaja Anu Hynynen Savon Vammaisasuntosäätiöstä, erikoissuunnittelija Marika Hyvärinen Kehitysvammaliitosta, kehitysvammaisen omainen Jari Jetsonen Savu ry:stä, laatupäällikkö Päivi Kari Kehitysvammaisten palvelusäätiöstä, erikoissuunnittelija Pirjo-Liisa Kotiranta Stakesista, toimitusjohtaja Markku Lehtimäki Uudenmaan Vammaispalvelut Oy:stä, rakennuttajapäällikkö Veikko Luhtanen Raha-automaattiyhdistyksestä, asukas Anita Luoto Kauniaisten ryhmäkodista, arkkitehti Art Michael, toimitusjohtaja Pekka Mikkola Asumispalvelusäätiöstä, projektipäällikkö Kimmo Parkkinen Asumispalvelusäätiöstä, ohjaaja Outi Pietarinen Kauniaisten ryhmäkodista, asumisen suunnittelija Aarne Rajalahti Kehitysvammaisten palvelusäätiöstä, varapuheenjohtaja Ulla Topi Me Itse ry:stä, kehitysvammaisen omainen Leena Tyynilä Savu ry:stä ja toiminnanjohtaja Markku Virkamäki Kehitysvammaisten palvelusäätiöstä.

2 Taustaa

Sosiaali- ja terveysministeriö aloitti 1990-luvun alkupuolella kehitysvammaisia koskevan palvelurakennemuutoksen, jonka tavoitteena oli laitoshuollon purkaminen, palvelurakenteen kehittäminen avohuoltopainotteiseksi ja kotona asumisen tukeminen. Sen seurauksena kehitysvammaisten palvelujärjestelmässä onkin tapahtunut muutos avopalvelujen suuntaan. Asumispalvelujen tilanne ei kuitenkaan ole vielä tyydyttävä. Suomi on edelleen Pohjoismaiden laitosvaltaisimaa. Laitoshuollon purku tulee toteuttaa siten, että eri-ikäisille ja erilaisessa elämäntilanteessa oleville kehitysvammaisille voidaan tarjota sopiva asumisratkaisu ja tarvittavat tukipalvelut. Sosiaali- ja terveysministeriö pyysi keväällä 2006 Uudenmaan erityispalvelujen kuntayhtymän johtajaa Markku Niemelää laatimaan ehdotukset toimenpiteistä, joiden avulla kehitysvammaisten laitosasumista voidaan hallitusti hajauttaa.

Kunnat järjestävät vammaisten henkilöiden asumispalveluja eri tavoin. Vammaispalvelulain mukaan kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle palveluasuminen, mikäli tämä välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisen elämän toiminnoista eikä ole laitoshoidon tarpeessa. Itsenäistä asumista voidaan tukea myös korvaamalla henkilölle avustajan palkkaamisesta aiheutuvat kustannukset. Kehitysvammalain mukaan kunnat järjestävät mm. asumista ja yksilöllistä huolenpitoa sekä muuta huolenpitoa.

Vammaisten henkilöiden asumisen palvelujen henkilömäärät vuonna 2006 (Kuntien toimintatilasto):

Vaikeavammaisten palveluasuminen	3 088
Henkilökohtainen avustaja	4 548
Kehitysvammaisten autettu asuminen	5 355
Kehitysvammaisten ohjattu asuminen	2 341
Kehitysvammaisten tukiasuminen	1 753
Kehitysvammaisten perhehoito	1 253
Kehitysvammaisten laitoshoido	2 496

Esteetön ja toimiva asunto sopivassa ympäristössä vähentää usein erityispalveluiden tarvetta. Tavoitteena on kehittää asumisratkaisuja, jotka vastaavat kehitysvammaisten yksilöllisiin tarpeisiin. Asukkaiden yksilölliset vaatimukset huomioon ottavista ja työntekijöiden työtä helpottavista ratkaisuista on kansantaloudellista hyötyä. Asukas tarvitsee vähemmän apua. Omaiset ja henkilökunta kuormittuvat vähemmän, jos asuinyksikön tilat vastaavat hyvin käyttäjien tarpeita.

Valtion asuntorahasto ARA on vuodesta 2005 lähtien myöntänyt investointiavustuksia erityisryhmien asunto-olojen parantamiseen. Tarkoituksena on muun muassa

saada eri väestöryhmien käyttöön vuokratasoltaan kohtuullisia asuntoja kohteisiin, joissa voidaan toteuttaa tarvittavia erityisratkaisuja. Lisäksi Raha-automaattiyhdistys avustaa yleishyödyllisten yhteisöjen ja säätiöiden hankkeita, joissa toteutetaan erityisryhmien tukiasumISRatkaisuja.

3 Kirjallisuuskatsaus

Tässä kirjallisuuskatsauksessa käsitellään taustatiedoksi kehitysvammaisten asumista koskevaa kirjallisuutta ja erityisryhmien asuntopuunnittelua koskevaa ohjeistusta. Materiaali on jaettu kolmeen ryhmään: lait ja laatusuosituksien, suunnittelun ohjeistus sekä asukkaiden kokemuksia koskeva kirjallisuus.

Lait ja laatusuosituksien

Kunta- ja palvelurakennemuutuksesta koskevan, vuoden 2007 alusta voimaan astuneen lain¹ tarkoituksena on luoda edellytykset kunta- ja palvelurakennemuutukselle. Lain tavoitteena on varmistaa koko maassa asukkaiden saatavilla olevat, laadukkaat palvelut.

Maankäyttö- ja rakennuslain² tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitys. Lain tavoitteena on myös turvata jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun, suunnittelun laatu ja vuorovaikutteisuus, asiantuntemuksen monipuolisuus sekä avoin tiedottaminen käsiteltävinä olevissa asioissa.

Alueiden käytön suunnittelun tavoitteena on vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin perustuen edistää mm. turvallisen, terveellisen, viihtyisän, sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien, kuten lasten, vanhusten ja vammaisten, tarpeet tyydyttävän elin- ja toimintaympäristön luomista; yhdyskuntien toimivuutta ja hyvää rakentamista sekä palvelujen saatavuutta. Rakentamisen ohjauksen tavoitteena on edistää mm. hyvän ja käyttäjien tarpeita palvelevan, terveellisen, turvallisen ja viihtyisän sekä sosiaalisesti toimivan ja esteettisesti tasapainoisen elinympäristön aikaansaamista ja rakentamista, joka perustuu elinkaariominaisuuksiltaan kestäviin ja taloudellisiin, sosiaalisesti ja ekologisesti toimiviin sekä kulttuuriarvoja luoviin ja säilyttäviin ratkaisuihin. Ympäristöministeriö antaa tätä lakia täydentäviä rakentamista koskevia teknisiä ja näitä vastaavia yleisiä määräyksiä ja ohjeita, jotka julkaistaan Suomen rakentamismääräyskokoelmassa.

Sikä maankäyttö- ja rakennuslailla että sitä täydentävillä Suomen rakentamismääräyskokoelman rakennusten esteettömyyttä koskevilla määräyksillä pyritään osaltaan edistämään ja toteuttamaan kansalaisten yhdenvertaisuutta, johon laki velvoittaa³.

YK:ssa hyväksyttiin joulukuussa 2006 uusi ihmisoikeussopimus, vammaisten oikeuksien yleissopimus. Suomi allekirjoitti sopimuksen maaliskuussa 2007 ja sopimuksen ratifiointi on paraikaa työn alla. Yleissopimus ei varsinaisesti luo uusia oikeuksia aiempiin ihmisoikeussopimukseen verrattuna, mutta se konkretisoi niitä vammaisten

1 Laki kunta- ja palvelurakennemuutuksesta. 2007.

2 Maankäyttö- ja rakennuslaki 1999.

3 Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2005/21.

kannalta. Vammaisten asumisen kysymyksiä käsitellään sopimuksen 19 artiklassa. Sen mukaan vammaisella henkilöllä on oikeus elää yhteisössä muiden ihmisten kanssa yhdenvertaisesti. Sopimuksessa tavoitteena on myös osallisuus ja osallistuminen yhteisön elämään. Sen mukaan vammaisella on oikeus valita asumismuotonsa, asuinpaikkansa ja kenen kanssa haluaa asua. Pakkoja eriytettyihin ratkaisuihin ei pidetä hyväksyttävänä. Tavoitteena ovat erilaiset palvelut ja tuki, henkilökohtainen apu, kotiin ja asumiseen sekä osallistuminen ja syrjäytymisen ehkäisy, yleisten palvelujen esteettömyys ja saavutettavuus.

Euroopan neuvosto pyrkii edistämään jäsenmaidensa yhtenäisyyttä, suojelemaan ihmisoikeuksia ja moniarvoista demokratiaa, parantamaan elinolosuhteita sekä edistämään inhimillisiä arvoja. Euroopan neuvostossa on laadittu jäsenmaita sitova yleis-sopimuksia eri aloilta sekä jäsenmaiden politiikkaa ohjaavia suosituksia. Euroopan neuvoston ministerikomitea hyväksyi huhtikuussa 2006 uuden vammaispoliittisen ohjelman⁴ vuosille 2006-2015. Sen tärkein tavoite on toimia käytännön työvälineenä, jonka avulla kehitetään ja pannaan toimeen toteuttamiskelpoisia strategioita. Strategian avulla saadaan aikaan vammaisten henkilöiden täysi osallistuminen yhteiskunnassa sekä lopulta vammaisnäkökulman tuominen jäsenvaltioiden kaikkien alojen politiikkaan. Ohjelma on jaettu 15 toimintalinjaan, joista yksi käsittelee rakennettua ympäristöä.

Vammaispolitiikan toteuttaminen on jäsenmaiden hallitusten vastuulla. Hallitus antoi ensimmäisen vammaispoliittisen selontekonsa eduskunnalle keväällä 2006⁵. Selonteossa hallitus arvioi nykyisen vammaispolitiikan vahvuuksia ja haasteita sekä esittää ratkaisuja sen kehittämiseksi ja uudistamiseksi. Selonteon myötä Suomi on jo toteuttanut Euroopan neuvoston vammaispoliittiseen ohjelmaan liittyvän ensimmäisen tehtävän eli suorittanut tilannearvion.

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisun ”Yksilölliset palvelut, toimivat asunnot ja esteetön ympäristö - vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus”⁶ tavoitteena on tukea kuntia vammaisten ihmisten asumisen ja asumispalveluiden kehittämisessä. Suositus on tarkoitettu ensisijaisesti kuntien johdon, johtavien viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden käyttöön päätöksenteon tueksi. Sen toivotaan myös tukevan palveluita toteuttavan henkilöstön toimintaa.

Suosituksen perustana on perustuslain mukainen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Lähtökohtana suosituksessa on asiakaslähtöisyys sekä asumisen monimuotoisuus. Asuminen ja siihen liittyvät toiminnot ovat keskeinen osa ihmisen hyvinvointia. Suosituksen tavoitteena on luoda edellytykset yhdenvertaisuuden toteutumiseksi sekä parantaa vammaisten ihmisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia yhteiskunnassa.

Laatusuositus ei anna suoraa ohjetta asuntojen koosta eikä myöskään yksittäisistä ratkaisuista, vaan kuvaa tavoiteltavaa tilaa, jossa asuminen on mahdollista. Selvitystyön aikana on esitetty paljon toisistaan poikkeavia mielipiteitä siitä, minkä tyyppisinä ja minkä kokoisina uudet asumisyksiköt pitäisi toteuttaa. Yksikköjen koon ja sijainnin lisäksi henkilöstön määrä ja osaaminen sekä asumisen turvallisuuteen liittyvät kysymykset ovat nousseet entistä enemmän esille.

Kehitysvamma-alan järjestöt käynnistivät vuonna 2003 yhteisen hankkeen, jonka tarkoituksena oli tukea STM:n laatusuosituksen käyttöönottoa ja soveltamista kehitysvammopalveluissa sekä arvioida suositusten käyttökelpoisuutta kehitysvammaisten asumispalvelujen arvioinnissa ja kehittämisessä. Kehitysvamma-alan järjestöjen ”Hyvät käytännöt ja vammaisten asumispalvelujen laatusuositukset” –projekti⁷ toteutettiin lokakuun 2003 ja syyskuun 2004 välisenä aikana.

4 Euroopan neuvoston vammaispoliittinen toimintaohjelma 2006:18.

5 STM 2006:9.

6 STM 2003:4.

7 Hintsala S., Nummelin T. & Matikka L. 2004.

Kehitysvammaliiton osaprojektin tavoitteena oli kuntien käytäntöjen selvitys laatusuosituksen ydinalueilla sekä hyvien käytäntöjen kokoaminen yhteen ja sen tuloksena syntyi kehitysvammaisten asumis- ym. palveluiden itsearviointimalli kunnille. Arvioinnin osa-alueita olivat strategia, esteetön ympäristö, asuminen, yleiset palvelut ja yksilölliset palvelut.

Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantamista selvittänyt työryhmä⁸ kartoitti erityisryhmien asumisturvallisuutta tapaturmien ja ennalta ehkäisevän työn kannalta. Selvitys liittyi valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden ohjelman linjauksiin ja toimenpiteisiin. Työryhmä teki myös ehdotuksia lainsäädännön, ohjeistuksen ja toimenpiteiden kehittämistä. Selvityksessä erityisryhmiin kuuluviksi määritellään henkilöt, joilla on heikentynyt toimintakyky aiheuttaa vaaratilanteita tai vaikeuttaa toimintaa hätätilanteessa. Selvitys koski ikääntyneiden, vammaisten ja mielenterveyskuntoutujien sekä päihdeongelmaisten asumisen turvallisuutta. Kohderyhmästä suurin osa asuu tavallisessa asunnossa. Yleisimmät riskit ovat kaatumistapaturmat ja tulipalot. Ennalta ehkäisevän toimintatavan ja yhteistyön vahvistaminen ovat keskeisiä kehittämisen painopisteitä. Työryhmä esittää ehdotuksia valtakunnallisten linjausten ja lainsäädännön, paikallisen turvallisuustyön ja määräysten, ohjeistuksen ja valvonnan sekä asumisratkaisujen kehittämiseksi. Lisäksi esitetään ehdotuksia asumisturvallisuutta edistävien palvelujen ja toimintojen, neuvonnan ja tekniikan sekä väestöviestinnän, osaamisen vahvistamisen ja tutkimusyhteistyön kehittämiseksi.

Suomen Pelastusalan keskusjärjestö on julkaissut oppaan⁹ erityisryhmien asumisturvallisuuden kehittämistä varten. Oppaassa on tarkistuslista, joka on tarkoitettu helpottamaan paloturvallisuuden ja tapaturmariskien arviointia asunnoissa. Tarkistuslista on suunniteltu erityisryhmien tarpeisiin, esimerkiksi ikääntyneille ja liikuntarajoitteisille, mutta soveltuu myös yleisemmin asumisturvallisuuden arviointiin ja suunnitteluun. Sen avulla voidaan arvioida esimerkiksi kehitysvammaisten mahdollisuuksia selvittää asumisympäristössään turvallisesti.

Suunnitteluohjeistus

Esteetöntä rakennusta koskevia määräyksiä ja ohjeita on Suomen rakentamismääräyskokoelman osassa F1, ja rakennuksen käyttöturvallisuutta koskevia määräyksiä ja ohjeita osassa F2. Osassa G1 käsitellään asuntosuunnittelua ja sitä koskevia määräyksiä ja ohjeita, ja osassa G2 valtion tukemaa asuntorakentamista ja sitä koskevia määräyksiä ja ohjeita. Rakentamismääräyskokoelman määräykset ovat velvoittavia. Ohjeet sen sijaan eivät ole velvoittavia, vaan muitakin kuin niissä esitettyjä ratkaisuja voidaan käyttää, jos ne täyttävät rakentamiselle asetetut vaatimukset. Rakentamismääräyskokoelman määräykset koskevat uuden rakennuksen rakentamista. Rakennuksen korjaus- ja muutostyössä määräyksiä sovelletaan vain siltä osin kuin toimenpiteen laatu ja laajuus sekä rakennuksen tai sen osan mahdollisesti muutettava käyttötapa edellyttävät, jollei määräyksissä nimenomaisesti määrätä toisin.

Erilaiset tahot julkaisevat esteettömään rakentamiseen liittyviä ohjeita ja oppaita. Tällaisia tahoja ovat mm. ympäristöministeriö, Valtion asuntorahasto ARA, Valtion teknillinen tutkimuskeskus VTT, Teknillinen korkeakoulu TKK ja Invalidiliitto.

Ympäristöministeriön julkaisut ilmestyvät ympäristöhallinnon yhteisissä julkaisusarjoissa. Esimerkiksi Suomen ympäristö -sarja sisältää valtakunnallisesti merkittäviä tutkimuksia, selvityksiä ja työryhmämietintöjä. Yksi sarjan teemoista on asuminen ja esimerkiksi elämänkaariasumista käsittelevässä raportissa¹⁰ pohditaan, mitä voisivat olla elämänkaarikorttelin suunnittelun keskeisimmät lähtökohdat. Vuokratalojen

8 Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen. 2007.

9 SPEK.2007. Erehdykset ja unohdukset salliva asuinympäristö.

10 Päivinen, Saarikoski, Virrankoski. 2004.

käyttötarkoituksen muutoksista on tehty selvitys¹¹, joka esittelee siitä esimerkkejä. Raportoidut ja arvioidut kohteet ovat eri puolelta Suomea ja tehdyn muutoksen laajuus vaihtelee pienestä muutaman asunnon saneerauksesta kokonaisen kerrostalon käyttötarkoituksen muutokseen. Suurin osa kuvatuista kohteista on muutoksia erityyppiseen palveluasumiseen; muita ovat muutokset päivähoitokäyttöön, omistusasunnoiksi tai lomaosakkeiksi. Selvityksessä kartoitetaan lisäksi muutosprosessin ongelmakohtia ja kehittämistarpeita sekä muutospäätöksessä huomioon otettavia tekijöitä.

Valtion asuntorahaston (ARA) tehtävänä on myöntää korkotukilainoja vuokra- ja asumisoikeusasuntojen rakentamiseen, peruskorjaamiseen ja hankintaan sekä myöntää avustuksia. ARA:n tavoitteena on aikaansaada hyvin suunniteltuja asuntoja, jotka ovat laadukkaita ja silti kohtuuhintaisia. ARA:n vetämä työryhmä¹² on laatinut raportin erityisryhmien asumisen kehittämisestä ja parantamisesta. Raportissa tarkastellaan laajasti, miten ARA voisi paremmin tukea ja kehittää erityisryhmien asumista mm. nostamalla tavallisenkin ARA-tuotannon laatua erityisryhmien asumisen kannalta. Raportti on tulostettavissa pdf-muodossa ARA:n verkkosivuilta.

ARA:n verkkosivuilta on pääsy myös ARVI - Asunnon arviointimenetelmään, joka on tietokanta ja työväline esteettömän asunnon ja asuinympäristön suunnittelua ja arviointia varten¹³. ARA on myös julkaissut oppaan¹⁴ sekä tavallisten että erityisryhmiin kuuluville tarkoitettujen pienasuntojen suunnittelua varten. Oppaassa tarkastellaan pienasuntojen yleistä soveltuvuutta erilaisiin elämäntilanteisiin ja niiden tilallisia ja toiminnallisia laatuksia asuntohankkeiden eri osapuolten näkökulmasta.

Valtion teknillinen tutkimuskeskus VTT on asiantuntijaorganisaatio, joka kehittää uutta teknologiaa, tuottaa tutkimus-, kehitys-, testaus- ja tietopalveluita sekä kotimaisille että kansainvälisille asiakkailleen, yrityksille ja julkiselle sektorille. VTT on tutkinut "Esteettömästi ja turvallisesti kotiin - esteettömyyspolku uudisrakentamisessa" -hankkeessaan asuinkorttelin kulkureittien käytettävyyden, turvallisuuden ja toimivuuden parantamista. Lähtökohtana oli selvittää, miten esimerkiksi bussipysäkiltä tai jalkakäytävältä pääsee kerrostalon sisälle ja edelleen asunnon eteiseen, vaikka liikkuisikin pyörätuolilla. Hankkeen tuloksena kuvataan mm. esteettömän ja turvallisen liikkumisreitien ominaisuudet ja suositellaan asukas- ja käyttäjakeskeisiä rakennussuunnittelun menetelmiä, jotta erityisesti liikkumisesteisten tarpeet tulevat huomioonotetuiksi¹⁵.

Teknillisen korkeakoulun Sosiaali- ja terveydenhuollon tekniikan ja rakentamisen Sotera-instituutti tekee perus- ja soveltavaa tutkimusta mm. erityisryhmien asuinympäristöistä, julkaisee oppaita ja toimii asiantuntijatehtävissä. Instituutti on julkaissut yhdessä opetusministeriön ja Rakennustieto Oy:n kanssa oppaan¹⁶ iäkkäiden ihmisten liikuntapaikkojen suunnittelusta, jota voidaan soveltaa muidenkin palvelu- ja hoivaympäristöjen suunnittelussa. Instituutti on myös julkaissut oppaan, esteettömyyden toteuttamiseksi asuinympäristössä¹⁷. Edellä mainittu ARVI - asunnon arviointimenetelmä on kehitetty Sotera-instituutissa. Teknillisessä korkeakoulussa on tehty arkkitehtuurin alan diplomityö¹⁸, jossa kartoitetaan aikuisten autistien käyttäjävaatimuksia päivätoiminnassa ja asumisessa.

Invalidiliitto on tuki- ja liikuntaelinvammainen valtakunnallinen etu- ja palvelujärjestö. Liitto vaikuttaa vammaisten ihmisten ihmisoikeuksien toteutumiseksi

11 Lyytikä & Kukkonen. 2006.

12 Erityisryhmien asumisen kehittämisen työryhmä. 2007.

13 www.ara.fi

14 Kaipainen M. 2005.

15 Koukkari H. ym. 2001.

16 Lehmuspuiisto V. & Åkerblom S. 2007.

17 Tuononen T. & Åkerblom S. 2005.

18 Ståhlberg F. 2001.

ja tuottaa vammaisten tarvitsemia palveluita. Invalidiliiton verkkosivuilta¹⁹ löytyy tietoa rakennetun ympäristön ja liikkumisen esteettömyydestä. Osoitteessa on esteettömyystiedon keskus internetissä. Verkkosivu palvelee erityisesti suunnittelun ja rakentamisen ammattilaisia ja paikallistoimijoita, mutta myös kuluttajat löytävät sivuilta hyödyllistä tietoa esteettömästä asumisesta. Verkkosivulta löytyy tietoa ja työkaluja esteettömään rakentamiseen ja asumiseen sekä liikkumiseen. Tieto-osio sisältää runsaasti käytännönläheisiä ohjeita kuvineen, tietoa lainsäädännöstä sekä laajan listan teemaa käsittelevistä julkaisuista.

Invalidiliiton Esteetön asuinrakennus -julkaisu²⁰ on ajanmukaistettu ja uudelleen kuvitettu versio aikaisemmin julkaistusta Asunto vammaiselle opaskirjasta. Kirjassa käydään läpi lainsäädäntö, esteettömän suunnittelun yleisiä lähtökohtia, asuinrakennuksen yleissuunnittelua, rakennusosia ja kalusteita, kuten luiskat, hissit, ovet, vetimet ja painikkeet. Asuinrakennuksen toiminnallisten tilojen suunnitteluun annetaan yksityiskohtaiset ja tarkat ohjeet. Piha-alueiden valaistuksen, kulkuväylien, porttien, istutusten ja pihakalusteiden suunnitteluun ja mitoittamiseen annetaan myös ohjeet. Julkaisu on tarkoitettu arkkitehdeille, insinööreille ja rakennusmestareille sekä muille rakennusalan ammattilaisille sekä asunnon rakentamista tai korjaamista suunnitteleville liikkumisesteisille.

Toimiva koti²¹ on Helsingin kaupungin sosiaaliviraston esteettömän asumisen ja sitä tukevien apuvälineiden informaatiokeskus ja näyttely. Keskuksessa voi esimerkiksi tutustua kahteen esteettömään asuntoon, joiden suunnittelussa on toimivuuden lisäksi otettu huomioon viihtyvyys ja kodinomaisuus. Toimivan kodin palvelut on tarkoitettu kaikille, joita kodin esteettömyys ja turvallisuus kiinnostavat. Esillä olevia tuotteita ja ratkaisuja voi testata ja kokeilla. Toimiva koti on havainnollinen tutustumiskohde erilaisten järjestöjen edustajille, sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille ja opiskelijoille sekä asuntorakentamisen suunnittelijoille ja opiskelijoille.

Asukkaiden kokemuksista

Omaisten kanssa asuvien kehitysvammaisten asumispalveluiden tarpeesta ja toiveista on tehty selvityksiä.

Laatua asumiseen -raportti²² liittyy sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2003 julkaisemaan Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuosituksen. Ministeriö myönsi kehitysvamma-alan järjestöille, Kehitysvammaliitolle, Förbundet De Utvecklingsstördas Väl -järjestölle ja Kehitysvammaisten Tukiliitolle määrärahan suosituksen tunnetuksi tekemiseksi. Lisäksi järjestöt selvittivät kehitysvammaisten ja heidän omaistensa toiveita asumisesta, etsivät uusia käytäntöjä sekä muokkasivat vammaisten asumispalvelujen laatusuosituksen selkokielelle. Tässä raportissa esitellään Tukiliiton osahankkeen koulutustilaisuuksiin osallistuneiden kehitysvammaisten ihmisten ja heidän läheistensä näkemyksiä asumisesta ja sen tukipalveluista.

Leena Matikan psykologian alaan kuuluva väitöskirja tarkastelee kehitysvammaisten elämänlaadun arviointia hyvinvointipalvelujen yhteydessä. Elämänlaadun määrittelyä, mittaamista ja elämänlaadun arviointitulosten käyttöä on pidetty lähes itsestään selvänä monissa marginaaliryhmien elämää koskettavissa ratkaisuisissa. Kehitysvammaisten elämänlaadusta ovat muut lausuneet arvioitaan, mutta kehitysvammaisia itseään on kuultu vasta viime vuosina.

Kehitysvammaisille palvelujen laadulla on tavallista suurempi merkitys, koska hyvin monet ovat lähes koko elämänsä pitkäaikaisten asumis- ja tukipalvelujen käyttäjiä. Kun asuminen kattaa hyvin suuren osan ihmisten elämän toiminnoista, on

19 www.esteeton.fi

20 Könkkölä M. 2003.

21 www.toimivakoti.fi

22 Kaukola. 2004.

ajateltu, että elämänlaadun mittareilla voitaisiin osaltaan arvioida myös asumispalvelujen laatua. Tulosten tulkintaa vaikeuttavat elämänlaadun subjektiivisuus sekä ihmisten taipumus korjata omia tulkintojaan todellisuudesta positiiviseen suuntaan. Kehitysvammaisten omia käsityksiä kuuntelemalla voidaan kuitenkin saada selville palvelujen heille tuottamia hyötyjä ja haittoja sekä vahvistaa heidän oman elämänsä hallintaa.²³

Skotlannin aluehallituksen teettämässä selonteossa²⁴ tarkastellaan kehitysvammaisten asumista sekä asumiseen liittyviä ja muita tukipalveluita aiemmin tehtyjen tutkimusten kautta. Raportissa tuodaan esiin kehitysvammaisten asumisratkaisujen, erityisesti ryhmämuotoisen asumisen, ja palveluiden epäkohtia, niiden järjestämiseen liittyviä ongelmia sekä useita perusteltuja näkökulmia siitä, mitä tulisi ottaa huomioon asumisen ja palvelujen järjestämisessä, jotta esimerkiksi yksilön itsemääräämisoikeus ja sosiaalinen integraatio mutta toisaalta turvallisuuden vaatimukset toteutuisivat. Ratkaisuja tarkastellaan myös taloudelliselta kannalta.

Asumispalvelusäätiö ASPA on selvittänyt nuorten kehitysvammaisten tuen tarvetta²⁵. Selvitys liittyy Käpytikka-vanhempainyhdistyksen rakennuttamistehdävään, jonka tarkoituksena oli saada kodit 18 kehitysvammaiselle nuorelle. Selvityksessä käydään läpi erilaisia asumiseen ja elämiseen liittyviä toimintoja ja avuntarvetta niistä suoriutumisen osalta. Selvityksen perusteella asumispalveluryhmän henkilökunnalta toivottiin tukea ympärivuorokautisesti. Sitä puolsi mm. tarve joidenkin nuorten terveyden jatkuvalla seuraamiselle, huoli erimielisyyksien syntyisestä nuorten välillä, vanhempien pelko siitä, että nuori eristäytyy sekä siitä, että toimitaan ainoastaan "laumana". Apua nuorten nähtiin tarvitsevan ajanhallinnassa, raha-asioissa, ruokatalouden hoitamisessa sekä ystävien tapaamisen sekä liikkumisen ja kuljetusten koordinoimisessa. Suurin osa vanhemmista toivoi mm. nuorille yhteisruokailua. Yksilöllisen palvelun takaamiseksi toivottiin asumispalveluryhmään riittäviä henkilökuntaresursseja. Asumisvalmennus nähtiin tärkeäksi elämänmuutokseen totuttelussa ja yhteisöllisyyden rakentamisessa. Selvityksessä annetaan 13 toimenpidesuositusta kehitysvammaisten nuorten asumispalveluun liittyen. Raportissa mm. suositellaan, että kyseisen asumispalveluryhmän kaikkiin asuntoihin tehdään tila- ja liitännäsvaara pesukoneelle.

Kehitysvammaisten nuorten asumista on käsitelty Jyväskylän ammattikorkeakoulun tutkimuksessa²⁶. Tutkimuksen päätarkoitus oli selvittää, millaisia asumisratkaisuja kehitysvammaiset nuoret tarvitsevat ja milloin tarve on ajankohtainen. Tulokseksi saatiin se, että erilaisille asumisratkaisuille on todellista tarvetta.

Autetun asumisen tarve oli tutkimuksen perusteella suurin. Tuetulle asumiselle näytti olevan vähemmän tarvetta. Autetun asumisen valintaan saattaa vaikuttaa se, että vastaajat voivat olla epävarmoja kehitysvammaisen nuoren kyvyistä ja taidoista selvittää vähemmän tuetussa asumisessa. On toisaalta yleistä, että oikeaan asumisratkaisuun päätyminen saattaa edellyttää vaiheittaista etenemistä eri asumisratkaisusta toiseen. Taitojen ja kykyjen karttuessa voidaan siirtyä autetusta asumisesta ohjattuun asumiseen ja sitä kautta mahdollisesti tuettuun tai itsenäiseen asumiseen. Aiemmissä selvityksissä (Kaukola 1994) on todettu, että vanhempien mielestä asuntoloissa ja muussa asumisessa pitäisi olla enemmän ympärivuorokautista valvontaa.

Kehitysvammaisten nuorten itsenäistymiseen ja kotoa pois muuton suurimpina esteinä on mm. sopivien asumisratkaisujen ja tukijärjestelmien puute, vanhempien oma, hyvää tarkoittava toiminta ja asenne sekä molemminpuolinen riippuvuus. Tutkimuksessa todettiin, että kehitysvammaisen ihmisen asumisen suunnittelun lähtökohhtana pitäisi olla hänen omat toiveensa ja jokapäiväinen tuentarpeensa. Asumisen

23 Matikka. 2001.

24 Simmons K. & Watson D. 1999.

25 Karnell. 2004.

26 Ruippo J. 2002.

suunnittelun ja valinnan tulisi lähteä asiakkaan tilanteen yksilöllisestä arvioinnista, ja tukea asumiseen järjestää joustavasti, muuttuvien tarpeiden mukaan.

Oulun yliopiston hoitotieteen laitokselle tehty pro gradu -työ²⁷ kartoitti 15-32-vuotiaiden ei-laitoshoidossa olevien kehitysvammaisten nuorten vanhempien käsitteitä sosiaalisilta verkostoilta saadusta tuesta sekä vastuunjakoperiaatteella toimivasta asumisratkaisusta. Vastuunjakoperiaatteella tarkoitetaan tutkimuksessa sitä, että kehitysvammaisen hoitovastuu jakautuu vanhempien ja yhteiskunnan kesken. Tavoitteena on, että kehitysvammaisen nuori kykenee selviytymään asumisessaan edellytyksiensä mukaisesti mahdollisimman pitkään perheen ja yhteiskunnan tarjoamien tukipalvelujen avulla. Vastuunjakoperiaatteella toimivan asumisen parhaimpina puolina vanhemmat pitivät kehitysvammaisen nuoren kannalta sitä, että nuori tuntee olonsa turvalliseksi tutussa ympäristössä, hänen itsenäistymisensä helpottuu ja että hänellä on mahdollisuus asua myös tilapäishoidon ajan kotonaan.

Göteborgin yliopiston sosiaalityön alaan kuuluvassa väitöskirjassa²⁸ tutkittiin kehitysvammaisten nuorten muuttoa lapsuudenkodista palvelutaloon. Tutkimuksessa tarkasteltiin ja pyrittiin ymmärtämään muuton aiheuttamia vaikutuksia sekä valaisemaan nuorten, heidän vanhempiensa ja palvelutalon henkilökunnan välistä kanssakäymistä poismuuton yhteydessä ja uudessa asumisympäristössä. Tutkimustulosten valossa nuoret näyttivät palvelutaloon muutettuaan alkavan tarvita aiempaa enemmän apua arjessa selviytymisessä. Syyksi epäiltiin palvelutalon toimintatapoja, jotka perustuivat päiväohjelman säännölliseen, kaikille yhteiseen toimintaan, ja toisaalta vanhempien ja henkilökunnan näkemyksiä nuorten avuntarpeesta. Vanhempien ja henkilökunnan näkemykset erosivat toisistaan, mutta johtivat samaan eli yhteisten päivittäisten rutiinien korostumiseen. Yhtäältä katsoen nuorten yhteisasumisessa tarjoutuu mahdollisuus yhteisöllisyyden syntymiseen ja tukeen, ja sitä kautta kehitysvammaisen nuoren henkilökohtaisen vapauden löytymiseen. Toisaalta asuminen saattaa myötävaikuttaa erilaisten haavoittavien kokemusten syntymiseen nuorilla.

Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulun opinnäytetyön²⁹ tavoitteena oli selvittää toimintaterapeuttisen ohjauksen mahdollisuuksia tukea kehitysvammaisen henkilön itsenäistä asumista sekä hänen kokemuksiaan tällaisesta ohjauksesta kotiympäristössään. Tutkimuksessa kävi ilmi itsenäisesti asuvan kehitysvammaisen henkilön ympäristön odotuksia suurempi avun ja ohjauksen tarve päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa sekä yleisesti tarve joustavaan avustamiseen, joka muuttuu asukkaan taitojen kehittyessä.

Vammaisten ihmisten asumispalvelujen tarvetta Enontekiön ja Utsjoen kunnissa selvittävässä tutkimuksessa esitettiin uusia vaihtoehtoisia toimintamalleja asumispalveluiden järjestämiselle. Tutkimuksen³⁰ perusteella todettiin, että asumista eniten haittaavina tekijöinä koettiin yksinäisyys ja avun puute. Lisäksi kaivattiin kodinhoito- ja asiointiapua.

Espeen-Vantaan ammattikorkeakoulussa tehdyssä opinnäytetyössä³¹ arvioitiin Helsingin Koskelan asuntolassa asuvien, kehitysvammaisille aikuisille suunnattujen palveluiden ja asumisen laatua. Laadunarvioinnin tavoitteena oli selvittää, miten asukkaat kokevat asumisen asuntolassa ja miten työ ja harrastukset vaikuttavat elämänlaatuun. Asukkailta kysyttiin myös, millaisia sosiaalisia suhteita heillä on asuntolassa ja sen ulkopuolella. Pyrittiin selvittämään, näkyykö yksilöllisyys asukkaiden saamista palveluissa ja miten itsemääräämisoikeus ja turvallisuus toteutuvat asuntolassa.

27 Lukkaroinen & Kyngäs. 2000.

28 Olin E. 2003.

29 Kettunen M. & Makkonen M. 2002.

30 Laiti. M. 2003.

31 Pöllä L. 2000.

Työn tuloksena todettiin, että oman huoneen rauha ja siellä olevat omat tavarat ovat tärkeitä viihtymisen suhteen, mutta merkittävimmäksi viihtymisen edellytykseksi nousivat sosiaaliset suhteet: suhteet perheenjäseniin, työpaikasta tai omasta asuntolasta saadut ystävät sekä yksikön ohjaajat.

Laurea-ammattikorkeakoulun opinnäytetyössä³² selvitettiin Kirkkonummella omaistensa kanssa asuvien yli 16-vuotiaiden kehitysvammaisten asumispalvelujen tarpeita ja toiveita. Samalla selvitettiin heidän vanhempiensa toiveita lapsensa tulevasta asumisesta. Toivotuimmat asumisratkaisut olivat ohjattu ja autettu asuminen, joissa tukea olisi saatavilla riittävästi tarpeen mukaan. Kaikissa haastatteluissa tuli selkeästi esiin näkemys siitä, että kehitysvammaisille järjestettävän asumisen tulee sijoittua muun asutuksen ja palvelujen läheisyyteen.

---

32 Grönmark, Klemola & Mäkinen. 2005.

4 Tutkimuksen tavoite, aineisto ja menetelmät

Kevät-projektin tehtävänä oli tutkia kehitysvammaisten asumisyksiköjä tarkastelemalla niiden suunnitteluratkaisuja ja toteutusta sekä arvioida niiden toimivuutta asukkaiden ja työntekijöiden näkökulmasta.

Projektin tavoitteena oli tuottaa tietoa kehitysvammaisten asumisyksiköiden suunnittelua ja kehittämistä varten sekä määrittellä arviointikriteerit, joita voidaan käyttää tulevien asumisyksiköiden toteutuksessa. Tavoitteena oli myös yhdessä käyttäjien kanssa pohtia, mitkä fyysisen ympäristön ominaisuudet tekevät asunnosta kodin ja mitkä laitoksen. Edellä mainittujen selvitysten ja arvioinnin pohjalta tuli esittää kehittämistarpeita ja tehdä kehittämisehdotuksia vaihtoehtotarkastelun kautta.

Tutkimuskysymyksiä olivat mm.:

- Mitkä ovat kehitysvammaisten asumisyksiköiden suunnittelun ja toteutuksen lähtökohdat?
- Mitkä tekijät vaikuttavat siihen että asumisyksikkö ei ole laitosmainen?
- Miten asukkaiden yksilöllisten tarpeet tulisi ottaa huomioon suunnitteluratkaisuissa?
- Miten pelastus- ja arkiturvallisuus tulee huomioida?
- Millaiset asumisyksiköt tukevat itsehoitosuutta ja kunnon ylläpitämistä?
- Millaiset asumisyksiköt mahdollistavat asukkaille aktiivisen elämän?
- Miten rahoittajien asettamat laatu- ja hintakriteerit on otettu huomioon?
- Millainen on ja kuinka toteutetaan kustannustehokkaasti kehitysvammaiselle hyvä asumisratkaisu investointi- ja käyttökustannusten suhteen?

Tutkittaviksi kohteiksi valittiin erityyppisiä kehitysvammaisten asumisyksiköitä. Kohteiksi haluttiin sekä tuettuun että itsenäiseen asumiseen tarkoitettuja yksiköitä. Lisäksi haluttiin että kohteet ovat rakennustyyppiltään erilaisia ja sijaitsevat eri puolilla Suomea. Oleellista kohteiden valinnassa oli myös se, että ne on rakennettu 2000-luvulla ja käyttöön otosta on kulunut vähintään vuosi. Johtoryhmä valitsi edellä mainittujen kriteerien pohjalta tutkimuskohteiksi seuraavat asumisyksiköt:

1. Uudenmaan Vammaispalvelut Oy:n Kauniaisten ryhmäkoti.
2. Savon Vammaisasuntosäätiön Kirkonsalmen palvelukodin autismiyksikkö Iisalmessa.
3. Kehitysvammaisten Palvelusäätiön Kesäheinän palvelukoti Kajaanissa.
4. Asumispalvelusäätiö ASPAn Seinäjoen asumispalveluryhmä.
5. Asumispalvelusäätiö ASPAn Alahärmän asumispalveluryhmä.

Kohteista hankittiin lähtötiedoiksi kirjalliset suunnittelu- ja toteutusasiakirjat sekä arkkitehtipiirustukset. Jokaisessa kohteessa tehtiin havainnointitutkimus paikan päällä. Systemaattisesti tehdyssä havainnoinnissa tiloja tarkasteltiin tilasuunnitte-

lun ja tilojen käyttäjien näkökulmista. Havainnointia varten lomake, joka on tämän raportin liitteenä, liite 1. Havainnot dokumentoitiin valokuvaamalla ja tekemällä muistiinpanoja.

Käyttäjäpalautteen avulla kerättiin tietoa kehitysvammaisten asumiseen liittyvistä toiveista ja odotuksista sekä asunnonhankintaprosessin onnistumisesta. Käyttäjäpalautetta kerättiin asukkailta, omaisilta ja henkilökunnalta. Lisäksi kohteiden suunnittelijoille ja toteuttajatahoille laadittiin kysely, joka toteutettiin ns. nettikyselynä. Asukkaiden teemahaastattelu ja kysely omaisille ja henkilökunnalle tehtiin rakenteeltaan lähes samanlaisiksi, jotta vastauksia voitiin myöhemmin vertailla keskenään. Teemahaastattelut tehtiin havainnointikäyntien yhteydessä.

Kysymykset ryhmiteltiin asukkaan tiloja, yksikön yhteisiä sisä- ja ulkotiloja, henkilökunnan tiloja, yksikön sijaintia ja turvallisuutta koskeviin osiin. Asuintiloja koskevat kysymykset jaoteltiin asuinhuonetta, keittiötä ja wc- ja pesutiloja sekä asunnon yhteydessä olevia piha- tai parveketiloja koskeviin osiin.

Yksikön yhteisiä tiloja koskevat kysymykset jaoteltiin oleskelutiloja, keittiötä, ruokailutilaa, pesulaa, kodinhoitohuonetta ja eteistä koskeviin osioihin. Sauna- ja pesutiloista sekä piha- ja ulkotiloista oli omat kysymysosionsa.

Tiloja koskevilla kysymyksillä pyrittiin selvittämään mm. seuraavia asioita:

- Onko tilojen koko sopiva ja määrä riittävä?
- Ovatko tilaa riittävästi esimerkiksi apuvälineen tai avustajan kanssa liikkumiseen?
- Voiko tilan kalustaa haluamallaan tavalla?
- Ovatko tilat toimivia?
- Kuinka tiloissa pääsee kulkemaan?
- Onko asukkaan mahdollista toimia tiloissa itsenäisesti?
- Ovatko kalusteet ja varusteet sijoitettu sopivalla tavalla?
- Ollaanko tyytyväisiä kalusteisiin ja varusteisiin, väreihin ja materiaaleihin sekä säilytystilan määrään?
- Onko tilojen ääneneristys riittävä?
- Onko tiloissa raitis ilma ja sopiva lämpötila?
- Onko valaistus hyvä?
- Onko tilat helppo pitää puhtaana?
- Ovatko tilat viihtyisät?
- Toivotaanko tiloihin muutoksia?

Turvallisuutta koskevat kysymykset käsittelivät turvalaitteiden tunnistamista, niiden käytön helppoutta, tapaturmien esiintyvyyttä sekä valvontaa sisä- ja ulkotiloissa. Lisäksi kysyttiin, koetaanko asumisyksikkö turvalliseksi.

Kohteen sijaintia koskevissa kysymyksissä tiedusteltiin tyytyväisyyttä sijaintiin, kulkuyhteyksistä sekä yhteyksistä erilaisiin palveluihin. Kysyttiin myös, onko asukkaalla mahdollisuus pitää kuntoaan yllä asumisyksikön tiloissa tai sen lähistöllä.

Asukkaiden teemahaastattelu ja omaisten sekä henkilökunnan kyselylomakkeet ovat tämän raportin liitteenä, liite 2.

Asukkaiden teemahaastattelu

Teemahaastattelulla selvitettiin asukkaiden mielipidettä tilaratkaisuista sekä kerättiin tietoa tilojen toimivuudesta. Asukkaita oli valituissa kohteissa yhteensä 50. Tavoitteena oli haastatella noin puolet kunkin kohteen asukkaiden määrästä. Kaikki asukkaat eivät kyenneet kommunikoimaan haastattelun vaatimalla tavalla, joten tavoite ei täysin toteutunut.

Kauniaisten kohteessa haastateltavat valittiin satunnaisotannalla. Iisalmen ja Kajaanin yksiköissä satunnaisotantaa ei voitu käyttää, koska haastatteluun soveltuvia oli vain neljä. Yksi haastattelu jouduttiin keskeyttämään fasilitointia kommunikoinnin apuna käyttävän haastateltavan pyynnöstä. Seinäjoen yksikössä haastateltavat valikoituivat osin henkilökunnan tekemän valinnan perusteella, osin asukkaiden oman kiinnostuksen ja halukkuuden perusteella. Alahärmässä haastateltavien valintaan vaikutti se, että yksikköön oli tulossa toinenkin haastattelututkimus. Henkilökunta toivoi, etteivät samat asukkaat joutuisi molempiin tutkimuksiin.

Vain muutama haastattelu voitiin nauhoittaa. Osa haastateltavista kielsi suoraan nauhoittamisen ja lisäksi havaittiin, että nauhurin esiin ottaminen aiheutti joissakin vastaajissa hermostumista, jolloin nauhoittamisesta luovuttiin ja vastaukset vain kirjattiin haastattelulomakkeeseen.

Taulukko 1.

Tavoitteena olleiden ja toteutuneiden asukkaiden teemahaastattelujen määrät kohteittain.

Teemahaastattelut	Asukkaat	
	”Haastateltavien määrä (tavoitteena puolet yksikön asukkaiden määrästä)”	Haastatellut asukkaat
Kauniaisten ryhmäkoti	6	6
Kirkonsalmen palvelukoti, Iisalmi	5	2
Kesäheinän palvelukoti, Kajaani	5-6	2
Seinäjoen asumispalveluryhmä	5	5
Alahärmän asumispalveluryhmä	3-4	4
Yhteensä	24-26	19

Kysely omaisille

Kyselyillä selvitettiin omaisten mielipidettä tilaratkaisuista sekä kerättiin tietoa tilojen toimivuudesta. Asukkaiden omaisille kyselyjä postitettiin yksi lomake jokaista asukasta kohti. Kyselyitä postitettiin yhteensä 50 ja vastauksia palautui 32.

Ohessa on taulukko lähetettyjen kyselyiden ja palautuneiden vastausten määrästä kohteittain.

Taulukko 2.

Tavoitteena olleiden ja toteutuneiden omaisten kyselyvastausten määrät kohteittain.

Kysely omaisille	Omaiset	
	Omaisten määrä = asukkaiden määrä / yksikkö	Vastauksia palautui
Kauniaisten ryhmäkoti	12	7
Kirkonsalmen palvelukoti, Iisalmi	10	5
Kesäheinän palvelukoti, Kajaani	11	7
Seinäjoen asumispalveluryhmä	10	9
Alahärmän asumispalveluryhmä	7	4
Yhteensä	50	32

Kysely henkilökunnalle

Kyselyillä selvitettiin henkilökunnan mielipidettä tilaratkaisuista sekä kerättiin tietoa tilojen toimivuudesta. Henkilökunnan kyselyssä painotettiin tilojen arviointia erityisesti työtehtävien suorittamisen kannalta. Henkilökuntaa haastateltiin jonkin verran myös havainnointien yhteydessä. Henkilökuntaa pyydettiin arvioimaan asukkaiden asuntoja ja yhteistiloja erityisesti työtehtävien suorittamisen kannalta. Kysymyksissä painotettiin erityisesti sitä, pystyykö tiloissa toimimaan ergonomisesti oikeissa asennoissa ja onko tiloissa työtä hankaloittavia ratkaisuja. Henkilökunnan toimistotilojen sekä sosiaalityötilojen arviointia varten oli erillinen osio vain henkilökuntaa varten.

Kyselylomakkeet joka vietiin tai postitettiin tutkittaviin yksiköihin. Ohessa on taulukko lähetettyjen kyselyiden ja palautuneiden vastausten määrästä kohteittain.

Taulukko 3.

Kohteiden henkilökuntamäärät ja kyselyyn vastanneiden määrät.

Kysely henkilökunnalle	Henkilökunta	
	Henkilökunnan määrä	Vastauksia palautui
Kauniaisten ryhmäkoti	8	8
Kirkonsalmen palvelukoti, Iisalmi	14	4
Kesäheinän palvelukoti, Kajaani	13	12
Seinäjoen asumispalveluryhmä *)	4	4
Alahärmän asumispalveluryhmä	6	5
Yhteensä	45	33

*) Asumisyksikön todellinen henkilökuntamäärä suurempi.

Nettikysely kohteiden suunnittelijoille ja toteuttajatahoille

Kohteiden suunnittelijoille ja toteuttajatahoille laadittiin nettikysely. Kyselylomake oli sähköisessä muodossa internetissä ja vastaajille lähetettiin kyseisen internet-sivun osoite. Vastaaminen tapahtui sähköisesti ja ohjelmasta voitiin lähettää vastaus suoraan tutkijoille.

Suunnittelija- ja toteuttajanäkökulmien perusteella toivottiin saatavan tietoa erityisasumiskohteiden suunnitteluun ja toteutukseen liittyvistä, tavanomaiseen asuntorakentamiskohteeseen verrattuna mahdollisesti poikkeavista seikoista.

Nettikyselyssä pyrittiin selvittämään erityisasumiskohteiden suunnitteluun ja toteutukseen liittyviä asioita. Tavoitteena oli selvittää, missä vaiheessa pääsuunnittelija tuli mukaan hankkeen suunnitteluun ja mikä oli mukaantulon ajankohdan merkitys suunnittelun kannalta. Haluttiin selvittää, millainen projekti oli verrattuna tavanomaiseen asuntorakentamiskohteeseen, mistä saatiin asiantuntijuus erityisasumisen suunnitteluun ja otettiin suunnittelussa huomioon käyttäjien mielipiteitä, toiveita ja tarpeita. Kysyttiin, myös onko asumisyksikön toimivuudesta saatu tai kerätty palautetta.

Kyselyä varten tavoitettiin 26 kohteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen osallistunutta henkilöä, heistä kyselyyn vastasi 20 henkilöä.

Työpajat

Tutkimuksen aikana järjestettiin kaksi työpajatilaisuutta, joissa pohdittiin yhdessä kehitysvammaisten asumisen asiantuntijoiden kanssa asumisyksiköiden suunnittelukriteereitä ja yksiköiden kehitystarpeita. Ensimmäisessä työpajassa tavoitteena oli

saada käyttäjälähtöisesti tietoa asumisyksiköiden suunnittelukriteerien muodostamista varten. Toisessa työpajassa tavoitteena oli arvioida tutkimustyön aikana kerätyn materiaalin pohjalta rakennettuja vaihtoehtoisia asumisratkaisuja. Työpajoihin osallistui erilaisilta kehitysvammaisten asumista järjestäviä ja kehitysvammaisille suunnattujen palvelujen laatua kehittävien tahojen edustajia sekä kehitysvammaisia, heidän omaisia ja asumisyksiköiden henkilökuntaa.

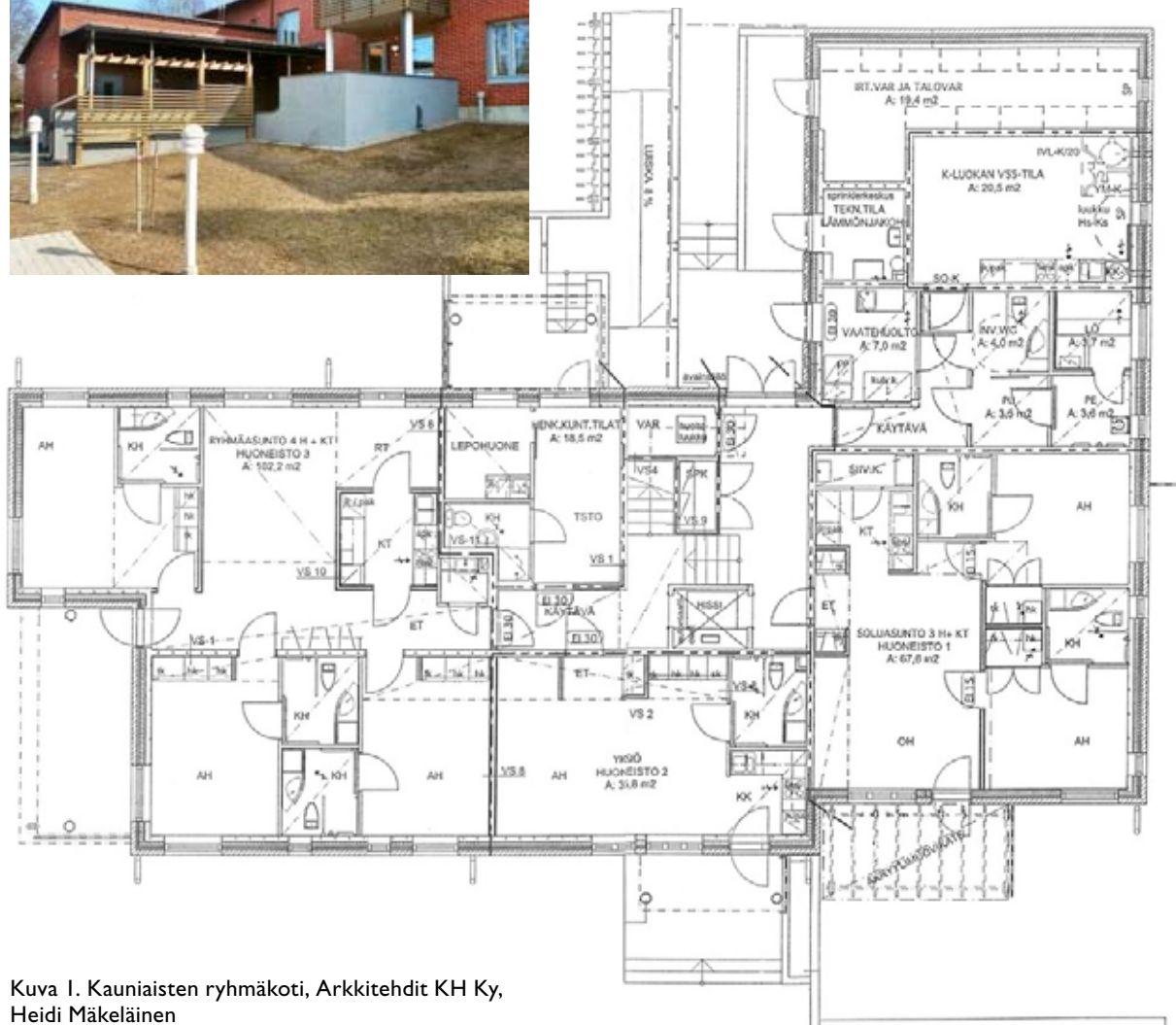
Työpajatilaisuudet järjestettiin Teknillisen korkeakoulun tiloissa Espoon Otaniemessä. Aikaa kumpaankin tilaisuuteen oli varattu neljä tuntia. Osallistujat oli jaettu etukäteen ryhmiin ja jokaisessa ryhmässä oli eri tahojen osallistujia mahdollisimman monipuolisesti. Työskentelytapana molemmissa työpajoissa oli vapaamuotoinen keskustelu pienryhmissä tilaisuuden alussa alustetuista teemoista.

Ennen varsinaisen työpajatyöskentelyn aloittamista tilaisuuteen kutsutuille selvitettiin tutkimusprojektin taustaa ja tavoitteita sekä tutkimuksen tilanne. Tutkimuskohteet esiteltiin lyhyesti ja lopuksi kerrattiin workshopin tavoitteet ja annettiin ohjeita työskentelyyn. Työpajoista saatu materiaali kerättiin tutkimustyötä varten.

5 Kohteiden kuvaus

5.1

Kauniaisten ryhmäkoti

Kuva 1. Kauniaisten ryhmäkoti, Arkkitehdit KH Ky, Heidi Mäkeläinen

Kauniaisten ryhmäkoti on valmistunut vuonna 2006. Sitä ennen Kauniaisissa ei ollut vammaisten asumisyksikköä. Hankkeen tavoitteena oli kaksikielisen kaupungin yhteistoiminnallisuus, jossa tavoitteena on voimavarojen keskittäminen. Laatuvaatimuksina oli mm. kulutusta kestävä materiaalit, hissi, sosiaalitekniikka, sprinklaus, paloilmoinnittelaitteet ja ilmastointi. Ryhmäkoti sijaitsee noin puolen kilometrin päässä Kauniaisten keskustasta. Sen välittömässä läheisyydessä on virkistykseen soveltuvia alueita.

Kohde on rakennettu kunnan osoittamalle tontille. Tontilla oli huonot perustamisolosuhteet, mutta tonttia ei onnistuttu vaihtamaan, joten jouduttiin tekemään louhintaa, stabilointia ja pohjaveden pinnan alentamista. Kohteen suunnittelu aloitettiin lokakuussa vuonna 2002 ja se valmistui maaliskuussa 2006.

Yksikön asukasmäärä on 12, joista kuusi on suomenkielistä ja kuusi ruotsinkielistä. Asuminen on tuettua, ohjattua ja autettua asumista. Palvelutoiminnan järjestäjät ovat Uudenmaan Erityispalvelut -kuntayhtymä ja Kärkulla Samkommun. Päivätoimintaa yksikössä ei ole.

Rakennus on kaksikerroksinen L:n mallinen rakennus, jonka sisäkulmaan muodostuu suojaava piha. Kerrokset ovat kaksitasoisia. Julkisivumateriaali on puhtaaksi muurattua tiiltä. Katto on pulpettikatto, jonka materiaali on konesaumattua peltiä. Rakennuksessa on seitsemän yksiötä, yksi kahden hengen soluasunto, yksi kolmen hengen ryhmäasunto, henkilökunnan tilat ja yhteistilat.

Kuva 2. Yksiö

Yksiöissä on eteinen, avokeittiö, asuinhuone sekä wc- ja pesutila. Asuinhuoneesta on käynti parvekkeelle. Yksiöt ovat pinta-alaltaan 32,5-38,8 m².

Noin 67 m²:n suuruudessa soluasunnossa asuu kaksi asukasta. Asunnossa on eteinen, keittokomero, siivouskomoero, oleskelutila sekä asukkaiden makuuhuoneet, joista on käynti omaan wc- ja pesutilaan. Huoneet ovat pinta-alaltaan noin 16,8-18,6 m². Keittokomero, oleskelutila ja eteinen ovat samaa tilaa. Oleskelutilasta on käynti terassille.

Noin 102,2 m²:n suuruudessa ryhmäasunnossa asuu kolme asukasta. Asunnossa on keittiö, ruokailutila, oleskelutila, siivouskomoero sekä asukkaiden omat makuuhuoneet, joista on käynti omaan wc- ja pesutilaan. Huoneet ovat pinta-alaltaan noin 16,8-18,6 m². Oleskelutila ja ruokailutila ovat samaa tilaa. Ryhmäasunnossa ei ole varsinaista eteistä. Oleskelutilasta on käynti terassille.

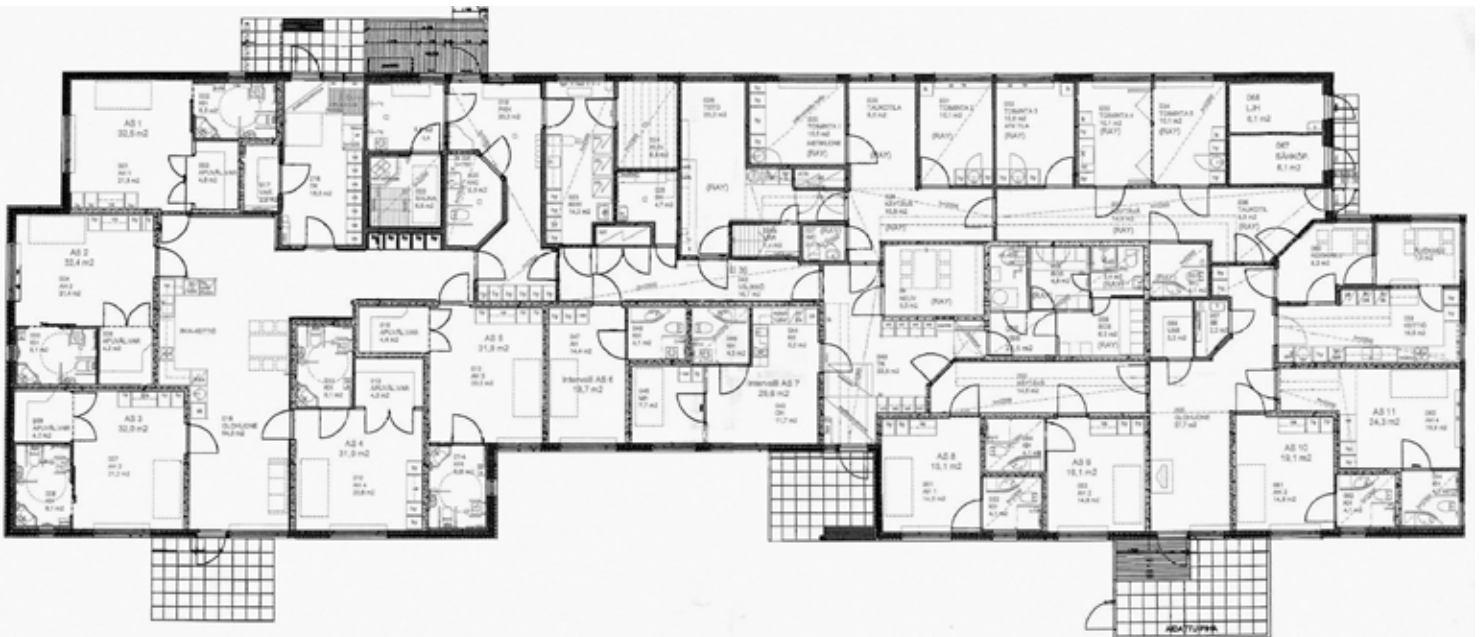
Henkilökunnan tilat sijaitsevat rakennuksen ensimmäisen kerroksen ylemmällä tasolla. Suomen- ja ruotsinkielinen henkilökunta työskentelee samassa tilassa, jonka yhteydessä on erillinen lepotila ja käynti wc- ja pesutilaan. Henkilökunnan toimistosta on käynti ulos terassille. Henkilökunnalla ei ole pukuhuonetiloja.

Asumisyksikön yhteistilat ovat alimmassa kerroksessa samassa tasossa sisäkäynnin kanssa. Yhteistiloihin kuuluu sauna pesutiloineen, pesula, oleskelu- ja keittiötila sekä varastotilat. Oleskelu- ja keittiötila on sijoitettu jälkikäteen rakennuksen väestönsuojatiloihin.

Hankkeen rahoittamiseen on käytetty 3,9 % omaa rahoitusta ja 96,1 % markkina-korkoista lainaa.

Kirkkonsalmen palvelukodin autismiyksikkö, Iisalmi

Iisalmeen valmistui vuonna 2000 Kirkkonsalmen palvelukoti, joka on tarkoitettu asumisessaan runsaasti tukea tarvitseville kehitysvammaisille henkilöille. Palvelukodin 15 paikkaa eivät kuitenkaan riittäneet kaikille palveluasumista tarvitseville asukkailla, joten tarvittiin toinen asumisyksikkö. Sen suunnittelussa otettiin huomioon vaikeasti kehitysvammaisten tarpeiden ohella myös haastavasti käyttäytyvien autististen henkilöiden asumisen ja päivätoiminnan järjestäminen. Kirkkonsalmen autismiyksiköksi nimetty uusi asumis- ja päivätoimintayksikkö valmistui vuonna 2005. Savon Vammaisasuntosäätiön toteuttaman hankkeen tavoitteena oli lisätä asumisen ja henkilökunnan työskentelyn turvallisuutta etenkin yöaikaan ja hyödyntää henki-

Kuva 3. Kirkkonsalmen palvelukoti, Arkkitehtitoimisto Art Michael Oy, Art Michael

löstöresursseja kahden yksikön välillä. Lisäksi tavoitteena oli systemaattisen kuntoutuksen ja toimintamallien kehittämisen avulla tukea autistisia asukkaita siirtymään keveämpiin asumispalveluihin ja päivätoimintoihin. Asumispalveluiden lisäämisellä haluttiin ehkäistä uudet laitossijoitukset. Yksikkö haluttiin sijoittaa taajama-alueelle, jossa palvelut ovat lähellä.

Asumisyksikössä asuu viisi autistista ja viisi vaikeasti kehitysvammaista henkilöä, asuminen on autettua asumista. Kohteen yhteydessä on päivätoimintakeskus.

Kuva 4. Olohuone

Kuva 5. Kylpyhuone

Savon Vammaisasuntosäätiö järjestää asumis- ja päivätoimintayksiköiden palvelut.

Rakennus on suorakaiteen muotoinen ja tilat ovat yhdessä tasossa. Julkisivumateriaalina on tiili ja laudoitus. Vesikatto on konesaumattua harmaata peltiä.

Luoteispäädyssä on viiden kehitysvammaisen ryhmäkoti, kaakkoispäädyssä neljän autistin ryhmäkoti sekä näiden välissä kaksi intervalliasuntoa, joista toinen on yhden autistin vakituisena asuntona.

Kehitysvammaisten asuinhuoneet ovat pinta-alaltaan 31,9-32,5 m². Niissä on omat wc- ja pesutilat sekä apuvälinevarasto. Autismiyksikön asuinhuoneet ovat pinta-alaltaan 19-24,3 m². Huoneissa on omat wc- ja pesutilat. Kalustus autistien tiloissa on hyvin niukkaa. Ryhmäkotien yhteistiloissa on olohuoneet sekä keittiö- ja ruokailutilat. Huoneet avautuvat ryhmäkodin yhteistiloihin. Autistien tilat ovat tarkasti rajattuja, kehitysvammaisten tilat ovat avoimempia.

Kehitysvammaisten ryhmäkodilla ja autismiyksiköllä on yhteisiä tiloja rakennuksen keskivaiheilla. Niihin kuuluvat sauna pesutiloihin, varasto, kodinhoito- ja kuivaushuone. Yksiköillä on omat eteistilat. Kehitysvammaisten ryhmäkodin eteistilassa on pyörätuolin pesupaikka, apuvälinevarasto ja asukkaiden vaatekaapit. Autismiyksikön eteistila toimii samalla päivätoimintakeskuksen ja toisen intervalliasunnon eteistilana, joiden lisäksi sieltä on käynti henkilökunnan pukuhuonetiloihin ja neuvotteluhuoneeseen. Henkilökunnan pukuhuonetilat ovat väestönsuojassa. Päivätoimintakeskuksen tilat ovat rakennuksen autismiyksikön puoleisessa päädyssä. Henkilökunnan toimistohuone on rakennuksen keskellä, yksiköiden välissä.

Hankkeen rahoitukseen on käytetty 11 % omaa rahoitusta, 37,3 % Raha-automaattiyhdistyksen tukea ja 51,7 % Valtion asuntorahaston korkotukilainaa.

Kesäheinän palvelukoti, Kajaani

Kajaanissa oli ollut pitkään tarve vaikeasti kehitysvammaisten asumis- ja päivätoimintapalveluille. Vuonna 2002 Kesäheinän palvelukoti saatiin alkuun. Kajaanin kaupunki tarjosi 3-4 tonttia, joista Kehitysvammaisten Tukipiiri valitsi Teppanan kaupunginosassa sijaitsevan tontin. Palvelukoti haluttiin rakentaa tasaiselle tontille lähelle keskustaa ja palveluita. Rakennus valmistui vuonna 2003. Tavoitteena oli rakentaa vaikeasti kehitysvammaisille asukkaille koti, jossa asukas voi nauttia yksityisyydestä ja omasta rauhasta sekä samalla yhteisöstä ja ihmissuhteiden muodostamisesta. Tarkoituksena oli tarjota mahdollisuus lyhyt- ja pitkäaikaiseen tilapäisasumiseen.

Kuva 6. Kesäheinän palvelukoti, Arkkitehtitoimisto Arto Klemetti Ky, Arto Klemetti

Kuva 7.
Olohuone ja
ruokatila

Hankkeen laatutavoitteiksi asetettiin mm. esteettömyys, turvallisuus, kestävyys, esteettiset arvot sekä asukkaiden tarpeiden huomioonottaminen.

Palvelutoiminta perustuu Kehitysvammaisten palvelusäätiön ja Kainuun maakuntayhtymän väliseen puitesopimukseen ja asukaskohtaiseen sopimukseen

Palvelukodissa on 12 asuinhuonetta. Vakituksia asukkaita on 11. Yksi asunnoista on intervalliasuntona. Asuminen on autettua asumista. Asumisyksikön yhteydessä on päivätoimintakeskus, johon on käynti rakennuksen pääsisäänkäynnin kautta.

Palvelukoti on monimuotoinen rakennus. Varsinainen asumisyksikkö on rakennettu L:n muotoon. Asuinsiivet ryhmittyvät L:n molempiin päihin, kummassakin siivessä on kuusi asuntoa. Yhteistilat sijaitsevat keskellä. Julkisivumateriaalina on lautaverhous. Vesikatto on konesaumattua peltiä.

Asuinsiipiin on käynti yhteisen eteisaulatilan kautta. Asuintilat ovat kooltaan 22,7-23,9 m² omat wc- ja pesutilat mukaan lukien. Yksikön yhteistilat sijaitsevat siipien keskellä ja eteisaulan yhteydessä. Molemmissa siivissä ovat omat ruokailu- ja oleskelutilat. Keittiö ja toimisto sijaitsevat näiden tilojen välissä. Eteisaulasta on käynti sauna- ja pesutiloihin, varastoihin sekä kodinhoitotilaan. Suuri tuulikaappi on yhteinen päivätoimintakeskuksen kanssa. Tuulikaapissa on pyörätuolinpesupaikka ja naulakot vierailijoille. Henkilökunnan sosiaalitilat sijaitsevat päivätoimintakeskuksen puolella väestönsuojatiloissa.

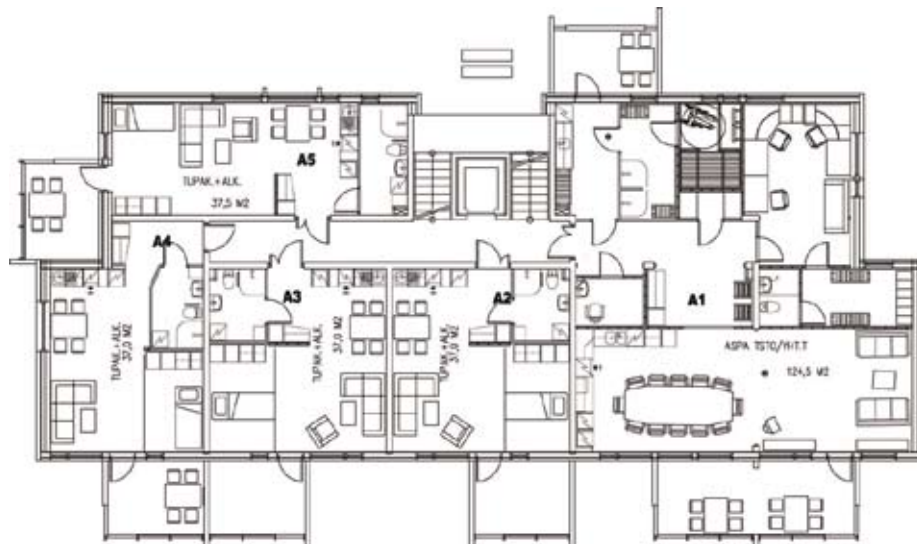
Kuva 8. Piha

Asumisyksiköllä on suuri aidattu piha-alue, joka voidaan sulkea portein pienemmiksi pihoiksi. Pihalla kulkee helppokulkuisia reittejä, joita pystyy kulkemaan pyörätuolilla.

Hankkeen rahoittamiseen on käytetty 13,2 % markkinakorkoista lainaa, 47,4 % Raha-automaattiyhdistyksen avustusta ja 39,4 % Valtion asuntorahaston korkotukilainaa.

Seinäjoen asumispalveluryhmä

Seinäjoella selvitettiin tuetun asumisen tarvetta vuonna 2001. Samana vuonna päätettiin toteuttaa ympärivuorokautinen asumisryhmä, jossa olisi seitsemän asuntoa pysyville asukkaille ja yksi tilapäisille asukkaille. Kun asukkaat olivat tiedossa, alettiin etsiä sopivaa kohdetta. Asunnot päätettiin hankkia ydinkeskustaan rakennettavasta kerrostalosta. Hankkeen aikana asukkaiden määrä nousi yhteentoista. Muutto pysyviin asuntoihin tapahtui vuonna 2003. Hankkeen tavoitteena oli hankkia asuntoja kehitysvammaisille tavallisesta asutokannasta. Kehitysvammaisten itsenäisyyttä ja

Kuva 9. Seinäjoen asumispalveluryhmä, Arkkitehtuuritoimisto Keski-Keturi Ky, Matti Keski-Keturi

Kuva 10. Yhteistilojen parveke

osallistumista haluttiin korostaa. Laatuvaatimuksina pidettiin keskeistä sijaintia, josta on hyvät yhteydet asukkaille ja työntekijöille. Asukkaille haluttiin mahdollistaa sekä yhteisöllisyys että yksityisyys.

Yksikön asukasmäärä on 11. Asuminen on tuettua, ohjattua ja autettua asumista. Palvelun tuottaa Asumispalvelusäätiö ASPA:n ympärivuorokautiset tukipalvelut. Asumisyksikön yhteydessä ei ole päivätoimintakeskusta.

Rakennus on suorakaiteen muotoinen nelikerroksinen kerrostalo. Asumispalveluryhmä käsittää kaksi alinta asuinkerrosta. Rakennuksen ylimmän kerroksen kuusi asuntoa ovat yksityisessä omistuksessa.

Asunnot ovat yksiöitä, pinta-alaltaan 37,0-37,5 m². Yksiöissä on eteinen, wc- ja pesutila, avokeittiö ja asuinhuone. Jokaiseen asuntoon kuuluu lisäksi tilava lasittamaton parveke.

Kuva 11. Yksiö

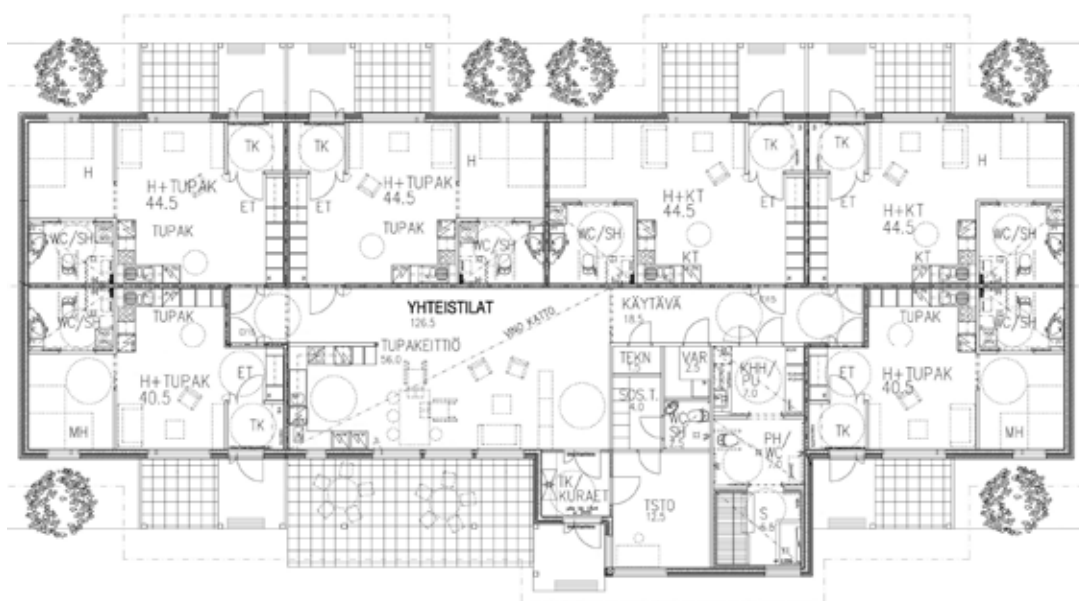
Yksi rakennuksen huoneistoista toimii yhteistilana ja se sijaitsee rakennuksen toisessa kerroksessa. Yksikköön kuuluu satelliittiasuntoja, joiden asukkaat käyttävät yhteistilaa. Yhteistiloissa on keittiö, ruokailutila, oleskelutila, sauna- ja pesutilat, wc-tila, kodinhoitotila, henkilökunnan pukuhuonetilat sekä toimisto. Oleskelu-, ruokailutila ja keittiö ovat yhtä avonaista tilaa. Oleskelutilasta on käynti tilavalle lasittamattomalle parvekkeelle. Maantasokerroksessa sijaitsee varasto-, huolto- ja väestönsuojatilat.

Julkisivu on puhtaaksi muurattua tiiltä ja betonia.

Hankkeen rahoittamiseen on käytetty 30,6 % markkinakorkoista lainaa ja 69,4 % Raha-automaattiyhdistyksen avustusta.

Alahärmän asumispalveluryhmä

Alahärmässä, Ylihärmässä ja Korttesjärvellä tehtiin vuonna 2002 tarveselvitys, jossa haastateltiin asumispalveluja tulevaisuudessa tarvitsevia vammaisia ihmisiä ja heidän läheisiään. Selvityksestä saatiin tietoa tarvittavien asuntojen määrästä, toiveita niiden sijainnista ja varustetasosta. Kunnat määrittivät, että Asumispalvelusäätiö ASPA:n palvelujen piiriin tulevat sellaiset asiakkaat, jotka osaavat itse hälyttää apua. Hanke käynnistettiin samana vuonna. Asumisyksikkö haluttiin sijoittaa lähelle Alahärmän keskustaa ja palveluja. Asuntojen tuli olla riittävän suuria, jotta ne soveltuisivat liikuntavammaisille. Tavoitteena oli, että asukkaalla on oma rauha ja mahdollisuus itsenäiseen elämään, mutta myös mahdollisuus yhdessäoloon. Kohde valmistui vuonna 2004.

Kuva 12. Alahärmän asumispalveluryhmä, Arkkitehtitoimisto Eero Lahti Oy, Eero Lahti

Kuva 13. Olohuone, ruokailutila ja keittiö

Asumispalveluryhmän tilat ovat yksikerroksisessa rivitalotyypissä rakennuksessa. Julkisivumateriaalina on käytetty puhtaaksi muurattua tiiltä ja laudoitusta. Ryhmässä on kuusi yksiötä ja yksi kaksio, joka sijaitsee eri rakennuksessa. Asukkaita on seitsemän.

Yksiöt ovat pinta-alaltaan 40,5-44,5 m². Asunnoissa on oleskelutila, avokeittiö, makuualkovi sekä wc- ja pesutila. Wc- ja pesutilaan on käynti makuualkovista. Asunnoista on käynti sekä suoraan ulos että sisäkäytävältä yhteistilaan. Sisäänkäynnin yhteydessä on tuulikaappi, jossa mahtuu säilyttämään apuvälinettä. Jokaisessa asunnossa on pieni terassi.

Kaksio on pinta-alaltaan noin 49,5 m². Asunnossa on eteinen, wc- ja pesutila, sauna, makuuhuone, olohuone, johon liittyy avokeittiö. Olohuoneesta on käynti terassille. Asuntoon on asennettu hälytysjärjestelmä, joka hälyttää, kun ulko-ovi avataan.

Asumisyksikön yhteistiloihin kuuluu kuraeteinen, tupakeittiö, sauna, pesuhuone, pukuhuone- ja kodinhoitotila, henkilökunnan pukuhuonetila ja sen yhteydessä

oleva wc- ja pesutila, toimisto ja varasto. Yhteistiloihin kuuluu lisäksi terassi, joka sijaitsee sisäänkäynnin yhteydessä. Varastotilat ovat erillisessä varastorakennuksessa, joka on myös taloyhtiön väestönsuoja. Piha-alueella on lisäksi tilava ulkoviivavarasto.

Hankkeen rahoittamiseen on käytetty 29,3 % markkinakorkoista lainaa ja 70,7 % Raha-automaattiyhdistyksen avustusta.

Kuva 14. Yksiön keittiö, jossa säädettävä työtaso

6 Tutkimusaineistojen yhteenvedot

6.1

Havainnoinnit

Tähän lukuun on koottu yhteenvedo kohteissa tehdyistä havainnoinneista. Kohdekohtaiset havainnoinnit ovat raportin liitteessä 3.

Asukkaan tilat

Asuintilat

Asuintiloja on kahta eri tyyppiä: asuntoja ja ryhmäkoteihin kuuluvia asuinhuoneita. Tutkittujen kohteiden asuntojen pinta-alat ovat 32,5–49,5 m² ja ryhmäkotien asuinhuoneiden pinta-alat ovat 14,4–21,0 m². Sekä asunnoissa että ryhmäkotien asuinhuoneissa on wc- ja pesutila. Ryhmäkotien asuinhuoneet avautuvat yhteistilaan tai käytävätilaan ilman välittävää tilaa.

Pinta-alan määrä ja tilaratkaisu vaikuttavat kalustettavuuteen ja tilojen toimivuuteen. Monissa asuintiloissa on hyvin vähän yhtenäistä seinää, mikä rajoittaa sängyn ja kalusteiden sijoittamista.

Alahärmässä asuintiloissa on erillinen makuualkovi, josta on suora yhteys wc- ja pesutilaan. Yhdelle asukkaalle on asennettu kiinteä nostolaite, jonka avulla hän pääsee makuutilasta wc- ja pesutilaan. Tilava makuualkovi on havaintojen perusteella hyvä ratkaisu yksioissa, koska se lisää yksityisyyttä ja jäsentää tilaa.

Asuintiloissa on liian vähän säilytystilaa, erityisesti silloin, kun asuintilat koostuvat vain huoneesta ja wc- ja pesutilasta. Kaappien hyllytasoja ja tankojen korkeutta ei voi säätää, mikä rajoittaa säilytystilojen käyttöä joillakin asukkailla. Kirkonsalmen palvelukodissa kehitysvammaisten yksikössä jokaisella asukkaalla on oma tilava apuvälinevarasto. Varaston oven avaamisessa on kuitenkin joillakin asukkailla ongelmia. Alahärmän asumispalveluryhmässä asunnon riittävän iso tuulikaappi toimii apuvälinevarastona.

Apuvälineet kuluttavat pintoja. Monissa havainnoiduissa asuintiloissa on pyörätuolin tai muun apuvälineen aiheuttamia kolhuja. Lähes kaikissa kohteissa asuintilojen lattia on märkänä liukas.

Asukkaat ovat vain harvassa kohteessa saaneet itse valita asuintilan materiaalit ja värit.

Keittiö

Havainnoiduissa kohteissa asuntojen keittiöt olivat avokeittiöitä, joka avautuvat oleskelutiloihin. Ryhmäkoteissa asukkailla oli yhteiset keittiötilat.

Vain muutamassa keittiössä on säädettävät kalusteet. Alahärmän asumispalveluryhmän yksioissa on mekaanisesti korkeussäädettävät pöytätasot. Niitä voidaan hyödyntää vain osittain, koska tasojen yläpuolella olevat pistorasiat ja kodinkoneet estävät tason nostamista pyörätuolia käyttäjälle sopivalle korkeudelle. Keittiön yläkaapit ovat standardikorkeudella, mikä tekee niiden käytön hankalaksi liikuntarajoitteisille ja pienikasvuisille asukkaille. Yläkaapit jäävät usein kokonaan käyttämättä. Kauniaisten ryhmäkodissa yhdessä asunnossa yläkaapit on sijoitettu alemmalle tasolle, jotta asukas pystyy käyttämään kaappeja.

Kaikkien kohteiden keittiöissä on liian vähän lasku- ja työtasoa, koska tasoilla säilytetään paljon kodinkoneita ja muuta tavaraa.

Wc- ja pesutilat

Kaikkissa kohteissa on käytetty liukastumista estävää lattiamateriaalia, joka toimii tarkoituksessaan hyvin. Lattiamateriaalin puhtaanapito on hankalaa. Varsinkin kitkapintaisia muovimattoja on hyvin vaikea puhdistaa. Kaakelipäällysteisiä lattioita on helpompi pitää puhtaana, mutta kaakelinpinta karhennettunakin on kumisaappaita käyttävälle avustajalle liukas. Muovimatoissa oleva kimalle on haitallinen etenkin epilepsiasta kärsiville asukkaille.

Kun wc- ja pesutila avautuu suoraan makuutilaan, on kiinteän nostolaitteen käyttäminen mahdollista. Tämä lisää liikuntarajoitteisten asukkaiden itsenäisyyttä ja helpottaa henkilökunnan työtä.

Wc- ja pesutilan kalusteiden sijoittelu on monissa kohteissa suunniteltu epäergonomisesti. Avustaminen on vaikeaa eikä tukikaiteita ole riittävästi. Kalusteisiin ja varusteisiin ei kaikissa tiloissa ole helppo ylettyä. Joissakin kohteissa tarvittavia tukikaiteita ei ole voitu sijoittaa, koska seinässä kulkee sähkövedot juuri kaiteen kiinnitys kohdassa.

Havainnoiduista kohteista vain Seinäjoen ja Alahärmän kohteissa on pesukone-liitäntä. Muissakin tutkituissa kohteissa asui asukkaita, jotka kykenisivät pesemään pyykin itsenäisesti, mutta heidän wc- ja pesutiloissaan ei ollut pesukoneelle paikkaa eikä liitäntää.

Esteetön kulku kaikkien wc- ja pesutilaan ei toteudu kaikissa kohteissa. Kauniaisten ryhmäkodissa on asennettu kynnykskaivot pesutilaan. Kynnykskaivon ansioista oviaukko on kynnyksetön eikä vesi valu asuintilaan. Muissa havainnoiduissa yksiköissä ei ollut kynnykskaivoa. Hyvin matalakin kynnyks tuottaa ongelmia liikuntarajoitteisille.

Asumisyksiköiden yhteiset tilat

Yhteistiloihin kuuluivat useimmissa tutkituissa kohteissa oleskelutila, ruokailutila, keittiö, eteinen, sauna- ja pesutila, kodinhoitutila, henkilökunnan tilat sekä varastotilat.

Oleskelutilat ovat mitoitukseltaan usein ahtaita. Tilan koon määrittelyssä ei ole otettu huomioon esimerkiksi yhteistiloja käyttäviä satelliittiasuntojen asukkaita tai henkilökuntaa eikä asukkaiden apuvälineiden käytön vaatimaa tilantarvetta. Yhteisten oleskelutilojen pinta-alaan on useimmiten laskettu käytävätilat mukaan, joten oleskelutilojen todellinen, kalustettavissa oleva käyttöpinta-ala on pienempi kuin pinta-aratiedot kertovat.

Yhteistilat eivät ole esteettömiä. Erityisesti yhteistiloissa olevien palo-ovien kynnykset tuottavat monissa kohteissa ongelmia. Kajaanissa palo-ovien kynnyksettomuus on ratkaistu käyttämällä oviaukon kohdalla palamatonta laattaa. Oviautomaatiikassa on ongelmia. Joko oviautomaatiikkaa ei ole tai ovenavauspainike on saatettu sijoittaa hankalasti apuvälinettä käyttävän kannalta.

Yhteiset keittiötilat olivat lähes kaikissa kohteissa liian ahtaita ja mitoitukseltaan tavallisia kotikeittiöitä vastaavia. Keittiöiden mitoituksessa ei ole otettu huomioon

sitä, että ruokaa valmistetaan niissä yleensä useammalle henkilölle kuin tavallisessa perheasunnon keittiössä. Kylmäsäilytystilaa ja työ- ja laskutasoja ei ole riittävästi. Ruuan hakemisessa ja astioiden palautuksessa syntyy helposti ruuhkaa. Astianpesualtaiden alla tai muualla liian matalalle sijoitettua jätensäilytysastiaa on hankala käyttää. Jäteastioita on liian vähän jätteiden lajittelua varten. Astianpesukoneen käyttö on hankalaa johtuen useimmiten koneen altaasta sijoituksesta. Keittiöissä ei ole riittävästi säilytystilaa.

Yhteiset ruokailutilat ovat useimmiten liian ahtaita. Ruokailutilanteissa pöydän ympäri ei pääse helposti liikkumaan, apuvälineiden käytölle ja avustaville toimille ei ole riittävästi tai ei ollenkaan tilaa. Aasukkaat joutuvat pahimmassa tapauksessa ruokailemaan vuoroissa, koska eivät käyttämiensä apuvälineiden ja niiden vaatiman tilantarpeen vuoksi mahdu saman pöydän ääreen.

Eteistilojen mitoitus vaihtelee. Yhteistiloissa ei aina ole eteistä lainkaan ja useimmiten eteistilat ovat liian pieniä. Asukkaiden vaate- ja jalkinesäilytykseen ei ole riittävästi tilaa eikä eteisessä ole istumapaikkoja tai tilaa riisumiselle ja pukemiselle. Apuvälineiden säilytystarvetta ei ole useinkaan otettu huomioon. Joissakin eteisissä on pyörätuolin pesupaikka esimerkiksi tuulikaapin yhteydessä, joskaan käytön kannalta pesupaikat eivät ole täysin toimivia.

Joissakin asumisyksiköissä yhteisten tilojen yhteydessä on 3-5 m²:n kokoiset varastohuoneet ja lisäksi irtaimistovarastot. Toisissa ei ole juuri minkäänlaisia säilytystiloja. Yhteisissä tiloissa käytetään erilaisia yhteisiä tavaroita, kuten liinavaatteita ja kausikoristeita sekä hygieniatarvikkeita, joille tarvitaan säilytystilaa.

Useimmissa kohteissa ei ole mitään tilaa tai varusteita kunnan ylläpitämistä varten.

Sauna- ja pesutilat

Sauna- ja pesutilat on yleensä riittävän tilavia. Tiloissa pystyy liikkumaan apuvälineen kanssa ja avustajalle on varattu riittävästi tilaa. Saunatilojen valaistuksessa ja kalusteiden kiinnityksessä on puutteita. Valaistus on joissakin kohteissa liian hämärä. Lauteet eivät kaikissa kohteissa ole riittävän tukevia eivätkä helposti siirrettäviä siivouksen helpottamiseksi.

Pesutilojen lattiamateriaalina on käytetty sekä laattaa että liukuestemattoa. Liukuestemattoja on hankala pitää puhtaana ja ne ovat liukkaita kumisaappaita käyttävälle avustajille. Joissakin pesutiloissa on käytetty pintamateriaaleissa kontrastieroja suihkutilan paikan hahmottamista varten. Useimmissa pesutiloissa oli riittävästi tukikaiteita.

Kodinhoitotilat

Joissakin kohteissa kodinhoitotila on sijoitettu saunan pukuhuoneeseen. Tämä estää molempien tilojen yhtäaikaisen käytön. Useissa yksiköissä pyykkiä syntyy hyvin paljon, mutta useimmiten kodinhoitotiloissa on vain yksi pyykinpesukone. Puhtaan pyykin käsittelyä varten on liian vähän tilaa. Vain kahdessa yksikössä on pyykin kuivausta varten erillinen tila. Pyykkiä kuivatetaan tavallisesti yksiköiden sauna- ja pesutiloissa. Kirkonsalmen palvelukodin autismiyksikössä pyykin kuivaukselle on erillinen tila kodinhoitohuoneen yhteydessä ja tilat todettiin riittävän tilaviksi ja toimiviksi. Likapyykin keräämistä helpottaa siellä suora yhteys kodinhoitotilasta saunan pukutilaan.

Pihatilat / parvekkeet / terassit

Asumisyksiköiden pihatiloja ei ole hyödynnetty riittävästi. Osa tutkittujen kohteiden pihatiloista oli havainnointihetkellä, keväällä 2007, keskeneräisiä. Monissa kohteissa vapaata pihatilaa puuhailua ja harrastuksia varten on hyvin niukasti. Autoliikenne

kulkee joissakin pääsisäänkäynnin eteen piha-alueen läpi. Autot saattavat vaarantaa asukkaiden liikkumista piha-alueella.

Roskakatokset eivät ole missään tutkitussa kohteessa esteettömiä. Pyörätuolia käyttävä, muuten liikuntarajoitteinen tai lyhytkasvuinen asukas ei pysty avaamaan roska-astioiden kansia itse.

Yhteisiä parvekkeita käytetään paljon varsinkin lämpiminä vuodenaikoina. Eniten asukkaat viihtyvät omilla parvekkeillaan tai terasseillaan.

Kajaanin Kesäheinän palvelukodissa pihatilaa on laajasti. Pihatila on hyödynnetty hyvin ja asukkaille on järjestetty mahdollisuus itsenäiseen ulkoiluun ja harrastamiseen ulkotiloissa. Pihalla kulkee erilaisia reittejä, joita myös apuvälineen kanssa liikkuva pystyy käyttämään. Asukkailla on mahdollisuus harrastaa kasvien hoitoa ja viljellä hyötykasveja. Yksikkö on kunnostamassa piha-aluettaan ja rakentamassa kuntoiluvälineitä asukkaiden käyttöön.

Henkilökunnan tilat

Henkilökunnan tiloja ovat yleensä toimistohuone, pukuhuonetilat ja wc- ja pesutilat. Erillinen neuvotteluhuone on ainoastaan Kirkonsalmen palvelukodin autismiyksikössä.

Toimisto on monessa kohteessa läpikulkutila, mikä häiritsee työrauhaa ja saattaa vaikeuttaa asioiden salassapitoa. Asumisyksiköissä käsitellään usein arkaluotoisiakin asioita. Toimistojen äänenneritys ei ole riittävä. Säilytystilaa toimistohuoneissa on liian vähän. Lääkkeiden säilytykseen varatut tilat ovat liian pieniä.

Henkilökunnan pukuhuonetilat on sijoitettu kahdessa kohteessa väestönsuojatiloihin. Tässä ratkaisussa ongelmia aiheuttavat huono ilmanvaihto ja tuuletusmahdollisuuden puuttuminen, hämärä valaistus sekä huono äänenneritys. Kajaanissa ja Iisalmessa on erilliset pukuhuonetilat miehille ja naisille.

Asumisyksikön sijainti

Asumisyksiköiden sijainti on kaikissa kohteissa hyvä. Ne sijaitsevat palveluiden ja kuntoreittien läheisyydessä. Havainnoidut kohteet on rakennettu joko kaupungin keskustan tuntumaan tai haja-asutusalueen keskustaan. Viher- ja puistoalueet sijaitsevat kohteiden välittömässä läheisyydessä.

Turvallisuus sisätiloissa

Asumisyksiköillä on erilaisia hälytysjärjestelmiä käytössään. Osalla asukkaista on henkilökohtainen hälytysjärjestelmä. Kolmessa on automaattinen sammutuslaitteisto (sprinkler).

6.2

Asukkaiden teemahaastattelut, omais- ja henkilökuntakyselyt

Tutkimuksessa teemahaastatellut asukkaat ovat pääosin tyytyväisiä asumiseensa. Harva haastateltu esitti mitään kritiikkiä asuntonsa tai asumisyksikkönsä suhteen. Joitakin poikkeuksia kuitenkin oli. Muutama asukas on osannut mainita epäkohtia omassa asunnossaan tai asumisyksikössä yleensä. Useimmat näistä kommentista tulevat myös tutkijoiden havaintoja. Kaikkia teemahaastattelu- ja kyselyvastausten tuloksia tarkastellaan myös tutkijoiden tekemiin havaintoihin verraten. Henkilökunnan vastauksista voidaan todeta se, että henkilökunta on vastaajaryhmänä kriittisin.

Tulokset yksiköittäin on esitetty liitteessä 4.

Asukkaan tilat

Asuintilat

Asuintiloihin oltiin yleisesti hyvin tyytyväisiä kaikissa haastatelluissa ryhmissä. Tyytymättömyyttä aiheuttivat säilytystilan puute ja talotekniset ongelmat, kuten äänekäs ilmanvaihtolaitteisto, vaikea lämmönsäätö ja huono ääneneristys. Asuintilojen lattiat koettiin märkänä liukkaaksi.

Keittiö

Asukkailla on oma keittiö Kauniaisten ryhmäkodin yksiöissä sekä Seinäjoen ja Alahärmän asumispalveluryhmissä. Kaikissa haastatelluissa ryhmissä oltiin tyytyväisiä keittiöihin. Joitakin huomautuksia tuli keittiöiden säilytystilan sekä työ- ja laskutilan riittämättömyydestä. Muutamia näkemyksiä esitettiin siitä, että avustaville toiminoille tai liikkumiseen apuvälineen avulla ei ole riittävästi tilaa. Esteettömyys ei kaikkien vastaajien mukaan täysin toteutunut. Tukikaiteita oli liian vähän eikä keittiöiden kiinteiden kalusteiden korkeutta voinut säätää.

Wc- ja pesutilat

Kaikissa vastaajaryhmissä oltiin yleisesti tyytyväisiä wc- ja pesutiloihin. Suurin yhteinen puute oli säilytystilan sekä lasku- ja työtasojen määrässä. Tilan kalusteiden sijoittelussa havaittiin joitakin ongelmia, näin ollen ergonomia ei toteudu kaikissa kohteissa. Materiaaleissa oli joitakin huomautuksia, esimerkiksi lattia koettiin märkänä liukkaaksi, muovimattojen puhtaanapitoa pidettiin ongelmallisena ja lattian kimallus koettiin häiritseväksi.

Asumisyksikön yhteiset tilat

Yhteiset tilat yleensä

Yhteistiloihin oltiin pääosin tyytyväisiä, poikkeuksina Kirkonsalmen palvelukodin autismiyksikkö ja Kauniaisten ryhmäkoti. Kirkonsalmea koskevissa vastauksissa oli niin paljon hajontaa, että yleistä mielipidettä on mahdotonta muodostaa. Kauniaista koskevissa vastauksissa oltiin kokonaisuudessaan tyytymättömiä yhteistiloihin. Yhteistilat koettiin toimimattomiksi ja ahtaiksi eikä esteettömyys niissä toteudu.

Sauna- ja pesutilat

Saunatiloihin oltiin pääosin tyytyväisiä. Tilat koettiin toimiviksi ja riittävän tilaviksi. Huomautettavaa oli lähinnä materiaaleissa, niiden puhtaanapidon vaikeudessa, sekä tukikaiteiden vähydessä. Säilytystilaa toivottiin lisää ja säilytyskalusteiden sijoitusta alemmaksi.

Ulkotilat

Pihatiloihin ei yleisesti oltu kovin tyytyväisiä. Pihoidella ei ole riittävästi oleskelupaikkoja ja tilaa harrastuksia varten. Pihat koettiin myös epäviihtyisiksi ja huonosti toimiviksi. Kajaanin Kesäheinän palvelukoti erottui pihatilaa koskeneista vastauksista selkeästi. Palvelukodin pihatiloihin oltiin erittäin tyytyväisiä kaikissa vastaajaryhmissä.

Henkilökunnan tilat

Työtilat

Kaikissa asumisyksiköissä työtilojen huono ääneneristys ja työrauhan puute koettiin ongelmiksi. Vastaajat olivat sitä mieltä, että työtilan kautta ei saisi olla läpikulkua

muihin tiloihin. Erillistä neuvotteluhuonetta toivottiin. Muutamia huomautuksia tuli säilytystilan ja laskutason riittämättömyydestä.

Pukuhuonetilat

Pukutilojen huono ääneneristys koettiin ongelmaksi kaikissa kohteissa. Yhdessä kohteessa pukuhuonetilat oli sijoitettu ahtaaseen varastoon, kahdessa pukuhuonetilat oli sijoitettu väestönsuojatiloihin, joissa raittiin ilman saanti oli riittämätön. Vastaajat toivoivat kunnollisia pukuhuonetiloja, mm. erillisiä pukuhuonetiloja miehille ja naisille sekä peseytymismahdollisuutta. Kahdessa yksikössä oli erilliset pukuhuonetilat miehille ja naisille. Suurimmassa osassa oli peseytymismahdollisuus ja sellaista pidettiin tärkeänä.

Lepotila

Kohteissa ei ole erillistä tauko- tai lepotilaa henkilökunnalle lukuun ottamatta Kauniaisten ryhmäkotia. Useimmat vastaajat toivoivat, että henkilökunnalla olisi lepotila.

Asumisyksikön sijainti

Sijaintiin oltiin yleisesti tyytyväisiä kaikissa vastaajaryhmissä. Kuntoilumahdollisuuksiin oltiin myös hyvin tyytyväisiä.

Turvallisuus yksikössä

Sisätiloja ei ole kaikissa kohteissa helppo valvoa. Kaikissa on kuitenkin käytössä jokin turvajärjestelmä. Turvajärjestelmän käyttöä pidettiin helppona. Tapaturmilta ei ole täysin säästyty yhdessäkään yksikössä. Niitä pidetään kuitenkin turvallisina asuinpaikkoina.

Pihatiloja ei ole helppo valvoa. Kaikissa asumisyksiköissä on käynyt jonkin verran tapaturmia.

6.3

Suunnittelijoille ja toteuttajille tehty nettikysely

Nettikyselyyn vastasi yhteensä 20 henkilöä. Vastaajista puolet oli rakennuttajan, rakentajan, säätöön tai yhdistyksen edustajia ja puolet suunnittelijoiden edustajia. Tähän lukuun on koottu vastauksista yhteenveto kyselyssä olleiden pääteemojen mukaan.

Pääsuunnittelijan valinta ja mukaantulo

Pääsuunnittelijan ensisijaisiksi valintakriteereiksi mainittiin hyvät referenssit ja aikaisempi yhteistyö. Muita valintaperusteita on ollut edullinen hinta ja hyvät kontaktit hanketta ajatellen. Yhdessä kohteessa järjestettiin ideakilpailu, jonka perusteella pääsuunnittelija valittiin.

Pääsuunnittelija on tullut mukaan kohteen suunnitteluun tavallisesti hankesuunnitteluvaiheessa. Rakenne-, sähkö- ja LVI-suunnittelijat ovat olleet mukana luonnosvaiheesta lähtien. Yhdessä kohteessa pääsuunnittelija tuli mukaan kaavamuuoksen hakuprosessin alkaessa. Vastaajista 80 % prosenttia on sitä mieltä, että mukaantuloajankohdalla on merkitystä. Vastauksissa korostettiin sitä, että mahdollisimman aikainen mukaantulo on oleellista kohteiden erityispiirteiden takia. Silloin suunnittelija voi osallistua tarvittaessa kaavoittajien kanssa käytäviin neuvotteluihin, keskustella kohteesta rakennusvalvontaviranomaisten ja rahoittajan kanssa. Varhainen

suunnittelijan mukaantulo mahdollistaa sen, että voidaan pitää asiakaspalavereita, kartoittaa tarpeita ja mahdollisuuksien mukaan tavata asukkaita ja heidän omaisiaan. Tilaohjelma tulisi tehdä ja tavoitteet määritellä yhdessä arkkitehdin ja asiantuntijoiden kanssa ennen varsinaisen suunnittelun alkua. Tontin ominaisuudet on oltava tiedossa tilaohjelmaa laadittaessa.

Toteutusaika ja -prosessi

Osa hankkeista ei vastaajien mielestä poikennut tavallisista asuinrakentamiskohteista merkittävästi. Projektin suunnittelu vei lähes kaikissa kohteissa enemmän aikaa kuin tavallisissa asuintaloprojekteissa. Prosessiin kuului enemmän neuvotteluja monien osapuolien kanssa. Suunnittelu oli vaativaa mutta samalla tehokasta. Esimerkiksi pelastusviranomaisten laatimien turvallisuussuunnitelmien täyttäminen oli vaativa tehtävä. Itse rakentaminen ei poikennut vastaajien mielestä muusta asuinrakennus-tuotannosta.

Erityisasiantuntijuus

Kohteisiin on saatu erityisosaamista aiemmasta kokemuksesta vastaaventyyppisen kohteen suunnittelussa. Hankkeessa on lisäksi ollut mukana jokin asiantuntijataho. Erityisosaamista on saatu asumisvalmennuksen ohjaajilta, tulevalta henkilökunnalta, rakennuttajan edustajalta, vammaisyhdistyksiltä, kaupungin viranomaisilta, palveluntuottajilta ja vammaisneuvoston edustajilta. Osaamista on hankittu myös kirjallisuudesta, tutustumismatkoilta koti- ja ulkomailla.

Yksi viidesosa vastasi että suunnittelu käynnistyi yksinomaan annetun tilaohjelman pohjalta.

Tilaratkaisut

Asuintilat

Vastaajista 90 % oli sitä mieltä, että kohteen asuintiloissa on jotakin tavanomaisesta asuntorakentamiskohteesta poikkeavaa. Poikkeaviksi asioiksi mainittiin ensisijaisesti esteettömyys. Muina poikkeavina asioina mainittiin: käyttäjien moninaiset vaatimukset ja liikkumisvälineet, akustiikka, materiaalivalinnat ja värit, lukitus, asuintilojen sisäyhteys yhteistiloihin rivitalomaisessa ratkaisussa, sekä nostolaite ja kiskokuljettimet, palovaroittimet ja hälytysjärjestelmät. Yhdestä kohteesta mainittiin, että asuintilojen osalta oleskelu- ja ruokailutilan mitoitus on tavallista asuntoa isompi. Poikkeavaksi ratkaisuksi mainittiin myös se, että oli pyritty yleispätevään suunnitteluun huomioiden muut tulevat käyttäjäryhmät.

Yhteistilat

Vastaajista 80 % oli sitä mieltä, että yhteistiloissa on jotakin tavanomaisesta asuntorakentamiskohteesta poikkeavaa. Poikkeaviksi asioiksi mainittiin autistien tarpeiden huomioon ottaminen jäsentämällä tilat pieniksi kokonaisuuksiksi. Muutenkin tilojen selkeä jäsentäminen sauna-, oleskelu- ja henkilökunnan tiloihin katsottiin olevan tavanomaisesta poikkeavaa. Kulkuyhteyksissä erityisvaatimuksina mainittiin sisäyhteydet, tutkaohjatut ulko- ja käytäväovet, sekä ääniohjattu porraskäytävän valaistus. Poikkeavina ratkaisuina pidettiin pyörätuolien pesupaikkaa, tilavaa löylyhuonetta ja sitä että lauteet ovat normaalia alempana.

Pihatilat

Vastaajista 65 % oli sitä mieltä, että pihatiloissa on jotakin tavanomaisesta asuntorakentamiskohteesta poikkeavaa. Hyvin monet vastaajat mainitsivat esteettömyyden

tavanomaisesta poikkeavana asiana. Muina asioina mainittiin: suojaisuus, hälytysajoneuvojen ja saattoliikenteen reittien huomioonottaminen ja sulatusjärjestelmä. Vaativat pohjaolosuhteet ovat aiheuttaneet yhdessä kohteessa erityisratkaisuja pihojen kaltevuuksien suunnittelulle, pohjavesi- ja sadevesiviemäröinnille sekä sisääntuloalueelle. Poikkeavana pidettiin myös sitä, että suunnittelussa jouduttiin ottamaan huomioon asukkaiden mahdollinen karkaileminen.

Henkilökunnan tilat

Vastaajista 65 % mainitsi, että erityisesti henkilökunnan tilaratkaisua pohdittiin. Haluttiin että henkilökunnan tiloilla on keskeinen sijainti lähellä sisäänkäyntiä. Sijaintiin on vaikuttanut myös se, missä eniten apua tarvitsevat asukkaat asuvat. Henkilökunnan tiloihin on haluttu tehokkaat kalusteet ja riittävästi tilaa. Tilojen kokoa ja määrää pohdittiin. Henkilökunnan kannalta mietittiin lisäksi keittiön toimivuutta, lääkkeiden säilyttämistä ja jakelua.

Sisustusmateriaalit

Vähän yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että sisustuksessa on jotakin tavanomaisesta asuntorakentamiskohteesta poikkeavaa. Materiaalien valinnoissa korostui kestävyys ja käytännöllisyys. Esimerkiksi lattiamateriaalit valittiin sellaisiksi, että ne eivät aiheuta liukastumisvaaraa. Materiaalivalintoihin vaikutti se, että niiden pitää olla edullisia, mutta kuitenkin paloa estäviä.

Kalusteet

Vähän alle puolet vastaajista oli sitä mieltä, että kalusteissa on jotakin tavanomaisesta asuntorakentamiskohteesta poikkeavaa. Kalusteissa kiinnitettiin erityistä huomiota heikkonäköisten vaatimukseen, muunneltavuuteen ja kestävyteen. Tavoitteena on ollut että kalustuksen pitää olla hankintahinnaltaan edullista. Jääkaapit haluttiin yhdessä kohteessa lukittaviksi.

Valaistus

Vähän alle puolet vastaajista oli sitä mieltä, että valaistusratkaisuissa on jotakin tavanomaisesta asuntorakentamiskohteesta poikkeavaa. Valaistuksesta haluttiin rauhallista, epäsuoraa ja häikäisemätöntä. Yhteistiloissa on toteutettu yleensä tehokas ja häikäisemätön yleisvalaistus. Valaistusratkaisuissa on pyritty ottamaan huomioon epilepsiaa sairastavien vaatimukset.

Tekninen varustus ja turvallisuusnäkökulma

Vastaajista 85 % oli sitä mieltä, että teknisessä varustuksessa oli jotakin tavanomaisesta asuntorakentamiskohteesta poikkeavaa ja 90 % mainitsi, että turvallisuuteen liittyviä asioita pohdittiin erityisen huolella. Teknisiä varustuksia tarvitaan paljon, joten kohteista tulee tavanomaista kalliimpia. Asuntojen turvallisuusasioihin kuuluu mm. avustajakatsujärjestelmät, hälytysmadollisuus kylpyhuoneessa, vesivahinkojen torjuminen, turvaliedet sekä asukkaiden turvallisuuden varmistaminen esimerkiksi karkaamiseen liittyvissä tilanteissa. Tarvitaan iskunkestäviä lasituksia, potilasnostimia ja liukastamattomia materiaaleja. Lukitusjärjestelmät, ovenavaus- ja ohjausjärjestelmät ovat vaativia suunnittelutehtäviä. Materiaalivalinnoissa on korostettu turvallisuutta. Kohteissa on mietitty myös erilaisten apuvälineiden mahdollista lisäämistä aina tarvittaessa. Paloturvallisuus on ollut keskeisellä sijalla. On tutkittu pelastussuunnitelmia, sprinklerijärjestelmiä sekä hälytys- ja paloilmaisinjärjestelmiä.

Kunnon ylläpitäminen

40 % vastasi, että suunnittelun aikana pohdittiin asukkaiden kunnon ylläpitämismahdollisuuksia. Haluttiin korostaa erityisesti esteettömyyden toteutumista ja asukkai-

den vaatimusten muuttumista kunnan huonontuessa. Pohdittiin sitä, miten asukkaat voivat ylläpitää koulussa opittuja taitoja ja valmiuksia sekä ulkoilla riittävästi. Olohuone haluttiin kooltaan ryhmätoimintaan sopivaksi.

Omatoimisuuden tukeminen

60 % vastasi, että suunnittelun aikana pohdittiin asukkaiden omatoimisuuden tukemista.

Toteutukseen haluttiin esteettömyyttä rakentamalla hissi, kaiteita, mitoittamalla kulkuväylät ja tilat apuvälineiden käytön mahdollistaviksi sekä suunnittelemalla yhteiskeittiöt niin, että asukkaat voivat osallistua ruuanlaittoon. Omatoimisuutta haluttiin tukea myös sillä, että rakennus sijaitsee keskeisesti ja sieltä on mahdollisuus liikkua töihin ja vapaa-ajan harrastuksiin helposti. Asunnot haluttiin mahdollisimman normaaleiksi ja kodinomaisiksi. Asukkailla on omat keittiöt. Pidettiin myös tärkeänä, että tilat ovat virikkeellisiä.

Laitosmaisuus

Vastaajista 70 % mainitsi, että ratkaisuihin tavoiteltiin ei-laitosmaisia. Keinoina laitosismaisuuksien poistamiseksi mainittiin mm. massoittelu ja tilojen jäsentäminen, materiaali- ja värivalinnat. Tavoitteeksi oli joissakin kohteissa asetettu tavallisen näköinen asuinrakennus, joka sijaitsee keskeisellä paikalla. Laitosismaisuuksia pyrittiin vähentämään myös sillä, että asukkailla on oma kotinsa joko yksittäisessä asunnossa tai ryhmäkodissa. Tavoitteena olivat yksilölliset asunnot, jotka on kuitenkin suunniteltu yleispätevästi.

Rahoittajien laatuvaatimukset ja hintakriteerit

Vastaajista 65 % oli sitä mieltä, että rahoittajien asettamat laatuvaatimukset ja hintakriteerit ohjasivat suunnittelua. Ne ohjasivat arkkitehtisuunnittelua tarkalla laajuus-seurannalla. Suunnittelun piti olla tehokasta ja kustannuksiltaan hallittua. Noudatettiin rahoittajan huonetilaohjelmaa ja pinta-alasuosituksia. Lopullinen hyväksyttävä kattohinta vaikutti erittäin voimakkaasti lopulliseen laatuun sitä heikentävästi joissakin kohteissa. Toisaalta vastattiin myös, että laatuvaatimusten tavoitteena oli valita mahdollisimman hyvät materiaalit ja mahdollisimman väljät tilat annetuissa rajoissa. Muutama vastaaja totesi, että kertakustannuksiin kiinnitetään liikaa huomiota, vaikka pitäisi tarkastella rakennuksen kestävyyttä ja koko elinkaarta. Rahoittajan ohjaus oli joidenkin vastaajien mielestä liian yksityiskohtiin puuttuvaa.

Tulevien asukkaiden tarpeet ja toiveet

Vastaajista 70 % kertoi, että suunnittelussa otettiin huomioon tulevien asukkaiden yksilölliset tarpeet ja toiveet. 50 % vastasi, että tulevat asukkaat tavattiin ja tiedot yksilöllisistä ratkaisuksista saatiin suoraan heiltä. 35 % vastasi, että tieto yksilöllisistä ratkaisuksista saatiin jonkin muun tahon kautta.

Joissakin kohteissa palveluntuottajat neuvottelivat tulevien asukkaiden tarpeista. Joissakin kohteissa asukkaiden valitsijatahot välittivät tulevien asukkaiden erityistoiveet. Suunnittelija tapasi asukkaita, asumisvalmennuksen ohjaajia ja tulevaa henkilökuntaa. Asukkaat valittiin joissakin kohteissa ainakin osittain jo suunnitteluvaiheessa. Joissakin kohteissa tulevista asukkaista ei ollut tarkkaa tietoa. Yhdestä kohteesta mainittiin, että tiedot asukkaista saatiin niin myöhään, että erityistoiveet toteutettiin muutostöinä. Tavoitteena oli kuitenkin toteuttaa yleispäteviä ratkaisuja.

Arkkitehtoninen idea

Neljäsosa vastaajista oli sitä mieltä, että kohteessa oli mahdollista toteuttaa jokin arkkitehtoninen idea. Viidesosa vastasi, että se ei ollut mahdollista mm. taloudellisista syistä tai rakennuspaikan asettamista vaatimuksista johtuen. Yhdessä hankkeessa

ideana oli se, että massa pilkottiin ympäröivän rakennuskannan kokoisiin osiin. Hankkeessa arkkitehtonista ilmettä ohjaa vastaajien mielestä yleensä toiminnallisuus. Jokainen talo on oma yksilönsä ja rakennuspaikalla on keskeinen merkitys onnistuneelle suunnittelulle.

Palaute kohteesta

60 % vastasi, että kohteesta on saatu palautetta.

Myönteisenä palautteena vastauksissa mainittiin:

- onnistuneet autistien ryhmäasunnon tilaratkaisut
- asuntojen omaan ulko-oveen on oltu tyytyväisiä
- asuntojen koko on ollut sopiva
- kohteen sijainti on erinomainen
- onnistuttu tilaratkaisussa, koska asukkaiden huomio on kiinni arjessa ja henkilökunnan toiminnassa.

Kielteisenä palautteena vastauksissa mainittiin:

- rakennus näyttää hieman laitosmaiselta
- keittiökaappien keskinäinen sijoitus on huono
- kodinhoituhuoneen kalustus on vähäinen
- puulistojen korvaaminen seinälle nostetulla lattiapäällysteellä on huono ratkaisu
- kalusteiden ja ovien kiinnitysten kestävyys on huono
- henkilökunnan tilat ovat pienet
- henkilökunnan tiloissa on huono työrauha
- vain yksi työhuone ei riitä henkilökunnalle
- yhteis- ja kokoontumistilat ovat liian pieniä.

Muina kommentteina mainittiin: Jos kohde on asunto-osakeyhtiö, jossa asuu myös yksityisiä osakkeenomistajia, tulee huomioida yhteistilan kustannukset ja huoneistokohtaiset mittaukset, jottei turhaan tule käytönaikaista erimielisyyttä.

6.4

Työpajat

Hankkeessa järjestettiin kaksi työpajatilaisuutta, jotta tutkimusaineistoon saatiin käyttäjä- ja asiantuntijälähtöisiä näkökulmia. Ensimmäisessä työpajassa tuotettiin tietoa asumisyksiköiden suunnittelukriteereitä varten ja toisessa arvioitiin kerätyn tutkimusmateriaalin pohjalta rakennettuja vaihtoehtoisia asumisratkaisuja.

Ensimmäisessä työpajassa käytiin keskusteluja asumisyksiköiden tiloista ja tilojen toimivuudesta niissä tapahtuvan toiminnan kannalta. Keskusteluteemoina olivat asumisyksiköiden sisätilat, ulkotilat ja turvallisuus. Sisätilat -teemassa käsiteltiin omaa tilaa, yhteistä tilaa ja henkilökunnan tilaa. Ulkotilateemassa käsiteltiin sijaintia ja lähiympäristöä sekä pihatilojen merkitystä. Turvallisuusteemassa käsiteltiin tilaratkaisuja kokonaisuudessaan.

Keskusteluissa pohdittiin asumiseen kuuluvia toimintoja, joita omassa tilassa eli asunnossa ja yhteisissä tiloissa halutaan tehdä ja joiden tekeminen täytyy olla mahdollista. Todettiin että tilojen koko määräytyy sen perusteella, mitä toimintoja tilassa tehdään.

Henkilökunnan tilojen osalta keskusteluissa kartoitettiin henkilökunnan tehtäviä ja työn suorittamiseen liittyviä tarpeita sekä niitä asioita, jotka helpottaisivat

henkilökunnan työtä. Henkilökunnan tilojen tarpeeseen vaikuttaa se, kuinka paljon asumisyksiköissä tarvitaan henkilökuntaa. Henkilökunnan määrä taas riippuu siitä, kuinka paljon asukkaat tarvitsevat apua päivittäisissä toiminnoissa.

Tilantarpeesta esitettiin monenlaisia näkökulmia. Yhden näkökulman mukaan asukkaiden asunnoissa voidaan hoitaa heitä koskevat yksityisasiat eikä sitä varten tarvita erillistä tilaa. Toisen näkökulman mukaan henkilökunta ei tarvitse erillistä taukotilaa, koska työ tehdään asukkaiden keskellä, heidän kodissaan, ja työ on kodin askareiden tekemistä tai niissä avustamista. Niinpä henkilökunta esimerkiksi ruokailee asukkaiden kanssa ja usealle tämä sopiikin. Toisaalta on kyse työn tekemisestä ja taukojen tarpeesta työn lomassa. Eräs näkökulma oli, että pienissä, noin 5-8 hengen asumisyksiköissä ei tarvita erillistä henkilökunnan taukotilaa, mutta sitä suuremmissa kyllä.

Yhteenvetona voitiin kuitenkin todeta, että kirjallisia töitä ja puhelinkeskusteluja varten tarvitaan työrauhan takaava toimistohuone, mutta neuvotteluja varten tarvitaan toimistotilasta *erillinen*, mahdollisuuksien mukaan *monikäyttöinen* tila, jota voidaan käyttää myös henkilökunnan työ- ja taukotilana. Henkilökunnalle toivottiin kunnollista vaatteidenvaihtotilaa sekä suihkua, jonka tulee olla eri tilassa kuin wc.

Asumisyksiköiden ulkotiloja pohdittiin toisaalta sijainnin ja lähiympäristön, toisaalta yksikön omien pihatilojen kannalta. Selvitettiin toimintamahdollisuuksia, joita lähiympäristössä toivotaan olevan sekä vaatimuksista, joita sijainnille ja lähiympäristölle halutaan asettaa. Pihatilojen merkitystä selvitettiin kysymällä osallistujilta aluksi, pitävätkö he pihatilojen olemassaoloa tärkeänä. Seuraavaksi pohdittiin, mitä toimintoja pihalla pitäisi olla. Keskustelijoita pyydettiin pohtimaan asiaa sekä asukkaiden virkistys- ja kuntoutuksen kannalta että lämpötilojen kokemisen tarpeen kannalta.

Asumisyksiköiden toivottiin sijaitsevan luonnon ja virkistysalueiden lähellä tai vähintään helpon kulkuyhteyden, mieluiten kävelymatkan päässä niistä. Toisaalta niiden tulisi sijaita myös lähellä paikkakunnan asiointikeskusta. Asumisyksikön toivottiin sijaitsevan "normaaliasutuksen keskellä", ja yksikkö ja tontti toivottiin rakennettavan, kuten niiden ympäristökin on rakennettu. Alueelta, jolla tontti sijaitsee, toivottiin rauhallisuutta ja turvallisuutta. Tärkeänä pidettiin myönteistä suhdetta naapurustoon ja hyväksyviä naapureita. Erityisen tärkeänä pidettiin sitä, että asukas pääsee asumaan ympäristöön, joka on hänelle ennestään tuttu. Tällä katsottiin olevan vaikutusta asukkaan toimintakykyyn, hänen tukiverkostonsa säilymiseen ja turvallisuudentunteeseen.

Asumisyksikön piha-alueita pidettiin tärkeinä ja toivottiin, että asukkailla olisi yhteiset ulko-oleskelutilat, vaikka heillä olisi omakin piha tai parveke. Toivottiin, että pihassa olisi erilaisia toiminta- ja käyttömahdollisuuksia ja että se olisi asukkaiden tarpeiden mukainen. Pihan, katettujen ja puolilämpimien tilojen katsottiin pidentävän kesää molemmista päistä ja tehostavat vuodenaikojen vaihtelun kokemista. Toisaalta yleisiin palveluihin pääsemistä pidettiin ensisijaisena, ei niinkään omaa pihaa, eikä pihaan toivottu hienoja piharakennelmia, vaan lähinnä nurmikkoa ja kasvimaata sekä kukkapenkkejä. Haluttiin, että piha on ns. normaali piha eikä se saa erottua ympäristöstään. Istutuksia ei haluttu rakennusurakkaan vaan oltiin sitä mieltä, että henkilökunta ja asukkaat tekevät ne itse.

Pihalle voitiin kuvitella mm. seuraavia toimintoja: nurmikolla oleskelu, puutarhanhoito, grillaus, ruokailu, keinuminen, yhteinen oleskelu ulkona, roskien vieminen, autojen pysäköinti. Jotta näitä toimintoja voitaisiin tehdä, tarvitaan niitä varten pihatilaa.

Muita keskusteluissa mainittuja pihan ominaisuuksia olivat mm. seuraavat asiat: kulkuväylät asfalttia, esteetön liikkuma-alue apuvälineillä liikkuville, inva-taksin pääsy sujuvasti ja turvallisesti pihaan, kalusteita, huvimaja, pihakeittiö, terassi, puolilämmin viherhuone, pihavalaistus, katettu sisäänkäynti, liukkauden eliminoiminen

kulkuväyliltä sekä valmiin nurmikoon käyttö pihan rakentamisessa, koska kylvetyn nurmikoon kasvu kestää 2-3 v.

Valvonta turvallisuuden ja turvan takaajana herätti paljon keskustelua. Mietittiin muun muassa, milloin esimerkiksi kulunvalvontajärjestelmä kontrolloi liikaa asukkaiden toimintaa ja milloin on kyse järjestelmän todellisesta tarpeesta. Asukkaiden tarpeet toivottiin otettavan aina huomioon turvallisuuteen liittyvien viranomaismääräysten ohella. Koulutus ja opastus nähtiin yhtenä turvallisuutta lisäävänä tekijänä teknisten turvallisuusratkaisujen vastapainona tai täydentäjänä.

Päätösten lisäksi keskusteluissa nousi esiin erilaisia näkökulmia siitä, mitä asioita yksiköitä suunniteltaessa tulisi ottaa huomioon. Toivomukset suunnittelun lähtökohdissa huomioon otettavista asioista olivat hyvin vastakkaisia. Keskusteluissa tuotiin esiin toivomus siitä, että asukkaiden näkökulma otettaisiin huomioon ja mukaan suunnitteluprosessin kaikille tasoille, ja että yksilön tarpeet ja toimintakyky otettaisiin huomioon suunnittelun perustana. Tämä edellyttää sitä, että tulevat asukkaat tiedetään etukäteen ja heidän avuntarpeensa selvitetään jo suunnitteluvaiheessa. Toisaalta pohdintaa herätti, otetaanko suunnittelussa huomioon vain asuntoon ensimmäisenä muuttavien asukkaiden tarpeet. Pitäisikö sittenkin suunnitella kaikki asunnot kaikille sopiviksi? Arveltiin, että jos kaikki asunnot suunnitellaan siten, että ne sopivat kaikille, niistä tulee kalliita. Osa keskustelijoista toivoi, ettei tehtäisi mitään lokerointia tai tyypittelyä vammaisuuden laadun mukaan eri asumisratkaisuihin. Ennen suunnitteluun ryhtymistä olisikin hyvä tarkoin selvittää, millainen asumisratkaisu halutaan.

Kehitysvammaisille toivottiin olevan tarjolla *erilaisia* asumisratkaisuja. Asumista toivottiin järjestettävän sekä *ryhmämuotoisena* että *ei-ryhmämuotoisena*.

Asumisyksiköiden rahoitusjärjestelmää toivottiin uudistettavan, koska investointi-, asumis- ja muiden tukien määrällä on vaikutusta asumisyksiköiden tilaratkaisuihin ja toiminnan sisältöön. Esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen asumistuet todettiin liian pieniksi.

Hankkeen toisessa työpajassa selvitettiin, millaisia kehitysvammaisille tarjottavien asumisratkaisujen tulisi olla. Keskustelun tueksi tutkijat olivat laatineet kolme vaihtoehtoista asumisratkaisua, joita työpajassa arvioitiin, niistä etsittiin hyviä puolia ja puutteita sekä tehtiin parannusehdotuksia. Keskustelujen ja arviointien pohjalta tuotettiin tietoa siitä, mikä nykyisissä asumisratkaisussa on ongelmallista, millaisiin asukkaiden avuntarpeen asettamiin vaatimuksiin kehitysvammaisten asumisratkaisujen täytyy vastata ja mitä asuin- ja yhteistiloja kussakin asumisratkaisussa olisi tarkoituksenmukaista olla.

Esitetyt kolme vaihtoehtoista asumisratkaisua jaettiin kahteen päätyyppiin: *ryhmäasumiseen ja itsenäiseen asumiseen*. Ryhmäasumismallin kuvattiin sopivan henkilöille, jotka tarvitsevat arjen rutiineissa paljon apua. Henkilökunnan tarve oli määritelty vakituisesti ja sen määrä riippuvaiseksi asukkaiden avuntarpeesta. Ryhmäasumismallissa korostuvat itsenäistä selviytymistä tukeva asunto ja asumista tukeva yhteisöllinen toiminta, joka edellyttää toimintaan soveltuvia ja riittävän suuria yhteistiloja. Itsenäisen asumisen mallin kuvattiin sopivan henkilöille, joiden avuntarve arjen rutiineista suoriutumiseksi on vähäistä tai niistä suoriutuminen perustuu henkilökohtaisen avustajan apuun. Itsenäisen asumisen mallissa korostuvat asukkaan itsenäistä selviytymistä tai avustettuna selviytymistä tukevan asunnon tilat. Näitä asumismalleja esitettiin toteutettaviksi *ryhmäasunnossa, asuntoryhmässä ja erillisessä asunnossa*.

Kysymys siitä, miten kehitysvammaisten asuminen tulisi järjestää, nosti esiin paljon erilaisia mielipiteitä. Toisaalta pidettiin vanhanaikaisena perinteistä ryhmämuotoista asumista, jossa asukkaan oma tila muodostuu huoneesta ja wc- ja pesutilasta. Tavoiteltavana nähtiin se, että oma tila muodostuisi asunnosta eli asuinhuoneistosta, jossa on kaikille asumiseen kuuluville toimintoille tilat. Toisaalta muistutettiin, et-

tä osa kehitysvammaisista asukkaista tarvitsee ryhmämuotoista asumista, jossa on tarkoituksenmukaista järjestää tilat siten, että asukkaan varsinaiseen omaan tilaan kuuluvat vain asuinhuone ja wc- ja pesutila. Muut toiminnot tapahtuvat ryhmän yhteisissä tiloissa. Keskustelujen yhteenvedossa todettiin, että tarjolla täytyy olla erilaisia, asukkaiden tarpeet huomioon ottavia asumisratkaisuja.

Toisen työpajan loppuun oli varattu aikaa keskusteluun asumisyksiköiden rahoitukseen liittyvistä ongelmista. Osallistujille pidettiin lyhyt esitys rahoitusmuotojen historiasta, nykyisistä rahoitusmalleista, niiden vaikutuksista asumis- ja käyttökustannuksiin, sekä tuotiin esiin ratkaisuehdotuksia ja kehittämistarpeita.

Yksiköiden investointikustannusten rahoitusmalleista todettiin, että tilaisuudessa esitettyjen rahoituslähteiden lisäksi yritysmuotoisia hankkeita rahoittavat TE-keskukset, kauppa- ja teollisuusministeriö, työministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö. ARA:n investointiavustuksista mainittiin, että erityisryhmien asumisen investointeihin jaossa olevan rahoituksen määrä vuonna 2007 oli 45 miljoonaa euroa ja tulee olemaan 60 miljoonaa euroa vuonna 2008. Samalla hakukäytännöt muuttuivat siten, että erilaisia erityisasumishankkeita joudutaan asettamaan keskenään tärkeysjärjestykseen. Tällöin kaikki erityisryhmien hankkeet kilpailevat keskenään ARA:n avustuksista, koska haettavan rahoituksen määrä on suurempi kuin käytössä oleva rahoitus. Asumisyksiköiden rahoituksen suhteen kaivattiin erityisesti selkeitä pelisääntöjä siihen, mitä yksiköiden tiloissa tulee asukkaan maksettavaksi, mitä esimerkiksi palveluntuottajan maksettavaksi.

7 Tutkimustulokset

7.1

Esteettömyydestä

Tutkimus ei kohdistunut erityisesti esteettömyyteen ja sen toteutumiseen tutkimuskohteiksi valituissa yksiköissä. Oletuksena oli, että 2000-luvulla suunnitellut ja rakennetut, erityisasumiseen tarkoitettut rakennukset ja tilat ovat esteettömiä.

Tutkimuksessa tuli kuitenkin esiin se, että vaikka rakennukset täyttivät lain³³ määrittämät esteettömyysvaatimukset, oli esteettömyydessä paljon parantamisen varaa. Esteettömistä ratkaisuista on tehty lukuisia oppaita ja ohjeistuksia, joten tietoa on saatavilla. Kehitysvammaisille suunnatussa rakentamisessa esteettömyyden tulee toteutua lain vaatimaa minimiä tarkemmin. Esteettömät ratkaisut saattavat olla kalliimpia kuin ns. tavalliset ratkaisut, mutta se ei saa olla esteenä hyvän ja esteettömän ratkaisun rakentamiselle.

Esteettömien ratkaisujen tuntemusta ja niiden käyttöä tarvitaan olennaisesti juuri erityisasumisen suunnittelussa. Ympäristö tai yksittäinen rakennus on esteetön silloin, kun se on kaikkien käyttäjien kannalta toimiva, turvallinen ja miellyttävä käyttää. Esteettömissä rakennuksissa kaikkiin tiloihin ja kerrosterasoihin on helppo päästä. Lisäksi tiloja ja niissä olevia varusteita on mahdollisimman helppo käyttää ja ne ovat loogisia. Esteettömyyteen kuuluu myös kaikkien kansalaisten sujuvaa osallistumismahdollisuus työntekoon, harrastuksiin, kulttuuriin ja opiskeluun. Se merkitsee palvelujen saatavuutta, välineiden käytettävyyttä, tiedon ymmärrettävyyttä ja mahdollisuutta osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon³⁴.

7.2

Tarveselvitys ja hankesuunnittelu

Hankkeen lähtökohdista

Kehitysvammaisten asumisratkaisujen toteuttamisen lähtökohtana on se, että tarvitaan asuntoja vanhempiensa luota itsenäisesti asumaan muuttaville tai laitoksista pois muuttaville henkilöille. Suomen perustuslain mukaan kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia. Tavoiteltavia kehitysvammaisten asumisratkaisuja ovat sellaiset ratkaisut, jotka soveltuvat kaikille, riippumatta henkilöiden vamman tai avuntarpeen määrästä.

Tarveselvityksen aikana kartoitetaan, millaisia asumisratkaisuja alueella tarvitaan ja missä ne voisivat sijaita. Alueen palvelurakenne, kevyen liikenteen reitistö ja julki-

33 Maankäyttö- ja rakennuslaki 1999.

34 www.invalidiliitto.fi > Esteettömyys

sen liikenteen käyttömahdollisuudet vaikuttavat oleellisesti siihen, soveltuuko alue hyvin kehitysvammaisille.

Viranomaiset tulkitsevat maankäyttö- ja rakennuslain pohjalta kehitysvammaisille tehtävän asumisyksikön rakentamisen ns. sosiaalisesti rakentamiseksi. Tämä tarkoittaa sitä, että tontin, jolle asumisyksikkö aiotaan rakentaa, on oltava yleisille rakennuksille tarkoitettu tontti. Tontti on saatava kunnalta, koska vapaarahoitteiset tontit ovat kustannuksiltaan rakennuttajien tavoittamattomissa. Kun asuinrakentamiseen varatulle tontille suunnitellaan kehitysvammaisten asuinyksikköä, on haettava kaavamuutos tontin muuttamiseksi yleiselle rakennukselle tarkoitetuksi. Vaikka viranomaiset muuttaisivatkin kaavamerkinnän, syntyy lupamenettelyn vuoksi tilanne, jossa naapurit herkästi valittavat kaavamuutoksesta. Naapuriin ei toivota erityisryhmille tarkoitettuja asuntoja³⁵.

Hankesuunnittelun alussa on tiedossa, kuinka paljon asuntoja tarvitaan. Jos tiedetään tulevat asukkaat, voidaan myös kartoittaa heidän yksilölliset tarpeensa. Tutkimuksessa havaittiin että asumisyksiköiden yhteiset tilat tai henkilökunnan tilat eivät aina vastanneet asukkaiden ja henkilökunnan todellisia tarpeita. Esimerkiksi joissakin yksiköissä henkilökuntaa tarvittiin enemmän kuin alun perin oli ollut tarkoitus.

Hankesuunnittelussa on tehtävä päätös siitä, millä tavalla asukkaiden omat muuttuvat tarpeet ja asukaskunnan vaihtumisen myötä muuttuvat tarpeet voidaan ottaa huomioon. Ratkaistava on, millä tasolla muuntojoustavuus toteutetaan: riittääkö erilaisia tilanteita palveleva huonekalujen siirtäminen vai varaudutaanko siihen, että voidaan tehdä huonetilamuutoksia. Hankesuunnitteluvaiheessa on hyvä selvittää, mille erilaisille käyttäjäryhmille rakennuksen tilat soveltuvat. Vaihtoehtojen toimivuutta eri tilanteissa tulee testata teoreettisesti jo hankesuunnitteluvaiheessa.

Ennen hankepäätöstä on hyvä tehdä kokonaistaloudellisia tarkasteluja. Usein taloudellisista syistä pyritään siihen, että asumisratkaisuihin tulee asumaan henkilöitä, joilla on keskenään samankaltaisia tarpeita.

Asumisratkaisun valinta

Kehitysvammaisten asumisratkaisu voi olla joko ryhmämuotoisena tai yksittäisinä asuntoina toteutettu. Oleellista on, että tiedetään, miksi jompikumpi edellä mainituista valitaan. Kummassakin tapauksessa on mietittävä, miten asukkaan tarvitsema tuki voidaan järjestää. Ryhmämuotoisessa asumisessa korostuu sosiaalinen kanssakäyminen, sen kautta syntyvä turvallisuuden tunne sekä tuki ulkopuolistenkin sosiaalisten verkostojen muodostamiseen. Joissain tapauksissa ryhmämuotoinen asuminen voidaan kokea myös ahdistavana ja pakonomaisena. Ryhmämuotoiseen asumisratkaisuun vaikuttavat asukkaiden vaatimusten lisäksi myös asukkaita hoitavan tai avustavan henkilökunnan tarpeet. Tavallisen asuntokannan lomassa yksittäisissä asunnoissa toteutuvat asumisratkaisut soveltuvat henkilöille, jotka eivät tarvitse päivittäistä tai ympärivuorokautista apua tai heidän apunaan on tarpeen mukaan henkilökohtainen avustaja.

Asumisen tilaratkaisut

Ryhmäkodissa tai asuntojen muodostamassa ryhmässä asuminen voidaan määritellä ryhmämuotoiseksi. Ryhmäkodeissa asukkailla on nykyisin henkilökohtaisena yksityisalueenaan tavallisesti asuinhuone, jossa wc- ja pesutila. Asuintilojen lisäksi ryhmäkotiin kuuluvat asumista tukevat yhteistilat, jotka ovat vain asukkaiden ja heitä avustavien henkilöiden, asukkaiden omaisten ja vieraiden käytössä. Ryhmämuotoisissa asumisratkaisuissa olisi luotava selkeät pelisäännöt sille, kuinka määritellään

³⁵ Kuparinen R. 2005.

vain asukkaiden käytössä olevat yhteistilat ja kuinka palveluntuottajien ja yksikön ulkopuolisten asukkaiden käytössä olevat tilat.

Asuntojen muodostamassa ryhmässä asunnot ovat tavallisesti yksiöitä tai kaksioita. Asuntoryhmää tukevien yhteis- ja palvelutilojen määrä riippuu ryhmän sijainnista ja asukkaiden tarpeista.

Yksittäinen asunto voi sijaita keskellä tavallista asuntokantaa eikä sitä määritä mikään erityinen ryhmä tai asumismuoto. Yksittäisen asunnon suunnitteluperusteet pohjautuvat pääasiallisesti yleisiin asuntosuunnittelua koskeviin määräyksiin ja ohjeisiin. Uudisrakennuskohteet tulee rakennusmääräysten mukaan toteuttaa esteettömyysvaatimusten mukaisesti. Korjausrakentamisen yhteydessä tulisi tavoitella samantasoista esteettömyyden toteutumista kuin uudisrakentamisessa.

Rakennettaessa vammaisille on noudatettava tiukempia viranomaismääräyksiä esimerkiksi paloturvallisuudessa kuin tavallisessa asuinrakentamisessa. Rakentamista ja turvallisuutta koskevan lainsäädännön ohella uusien asumisratkaisujen kehittämisessä on nykyistä paremmin otettava huomioon asumisyksiköiden toiminnalliset vaatimukset. Tilaratkaisun ja tilantarpeen on pohjauduttava asukkaiden todelliseen tuentarpeeseen sosiaalisten verkostojen muodostamisessa ja päivittäisissä toiminnoissa. Omat vaatimuksensa tiloille muodostuvat myös omaisten vierailuista, ruokailu- ja yöpymismahdollisuudesta. Ryhmämuotoisissa asumisratkaisuissa voidaan lopputulokseen vaikuttaa hyvinkin paljon, jos rakennuttajana on esimerkiksi kehitysvammaisten asumisjärjestelyihin erikoistunut taho.

Tarveselvitys- ja hankesuunnitteluvaiheessa on tärkeää hahmottaa selkeästi, millaista asumisratkaisua juuri nyt tarvitaan ja mikä on tavoiteltavan ratkaisun käyttökelpoisuus pitkällä tähtäimellä. Toteutettavaksi aiotun suunnitteluratkaisun teoreettinen testaaminen eri olosuhteissa auttaa pitkän tähtäimen käyttökelpoisuuden selvittämisessä. Muuntojoustavuuden toteutumista voidaan tarkastella kahdella tasolla: lähtötilanne ja tulevat muutokset. Asunnon tulee pystyä muuntumaan asukkaan tarpeisiin, kun asukas muuttaa asuntoon. Esimerkiksi keittiön ja kylpyhuoneen tulee toimia parhaalla mahdollisella tavalla, jotta asukas pystyy näitä tiloja käyttämään vaittomasti. Toisaalta asunnon tulee pystyä muuntumaan asukkaan tarpeisiin, kun tarpeet muuttuvat lähtötilanteesta. Esimerkiksi ihmisten vanhetessa tulee usein tarvetta apuvälineelle tai asukas saattaa joutua tapaturman johdosta käyttämään apuvälinettä väliaikaisesti. Molemmilla tasoilla muuntojoustavuutta lisää väljä mitoitus.

7.3

Tilaratkaisujen kriteerit

Tilakohtaisilla kriteereillä voidaan arvioida yksittäisten tilojen toimivuutta. Arviointiperusteet muodostuvat erilaisista tilaa koskevista vaatimuksista, jotka syntyvät tilojen käyttäjien toiminnallisista tarpeista. Asumisyksiköiden sijaintia koskevat kriteerit muodostuvat asioista, joihin sijainnilla on vaikutusta. Turvallisuuteen vaikuttavat monet eri tekijät, kuten esimerkiksi sijainti, tilaratkaisut materiaalit tai kiinnitysratkaisut.

Kriteerit suunnitteluratkaisuja varten on rakennettu tutkimuksen aikana kerätyn aineiston pohjalta. Materiaali on saatu tutkijoiden tekemistä havainnoinneista, kyselyiden tuloksista ja työpajatyöskentelystä. Lisäksi kriteerien rakentamisessa on käytetty Freja Ståhlbergin Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosastolle tekemää diplomityötä, jossa hän tutki autisteille suunniteltuja tiloja ja antoi työssään suosituksia tilojen koolle. Vaikka diplomityö koski pelkästään autistien asuintiloja, voidaan niitä käyttää ohjeellisina myös muissa kehitysvammaisten asumisyksiköiden tiloissa, erityisesti yhteisten keittiö- ja ruokailutilojen mitoitusosalta.

7.3.1

Asumisyksikön sijainti

Toimintoja, joihin asumisyksikön sijainti vaikuttaa, ovat mm. ulkoilu ja liikkuminen, julkisten liikennevälineiden käyttö, asiointi erilaisissa palvelu- ja liikelaitoksissa sekä virastoissa, asukkaan työssäkäynti ja harrastustoiminta sekä omaisten ja tuttavien vierailut. Sijainti vaikuttaa siihen, kuinka helppoa ja vaivatonta näitä toimintoja on suorittaa. Sijainti voi tukea tai estää asukkaan omatoimista liikkumista.

Asukkaiden kunnan ylläpitämisen kannalta on tärkeää, että asumisyksikön lähiympäristössä on mahdollisuus sekä hyöty- että kuntoliikuntaan. Jotta hyötyliikunta olisi mahdollista, palveluihin, puistoihin ja virkistysalueille on oltava esteettömät yhteydet. Niiden on oltava kävelyetäisyydellä tai niihin tulee olla hyvät julkiset kulkuyhteydet.

Asumisyksikön tulee sijaita taajama-alueella tavallisen asuntokannan lomassa, mutta mahdollisuuksien mukaan kuitenkin luonnonläheisellä paikalla. Lähiympäristön on hyvä olla liikenteellisesti rauhallista aluetta, jotta asukkaiden omatoiminen ulkoilu ja liikkuminen on mahdollisimman helppoa ja turvallista.

Itsenäistyvän nuoren asuinpaikan valintaan vaikuttaa se, kuinka omatoimisesti ja itsenäisesti hän pystyy asunnostaan liikkumaan. Sekä asukkaan omatoimisuuden ja itsenäisyyden että omaisten vierailujen ja asukkaan tukiverkoston säilymisen kannalta on tärkeää, että asumisyksikkö sijaitsee asukkaan kotiseudulla. Uuteen ympäristöön muutettaessa korostuvat ympäristön turvallisuuden ja selkeyden liittyvät vaatimukset.

7.3.2

Asuintilat

Toimintoja, joita asumiseen kuuluu, ovat mm. ruokailu, lepääminen ja nukkuminen, henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtiminen, ajanvietto ja erilaiset askareet, kuntoilu ja vieraiden vastaanottaminen. Asunnosta lähteminen ja sinne saapuminen pukeutumisineen ja riisumisineen ovat asumiseen kuuluvia toimintoja. Asumiseen liittyvät myös sään ja ulkoilman kokeminen, tuulettaminen, pyykin peseminen, siivoaminen ja erilaiset keittiötoiminnot kuten ruuan valmistus, ruuan lämmitys ja astioiden pesu.

Asuminen ja siihen liittyvät toiminnot vaativat erilaisten tavaroiden ja tarvikkeiden käyttö- ja säilytystilaa. Tällaisia ovat esimerkiksi vuode- ja liinavaatteet, pyyhkeet, hygienia- ja keittiötarvikkeet, talvi-, kesä- ja välikausivaatteet erilaisine jalkineineen sekä siivousvälineet. Vieraiden vaatteille ja jalkineille sekä apuvälineiden säilytykselle on oltava tilaa. Vaatehuoltoa varten tarvitaan tilaa sijoittaa pyykinpesukone, säilyttää likapyykkiä ja kuivata puhdasta pyykkiä. Keittiössä tarvitaan tilaa ruokatarvikkeiden, ruokailu- ja ruuanlaittovälineiden sekä astioiden säilytykselle sekä tilaa kodinkoneiden käyttöä ja säilytystä varten.

Asuinrakennuksen elinkaari on monia vuosikymmeniä ja rakennuksen asukas-kunta ehtii vaihtua useaan kertaan. Asuntojen riittävän suuri koko takaa tilaratkaisut, joissa apuvälineiden käyttö ja avustavat toimet onnistuvat. Kaikki asukkaat eivät halua tai pysty suorittamaan kaikkia asumiseen liittyviä perustoimintoja, kuten ruuanlaittoa tai pyykinpesua. Kuitenkin kaikkia toimintoja varten on oltava tila- ja liitántavaraukset, jolloin tarvittavat muutokset on helppo toteuttaa.

Oleskelutila

Oleskelua, vieraiden vastaanottamista ja yöpymistä varten tarvitaan tilaa, joka on erotettu tai voidaan erottaa asunnon makuutilasta. Oleskelutilassa tulee voida toteuttaa erilaisia kalustusvaihtoehtoja. Mitoituksessa on otettava huomioon apuvälineiden käytön vaatima tilantarve.

Makuutila

Lepäämistä ja nukkumista varten tarvitaan erillinen makuutila. Hyvän unen ja levon kannalta oleskelutilan ja nukkumiseen tarkoitettujen tilan on oltava erilliset tai ne pitää voida erottaa toisistaan. Vuoteen leveys on yhtä nukkujaa varten 80-120 cm ja vuode tulee voida sijoittaa sille varatussa tilassa useammalla kuin yhdellä tavalla. Apuvälineen käyttöä ja avustavia toimia varten on oltava tilaa vuoteen ympärillä. Makuutila on voitava tuulettaa.

Keittiö

Kaikissa asunnoissa on oltava tilat tai tilavaraus yhden hengen ruuan valmistamista ja ruokailua varten. Varaukset tarvitaan sähkö-, vesi- ja viemäri-liitännöille. Vaikka kaikki asukkaat eivät yksin ollessaan käyttäisi keittiöitään, voivat omaiset ja vieraat käyttää niitä vierailujensa aikana ja opastaa asukasta niissä toimissa, jotka ovat hänelle mahdollisia. Keittiö on mitoitettava siten, että sekä apuvälineiden käyttö että avustavat toimet ovat mahdollisia.

Työ- ja laskutasolla on oltava tilaa erilaisille kodinkoneille kuten mikroaaltouunille, kahvin- ja vedenkeittimille tai leivänpaahtimelle sekä muille tavaroille, kuten talouspaperirullatelineelle, leipäkorille ja ruokailuvälineiden kuivaustelineelle. Lisäksi tarvitaan vapaata lasku- ja työpöytätasoa liedien ja astianpesuautaiden molemmin puolin. Säilytystilaa on oltava astioille sekä ruokatavaroille kylmä- ja kuivasäilytystä varten. Astianpesukoneelle on oltava sekä tila- että liitännävaraus.

Keittiön käytettävyyttä pitkällä aikavälillä lisäävät kalusteet, joiden korkeus on säädettävissä. Kalustekorkeuden säätömekanismiin tulee olla helppokäyttöinen ja mieluiten portaattomasti sähköllä toimiva.

Keittiön valaistuksen tulee olla häikäisemätön mutta riittävä työskentelyn kannalta.

Ruokailutila

Asunnossa tulee olla tilaa ainakin kahden hengen ruokailua varten. Ruokapöydän ja tuolien ympärillä tulee olla tilaa apuvälineen käyttöä ja avustavia toimia varten.

Eteinen

Jokaisessa asunnossa tulee olla eteistila. Eteisessä tulee olla tilaa pukeutumista sekä asukkaan ja vieraiden vaatteiden ja kenkien säilyttämistä varten. Eteisessä tarvitaan tilaa lähtöön valmistautumiseen, vieraiden vastaanottamiseen ja hyvästelyyn. Lisäksi eteisessä säilytetään usein ulkokäytössä olevia tavaroita ja apuvälineitä. Pelkästään pukeminen ja riisuminen ovat tilaa vieviä toimintoja, etenkin jos asukas on laajaliikkeinen, tarvitsee avustajaa pukeutumisessa tai käyttää apuvälinettä. Useamman ihmisen yhtäaikaista pukeminen ja riisuminen vievät vastaavasti vielä enemmän tilaa. Eteisessä tulee olla tilaa apuvälineiden säilyttämistä varten.

Ryhmäkodeissa asunto avautuu usein suoraan yhteisiin tiloihin. Sairaaloissa tai vanhainkodeissa potilas- tai asukashuoneet avautuvat suoraan sairaalan käytävään, joten vastaava ratkaisu asumisyksiköissä voi tuntua laitospöydältä. Ryhmäkodeissa voi asukkaan oman tilan ja yhteisen tilan välillä olla eteistila, joka toimii välittävänä vyöhykkeenä ja turvaa asukkaan yksityisyyden.

Puhtaanapidon kannalta eteistilan tulee olla sellainen tila, jonka kautta ei synny läpikulkua muuten kuin asunnosta poistuttaessa tai sinne tultaessa. Tilan pintamateriaalien tulee olla kestäviä ja helposti puhdistettavia.

Wc- ja peseytymistila

Wc- ja peseytymistilassa on oltava riittävästi tilaa apuvälineen käyttöä ja avustavia toimia varten. Tilassa on hyvä olla tukikaiteita tai vähintään mahdollisuus niiden kiinnittämiseen. Tukikaiteiden myöhemmin tapahtuvan asentamisen kannalta ongelmallisiksi ovat osoittautuneet seinärakenteen sisäiset sähkövedot ja vesiputket, joiden sijainnin takia tukikaiteita ei ole voitu jälkeenkäynnin lisätä. Tästä syystä tukikaiteet tulisikin suunnitella tiloihin valmiiksi tai kehittää ratkaisu, jossa tukikaiteita voidaan helposti jälkeenkäynnin lisätä.

Wc- ja pesutilaan johtavan oven oviaukossa ei saa olla kynnyksiä. Kynnyksen sijaan voidaan rakentaa kynnyksikaivo. Tilan lattiamateriaali ei saa olla märkinä liukas, mutta sen on oltava helposti puhtaana pidettävä. Märkien tilojen muovinen liukuestematto on todettu hankalasti puhtaana pidettäväksi ja niissä oleva kimallus haitalliseksi esimerkiksi epilepsiaa sairastavan kannalta. Muovimaton käyttäminen etenkin seinissä on ongelmallista materiaalin pinttymisen ja hankalan puhtaanapidon kannalta.

Pyyhkeiden ja erilaisten henkilökohtaisten hygieniatarvikkeiden säilyttämiseen on oltava tilaa. Kalusteiden ja varusteiden tavanomainen sijoituskorkeus ei välttämättä ole paras mahdollinen apuvälinettä käyttävän tai lyhytkasvuisen kannalta ja olisikin suotavaa, että niiden korkeus olisi säädettävissä.

Wc- ja pesutiloihin on hyvä järjestää vähintään tila- ja liitäntävaraus pesukoneelle, säilytysmahdollisuus likapyykille ja tilavaraus pyykin kuivaamiselle.

Asunnon yhteydessä olevat ulkotilat

Sään ja ulkoilman kokemista sekä tuulettamista varten asunnon yhteydessä tulee olla piha tai parveke. Pihalle tai parvekkeelle tulee olla esteetön käynti ja siellä tulee voida liikkua myös apuvälineen kanssa. Osan parvekekaiteesta tulee olla läpinäkyvä, jotta myös pyörätuolissa istuva henkilö näkee parvekkeelta alas maantasoon. Parvekelaitus pidentää parvekkeen tai terassipihan käyttöaikaa.

Siivouskaappi

Asunnon siivousta varten asunnossa tulee olla siivouskaappi. Jotta imurin ja muiden siivousvälineiden esiin ottaminen on mahdollisimman helppoa, ei kaapissa tule olla sokkelia vaan kaapin alaosan tulee olla lattian tasossa. Koska kaappien yläosiin on vaikea ylettyä ja niitä on erityisesti apuvälineitä käyttävien vaikea käyttää, voi siivouskaapin korkeus olla esimerkiksi vain n. 120-150 cm lattiasta.

Asunnon säilytystilat

Asunnossa on oltava säilytys- ja varastotilaa sekä asunnon sisäpuolella että sen lähistöllä esimerkiksi kellarissa. Säilytystilan mitoituksessa on huomioitava vuode- ja liinavaatteiden, pyyhkeiden, erilaisten kausi-, ulko- ja sisävaatteiden sekä -jalkineiden ja muiden tavaroitten ja tarvikkeiden vaatima tilantarve. Pyörätuolia käyttävän kannalta säilytystilojen kääntöovien avaaminen on ongelmallista, joten liukuovet ovat kääntöovia toimivampia säilytystilojen ovina. Ovien liukumekanismien on oltava toimiva eivätkä ovet saa pudota kiskoilta normaalikäytössä. Syvät hyllykaapit ja korkealle sijoitetut vaatteiden ripustamiseen tarkoitetut tangot ovat pyörätuolia käyttävän tai muutoin toimimisesteisen kannalta hankalia. Mahdollisuuksien mukaan vaate- ja muut säilytyskaapit onkin toteutettava vedettävänä lankakoreina tai vastaavanlaisina ulottumista helpottavina ratkaisuin. Korkealla sijaitsevia säilytystiloja on lyhytkasvuisen tai liikkumis- ja toimimisesteisen mahdotonta käyttää.

Yhteistilat

Asumisyksiköiden yhteisissä tiloissa tehtäviä toimintoja ovat kaikenlaiset asumiseen liittyvät toiminnot, yhteinen oleskelu ja toiminta ulko- ja sisätiloissa, kuten pelien pelaaminen, seurustelu ja juhliminen, tv:n katsominen, musiikin kuuntelu ja askartelu. Yhteisissä tiloissa laitetaan ruokaa ja ruokaillaan yhdessä, saunotaan ja peseydytään, pestään pyykkiä ja siivotaan. Yhteisiin tiloihin kuuluvia toimintoja ovat myös erilaiset yksiköstä lähtemiseen ja sinne palaamiseen liittyvät toiminnot kuten riisuminen, pukeminen, kokoontuminen yhteen jonnekin lähtemistä varten ja yhdessä palaaminen, sekä pyörätuolin peseminen. Yhteisissä tiloissa pidetään kuntoa yllä sekä säilytetään erilaisia yhteisiä tavaroita ja tarvikkeita kuten esimerkiksi pöytäliinoja, vaihtoverhoja, liinavaatteita, maljakoita, kausikoristeita, erilaisia välineitä ja pelejä ja astioita.

Rakennuksen käytettävyyttä parantaa pitkällä tähtäimellä se, että tilojen mitoituksessa on otettu huomioon apuvälineiden ja avustavien toimien vaatima tilantarve.

Ryhmämuotoisessa asumisratkaisussa on tärkeää, että asukkailla on vapaa pääsy kaikkiin asunnon tiloihin. Ovia näihin tiloihin ei pitäisi pitää jatkuvasti lukittuina. Erityisesti haastavasti käyttäytyvien henkilöiden asumiseen tulee kehittää erityisratkaisuja, joiden ansiosta asukkailla voivat päästä kaikkiin asunnon tiloihin.

Oleskelutilat

Oleskelutilojen tilantarpeen määrittelyssä on otettava huomioon tilojen käyttäjien enimmäismäärä mahdolliset satelliittiasuntojen asukkaat ja henkilökunta mukaan lukien. Apuvälineiden käyttöön ja avustaville toimille on oltava riittävästi tilaa.

Tilat on mitoitettava siten, että käytävien ja pääasiallisesti liikkumiseen käytettävien alueiden pinta-aloja ei lasketa oleskelutilojen kalustettavaan pinta-alaan.

Oleskelutiloissa on oltava mahdollisuus jakautua useampaan seurustelu- tai toimintaryhmään.

Tilojen yhteydessä on hyvä olla erillinen inva-mitoitettu wc-tila. Wc:tä voivat käyttää sekä yksikön asukkaat että mahdolliset vieraat.

Keittiö

Koko asumisyksikön koolla on merkitystä keittiön mitoituksen kannalta. Laitoskeittiötä ei pidetä hyvänä ratkaisuna, koska juuri laitosmaisuudesta pyritään eroon. Asumisyksikön suuri koko, esim. 11-12 asukasta ja mahdolliset satelliittiasuntojen asukkaat, aiheuttaa sen, että kotikeittiömitoitus ei kuitenkaan ole toiminnan kannalta riittävä. Laitoskeittiömitoitus ja etenkin niissä vaadittu kestävyys olisivat suuremmissa kohteissa tarpeen.

Yhteisten tilojen keittiöiden tilantarpeen määrittelyssä on otettava huomioon käyttäjien enimmäismäärä mahdolliset satelliittiasuntojen asukkaat ja ruuanlaitossa mukana olevan henkilökunnan määrä mukaan lukien. Apuvälineiden käytölle ja avustaville toimille on oltava riittävästi tilaa.

Jos keittiötä käyttää tai siellä valmistetaan ruokaa useammalle kuin kuudelle henkilölle, ei neljän tai viiden hengen kotikeittiömitoitus riitä yhteisten tilojen keittiön mitoitusperusteeksi. Normaalia perhekokoa suuremmalle ruokakunnalle ruokaa valmistettaessa on otettava huomioon suuremmat valmistettavat ruokamäärät, suuremmat ruokatarvikkeiden säilytykseen tarvittavat tilat, ruuanvalmistukseen käytettävien astioiden suurempi koko ja määrä, säilytettävien ja pestävien ruokailuvälineiden määrä sekä jätesäilytyksen suurempi tilantarve.

Puhtaanapidon kannalta kotikeittiötä suuremmassa keittiössä tarvitaan lattiakaivo. Kalusteiden ja osien kestävyydeltä ja toimivuudelta vaaditaan enemmän kuin normaalissa kotikeittiössä. Keittiön kaapeissa on hyvä olla lukitsemismahdollisuus. Jätesäilytyksen suunnittelussa on otettava huomioon jätelajittelun vaatima tilantarve

sekä säilytysastioiden sijoitus siten, että niihin ulottuminen on helppoa. Valaistuksen riittävyys ja toisaalta häikäisy poistamiseen on kiinnitettävä huomiota.

Ryhmämuotoisessa asumisessa asukkailla pitää olla pääsy keittiö- ja ruokailutiloihinsa, vaikka he eivät voisikaan yksin käyttää esimerkiksi keittiötä. Keittiö on suunniteltava siten, että erilaiset tavarat, laitteet ja esimerkiksi hanat saadaan piiloon ja vesi ja sähkö kytkettyä pois päältä, kun keittiötä ei käytetä. Keittiö- ja ruokailutiloihin pääsy kasvattaa asukkaiden liikkumatilaa ja auttaa hahmottamaan sen, että nekin kuuluvat asunnon tiloihin.

Kokeneen keittiösuunnittelijan asiantuntijuuden käyttö on suositeltavaa sekä kotikeittiömitoitukseen että laitoskeittiömitoitukseen perustuvan keittiön suunnittelussa.

Ruokailutila

Ruokailutila tulee mitoittaa enimmäiskäyttämäärän mukaan, vakituiset asukkaat, mahdolliset satelliittiasuntojen asukkaat ja ruuanlaitossa ja ruokailussa mukana oleva henkilökunta mukaan lukien. Apuvälineiden ja avustavien toimien vaatima tilantarve on otettava mitoituksessa huomioon.

Ruokailutilanteessa on otettava huomioon tila, jota tarvitaan, kun ohitetaan pöydän ääressä jo istuva henkilö. Joissakin tapauksissa on tarpeen suunnitella ruokailutila siten, että se on mahdollista jakaa tarvittaessa kahdeksi tilaksi. Tilanteessa, jossa ruokailutila jaetaan kahdeksi eri tilaksi, on kummassakin oltava riittävästi tilaa ruokapöydälle ja tuoleille sekä ruokailijoille. Koska jotkut asukkaat voivat olla poikkeuksellisen laajaliikkeisiä, pöydän syvyyden tulisi olla 80 cm:ä suurempi.

Ruokailijaa kohti on varattava vähintään 60 cm tilaa pöydän leveyssuunnassa, laajaliikkeisiä asukkaita ajatellen mahdollisesti vielä enemmänkin. Suositeltavaa on mitoittaa tällaisten kohteiden ruokailutilat niin väljästi, että ruokapöydän pystyy kiertämään ympäri. Pöydän ympärillä on oltava vähintään 110 cm, mieluiten 130 cm tilaa³⁶. Avustamistilanteita ja erityisesti joidenkin asukkaiden laajaliikkeisyyttä ajatellen suositeltavaa olisi, että pöydän ympärillä olisi 130-170 cm vapaata tilaa.

Eteinen

Vaikka asukkaiden asunnoissa olisi eteistila, tarvitaan asumisyksikön sisäänkäynnin yhteyteen eteinen. Kohteissa, jossa on henkilökuntaa, on myös asukkaista ja heidän menemisistään riippumatonta liikennettä ja tarvetta eteiselle.

Eteisen mitoitus riippuu eteistilan käytön määrittelystä. Käyttöä ja tilantarvetta määrittävät eteisessä tehtävät toiminnot ja toimijoiden määrä sekä se, kuinka rakennuksessa kuljetaan. Eteistä suunniteltaessa pohdittavia kysymyksiä ovat:

- Onko asukkaiden asunnoissa eteinen ja tarvittavat säilytystilat ulkovaatteille ja -jalkineille?
- Kuljetaanko asuntoihin ulkovaatteet ja -jalkineet päällä suoraan ulkoa?
- Onko yksikössä asukkaiden yhteinen eteinen, jonne kaikkien ulkovaatteet ja -jalkineet jätetään?

- Käytetäänkö yhteistilojen eteistä yhdessä kokoontumiseen ennen lähtemistä?
- Minne vierailijat jättävät ulkovaatteensa ja -jalkineensa, asukkaiden asuntoihin vai yhteisten tilojen eteiseen?

Asumisyksiköiden yhteistilat tulee suunnitella siten, että ne ovat aina yksikkökohtaisia. Ryhmämuotoisen asumisratkaisun eteistilojen tulee olla vain siinä asuvien käytössä, eivät samaan aikaan esimerkiksi päivätoimintakeskukseen tai muihin yk-

³⁶ Ståhlberg. 2001.

sikön tiloihin tulevien ulkopuolisten käytössä. Mikäli ryhmäasunto ja päivätoimintakeskus tai yksikön muut tilat käyttävät samaa sisäänkäyntiä, on kussakin oltava omat, erilliset eteisensä.

Suunnitteluratkaisu, jossa ryhmäasunnon eteistila on vain sen asukkaiden käytössä, tukee tilojen strukturointia. Esimerkiksi autistien kuntoutuksessa ja toimintaympäristön suunnittelussa korostetaan tilojen strukturointia, mikä tarkoittaa sitä, että tiettyssä tilassa tehdään vain tiettyjä, juuri siihen tilaan kuuluvia toimintoja.

Vaatekaapit ja muut eteisen säilytyskalusteet voidaan suunnitella kiinteiksi ja luokitettaviksi, jolloin irtainta tai heiteltävää tavaraa ei ole asukkaiden ulottuvilla.

Puhtaanapidon kannalta eteistilan tulee olla sellainen tila, jonka kautta ei synny läpikulkua muuten kuin yksiköstä poistuttaessa tai sinne tultaessa. Tilan pintamateriaalien tulee olla kestäviä ja helposti puhdistettavia.

Eteisen yhteyteen on hyvä varata paikka pyörätuolin pesua varten. Hyvä esimerkki toimivasta pyörätuolin pesupaikasta on esitetty ympäristöministeriön julkaisussa Suomen ympäristö 42/2006, sivulla 34 (kuva 4.13). Toimiva pyörätuolin pesupaikka ei sijoitu muun liikenteen kulkuväylälle, sitä ympäröivät rakenteet on suojattu kosteutta ja roiskevettä kestäväällä materiaalilla kuten seinäkaakeleilla eikä ikkunankarmeja tai pattereita ole pesupaikan alueella noin 80 cm:n alapuolella. Pesupaikan käyttöä helpottaisi se, että paikan läpi voi rullata tarvitsematta kääntyä tai peruutella, mutta siinä tapauksessa muulle liikenteelle on varattava erillinen kulkutila. Pesupaikan läpi ei pidä ohjata jalankulkuliikennettä.

Apuvälinevarastot voidaan sijoittaa eteisen yhteyteen. Apuvälineitä on usein useampia kuin yksi kappale asukasta kohti. Jos kaikki asukkaat käyttävät apuvälineitä, on varastointitilan tarve erittäin suuri. Jos taas kukaan ei käytä apuvälinettä, juuri niitä varten osoitettua tilaa ei tarvita. Joustavuuden ja yleisen varastointitilantarpeen kannalta 10-12 neliön varastotilat ovat tarpeen kehitysvammaisten asumisyksiköissä. Ellei varastotilaa käytetä apuvälineiden varastoimista varten, voidaan tilaa käyttää muuhun varastoimiseen.

Apuvälinevarastot voidaan sijoittaa myös asukkaiden asuintilojen yhteyteen. Ratkaisu voi olla toimiva ja joustava, koska tilaa voidaan käyttää vaatekomerona tai vastaavana varastotilana, ellei asukkaalla ole apuvälinettä käytössään.

Sauna- ja pesutilat

Asumisyksiköiden yhteistiloissa on saunatilat, jotta asukkaat voisivat käydä saunassa yhdessä tai yksin. Tiloissa tulee ottaa huomioon apuvälineiden ja avustavien toimien vaatima avuntarve. Lattiamateriaali ei saa olla märkänä liukas, mutta sen tulee olla helposti puhtaana pidettävä. Tiloihin tulee sijoittaa tukikaiteita.

Löylyhuone voidaan ratkaista usealla eri tavalla. Lauteita voi olla useampia kuten tavallisessa saunassa tai saunassa voi olla vain yksi penkki lauteena. Kiukaita on erilaisia: pystykiukaita, joissa lämpö säteilee pystysuorasta kivipinnasta tai upotettuja kiukaita, joissa kiuaskivet ovat saunan lattian tasalla. Ratkaisut on havaittu toimiviksi. Tärkeää on, että saunan mitoituksessa otetaan huomioon mahdollisten apuvälineiden ja avustavien toimien vaatima tilantarve.

Siivouksen kannalta lauteiden tulee olla helposti ylös nostettavia, mutta mekanismin on oltava tukeva ja toimiva myös saunakäytössä.

Pesuhuoneessa tulee olla paikka pesuaineille peseytyjän ulottuvilla. Suihkut ja hanat tulee sijoittaa peseytyjän ulottuville. Sijoituksessa tulee ottaa huomioon se, että kaikkien käyttäjien pituus ei vastaa väestön keskipituutta ja että käyttäjä saattaa istua pesutilassa.

Pukuhuoneessa tulee olla tilaa 2-3 henkilön riisuutumiselle, pukemiselle ja istumiselle. Vaatteille tarvitaan säilytyspaikka saunomisen ajaksi. Vaatteita voidaan säilyttää osittain penkillä, osittain ripustuskoukuissa tai lokeroissa. Kaksi pukuhuonetta lisää joustavuutta tilojen käytössä: kun edellinen saunoja vielä pukee ensimmäisessä

pukukopissa, seuraava voi riisua toisessa ja siirtyä pesuhuoneeseen. Pukuhuoneti-
loja ei saa yhdistää kodinhoituhuoneen kanssa, koska tilojen samanaikainen käyttö
hankaloituu.

Sauna-, pesuhuone- ja pukuhuonetiiloja ei pidä osoittaa pyykinkuivaukseen, koska
pyykin kuivaaminen näissä tiloissa hankaloittaa tai estää niiden käyttöä ensisijaiseen
tarkoitukseensa.

Saunatilojen yhteydessä tarvitaan inva-mitotettua wc-tilaa. Se voi olla erillinen
wc-tila, jonne on käynti pukuhuoneesta, tai wc-istuin ja pesuallas voivat olla saunan
pesuhuoneessa. Wc-tilaa ei pidä sijoittaa sauna- ja pukuhuonetiilojen ulkopuolelle,
koska niiden käyttö kesken saunomisen on hankalaa.

Kodinhoituhuone ja pesula

Suurimmissa kohteissa, joissa asukkaita on 10-12 ja päivittäin pestävän pyykin määrä
suuri, on pyykkihuollon sujumuuden varmistamiseksi syytä olla kaksi pesukonet-
ta. Yhteiskäytössä olevan kodinhoituhuone- tai pesulatilat yhteydessä tulee olla
erillinen kuivaushuone pyykinkuivausta varten. Pinta-alaltaan 7-10 m²:n kokoista
kuivaushuonetta on tutkimuksen perusteella pidetty riittävän suurena 10-12 hengen
asumisyksikön pyykinkuivausta varten. Joissakin tapauksissa kuivaushuone voi olla
myös taloyhtiön yhteisessä käytössä.

Säilytys- ja varastotilat

Säilytystilaa tarvitaan yksiköissä esimerkiksi pelejä, liinavaatteita, astioita varten.
Viiden tai kuuden hengen asumisyksikköä kohti tarvitaan noin 3-5 m²:n kokoiset
varastohuoneet. Sisävarastojen lisäksi varastotilaa on hyvä olla muuallakin esim.
ulkovarastoissa tai kellarissa.

Siivouskomero

Yhteisten tilojen siivousta varten tarvitaan erillinen siivouskomero tai vähintään
siivouskaappi. Siivouskomeron etuna on suurempi koko ja sen myötä suuremmat
säilytystilat ja parempi toimivuus. Siivouskomeroon voi sijoittaa vesipisteen ja kui-
vauspatterin.

Asukkaiden asuntojen siivousvälineitä ei pitäisi säilyttää yhteisten tilojen siivous-
komerossa, vaan niille pitäisi olla tilaa asunnoissa, koska jokainen asunto pitäisi siivo-
ta juuri sen asunnon siivoamista varten tarkoitetuilla välineillä. Asuntojen siivousta
varten tarkoitetuilla välineillä ei pitäisi siivota yhteisiä tiloja. Mikäli asuntojen ja
yhteisten tilojen siivousvälineitä säilytetään samassa siivouskomerossa tai -kaapissa,
on eri tilojen ja eri asuntojen siivousvälineiden sekoittuminen keskenään todennä-
köisempää kuin jos välineet säilytetään erikseen.

7.3.4

Yhteiset ulkotilat

Ulkotiloissa tapahtuvaa toimintaa on mm. grillaaminen, ruokailu, seurustelu, istus-
kelu, liikkuminen ja erilainen hyötyliikunta kuten kävely, haravoiminen, puutar-
hanhoito, lumenluonti ja pelien pelaaminen. Ulkona voi tarkkailla luontoa ja seurata
vuodenaikojen vaihtumista.

Rakennuspaikasta ja kasvukeskuksien tonttipulasta johtuen lienee melko sattum-
varaista, millaiset ulkotilat kullekin yksikölle järjestyvät. Välttämättömiä toimin-
toja minkä tahansa asuinrakennuksen ulkotiloissa ovat roskien vieminen ja roskien
säilytys, ulkoiluvälineiden säilytys, pyykin kuivaaminen sekä mattojen tamppaus.
Tontille täytyy päästä autolla ja tontilla täytyy voida pysäköidä. Tontille ja rakennuk-
seen suuntautuu ja sieltä poistuu sekä jalankulku-, pyörä- että autoliikennettä.

Ulkona oleskelun ja erilaisen toiminnan ohella pihatilat ovat tärkeitä asukkaiden virkistäytymisen ja kunnon ylläpidon kannalta. Asunnon ja yksikön omat pihatilat madaltavat kynnystä lähteä ulos. Mikäli pihassa on mahdollisuus edellä mainituille toiminnoille ja tilaa liikkuu ja oleskella, on sillä myönteinen vaikutus asukkaiden elämänlaatuun ja jopa yleiskuntoon. Jotta asukkailla olisi mahdollisuus ulkoilla sekä itsenäisesti että ohjatusti, tulee asumisyksiköissä olla laaja, aidattu piha-alue ympärillään.

Pihaan tulee järjestää mahdollisuus erilaiselle toiminnalle ja oleskelulle. Haravoiminen ja lumenluonti ovat hyötyliikuntaa, joita varten tarvitaan vain asianmukaiset työvälineet. Pyörätuolilla liikkumista varten voi rakentaa esteettömiä kulkuväyliä ja -reittejä. Puutarhanhoito ei välttämättä vaadi suuria pihatiloja.

Pihatiloissa on yllä lueteltujen välttämättömien toimintojen vuoksi oltava tilat jätessäilytykselle ja telineet esimerkiksi matontamppausta, pyöriä ja pyykkinaruja varten. Pihassa täytyy olla myös tietty määrä paikoitustilaa. Muiden ulkoiluvälineiden varastotilat voivat sijaita joko päärakennuksessa tai erillisissä piharakennuksissa. Jotta nämä välttämättömät toiminnot sujuisivat myös kehitysvammaisten asukkaiden kannalta hyvin, tulee kulkuväylien rakennukseen, kaikkiin eri toimintapisteisiin ja varastotiloihin olla esteettömiä.

Hyvä esimerkki toimivasta ja esteettömästä jätessäilytysratkaisusta on esitetty VTT:n tiedotteessa Esteetön asuinkortteli³⁷. Esimerkissä jätehuone on ratkaistu siten, että jäteastiat sijaitsevat jätteiden viejää matalammalla tasolla. Tällöin pyörätuolissa istuva tai lyhytkasvuinen henkilö saa jäteastioiden kannet auki ja ylettyy pudottamaan roskat astioihin.

Ajoväylät ja jalankulkualueet on erotettava selkeästi toisistaan siten, että ne voi helposti havaita ja tunnistaa. Apuvälineitä käyttävien kannalta on tärkeää, että yksikön lähiympäristössä on vain hyvin vähäiset korkeuserot.

Hyvä valaistus pihatiloissa ja eri toimintapisteissä lisää viihtyisyyttä ja ehkäisee tapaturmia.

Sisäänkäynnit

On tärkeää, että asumisyksikön pääsisäänkäynti on helppo havaita tulosuunnasta. Sisäänkäyntien tulee olla esteettömiä, katettuja ja niiden edustojen talviaikaan lämmitettyjä, jotta kulkuväylän jäätyminen sisäänkäynnin edustalla vältetään. Mahdollisten luiskien kaltevuuden tulee olla korkeintaan 5%. Automaattisesti aukeavien ovien käyttö etenkin rakennusten ulko-ovina on suotavaa. Automaattiovien ovenavauspainikkeet on sijoitettava pyörätuolia käyttävän henkilön kannalta sopivaan paikkaan ja sopivalle korkeudelle. Hyvä valaistus sisäänkäynneissä lisää viihtyisyyttä ja estää tapaturmia.

Puolilämmin tila

Puolilämmin tila voi olla esimerkiksi lasikuisti tai viherhuone, jonka lämpötila on kylmänä vuodenaikana sisätiloja viileämpi. Tällaisessa tilassa kovin kylmänarat tai vaikeasti liikkumaan pääsevät henkilöt voivat kokea maltillisempia lämpötilavaihteluita kuin suoraan ulkoilmaan menemällä.

³⁷ Koukkari et al. 2001.

Muita tilasuunnittelua koskevia asioita

Esteettömyys

Esteettömyysvaatimusten mukaan kaikissa tiloissa on voitava käyttää apuvälinettä ja avustaville toimille on oltava riittävästi tilaa. Tutkimuksessa todettiin, että erityisesti kynnykset aiheuttavat edelleen ongelmia sisätiloissa. Tiloissa on käytettävä esteettömiä kynnyksratkaisuja ja ovien on oltava helposti aukeavia. Palo-ovien kynnykset voidaan ratkaista kynnyksettömiksi. Muun muassa Kajaanin Kesäheinän palvelukodissa palo-oven kynnyks on ratkaistu käyttämällä laatoitusta kynnyksen kohdalla.

Esimerkkejä esteettömistä ratkaisuista on mm. Sotera-instituutin julkaisussa Asuinitilojen mitoitussmallit³⁸ ja ARVI - Asunnon arviointimenetelmässä, joka on tietokanta ja työväline esteettömän asunnon ja asuinympäristön suunnittelua ja arviointia varten (www.ara.fi).

Ikkunoiden alareunan taso

Huonetoiloissa ikkunoiden alareunan korkeus lattiasta tulee olla sellainen, että myös pyörätuolissa istuva, lyhytkasvuinen tai lattialla kontaten liikkuva henkilö pystyy näkemään ikkunasta maantasoon ja mitä maanpinnalla tapahtuu. Kaikissa asunnon ikkunoissa on hyvä olla avaamis- ja tuuletusmahdollisuus. Kovin suuren ikkunaruidun avaaminen tuuletusta varten on epäkäytännöllistä, joten tuuletukseen käytettävän ikkunan koko ei tule olla normaalia tuuletusikkunan kokoa suurempi.

Tilojen pintamateriaalit

Esimerkiksi autistien toimintaympäristön suunnittelussa tilojen selkeys on oleellista. Selkeyden saavuttamista helpottaa pitäytyminen mahdollisimman yksinkertaisissa väreissä ja materiaaleissa. Usean eri pintamateriaalin ja värin käyttö tilassa tekee kokonaisuuden hallinnasta vaikeaa, etenkin jos materiaalien värit, värien sävyt ja pinnan rakenne vaihtelevat. Samankin materiaalin väri ja rakenne voivat vaihdella huomattavasti, esimerkkinä puu, jossa pinnan väri ja rakenne on erilainen riippuen puun lajista ja pinnankäsittelytavasta.

Hahmotusvaikeuksista kärsivän kannalta erilaisten kiiltäväpintaisten ja läpinäkyvien materiaalien käyttö voi olla ongelmallista. Kiiltävien materiaalien pinnan heijastukset ja läpinäkyvät materiaalit vaikeuttavat hahmottamista. Hahmotusvaikeuksista kärsiviä varten on toisinaan tarpeen korostaa esimerkiksi ovia ja eri toiminta-alueita kuten suihkun aluetta wc- ja pesutilassa. Jotta eri värein korostetut alueet erottuisivat toisistaan selkeästi, värien kontrastin pitäisi olla hyvin selkeä. Selkeitä on laatoittaa suihkualueet yhdellä värillä ja ympäröivät alueet toisella, edellisestä selkeästi erottuvalla värillä. Oven paikka erottuu seinästä, kun koko ovipinta on selkeästi erivärinen kuin ympäröivä seinäpinta. Kun oven kahva on selkeästi erivärinen kuin oven pinta, erottuu kahva ovesta. Ikkunat eivät kaipaa erityistä korostamista, koska ikkunasta näkyvä maisema erottuu sinällään ympäröivästä seinästä.

Lattiamateriaalit

Tilojen lattiamateriaalien valinnassa on vältettävä suuria kitkakoikkeamia eri huonetoilojen välillä. Wc- ja pesutiloihin on usein valittu materiaali, joka ei ole märkänä liukas, mutta huonetoilojen muovimatot sen sijaan ovat.

Varusteiden sijoittelu

Valaisinten ja muun laitteiston sekä opasteiden, esimerkiksi hätäpoistumistiekylttien, sijoitus pitää olla sellainen, ettei niistä aiheudu vaaraa, ettei niitä voi rikkoa tai päästä

³⁸ Tuononen T. & Åkerblom S. 2005.

niihin käsiksi. Sijoittelua on pohdittava jo sisätiloja suunniteltaessa, koska myöhemmin niitä on vaikea korjata tyydyttävällä tavalla.

Valaistus

Valaistuksen tulee olla riittävä ja normien mukaan suunniteltu. Asukkailla saattaa olla mm. hahmottamishäiriöitä. Hyvän valaistuksen avulla voidaan helpottaa tilan hahmottamista. Epileptikoille vääränlaiset valaisimet saattavat aiheuttaa epämiellyttävän tunteen tai jopa laukaista kohtauksen. Kytkinten tulee olla selkeitä ja helpokäyttöisiä. Valaistus tulee suunnitella tilakohtaisesti, sillä eri tiloissa on erilainen valaistuksen tarve. Joissakin huoneissa, kuten esimerkiksi olohuoneessa, on hyvä olla valaistusratkaisu erilaisia tilanteita varten. Valaistusratkaisuilla voidaan hyödyntää huonetilaja tehokkaammin. Päivällä tehtävä työskentely vaatii erilaisen valaistuksen kuin illanvietto televisiota katsellen. Valaistusratkaisuilla voidaan luoda kotoista tunnelmaa, mutta valaistusta muuttamalla voidaan samassa tilassa tehdä tarkkuutta vaativaa työskentelyä. Asukkailla saattaa olla erilaisia vaatimuksia valaistuksen suhteen, joten valaistus tulee olla säädettävissä.

7.3.6

Henkilökunnan tilat

Henkilökunnan omiin tiloihin kuuluvat toimistotilat ja pukuhuonetilat. Toimintoja, joita henkilökunta tekee omissa tiloissaan, ovat mm. tauon pitäminen, ruokailu ja lepääminen, vaatteiden vaihto, peseytyminen ja wc-toiminnot, erilaiset kirjalliset työt, puhelimesta puhuminen, yksikön toimintaa ja asukkaita koskevat keskustelut sekä lääkkeiden tarkistus ja annostelu. Henkilökunnan pukuhuone-tiloissa säilytetään työ- ja vapaa-ajan vaatteita ja peseytymistarvikkeita, toimistossa erilaisia toimistotarvikkeita, asukastietoja ja lääkkeitä. Jotta näiden toimintojen suorittaminen ja toimintojen kannalta oleellisten tavaroiden säilytys on mahdollista, pitää työntekijöillä olla kunnolliset työ- ja pukuhuonetilat säilytystiloineen.

Pukuhuonetilat

Pukuhuonetilojen on oltava erilliset miehille ja naisille. Vaatteiden ja muiden henkilökohtaisten tavaroiden säilytystä varten pukuhuoneissa on oltava lukittavat kaapit. Märät tai kosteat vaatteet ja pyyhkeet on voitava ripustaa kuivumaan muualle kuin kaappien sisään.

Pukutilojen mitoittaminen on ongelmallista, koska miesten ja naisten osuus henkilökunnasta vaihtelee. Usein naisia on enemmän kuin miehiä eikä vain naisille tarkoitettu pukuhuoneta välttämättä riitä yksikön naistyöntekijöille. Pukuhuonetiloja tarvitsevat myös sijaiset. Pukutilojen mitoittamiseen tulee kehittää ratkaisu, joka joustaa henkilökunnan määrän ja tarpeiden mukaan.

Työntekijöillä tulee olla pukuhuonetilojen yhteydessä mahdollisuus wc-käynteihin ja peseytymiseen. Wc ja suihku eivät saa olla samassa tilassa, jottei niiden samanaikainen käyttö esty. Pukuhuone-tiloissa ja etenkin suihku- ja wc-tiloissa on oltava hyvä ääneneristys.

Pukuhuonetilojen sijoittaminen väestönsuojatiloihin on ongelmallista mm. ilmanvaihdon, luonnonvalon ja kosteudenhallinnan vuoksi. Väestönsuojatilojen sisäisiltä kevyiltä väliseiniltä vaaditaan sitä, että ne on pystyttävä purkamaan 24 tunnissa. Ne saatetaan rakentaa korkeintaan näkösuojina toimivista, ylä- ja alaosaan avoimista seinäkkeistä. Ääneneristuksen ja henkilökunnan intimitettisuojan kannalta seinäkkeet eivät ole toimiva ratkaisu.

Työ- ja toimistotilat

Asumisyksikön vastaava ohjaaja tarvitsee erillisen, äänieristetyin työtilan kirjallisia töitä ja puhelin keskusteluita varten. Tilan kautta ei pidä järjestää läpikulkua muihin tiloihin ja tila on voitava eristää muista tiloista ja äänistä esimerkiksi sulkemalla ovi.

Vähintään yksi monitoimitila tarvitaan henkilökunnan työrauhan turvaamiseksi sekä taukoja ja neuvotteluita varten. Tilan on oltava riittävän suuri, jotta usean hengen palaverit ja neuvottelut ovat mahdollisia. Tilan kautta ei pidä järjestää läpikulkua ja on voitava eristää muista tiloista ja äänistä esimerkiksi sulkemalla ovi. Tila on voitava tarvittaessa tuulettaa, joten siinä on oltava avattava tuuletusikkuna.

Lääkkeitä säilytetään yleensä asumisyksiköiden toimistotiloissa. Koska lääkkeiden tarve, annostukset ja pakkauskoot vaihtelevat, voi lääkesäilytyksen tilantarve vaihdella. Lääkesäilytystä varten on kuitenkin varattava tilaa. Tilantarpeen määrittelyssä on hyvä ottaa huomioon kohtuullinen joustovara, säilytystilantarpeen kasvun varalta.

Työ- ja toimistotiloissa säilytetään toimistotarvikkeita, asukastietoja ja esimerkiksi arkistoitavaa materiaalia. Jotta jokapäiväiseen työskentelyyn varattuja toimistotiloja ei tarvitsisi käyttää arkistoitavan materiaalin säilytykseen, on yksikössä hyvä olla sitä varten erillistä varastotilaa.

7.3.7

Turvallisuus

Yksi monista turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä on se, kuinka helppoa yksikön sisä- ja ulkotiloja on valvoa. Valvonta sisä- ja ulkotiloissa voidaan järjestää erilaisin teknisin varustein, kuten hälytys- ja kulunvalvontalaittein tai kameroin. Teknisiä laitteita, etenkin tallentavia, kuitenkin vierastetaan, koska niitä pidetään uhkana yksityisyyden suojalle. Toiselle turvallisuudentunteen tuova laite on toiselle epämukava valvontakeino. Tilojen valvontaan voidaan vaikuttaa myös tilaratkaisujen keinoin. Tilat voi suunnitella siten, ettei niiden valvomiseen tarvita teknisiä laitteita.

Asumisyksiköiden turvallisuuden hallinnassa on tärkeää pohtia, kenen ehdoilla se toteutetaan, asukkaiden, omaisten vai henkilökunnan. Jo se, että rakennus on esteetön ja toimiva, ehkäisee onnettomuuksia ja tapaturmia tiloissa.

Tietoisuus turvajärjestelmien olemassaolosta ja käytön tai toiminnan tunteminen saattaa lisätä turvallisuudentunnetta sekä asukkaissa, omaisissa että henkilökunnassa, joten järjestelmien esittelyn ja käytön tai toiminnan kertaaminen on aiheellista.

Erilaisin erityisratkaisuin voidaan vaikuttaa turvallisuutta uhkaaviin tekijöihin. Esimerkiksi tuuletusikkunat voi varustaa säleiköllä, joka estää putoamisen tai tavaroitten pudottamisen ulos ikkunasta. Vaarallisia aineita tai välineitä sisältävät kalusteet ja tilat voidaan lukita. Lukitsemismahdollisuus on hyvä olla esimerkiksi siivousvälineitä sisältävien tilojen ovissa, ikkunoissa ja erilaisissa säilytyskalusteissa. Yhteiset oleskelutilat voi suunnitella siten, että niitä voi valvoa katseella. Seinissä voi esimerkiksi olla sisäikkunoita. Näitä ei kuitenkaan tule tehdä asukkaiden yksityisiin tiloihin eikä saniteettitiloihin. Ulkotilat ja piha-alueet voi suunnitella siten, että valvonta on helppoa sisätiloista ikkunoiden kautta. Piha-alueet voi aidata ja niiden valaistuksen on syytä olla hyvä.

Asumisyksikön yhteistilat voivat toimia eräänlaisena positiivisen sosiaalisen valvonnan alueena. Tilat on suunniteltava siten, että osallistuminen yhteiseen ajanviettoon, tilanteisiin ja tapahtumiin on helppoa ja houkuttelevaa. Yhtenä tilojen käytön mukavuutta edistävänä tekijänä on tilan riittäminen kaikille. Kuten aiemmin on mainittu, tilat on mitoitettava niiden enimmäiskäyttämäärän mukaan.

Asukkaiden omatoimisuuden ja itsenäisyyden tukemisessa on oleellista se, että asukkaat kokevat yksikön tiloissa liikkumisen houkuttelevaksi ja samalla turvallisiksi. Turvallisuuteen tiloissa vaikuttavat niissä käytetyt pintamateriaalit, kalusteet

ja varusteet ja niiden sijoittelu sekä valaistus. Pintamateriaalien ja varusteiden on oltava kestäviä ja helposti puhtaana pidettäviä, kiinnitysten tukevia ja tiloissa on oltava tilaa liikkua apuvälinettä käyttäen. Tukikahvat ovat usein tarpeen. Tiloissa ei saa olla liukkaita lattioita, kimallusta tai heijastuksia aiheuttavia pintoja eikä läpinäkyviä materiaaleja turvallisuuden kannalta väärissä paikoissa. Tilojen valaistuksen on oltava hyvä ja mieluiten säädettävissä. Joskus voi olla tarpeen käyttää liiketunnistimia valokatkaisimissa. Valaistuksen asiantuntijaa on hyvä käyttää niin sisä- kuin ulkotilojenkin valaistuksen suunnittelussa.

Tärkeää asukkaiden omatoimisuuden ja itsenäisyyden tukemisessa on se, että heillä on mahdollisuus pitää kuntoaan yllä asumisyksikön tiloissa. Mahdollisuuden tarjoaminen ei tarkoita sitä, ettei asukkaiden pitäisi päästä pois yksikön tiloista kuntoilemaan jossakin muuallakin. Kunnon ylläpitämisen kannalta on edullista, jos asukas voi hetken mielijohteestakin alkaa polkea kuntopyörää tai soutaa soutuaitteessa. Kuntoilu parantaa unta, vahvistaa lihaksia ja voi antaa kimmokkeen liikunnan lisäämiseen. Hyvä kunto ehkäisee kaatumisia ja loukkaantumisia.

Tärkeää on järjestää mahdollisuus eri toimintoihin kuten kuntoiluun, liikkumiseen, tuulettamiseen, ikkunoiden ovien avaamiseen ja sulkemiseen, laitteiden ja varusteiden esille ottamiseen ja poistamiseen esiltä. Jos kuntoilumahdollisuutta ei asumisyksikön tiloissa ole eikä kukaan henkilökunnasta ehdi viemään asukasta kuntoilemaan toisaalle, kuntoilu jää vähäiseksi. Jos valaistusta ei voi säätää, se joko on päällä tai ei ole, riippumatta käyttäjien tarpeista. Ellei kalusteita ole suunniteltu siten, että laitteet ja varusteet saa piiloon, ei tilaan, jossa laitteet ja varusteet ovat, voi päästää asukkaita.

8 Johtopäätökset

Tutkimusaineisto koostuu tutkijoiden tekemistä havainnoinneista kohteissa, asukkaiden haastatteluista sekä kyselyvastauksista, joita saatiin asukkaiden omaisilta, yksiköiden henkilökunnalta ja yksiköiden suunnittelija- ja toteuttajatahoilta.

Havainnoiteja tehtiin noin kahden päivän ajan kaikissa kohteissa, lähinnä ilta-päivisin, kun asukkaita oli paikalla. Havainnoinnit ovat aina subjektiivisia, koska eri ihmiset havainnoivat eri asioita eri tavoin. Tällöin havainnoinnin tulos riippuu paljon esimerkiksi siitä, kuka havainnoi ja mikä on havainnoijan vireystila. Tässä tutkimuksessa havainnoiteja tekivät tutkijat, jotka ovat arkkitehteja, tilasuunnittelun ammattilaisia. Havainnointikäyntejä edelsi usein pitkä matka havainnointikohteeseen ja sillä saattoi olla vaikutusta tutkijoiden vireystilaan.

Teemahaastattelut ja kyselyt laadittiin siten, että kysymykset koskivat tiloja ja tilaryhmiä sekä niiden toimivuutta. Suunnittelijoiden ja toteuttajien kyselyssä kysymykset koskivat suunnitteluprosessia. Kyselyn onnistumiseen vaikuttavat kysymykset ja se, kuinka tarkasti niiden avulla voidaan selvittää kulloinkin kyseessä olevaa asiaa.

Tässä tutkimuksessa todettiin jälkeenpäin, että kysymykset toimivat melko hyvin ja niiden avulla saatiin selvitettyä haluttuja asioita, mutta muutamia puutteitakin tuli esiin. Eri vastaajaryhmien kysymykset olisi ollut hyvä tehdä niin samankaltaisiksi kuin mahdollista, jotta vastaukset olisivat olleet vertailukelpoisia keskenään eikä yhdellekään ryhmälle olisi esitetty kysymyksiä, joita muilla ei ollut. Tosin henkilökunnan tiloja koskevat kysymykset olivat tästä poikkeuksena. Nyt kysymyksissä oli pientä eroavaisuutta, jolloin vastausten yhteensovittaminen oli hankalampaa. Joitakin kysytyjä asioita jäi kokonaan selvityksen ulkopuolelle, koska niitä ei tarvittu tai niiden käsittelyyn ei ollut aikaa. Tällaisia olivat mm. henkilökunnan tehtäviä, työkokemusta ja yksikössä työskenneltäviä aikoja käsitelleet kysymykset sekä kysymykset, jotka koskivat asukkaiden muuttamista yksikköön.

Henkilökunnan kyselyssä ei ollut erikseen yhteisten tilojen olohuone-, keittiö-, ruokailu-, eteis- ja kodinhoitotiloja koskevia kysymyksiä. Kyselyssä kysyttiin vain, ovatko kyseiset tilat toimivia ja muutoin kysymykset koskivat yhteistiloja yleisesti. Tämä voidaan todeta puutteeksi, koska erityisesti oleskelutiloissa, keittiöissä, ruokailutiloissa ja eteisissä todettiin ongelmia. Toisaalta kyseisiä tiloja koskevat erilliset kysymykset olisivat kasvattaneet henkilökunnan kyselyn sivumäärää entisestään, mikä saattaisi omalta osaltaan heikentää vastaushalukkuutta ja vastausten täsmällisyyttä. Kyseisten tilojen toimivuuden parantamiseksi tarkempi toimivuuden ja epäkohtien selvittäminen olisi tärkeää. Nyt näitä tiloja koskeva aineisto perustuu lähinnä henkilökunnan erikseen kirjoittamiin kommentteihin ja tutkijoiden kenttätyössä tekemiin havaintoihin.

Tutkimuksessa mukana olleet asumisyksiköt on kaikki rakennettu 2000-luvulla. Niissä kaikilla asukkailla on omana yksityisalueenaan vähintään asuinhuone ja sen yhteydessä oma wc- ja pesutila.

Osa kohteiden asukkaista asui asunnoissa, etupäässä yksiöissä, joihin kuuluivat kaikki tavallisen asunnon tilat, kuten makuutila, oleskelutila, ruokailutila, keittiö, eteinen ja piha tai parveke. Asuntojen yhteydessä oli yhteistilat keittiöineen, ruokailutiloineen ja oleskelutiloineen.

Ryhmäkotien asukkailla oli yksityisinä tiloinaan asuinhuone ja sen yhteydessä wc- ja pesutila, muutamalla myös apuvälinetila, mutta keittiö, ruokailutila, oleskelutila ja eteinen olivat yhteisiä ja niitä käytti 3-6 asukasta.

Kaikissa yksiköissä sauna- ja pesutilat sekä kodinhoitotilat olivat yhteisiä 10-12 asukkaalle.

Tutkimuksessa nousi esiin seuraavia seikkoja tiloihin liittyen:

1. Asuintilojen mitoitus

Pelkkä asuinhuone ja sen yhteydessä oleva wc- ja pesutila eivät vastaa kokonaisen asunnon tiloja. Havainnoiduissa kohteissa asuintila saattoi olla vain 14 m², joka on aivan liian vähän. Jos asuinpinta-ala on alle 20 m² sitä on vaikea kalustaa. Kehitysvammaisten asunnoissa on erityisen tärkeää, että esimerkiksi sängyn voi sijoittaa useammalla tavalla, sillä asukkaalla saattaa olla fyysisiä syitä, jotka vaikuttavat sängystä nousemiseen ja makuulle käyntiin. Tutkimuksessa todettiin, että asukkaiden henkilökohtaisten säilytystilojen määrä on usein niukanlainen. Myös huonetilojen kalustettavuus vaikeutuu, kun tilat ovat pienet ja vapaata seinäpintaa on vähän. Tilojen mitoituksessa onkin tärkeää ottaa huomioon niissä tehtävät toiminnot ja toimintojen vaatima tilantarve.

Asuntojen keittiöt olivat pääsääntöisesti pieniä avokeittiöitä. Niissäkin ongelmaksi muodostui säilytystilan puute ja etenkin lasku- ja työtasojen vähäinen määrä, jonka mitoituksessa ei ollut otettu huomioon työpöytätasolla säilytettäviä kodinkoneita ja muita tavaroita. Tilavarausta esimerkiksi astianpesukoneelle ei useinkaan ollut.

Ratkaisuissa, joissa asukkaan yksityinen tila muodostuu vain asuinhuoneesta ja wc- ja pesutilasta, asuinhuoneen ja yhteisen oleskelutilan väliin ei jää minkäänlaista välittävää tai eristävää vyöhykettä, kuten asunnon tai yhteistilojen eteistä tai porraskäytävää. Asuintilojen aukeaminen suoraan yhteisiin tiloihin koetaan laitospaiseksi tilaratkaisuksi ehkä siitä syystä, että perinteisesti sairaaloissa ja hoitokodeissa asukashuoneet avautuvat suoraan käytävätiloihin. On asukkaiden ja heidän vieraidensa yksityisyyden säilymisen kannalta ongelmallista, jos yhteistiloista käydään suoraan asukkaan asuinhuoneeseen, etenkin kun asukkaat eivät ole saman perheen jäseniä tai muutoin omasta tahdostaan yhteen muuttaneita.

2. Tila- ja liitännävaraukset asuintiloissa

Kaikissa tutkimuksen kohteissa ei asukkaiden asuintiloissa ollut tila- ja liitännävarausta esimerkiksi astian- tai pyykinpesukoneelle, vaikka asunnot saattoivat muutoin olla tilaratkaisuiltaan kokonaisia asuntoja käsittäen eteisen, wc- ja pesutilan, keittiön, ruokailutilan, asuinhuoneen ja parvekkeen. Tila- ja liitännävaraus astian- ja pyykinpesukoneelle kuuluvat kuitenkin normaalin asunnon varustukseen.

Tila- ja liitännävaraukset kodinkoneille ja keittiöille lisäisivät kuitenkin joustavuutta tilojen käytössä myös sellaisissa yksiköissä, joissa asukkaat tarvitsevat paljon apua arjen rutiineista suoriutumisessa. Vaikka asukas ei varauksia juuri nyt tarvitsisi, voi tilanne joskus tulevaisuudessa olla toinen. Omaiset voisivat keittiötä ja laitteita käyttää jo nykytilanteessa sekä avustaa ja opastaa asukasta keittiön ja laitteiden käytössä. Laitteiden ja liitännöjen hallintaan voi kehittää erityisratkaisuja, joiden ansiosta asukkaan on turvallista asua asunnossa.

3. Yhteistilojen mitoitus

Asumisyksiköiden yhteisissä tiloissa tilojen mitoituksen niukkuus aiheutti eniten ongelmia, jotka kertautuivat usein muissakin asioissa, kuten raittiin ilman riittämättömyydessä ja asukkaiden omatoimisen suoriutumisen estymisessä, kun apuvälineitä ei mahtunut käyttämään. Tilojen mitoituksessa ei ollut otettu huomioon kaikkia käyttäjiä, joita asukkaiden lisäksi ovat mahdolliset satelliittiasuntojen asukkaat ja henkilökunta, eikä apuvälineiden ja avustavien toimien tarvetta. Satelliittiasunnoiksi kutsutaan asuntoja, jotka eivät ole yksikön asuntoja, vaan ovat esimerkiksi yksityisomistuksessa olevia asuntoja yleensä lähellä yksikköä. Niiden asukkaat käyttävät kuitenkin yksikön yhteistiloja ja palveluita. Tilojen mitoituksessa on tärkeää ottaa huomioon tiloja käyttävien henkilöiden enimmäismäärä, apuvälineiden käyttämisen ja säilyttämisen sekä avustavien toimien vaatima tilantarve.

Yhteisten oleskelutilojen pinta-alaan on useimmiten laskettu käytävätilat mukaan, joten oleskelutilojen todellinen, kalustettavissa oleva käyttöpinta-ala on pienempi kuin pinta-alatiedot kertovat. Liikkumista varten varattuja käytävätiloja ei kuitenkaan tule laskea oleskelutilojen pinta-alaan.

Asumisyksiköiden keittiöt on laitosmaisuuksiin välttämiseksi mitoitettu perhe- tai kotikeittiöiden mukaan. Mitoitus ei aina ole toimiva, koska joissakin keittiöissä valmistetaan ruoka-annoksia normaalia perhekokoa useammalle ihmiselle. Keittiö tulee mitoittaa ruuanvalmistusmäärien ja keittiötä käyttävien henkilöiden enimmäismäärän ja apuvälineiden sekä avustavien toimien vaatiman tilantarpeen mukaan. Myös ruokailutilat olivat ahtaita useimmiten ruokailijoiden määrään ja heidän käyttämiensä apuvälineiden vaatimaan tilantarpeeseen nähden.

Asumisyksiköiden yhteisten tilojen yhteydessä olevien varastotilojen määrässä esiintyi vaihtelua. Joissakin kohteissa yhteisten tilojen yhteydessä oli 3-5 m²:n kokoiset varastohuoneet ja lisäksi irtaimistovarastot, toisissa ei ollut juuri minkäänlaisia säilytystiloja. Yhteistiloissa tarvitaan kuitenkin erillistä varastotilaa mm. liinavaatteita, askartelu- ja harrastustarvikkeita ja hygieniatarvikkeita varten.

Henkilökunnan tilat olivat tavallisimmin yhteisten tilojen välittömässä läheisyydessä. Mikäli henkilökunnalla ei ollut peseytymismahdollisuutta, kunnollisia pukuhuonetiloja, erillisiä pukuhuonetiloja miehille ja naisille, taukotilaa tai erillisiä työ- ja neuvottelutiloja, sellaisia lähes poikkeuksetta kaivattiin. Henkilökunnan tilojen mitoituksessa ongelmallisinta oli pukuhuonetilojen riittäminen kaikille työntekijöille, niin miehille, naisille kuin sijaisillekin, sekä kokonaan puuttuvat tauko- ja neuvottelutilat.

Osassa kohteista henkilökunnan pukuhuonetilat ja asukkaiden yhteiset keittiö-, ruokailu- ja oleskelutilat oli sijoitettu väestönsuojaan, mikä osaltaan vaikutti haitallisesti tilojen saavutettavuuteen, tilojen ilmanraikkauteen, valoisuusolosuhteisiin ja tuuletusmahdollisuuksiin sekä niiden myötä tilojen viihtyisyyteen. Väestönsuojatiloihin ei pitäisi sijoittaa etenkään asukkaiden yhteistiloja.

4. Eteistilat

Eteisten mitoitus oli niukkaa sekä asunnoissa että yhteistiloissa. Joissakin ryhmäasunnoissa ei ollut lainkaan eteistä yhteistiloissa, muttei toisaalta asukkaiden omista asuinhuoneistakaan. Yleisesti asumisyksiköiden eteisissä ei ollut riittävästi tilaa eteisessä tehtäville toiminnoille, asukkaiden ulkovaatteita ja -jalkineita varten ei ollut riittävästi säilytystilaa eikä esimerkiksi joidenkin ryhmäasuntojen eteiseen olisi mahtunut yhtään apuvälinettä säilytykseen, mikäli joku asunnossa asuvista olisi sellaista tarvinnut.

Jossakin määrin laitosmaiseksi havaittiin ratkaisu, jossa yksikön eteistilat ovat yhteiset kaikille asukkaille ja erityisesti, jos eteinen on yhteinen esimerkiksi päivätoimintakeskukseen tulevien ulkopuolisten henkilöiden kanssa.

5. Esteettömyys

Vaikka esteettömyyden toteutumista ei erityisesti tutkittu, kenttätyössä havaittiin, ettei yksikään tutkimuskohteista ollut tiloiltaan täysin esteetön. Ratkaisuja, joissa esteettömyys ei toteutunut, oli mm. wc- ja pesutiloissa, kynnyksissä, ulko-ovissa ja säilytystilojen ovissa. Esteetön tilaratkaisu edellyttää myös säilytystiloja apuvälineille.

Tilojen suunnitteleminen esteettömiksi ja riittävän väljiksi tuo pitkällä tähtäimellä joustavuutta tilojen käyttöön. Mikäli asumisratkaisut suunnitellaan useimmille soveltuviksi, oletettavaa olisi, että siten säästetään myös kustannuksissa, koska apuvälinettä tai paljon apua tarvitseville ei tarvitse etsiä tai perustaa erityisesti juuri heille soveltuvia asumisratkaisuja. Väljyyttä tiloissa ei tule nähdä pelkästään kustannuksia lisäävänä tekijänä, vaan se voi jopa vähentää niitä.

Asumisyksiköiden ja asuntojen tilojen joustavuus pitkällä aikavälillä on tutkimuksen perusteella asia, johon tulisi erityisesti kiinnittää huomiota yksiköiden suunnittelussa. On turha suunnitella yksikön saunatiloja pyörätuolia käyttäville soveltuviksi, jos jo saunan pesuhuoneessa on liian vähän tilaa käyttää pyörätuolia ja jos yksikön muut tilat eivät sitä käyttävälle sovellu. On kuitenkin kyseenalaista, kannattaako ylipäättään suunnitella sellaisia erityisasumiseen tarkoitettuja asumisyksiköitä, jotka eivät koskaan tule pyörätuolia tai rollaattoria apuvälineenään käyttäville soveltu- maankaan.

6. Säättömahdollisuudet ja ääneneristys

Tutkimuksen perusteella huoneiden lämpötilan, raittiin huoneilman sekä tilojen ääneneristyksen suhteen esiintyi tyytymättömyyttä. Syynä tyytymättömyyteen oli se, että huoneiden lämpötilaa oli vaikea saada miellyttäväksi, tilojen ilma ei tuntunut raikkaalta ja tiloihin kuuluu häiritseviä ääniä muualta.

Säättömahdollisuutta tarvitaan mm. valaistuksen voimakkuuteen ja lämmityslaitteisiin. Vaikka yksiköissä olisi koneellinen ilmanvaihto, kaivataan tiloihin, joissa oleskellaan paljon, kuten keittiöön, olohuoneeseen, asuinhuoneeseen ja työtilaan, tuuletusmahdollisuutta, joka käytännössä tarkoittaa mahdollisuutta avata ikkuna. Tuuletusmahdollisuutta kaivataan myös saniteetti- ja pukuhuonetiloihin.

Asuintiloissa huono ääneneristys heikentää asumismukavuutta ja hankaloittaa henkilökunnan työtiloissa työtehtävien tekemistä, etenkin puheluita ja neuvotte- luita. Asuintiloissa ja henkilökunnan työ- ja pukuhuonetiloissa kaivataan nykyistä parempaa ääneneristystä.

Erityisryhmille suunnitelluissa tiloissa kaluste- ja varustekorkeuksien tulee olla säädettävissä.

7. Materiaalivalinnat

Tutkimuksessa nousivat esiin muutamat ongelmat joissakin käytetyistä sisustus- ja pintamateriaaleista. Ongelmallisia olivat asuinhuoneiden ja pesutilojen lattioiden väliset kitkapaikkeamat, huone- ja pesutilojen seinissä ja lattioissa käytettyjen muovimattojen hankala puhtaanapito, keittiöissä ja ruokailutiloissa käytettyjen puuvii- lupintaisten paneelien hankala puhtaanapito sekä muovisen märkätilojen liukues- tematon kimallus. Pyörätuoleista aiheutui helposti naarmuja ja hankaumia seinä- ja ovipintoihin.

Materiaalivalinnoissa on tärkeää kiinnittää huomiota pintojen turvallisuuteen, kulutuksenkestävyyteen sekä helppoon puhdistettavuuteen. Turvalliset, kulutusta kestävät ja helposti puhtaana pidettävät pinnat ja ratkaisut ovat usein myös ekolo- gisia ja esteettömiä.

8. Kunnan ylläpitäminen

Kunnan ylläpitäminen ei useimpien asumisyksiköiden yhteistiloissa ollut mahdollis- ta. Yhteistiloissa ei ollut kuntolaitteita eikä tilaa sellaisille. Kohteiden lähiympäristössä

oli useimmiten virkistäytymis- ja ulkoilumahdollisuuksia. Yhdessä asumisyksikössä oli suuri piha ja siellä useita toimintamahdollisuuksia asukkaille sekä asfaltoituja reittejä pyörätuolia käyttäville.

Liikkumisella ja kevyellä kuntoilulla on merkitystä asukkaiden kunnon, terveyden ja toimintakyvyn ylläpidon kannalta. Liikkumiseen saattavat motivoida tarjolla olevat mahdollisuudet kuntoiluun ja ulkoiluun. Kehitysvammaiset henkilöt viettävät yksikön tiloissa paljon aikaa eikä päivittäisen liikunnan määrä välttämättä riitä kunnon ylläpitoon. Jotta liikkuminen hetken mielijohteesta olisi mahdollista, kuntoa tulisi voida pitää yllä yksikön sisä- ja ulkotiloissa.

Arki- ja terveysliikunnan tiloja palvelu- ja hoiva-asumisympäristöissä on käsitelty oppaassa Iäkkäiden ihmisten liikuntapaikkojen suunnittelu³⁹. Opas käy ohjeeksi myös kehitysvammaisten asumisympäristöjen liikkumis- ja kuntoilumahdollisuuksien suunnitteluun.

9. Turvallisuus

Asumisyksiköiden sisätiloja pidettiin melko vaikeasti valvottavina eikä tapaturmilta ollut välttytty täysin yhdessäkään yksikössä. Yksiköiden turvajärjestelmien tuntemuksessa oli jonkin verran puutteita sekä asukkaiden, heidän omaistensa että henkilökunnan osalta. Yksiköitä kuitenkin pidettiin turvallisina asuinpaikkoina.

Turvallisuudentunnetta saattaa lisätä yksikön turvajärjestelmien tuntemus. Tiloja suunniteltaessa on hyvä muistaa, että esteettömät ja toimivat tilat ovat usein myös turvallisia.

Yksilöllisyys asumisratkaisuisissa

Hyvin monenlaisia ihmisiä kutsutaan kehitysvammaisiksi. Kehitysvammaiseksi voidaan määritellä lievästi toimintarajoitteinen, tavalliselta ihmiseltä vaikuttava, luku- ja kirjoitustaitoinen, mutta monimutkaisemmissa asioissa avustamista tarvitseva henkilö. Samaa kehitysvammaisuus-määritelmää käytetään vaikeavammaisesta, kommunikointitaidoiltaan vahvasti rajoittuneista ja täysin hoivan ja huolenpidon varassa olevista ihmisistä⁴⁰.

Tiettyjen rajoitusten rinnalla kehitysvammaisilla ihmisillä on usein samanaikaisesti muiden henkilökohtaisten kykyjen vahvuuksia. Kehitysvammaiset ihmiset tarvitsevat yksilöllistä tukea, jossa otetaan huomioon kunkin henkilökohtaiset vahvuudet ja tuen tarpeet. Oikeanlaisen tuen avulla kehitysvammaisen henkilön selviytyminen omassa elinympäristössään kohenee⁴¹.

Tutkimuksessa mukana olleissa asumisyksiköissä asui hyvin erilaisia asukkaista. Jotkut asukkaista tulivat hyvin itsenäisesti toimeen ja suoriutuivat päivittäisistä toiminnoista omin avuin. Toiset tarvitsivat paljon tukea kaikissa päivittäisissä toiminnoissa. Koska kehitysvammaisuus ilmenee eri yksilöillä hyvin erilaisin tavoin, vaihtelee tuentarvekin yksilöittäin. Tarvetta on siten erilaisille, yksilön tarpeiden mukaan suunnitelluille asumisratkaisuille.

Osa tutkimuksessa mukana olleiden asumisyksiköiden asukkaista oli ohjaajien mukaan sijoittunut heille soveltumattomiin asuntoihin. Syy asunnon tai yksikön soveltumattomuudessa joillekin asukkaille saattoi olla siinä, että asukkaalle oli ilmaantunut apuvälineen tarve mutta asunnossa ja/ tai yhteistiloissa ei voinut tilan- ahtauden tai kynnysten vuoksi käyttää apuvälinettä. Yhtenä syynä saattoi olla se, että kohteeseen oli päätynyt asumaan useita sellaisia henkilöitä, joiden avuntarve päivittäisissä toiminnoissa, kuten ruuanlaitossa, oli suuri, mutta rakennuksessa ei

39 Lehmuspuiisto V. & Åkerblom S. 2007.

40 Kehitysvamma-alan verkkopalvelu vernerinet

41 Kehitysvammaliiton verkkosivut www.kehitysvammaliitto.fi

ollut tiloja varastoida, valmistaa ja tarjoilla ruokia usealle hengelle. Paljon apua arjen rutiineissa tarvitsevat asukkaat saattoivat tarvita paljon tukea myös sosiaalisten verkostojen muodostamiseen, mutta rakennuksessa ei ollut tiloja, joissa asukkaat olisivat voineet oleskella yhdessä.

Tätä silmällä pitäen tilojen suunnittelu kaikkia asumiseen liittyviä toimintoja varten sekä tilojen esteettömyys ja mahdollisuus tilojen joustavaan käyttöön on hyvin oleellista tulevien asumisyksiköiden suunnittelussa. Kenenkään ei pitäisi joutua muuttamaan sen vuoksi, että tilat eivät ole esteettömät tai sovellu tietyille, tiloihin jo kotiutuneelle asukkaalle.

Tässä tutkimuksessa on voitu todeta tietyt tilaratkaisut tutkimuskohteissa asumisen ja toiminnan kannalta ongelmallisiksi ja toiset toimiviksi sekä niiden perusteella päätellä, millaisiin asioihin rakennusten sijoittelussa ja tilojen suunnittelussa tulisi kiinnittää huomiota. Eräs tärkeimmistä on juuri tilojen soveltuminen kaikkiin niihin toimintoihin, joita asumiseen liittyy.

Yksi tutkimuskysymyksistä oli, mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että asumisyksikkö ei ole laitostainen. Joihinkin laitostamaisilta vaikuttaviin ratkaisuihin on viitattu tutkimuksessa. Kysymys voidaan kääntää myös muotoon ”Mikä tekee asumisyksiköstä kodin?”. Eri ihmiset kokevat kodin eri tavoin; toiselle kodin tekevät omat tärkeät tavarat, toiselle on tärkeämpää esimerkiksi omistaa asuntonsa. Kaikki tutkimuksessa haastatellut asukkaat pitivät asuinpaikkaansa kotinaan. Asuinpaikka tuntuu heidän mukaansa kodilta esimerkiksi siitä syystä, että se muistuttaa edellistä kotia, siellä ovat omat tavarat ja huonekalut, siellä on oma vapaus, sinne saa kutsua vieraita tai koska paikassa vain viihtyy tai siellä nukkuu hyvin. Toisaalta erästä vastaajaa harmitti se, ettei pääse kodistaan liikkeelle ilman avustajaa. Myös enemmistö omaisista oli sitä mieltä, että asuinpaikka tuntuu asukkaan kodilta. Syyksi kerrottiin mm. se, että asunto on oman näköinen, siinä on itse valittu sisustus, värit ja materiaalit, itse valitut uudet tai omat tutut huonekalut sekä se, että asukas ylipäätään näyttää viihtyvän eikä ikävöi entiseen kotiin. Samanikäisiä asuintovereita pidettiin yhtenä syynä viihtymiseen.

Asuinpaikan tuntumiseen kodilta vaikuttaa näiden vastausten perusteella mm. se, onko asunto normaalin asunnon oloinen, onko se asukkaan ja omaisen mielestä oman näköinen ja onko asukkaalla tunne omasta vapaudesta ja riippumattomuudesta. Tilasuunnittelussa kodin tunnun saavuttamista voidaan lisätä esimerkiksi siten, että annetaan asukkaille mahdollisuus vaikuttaa asunnon materiaalivalintoihin ja suunnitellaan tilat ja lähiympäristö esteettömäksi ja turvalliseksi, jolloin ne tukevat asukkaan itsenäistä selviytymistä. Asunnossa pitää olla tilaa ja mahdollisuus omiin harrastuksiin ja puuhailuihin, se tulee voida kalustaa haluamallaan tavalla ja huonekalujen järjestystä täytyy voida vaihtaa.

Tutkimustyön ohessa selvisi, että asumisyksiköiden rakentamista rahoitetaan erilaisin rahoitusratkaisuin ja että ratkaisujen vertaileminen on vaikeaa. Rahoituksen vertailun selkeyttäminen saattaisi tehostaa asumisyksiköiden rakentamista. Lisäksi olisi tärkeää luoda selkeät pelisäännöt sille, mistä tiloista asukkaat maksavat ja mistä maksavat palveluntuottajat, jotta eri yksiköt olisivat vertailukelpoisia keskenään.

Hankkeen ohjausryhmässä nostettiin esiin eräänä ongelmana kuntien ostopalvelujen kilpailuttamisvelvoite. Kunnan tulee pääsääntöisesti kilpailuttaa palvelujensa hankinnat aina silloin, kun niitä hankitaan kuntasektorin ulkopuolelta. Velvoitteen pelätään sekä saattavan kehitysvammaiset asukkaat ikävään välikäteen että hankaloittavan pitkän tähtäimen suunnittelua heidän asumisessaan. Kilpailuttamisvelvoitteen vuoksi pidetään mahdollisena sitä, että kehitysvammaiset asukkaat joutuvat muuttamaan heille alun perin suunnitelluista asumisratkaisuista toisiin, kun palveluntuottaja vaihtuu. Vaikka asumisratkaisut suunniteltaisiin mahdollisimman yleispäteviksi siten, että kuka vain voisi asua missä vain, ei muuttamisvelvoitetta

kuitenkaan voi pitää asukkaiden kannalta hyväksyttävänä ratkaisuna, kuten ei sitäkään, että koko henkilökunta vaihtuisi jatkuvasti säännöllisin väliajoin. Yhteiskunnan tasolla erilaisista syrjivistä käytännöistä olisi tärkeätä päästä eroon.

Kesäkuun 2007 alussa tuli voimaan uusi hankintalaki. Sen 67§:n mukaan suora hankintaa eli hankintaa ilman kilpilotusta voidaan käyttää yksittäisissä tapauksissa mm. sosiaalipalvelujen hankinnoissa, esimerkiksi silloin jos palvelun tarjoajan vaihtaminen olisi ilmeisen kohtuutonta tai erityisen epätarkoituksenmukaista asiakkaan kannalta merkittävän hoito- tai asiakassuhteen turvaamiseksi. Tämän lainkohdan tarkoituksena on turvata nimenomaan asumispalvelujen pitkäjänteisyys. Nähtäväksi jää kuinka tämä toteutuu käytännössä ja miten soveltamista tulkitaan.

Jos henkilökohtaisten avustajien määrä ja käyttö kehitysvammaisten apuna lisääntyy, voidaan asumisratkaisuja joutua pohtimaan aivan uudesta näkökulmasta: Tarvitaanko ryhmämuotoista asumista enää ollenkaan? Miten järjestyvät siinä tapauksessa joidenkin henkilöiden tarvitsema tuki ja mahdollisuudet sosiaalisten verkostojen muodostamiseen? Tarvitaanko henkilökunnan tiloja enää ollenkaan ja jos tarvitaan, missä muodossa?

Asumista ja siihen liittyviä palveluja kehitettäessä tulevat muuttumaan myös fyysiset asumisratkaisut nykyisistä. Kirjallisuuden ja kokemusten valossa tarkasteltuna asumisen ja siihen liittyvien palvelujen kehittämisessä olisi tarpeen edelleenkin korostaa kehitysvammaisten sosiaalisen integraation ja itsemääräämisoikeuden toteutumista sekä yksilön tarpeisiin perustuvaa asumisen ja palveluiden suunnittelua.

KIRJALLISUUS

- Erityisryhmien asumisen kehittämisen työryhmä. 2007. Parempaan erityisryhmien asumiseen. Valtion asuntorahasto. ISBN 978-951-53-2993-6.
- Erityisryhmien asumisturvallisuuden parantaminen. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:25, ISSN 1236-2115. ISBN 978-952-00-2327-0 (nid.), 978-952-00-2328-7.
- Euroopan neuvoston vammaispoliittinen toimintaohjelma. 2006. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja; ISSN 1236-2050; 2006:18) Helsinki. ISBN 952-00-1969-3 (nid.), ISBN 952-00-1970-7 (PDF)
- Grönmark J., Klemola R., Mäkinen P. 2005. "Että mä asuisin kotona kolkyt vuotiaaks -- Tuskin". Selvitys Kirkkonummella omaistensa kanssa asuvien yli 16-vuotiaiden kehitysvammaisten asumispalveluiden tarpeista ja toiveista.
- Hintsala S. Nummelin T. & Matikka L. 2004. Laatusuosituksista arviointiin. Hyvät käytännöt ja vammaisten asumispalvelujen laatusuosituksset –projektin loppuraportti. Kotunet-julkaisuja 3.
- Kaipiainen M. 2005. Pienasunnon suunnittelu. Valtion asuntorahasto. ISBN 951-53-2784-9.
- Karnell S. 2004. 18 unelmaa: selvitys nuorten kehitysvammaisten asumisen tuen tarpeesta. ASPA-selvityksiä, ISSN 1795-4347. Helsinki: Asumispalvelusäätiö ASPA.
- Kaukola J. (toim.). 2004. Meillä on oikeus! Me itse ry:n julkilauseumia ja kannanottoja 1999-2004. Tampere: Me itse ry.
- Kaukola J. 2004. Laatu asumiseen. Raportti kehitysvammaisten ihmisten ja heidän läheistensä näkemuksista asumisesta ja sen tukipalveluista. Kehitysvammaisten tukiliitto ry.
- Kettunen M. & Makkonen M. 2002. "Myö tehtiin yhes, mut mie sain niitä ruokii sekottaa": kehitysvammaisen henkilön itsenäisen asumisen tukeminen. Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja Sarja C, Opinnäytteitä. ISSN 1239-8322 ; 17. Lappeenranta: Etelä-Karjalan amk, terveys- ja sosiaaliyksikkö.
- Koukkari H. ym., 2001. Esteetön asuinkortteli. VTT tiedotteita. Espoo. ISBN 951-38-5813-8.
- Könkkölä M. 2003. Esteetön asuinrakennus. Invalidiliiton julkaisuja O.16. Helsinki: Invalidiliitto ry. ISBN 952-9615-87-6.
- Kuparinen R. 2005. "Ei meidän naapuriin" : tapaustutkimus asukasyhteisön suhtautumisesta kehitysvammaisten asuntolan rakentamiseen. Kotu-tutkimuksia 3/2005. Helsinki: Kehitysvammaliiton tutkimusyksikkö Kotu. Helsingin yliopisto.
- Laiti M. 2003. Vammaisten ihmisten ja mielenterveyskuntoutujien asumispalveluiden tarve Enontekiön ja Utsjoen kunnissa. Uusia vaihtoehtoisia toimintamalleja asumispalveluiden järjestämiseksi Enontekiön ja Utsjoen kunnissa. ASPA.
- Laki kunta- ja palvelurakennemuutoksesta 9.2.2007/169.
- Lehmuspuisto V. & Åkerblom S. 2007. Iäkkäiden ihmisten liikuntapaikkojen suunnittelu: Arki- ja terveysliikunnan tilat palvelu- ja hoiva-asumisympäristöissä. Opetusministeriö, Teknillinen korkeakoulu ja Rakennustieto Oy. ISBN 978-951-682-853-7
- Lukkaroinen R. & Kyngäs H. 2000. Kehitysvammaisten nuorten vanhempien käsityksiä vastuunjakoperiaatteella toimivasta asumismuodosta ja saamastaan sosiaalisesta tuesta.
- Lyytikä M. & Kukkonen H. 2006. Vuokratalon uusi elämä. Suomen ympäristö -sarja 42/2006. Ympäristöministeriö.
- Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132 (voimaantulo 1.1.2000)
- Matikka L. 2001. Service-oriented Assessment of Quality of Life of Adults with Intellectual Disabilities (Kehitysvammaisten elämänlaadun arviointi palvelujen laadun kontekstissa). Väitöskirja, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta - Faculty of Social Sciences. Kehitysvammaliitto ry. ISBN 951-580-345-4.
- Olin E. 2003. Uppbrott och förändring: när ungdomar med utvecklingsstörning flyttar hemifrån. Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete ISSN 1401-5781, 2003:3. Diss. Göteborg.
- Päivänen J. & al. 2004. Elämänsuunnitelma: kohti sosiaalisesti kestävästä asumisesta ja kaupunkielämästä. Helsinki: Ympäristöministeriö 716/2004.
- Pöllä L. 2000. "Täällä on mun koti" – Raportti Koskelan asuntolassa asuvien kehitysvammaisten asukkaiden laadunarviointi- ja kehittämisprojektista.
- Rakennustietosäätiön RT-ohjekortisto
- Ruippo J. 2002. Kehitysvammaisen nuoren asuminen. Jyväskyläläisten kehitysvammaisten nuorten ja heidän vanhempiensa toiveita nuoren tulevaisuuden asumiseen liittyen.
- Simmons K. & Watson D. 1999. The View From Arthurs Seat: A Literature Review of Housing and Support Options 'Beyond Scotland'. The Scottish Office Central Research Unit.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2003. Yksilölliset palvelut, toimivat asunnot ja esteetön ympäristö - vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2003:4.
- Ståhlberg F. 2001. Autismi ja arkkitehtuuri – Aikuisten autistien käyttäjävaatimukset päivätoiminnassa ja asumisessa.
- Suomen Pelastusalan keskusjärjestö. 2007. Erehdykset ja unohdukset salliva asuin ympäristö. Tampere. Tammerpaino Oy.
- Suomen rakentamismääräyskokoelma (osat F1, F2, G1, G2)
- Tuononen T. & Åkerblom S. 2005. Asuintilojen mitoitusmallit. Tett - Esteettömyys asuinrakennuksissa. Sotera-instituutti. Teknillinen korkeakoulu.
- Valtioneuvoston selonteko vammaispolitiikasta 2006. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:9. Helsinki.

www.toimivakoti.fi - Toimivan kodin verkkosivut

www.ara.fi ARVI - Asunnon arviointimenetelmä

www.eesteeton.fi - Invalidiliiton verkkosivut

Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21

Åkerblom S., Hälikkä S & Hiltunen a. 2006. Sairaalasta hoitokodiksi – pitkäaikaishoitoympäristön kehittäminen Puolarmetsän sairaalassa. Sotera-instituutti. Teknillinen korkeakoulu.

LIITTEET

Liite 1 Havainnointilomakkeet

Liite 2 Haastattelulomakkeet

Liite 3 Kohdekohtaiset havainnot

Liite 4 Asukashaastattelujen, omais- ja henkilökuntakyselyjen
kohdekohtaiset tulokset

Liite 5 Työpajat 1 ja 2

LIITE I

SIJAINTI - HAVAINNOINTIKIERROKSET

Asumisyksikkö:

pvm:

havainnoija:

Sijainti	Kuvaus	Muita huomioita
"Sijainti kaupunkirakenteessa - etäisyys palveluista"		
Yhteys kävelytiehen		
"Yhteys julkisen liikenteen pysäkille"		
Yhteys julkisiin palveluihin		
Yhteys kuntopolulle tms.		

PIHA - HAVAINNOINTIKIERROKSET

Asumisyksikkö:

pvm:

havainnoija:

Valok.	Pihan toiminnot	Klo	Henkilöiden lukumäärä	Toiminta	Muita huomioita
	Sisääkäynti				
	Postilaatit				
	Roskakatokset				
	"Varastotilat (pyörät, ulkoiluvälineet)"				
	Istuskelu / oleskelu, toimintapiste				
	Valaistus - sää - vuodenaika - häiriöt				

TILAT - HAVAINNOINTIKIERROKSET

Asumisyksikkö:

pvm:

havainnoija:

Valok.	Klo	Tilan nimi/ no:	Henkilöiden lukumäärä	Tilan käyttö- tarkoitus	Toiminta	Huomioitavaa

LIITE 2

TEEMAHAASTATTELU KEHITYSVAMMAISTEN ASUMISYKSIKÖIDEN ASUKKAILLE

1 Asumisyksikkö _____ Pvm _____

2 Asukkaan nimi _____

3 Vastaako asukas _____ yksin _____
 avustettuna _____

4 Asukkaan sukupuoli _____ nainen _____
 _____ mies _____

5 Syntymävuosi _____

6 Kuinka kauan asukas on asunut täällä? _____

7 Mistä asukas on muuttanut tänne? _____

8 Miksi asukas on muuttanut tänne? _____

	KYLLÄ	Aika sopiva, toisinaan	Ei	Asia on tärkeä
0 1 Muutitko mielellään tänne asumaan?	1	2	3	

1 ASUNTO

1 Onko asuntosi sopivan kokoinen?	1	2	3	
2 Onko asuntosi sopivan lämpöinen?	1	2	3	
3 Onko asunnossasi raitis ilma?	1	2	3	
4 Saako ikkunan helposti auki?	1	2	3	
5 Kuuluuko asuntoosi yleensä häiritseviä ääniä muualta?	1	2	3	

	KYLLÄ	Aika sopiva, toisinaan	Ei	Asia on tärkeä	Asia
6 Ovatko asuntosi värit ja materiaalit miellyttäviä?	1	2	3		
7 Onko asuntosi valaistus hyvä?	1	2	3		häikäiseekö valaistus
8 Onko asuntosi sopivan valoisa?	1	2	3		häikäiseekö aurinko
9 Onko asuntosi viihtyisä?	1	2	3		
10 Mikä tekee sen viihtyiseksi/epäviihtyiseksi?					
11 Onko asunnon ovesta helppo kulkea?	1	2	3		mahtuuko kulkemaan, jos käyttää apuvälineitä; kynnyks
12 Ulottuuko asunnossa helposti valokatkaisimiin?	1	2	3		
13 Onko kaappeja, komeroita ja naulakoita helppo käyttää?	1	2	3		
14 Onko asunnossa tarpeeksi säilytystilaa?	1	2	3		
15 Ovatko näkymät ulos ikkunasta miellyttäviä?	1	2	3		näkeekö hyvin ulos ikkunasta
16 Käytätkö apuvälineitä?	1	2	3		
17 Onko käyttämäsi apuväline oikeanlainen?	1	2	3		apuvälineen sopivuus
18 Onko asunnossa riittävästi tilaa liikkua (apuvälineen kanssa)?	1	2	3		avustajan kanssa
19 Pystyykö sängyn sijoittamaan asunnossa haluamalla tavalla?	1	2	3		
20 Onko vuoteesta nouseminen ja makuulle käyminen helppoa?	1	2	3		onko tilaa nousta vuoteesta
21 Onko asunnon sijainti rakennuksessa hyvä?	1	2	3		asukkaalle sopiva
22 Onko asunto sopiva puuhailua ja harrastuksiasi varten?	1	2	3		miten viettää aikaa asunnossa
23 Mitä teet / puuhaillet täällä asunnossasi?					

	KYLLÄ	Aika sopiva, toisinaan	Ei	Asia on tärkeä	Asia
23 Onko jotakin sellaista, jota haluaisit tehdä, mutta jota täällä (tässä asunnossa) ei voi tehdä?	1	2	3		kahvinkeittomahdollisuus, vieraiden vastaanotto tms.
24 Mitä?					
25 Onko asunnossasi jotakin, jonka haluaisit muuttaa?	1	2	3		onko asunto kaikin puolin hänen toiveidensa mukainen, koko, huoneiden määrä
26 Jos on, mitä?					
2 Kylpyhuone					
1 Tarvitsetko avustajaa kylpyhuoneen käytössä?	1	2	3		
2 Onko kylpyhuone sopivan kokoinen?	1	2	3		onko riittävästi tilaa liikkua apuvälineen kanssa tai avustajan kanssa
3 Onko kylpyhuoneen ovesta helppo kulkea?	1	2	3		
4 Ovatko kylpyhuoneen värit ja materiaalit miellyttäviä?	1	2	3		
5 Onko kylpyhuoneen valaistus sopiva?	1	2	3		häikäisy
6 Onko kylpyhuoneessa riittävästi säilytystilaa?	1	2	3		
7 Pystyykö kylpyhuoneessa toimimaan hyvin?	1	2	3		ovatko kalusteet ja varusteet sopivalla korkeudella
8 Ellei, miksi?					
9 Onko kylpyhuoneen lattia märkänä liukas?	1	2	3		
10 Onko kylpyhuoneessa jotakin, jonka haluaisit muuttaa?	1	2	3		onko kph kaikin puolin hänen toiveidensa mukainen
11 Jos on, mitä?					
3 Keittiö / keittokomero					
1 Onko asunnossa keittiö / keittokomero?	1	2	3		
2 Käytätkö keittiötä / keittokomeroa?	1	2	3		
3 Ellei, miksi?					
4 Onko keittiö sopivan kokoinen?	1	2	3		onko riittävästi tilaa liikkua apuvälineen kanssa tai avustajan kanssa
5 Ovatko keittiön kalusteet hyvät?	1	2	3		työtasojen korkeus, kaappien käyttö (ylä- / ala-)
6 miellyttäviä?	1	2	3		
7 Onko keittiön valaistus sopiva?	1	2	3		häikäisy
8 Onko keittiössä riittävästi säilytystilaa?	1	2	3		
9 Pystyykö keittiössä toimimaan hyvin?	1	2	3		kaapit, katkaisijat, pistorasiat, kodinkoneet, hana, työtasojen korkeus
10 Ellei, miksi?					
11 Onko keittiössä jotakin, jonka haluaisit muuttaa?	1	2	3		onko keittiö kaikin puolin hänen toiveidensa mukainen
12 Jos on, mitä?					
4 Asunnon piha / parveke / terassi					
1 Onko asunnossa oma parveke tai oma piha?	1	2	3		
2 Pääsetkö pihalle / parvekkeelle itse?	1	2	3		
3 Käytätkö pihaa / parveketta paljon?	1	2	3		kuinka usein? Milloin?
4 Onko piha / parveke sopivan kokoinen?	1	2	3		
5 Onko pihalla / parvekkeella helppo liikkua (apuvälineen kanssa)?	1	2	3		
6 Onko piha / parveke mielestäsi mukava / viihtyisä?	1	2	3		tuulisuus, aurinkoisuus
7 Miksi on / ei ole?					
8 Missä on sinulle mieluisin paikka pihalla / parvekkeella?					onko kalusteita?
9 Mitä teet pihalla / parvekkeella?					puuhailu, tekeminen
10 Mitä haluaisit tehdä pihalla / parvekkeella?					puuhailu, tekeminen
11 Onko pihassa / parvekkeessa jotakin, jonka haluaisit muuttaa?	1	2	3		onko parveke kaikin puolin hänen toiveidensa mukainen
12 Jos on, mitä?					

	KYLLÄ	Aika sopiva, toisinaan	Ei	Asia on tärkeä	Asia
--	-------	------------------------	----	----------------	------

5 YHTEISTILAT (olohuone, keittiö, ruokailutila, eteinen, kodinhoitohuone)

1	Pääsetkö yhteistiloihin itse?	1	2	3	
2	Pääsetkö yhteistiloihin halutessasi?	1	2	3	silloin kun haluaa
3	Onko yhteistiloja mielestäsi riittävästi?	1	2	3	
4	Ovatko yhteistilat sopivan kokoiset?	1	2	3	
5	Onko yhteistiloissa riittävästi tilaa liikkua (apuvälineen kanssa)?	1	2	3	
6	Onko yhteistiloissa sopivan lämmintä?	1	2	3	
7	Onko yhteistiloissa raitis ilma?	1	2	3	
8	Ovatko yhteistilojen värytys ja materiaalit miellyttäviä?	1	2	3	
9	Onko yhteistilojen valaistus sopiva?	1	2	3	
10	Häikäiseekö yhteistiloissa (esim. aurinko)?	1	2	3	
11	Ovatko näkyvät yhteistilojen ikkunoista ulos miellyttäviä?	1	2	3	
12	Onko yhteistilojen olohuoneessa helppo toimia?	1	2	3	
13	Ellei, miksi?				
14	Onko yhteistilojen keittiössä helppo toimia?	1	2	3	
15	Ellei, miksi?				
16	Onko yhteistilojen ruokailutilassa helppo toimia?	1	2	3	
17	Ellei, miksi?				
18	Onko yhteistilojen kodinhoitohuoneessa (pesulassa / pyykkituvassa) helppo toimia?	1	2	3	
19	Ellei, miksi?				

20	Onko yhteistilojen eteisessä helppo toimia?	1	2	3	
21	Ellei, miksi?				
22	Onko yhteistiloissa kuntoilumahdollisuutta?	1	2	3	kuntopyörä, soutu-laite, kuntosali
23	Ellei, pitäisikö olla?	1	2	3	
24	Ovatko yhteistilat viihtyisiä?	1	2	3	
25	Ellei, miksi?				
26	Mikä on sinulle mieluisin paikka yhteistiloissa?				
27	Onko yhteistiloissa jotakin, jonka haluaisit muuttaa?	1	2	3	
28	Jos on, mitä?				

6 SAUNA- JA PESEYTYMISTILAT

1	Käytkö saunassa?	1	2	3	pitääkö saunassa käymisestä
2	Ellei, miksi?				
3	Pääsetkö sauna- ja peseytymistiloihin itse?	1	2	3	
4	Pääsetkö sauna- ja peseytymistiloihin halutessasi?	1	2	3	
5	Onko sauna- ja peseytymistiloihin helppo mennä?	1	2	3	
6	Ovatko sauna- ja peseytymistilat sopivan kokoiset?	1	2	3	
7	Onko sauna- ja peseytymistiloissa riittävästi tilaa liikkua (apuvälineen kanssa)?	1	2	3	
8	Onko sauna- ja peseytymistilojen valaistus riittävä?	1	2	3	

	KYLLÄ	Aika sopiva, toisinaan	Ei	Asia on tärkeä	Asia
9 Onko sauna- ja pesutiloissa helppo toimia?	1	2	3		
10 Ovatko sauna- ja peseytymistilat miellyttävät?	1	2	3		
11 Elleivät ole, miksi eivät?					
12 Onko sauna- ja peseytymistiloissa jotakin, jonka haluaisit muuttaa?	1	2	3		
13 Jos on, mitä?					
14 Tuntuuko tämä sinun kodiltasi?	1	2	3		
15 Miksi tämä tuntuu/ ei tunnu kodilta?					

7 YHTEISET PIHATILAT

1 Onko teillä täällä yhteistä pihaa tai ulkotilaa oleskelua varten?	1	2	3		
2 Oleskeletko ulkona pihalla?	1	2	3		
3 Mitä teet ulkona pihalla?					
4 Mitä haluaisit tehdä ulkona pihalla?					

8 ULKOILU JA KAUPPA- / ASIOINTIMATKAT

1 Käytkö ulkoilemassa / kuntoilemassa?	1	2	3		
Onko täältä helppo päästä ulkoilemaan / kuntoilemaan?	1	2	3		onko kuntopolku lähellä
3 Käytkö kauppa- ja asiointimatkoilla?	1	2	3		
Onko täältä helppo päästä kauppa- ja asiointimatkoille?	1	2	3		ovatko palvelut lähellä
5 Käytkö muualla?	1	2	3		elokuvissa, baarissa, ystävän luona kylässä
6 missä?					
7 Ellei käy, miksei?					
8 Onko asuntosi sijainti mielestäsi hyvä?	1	2	3		

9 TURVALLISUUS

1 Onko käytössäsi jokin turvajärjestelmä?	1	2	3		
2 Millainen turvajärjestelmä?					varmistetaan ymmärtääkö, mitä tarkoitetaan turvajärjestelmällä
3 Onko turvajärjestelmää helppo käyttää?	1	2	3		
4 asua?	1	2	3		
5 pelastautumisharjoituksia?	1	2	3		voi selittää, mitä sillä tarkoitetaan
6 Tiedätkö mitä pitää tehdä, jos tulee palohälytys?	1	2	3		
7 Onko sinulle käynyt tapaturmia täällä?	1	2	3		

KYSELY KEHITYSVAMMAISTEN ASUMISYKSIKÖISSÄ ASUVIEN OMAISILLE

Hyvä kehitysvammaisten asumisyksikössä asuvan omainen,

Teitä pyydetään vastaamaan oheiseen kyselyyn, joka koskee kehitysvammaisten asumisyksikön tilaratkaisuja ja niiden toimivuutta asukkaan omaisen näkökulmasta.

Kysely on osa Ympäristöministeriön ja Teknillisen korkeakoulun Sotera-instituutin yhteishanketta, jossa tutkitaan kehitysvammaisten asumisyksiköitä arvioimalla niiden suunnitteluratkaisuja ja toteutusta sekä selvittämällä niiden toimivuutta asukkaiden, omaisten ja työntekijöiden näkökulmasta. Arvioinnin perusteella pyritään määrittelemään asumisyksiköiden kehittämistarpeet ja tekemään kehittämissuhteita. Asumisyksikkö, jossa omaisenne asuu, on yksi viidestä projektiin valitusta tutkimuskohteesta.

Palautteen saaminen asumisyksiköiden käyttäjiltä on ensiarvoisen tärkeää. Vastaukset käsitellään täysin luottamuksellisesti.

Pyydämme teitä vastaamaan viikon kuluessa lomakkeen saamisesta, kuitenkin viimeistään perjantaina 18.5.2007. Täytetyn lomakkeen voitte palauttaa maksutta Sotera-instituuttiin mukana olevassa palautuskuoreessa.

Kiitos osallistumisestanne ja vaivannäöstänne!

Tutkija Sara Viitala, Sotera-instituutti, Teknillinen korkeakoulu

1 Vastaajan nimi (vapaaehtoinen) _____

2 Vastaajan yhteystiedot (puhelin / sähköposti, vapaaehtoinen) _____

3 Annan tarvittaessa lisätietoja kyllä
ei

4 Omaiseni nimi (vapaaehtoinen) _____

5 **Asumisyksikkö, jossa omaiseni asuu** _____

6 Omaiseni on nainen
mies

7 Omaiseni syntymävuosi _____

8 Kuinka kauan omaiseni on asunut täällä? _____

9 Mistä omaiseni on muuttanut tänne? _____

10 Miksi omaiseni on muuttanut tänne? _____

11 Kuinka helposti tämä asuinpaikka löytyi? _____

Kysymyksiin vastaaminen:

Rengastakaa valitsemanne vastausvaihtoehto (1=kyllä, 2=aika sopiva, toisinaan, jonkin verran, 3=ei).

Jos asia on mielestänne erityisen tärkeä, merkitkää rasti (x) ruutuun Asia on tärkeä.

Kirjoitakaa kysymysten yhteydessä oleville tyhjille riveille kirjalliset vastauksenne. Tarvittaessa voitte jatkaa vastausta rivien viereen tai alle tyhjään tilaan ja paperin kääntöpuolelle.

Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

		KYLLÄ	Aika sopiva/ toisinaan/ jonkin verran	EI	Asia on tärkeä
0	1 Käyttekö säännöllisesti vierailulla omaisenne luona?	1	2	3	
	2 Onko teidän helppo tulla vierailulle omaisenne luo?	1	2	3	
	3 Ellei, miksi?				
	4 Onko omaisenne asuinpaikkaan miellyttävä tulla?	1	2	3	
	5 Ellei, miksi?				
	6 Oletteko tyytyväinen omaisenne asuinpaikkaan?	1	2	3	
	7 Ellette ole, miksi?				
	8 Viihtyykö omaisenne mielestänne asuinpaikassaan?	1	2	3	
	9 Ellei, miksi?				
	10 Tapaatteko omaistanne mieluiten hänen asunnossaan?	1	2	3	
	11 Tapaatteko omaistanne mieluiten asumisyksikön yhteistiloissa?	1	2	3	
	12 Tapaatteko omaistanne mieluiten jossakin muualla?	1	2	3	
	13 Missä?				

	KYLLÄ	Aika sopiva/ toisinaan/ jonkin verran	Ei	Asia on tärkeää
--	-------	---	----	-----------------

1 OMAISEN ASUNTO

1	Onko omaisenne asunnon sijainti rakennuksessa hyvä?	1	2	3	
2	Onko omaisenne asunto mielestänne sopivan kokoinen?	1	2	3	
3	Onko omaisenne asunto mielestänne toimiva?	1	2	3	
4	Ellei, miksi?				
5	Käyttääkö omaisenne apuvälineitä?	1	2	3	
6	Ovatko omaisenne apuvälineet hänelle oikeanlaisia?	1	2	3	
7	Onko asunnossa riittävästi tilaa liikkua (apuvälineiden kanssa)?	1	2	3	
8	Voiko omaisenne sängyn sijoittaa asunnossa hyvällä tavalla?	1	2	3	
9	Onko vuoteesta nouseminen ja vuoteeseen käynti helppoa?	1	2	3	
10	Kuuluuko asuntoon häiritseviä ääniä muualta?	1	2	3	
11	Ovatko näkymät asunnon ikkunasta ulos miellyttäviä ?	1	2	3	
12	Onko asunnossa mielestänne hyvä valaistus, raitis ilma ja sopiva lämpötila?	1	2	3	
13	Onko teillä jotakin asunnon valaistukseen, ilmanvaihtoon ja / tai lämpötilaan liittyvää huomautettavaa?	1	2	3	
14	Jos on, mitä?				
15	Ovatko asunnon värit, materiaalit ja kalustus mielestänne hyvät?	1	2	3	
16	Onko teillä jotakin asunnon väreihin, materiaaleihin ja / tai kalustukseen liittyvää huomautettavaa?	1	2	3	
17	Jos on, mitä?				
18	Onko asunnossa mielestänne riittävästi säilytystilaa?	1	2	3	
19	Onko jotakin sellaista, jota asukas tai te yhdessä haluaisitte tehdä, mutta jota täällä (tässä asunnossa) ei voi tehdä?	1	2	3	
20	Jos on, mitä?				
21	Pitääkö omaisenne mielestänne asunnostaan?	1	2	3	
22	Onko omaisenne asunto teidän mielestänne viihtyisä?	1	2	3	
23	Mikä tekee sen viihtyisäksi/epäviihtyisäksi?				
24	Onko omaisenne asunnossa jotakin, jonka haluaisitte muuttaa?	1	2	3	
25	Jos on, mitä?				

	KYLLÄ	Ei sopiva/ toisinaan/ jonkin verran	Ei	Asia on tärkeää
--	-------	--	----	-----------------

2 Asunnon wc / pesutila

1	Onko omaisenne asunnon wc / pesutila mielestänne sopivan kokoinen?	1	2	3	
2	Onko asunnon wc / pesutila mielestänne toimiva?	1	2	3	
3	Ellei, miksi?				
4	Onko wc / pesutilassa mielestänne riittävästi säilytystilaa?	1	2	3	
5	Ovatko wc / pesutilan värit, materiaalit ja kalustus mielestänne hyvät?	1	2	3	
6	Onko teillä jotakin wc / pesutilan väreihin, materiaaleihin ja kalustukseen liittyvää huomautettavaa?	1	2	3	
7	Jos on, mitä?				
8	Onko wc / pesutilan valaistus mielestänne hyvä?	1	2	3	
9	Ellei, miksi?				
10	Onko asunnon wc / pesutilassa jotakin, jonka haluaisitte muuttaa?	1	2	3	
11	Jos on, mitä?				

3 Asunnon keittiö / keittokomero

Mikäli omaisenne asunnossa ei ole keittiötä / keittokomeroa, ohittakaa sitä koskevat kysymykset.

1	Onko omaisenne asunnossa keittiö / keittokomero?	1	2	3	
2	Käyttääkö omaisenne asunnon keittiötä / keittokomeroa?	1	2	3	
3	Onko omaisenne asunnon keittiö / keittokomero mielestänne sopivan kokoinen?	1	2	3	
4	Onko asunnon keittiö mielestänne toimiva?	1	2	3	
5	Ellei, miksi?				
6	Onko keittiössä riittävästi säilytystilaa?	1	2	3	
7	Ovatko keittiön värytys, materiaalit ja kalusteet mielestänne hyvät?	1	2	3	
8	Onko teillä jotakin keittiön värykseen, materiaaleihin ja / tai kalusteisiin liittyvää huomautettavaa?	1	2	3	
9	Jos on, mitä?				
10	Onko keittiön valaistus mielestänne hyvä?	1	2	3	
11	Ellei, miksi?				

	KYLLÄ	Ei sopiva/ toisinaa n/ jonkin verran	Ei	Asia on tärkeä
12 Onko asunnon keittiössä jotakin, jonka haluaisitte muuttaa?	1	2	3	
13 Jos on, mitä?				

14 Tuntuuko tämä asunto mielestänne omaisenne kodilta?	1	2	3	
15 Miksi tämä tuntuu/ ei tunnu omaisenne kodilta?				

4 Asunnon parveke / terassi

Mikäli omaisenne asunnossa ei ole parveketta / terassia, ohittakaa sitä koskevat kysymykset.

1 Käyttääkö omaisenne asunnon parveketta / terassia?	1	2	3	
2 Onko asunnon parveke / terassi mielestänne sopivan kokoinen?	1	2	3	
3 Onko asunnon parveke / terassi mielestänne toimiva?	1	2	3	
4 Ellei, miksi?				
5 Onko asunnon parveke / terassi mielestänne viihtyisä?	1	2	3	
6 Miksi on / ei ole?				
7 Onko parvekkeessa / terassissa jotakin, jonka haluaisitte muuttaa?	1	2	3	
8 Jos on, mitä?				

	KYLLÄ	Ei sopiva/ toisinaa n/ jonkin verran	Ei	Asia on tärkeä
--	-------	--	----	----------------------

5 ASUMISYKSIKÖN YHTEISTILAT

1	Oleskeletteko omaisenne kanssa asumisyksikön yhteistiloissa?	1	2	3	
2	Ellette, miksi?				
3	Ovatko yhteistilat mielestänne sopivan kokoiset?	1	2	3	
4	Ovatko yhteistilat mielestänne toimivat?	1	2	3	
5	Elleivät, miksi?				
6	Onko yhteistiloissa mielestänne hyvä valaistus, raitis ilma ja sopiva lämpötila?	1	2	3	
7	Onko teillä jotakin yhteistilojen valaistukseen, ilmanvaihtoon ja / tai lämpötilaan liittyvää huomautettavaa?	1	2	3	
8	Jos on, mitä?				
9	Ovatko yhteistilojen väriytyminen, materiaalit ja kalusteet mielestänne hyvät?	1	2	3	
10	Onko teillä jotakin yhteistilojen väriytykseen, materiaaleihin ja / tai kalusteisiin liittyvää huomautettavaa?	1	2	3	
11	Jos on, mitä?				
12	Onko omaisellanne mahdollisuus pitää kuntoaan yllä asumisyksikön tiloissa?	1	2	3	
13	Ovatko yhteistilat mielestänne viihtyisät?	1	2	3	
14	Mikä tekee niistä viihtyisät / epävihtyisät?				
15	Mikä on teille mieluisin paikka yhteistiloissa?				
16	Onko yhteistiloissa jotakin, jonka haluaisitte muuttaa?	1	2	3	
17	Jos on, mitä?				

6 SIJAINTI

1	Onko asumisyksikön sijainti mielestänne hyvä?	1	2	3	
2	Ovatko kulkuyhteydet asumisyksikköön mielestänne hyvät?	1	2	3	
3	Sijaitseeko asumisyksikkö mielestänne tarpeeksi lähellä palveluja?	1	2	3	
4	Onko omaisellanne mahdollisuus pitää kuntoaan yllä asumisyksikön lähistöllä?	1	2	3	

7 TURVALLISUUS

1	Onko asumisyksikössä omaisenne käytössä turvajärjestelmiä?	1	2	3	
2	Millaisia?				
3	Onko turvajärjestelmää helppo käyttää?	1	2	3	
4	Onko mielestänne omaisenne turvallista asua asumisyksikössä?	1	2	3	
5	Onko omaisellenne sattunut tapaturmia asumisyksikössä?	1	2	3	
6	Onko teillä omaisenne asumisturvallisuuden suhteen toivomuksia?	1	2	3	
7	Jos on, mitä?				

Kiitos vastaamisesta!

KYSELY KEHITYSVAMMAISTEN ASUMISYKSIÖIDEN HENKILÖKUNNALLE

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää henkilökunnan mielipide kehitysvammaisten asumisyksiköiden tiloista ja tilojen soveltuvuudesta toimintaan henkilökunnan työn kannalta.

Kysely on osa Ympäristöministeriön ja Teknillisen korkeakoulun Sotera-instituutin yhteishanketta, jossa tutkitaan kehitysvammaisten asumisyksiköitä. Tutkimuksessa arvioidaan asumisyksiköiden suunnitteluratkaisuja ja toteutusta sekä selvitetään yksiköiden toimivuutta asukkaiden ja työntekijöiden näkökulmasta. Arvioinnin perusteella pyritään määrittelemään asumisyksiköiden kehittämistarpeet ja tekemään kehittämisehdotuksia. Palautteen saaminen asumisyksiköiden käyttäjiltä on ensiarvoisen tärkeää. Vastaukset käsitellään täysin luottamuksellisesti.

Pyydämme vastaamaan kyselyyn **viikon kuluessa lomakkeen saamisesta** ja lähettämään täytetyn lomakkeen mukana olevassa palautuskuoressa **viimeistään 11.5.07** Teknillisen korkeakoulun Sotera-instituuttiin.

Kiitos osallistumisestanne ja vaivannäöstänne!

Tutkija Sara Viitala, Sotera-instituutti, Teknillinen korkeakoulu

1	Asumisyksikön nimi	
2	Asukkaiden avun ja tuen tarve	24 h /vrk
		päivisin
		tarvittaessa

3	Kuinka kauan olet työskennellyt täällä?	
4	Työkokemuksesi alalta	0...2 vuotta
		2...5 vuotta
		5...10 vuotta
		yli 10 vuotta

Ohje:

Kysymyksiin vastatetaan rengastamalla sopiva vastausvaihtoehto tai kirjoittamalla vastaus sille varattuun tilaan. Kirjallisia vastauksia voi jatkaa niille varatun tilan yli ja tarvittaessa paperin toiselle puolelle. Jos taulukoituihin kysymyksiin liittyy lisättävää, voi asian kirjoittaa marginaalissa olevaan tyhjään tilaan kyseisen kysymyksen kohdalle.

SISÄTILAT

ASUKKAIDEN ASUNNOT

- 1 Millaisia asukkaiden asunnot mielestäsi ovat henkilökunnan työtehtävien näkökulmasta? (Rengasta tilannetta parhaiten kuvaava arvosana.)

4	5	6	7	8	9	10
huono	välttävä	tydyttävä		hyvä		erinomainen

- 2 Mitä asukasta avustavia toimintoja henkilökunta tekee asukkaan asunnossa? (Rengasta sopivin vastausvaihtoehto.)

	KYLLÄ	Toisinaan/ jonkin verran	Ei
1 avustaminen ruokailemisessa	1	2	3
2 lääketieteellisten hoitotoimenpiteiden tekeminen	1	2	3
3 avustaminen lääkkeiden ottamisessa	1	2	3
4 avustaminen pukeutumisessa	1	2	3
5 avustaminen paikasta toiseen liikkumisessa / siirtymisessä (apuvälineen kanssa)	1	2	3
6 avustaminen vuoteesta nousemisessa ja vuoteeseen käynnissä	1	2	3
7 avustaminen ulos lähtemisessä ja ulko-ovesta kulkemisessa	1	2	3
8 avustaminen vaatenaulakoiden ja kaappien / komeroitten käytössä	1	2	3
9 avustaminen vaatehuollossa (silittämisessä, vaatteiden viikkaamisessa)	1	2	3
10 avustaminen asunnon siivoamisessa	1	2	3

11 muita avustavia toimintoja, mitä?

3 Rengasta seuraavista mielestäsi sopivin vastausvaihtoehto:

	KYLLÄ	Toisinaan/ jonkin verran	EI
1 Ovatko asukkaiden asunnot avustamistilanteita ajatellen sopivan kokoisia?	1	2	3
2 Onko asukkailla käytössään apuvälineitä?	1	2	3
3 Ovatko apuvälineet asukkaille oikeanlaisia?	1	2	3
4 Onko tilaa riittävästi apuvälineen kanssa liikkumiseen?	1	2	3
5 Onko tilaa riittävästi avustavien toimien suorittamiseen?	1	2	3
6 Pystyykö asunnoissa työskentelemään ergonomisesti oikeissa asennoissa?	1	2	3
7 Ovatko asunnot avustamistilanteiden kannalta toimivia?	1	2	3
8 Onko asunnoissa riittävästi säilytystiloja?	1	2	3
9 Kuuluuko asuntoihin häiritseviä ääniä muualta?	1	2	3
10 Ovatko asuntojen kalustus, värit ja materiaalit hyviä?	1	2	3
11 Onko asuntojen valaistus hyvä?	1	2	3
12 Onko asunnoissa raitis ilma?	1	2	3
13 Onko asunnoissa sopiva lämpötila?	1	2	3
14 Saako ikkunan avattua helposti?	1	2	3
15 Onko ovesta helppo kulkea avustamistilanteissa?	1	2	3
16 Ulottuuko asunnoissa helposti valokatkaisimiin ja pistorasioihin?	1	2	3
17 Onko asunnoissa riittävästi tukikahvoja?	1	2	3
18 Voiko vuoteen sijoittaa asunnoissa sopivalla tavalla?	1	2	3
19 Onko vuoteesta nouseminen ja makuulle käynti helppoa?	1	2	3
20 Onko asunnon lattiamateriaali märkänä liukas?	1	2	3
21 Onko naulakkoa, hyllyjä ja tankoja helppo käyttää?	1	2	3
22 Ovatko asukkaat sijoittuneet hyvin asumisyksikköön (asukkaille sopiviin asuntoihin)?	1	2	3

23	Onko asunnoissa sellaisia ratkaisuja, että ne vaikeuttavat asukkaan suoriutumista omatoimisesti?	1	2	3
24	Onko asunnot helppo siivota?	1	2	3

4 Onko asunnoissa henkilökunnan työn kannalta erittäin hyviä tilaa koskevia ratkaisuja?

5 Mitkä muutokset tai parannukset asunnoissa helpottaisivat mielestäsi työntekoa tai asukkaan omatoimista suoriutumista?

Asunnon wc- ja pesutilat

6 Millainen asunnon wc- ja pesutila on mielestäsi henkilökunnan työtehtävien näkökulmasta? (Rengasta tilannetta parhaiten kuvaava arvosana.)

4	5	6	7	8	9	10
huono	välttävä	tydyttävä	hyvä	erinomainen		

7 Mitä asukkaita avustavia toimintoja asunnon wc- ja pesutilassa tehdään? (Rengasta sopivin vastausvaihtoehto.)

	KYLLÄ	Toisinaan/ jonkin verran	Ei
1 avustaminen siirtymisessä wc- ja pesutilaan	1	2	3
2 avustaminen siirtymisessä wc-istuimelle ja siitä pois	1	2	3
3 avustaminen peseytymisessä	1	2	3
4 lääketieteellisten hoitotoimenpiteiden tekeminen	1	2	3
5 avustaminen pyykin pesemisessä pesukoneella	1	2	3
6 avustaminen pikkupyykin pesemisessä käsin	1	2	3

7	avustaminen pyykin kuivaamisessa	1	2	3
8	avustaminen wc- ja pesutilan siivoamisessa	1	2	3

9 muita avustavia toimintoja, mitä?

8 Rengasta seuraavista mielestäsi sopivin vastausvaihtoehto:

	KYLLÄ	Toisinaan/ jonkin verran	Ei	
1	Ovatko asukkaiden asuntojen wc- ja pesutilat avustamistilanteiden kannalta sopivan kokoisia?	1	2	3
2	Onko asuntojen wc- ja pesutiloissa riittävästi tilaa apuvälineen kanssa liikkumiseen?	1	2	3
3	Onko tilaa riittävästi avustavien toimien suorittamiseen?	1	2	3
4	Pystyykö wc- ja pesutiloissa työskentelemään ergonomisesti oikeissa asennoissa?	1	2	3
5	Ovatko wc- ja pesutilat avustamistilanteissa toimivia?	1	2	3
6	Onko wc- ja pesutiloissa riittävästi säilytystilaa?	1	2	3
7	Onko wc- ja pesutiloissa riittävästi lasku- ja työtasoja?	1	2	3
8	Ovatko wc- ja pesutilojen värit ja materiaalit hyviä?	1	2	3
9	Onko wc- ja pesutilojen kalustus hyvä?	1	2	3
10	Onko wc- ja pesutilojen valaistus hyvä?	1	2	3
11	Onko wc- ja pesutilojen ovesta helppo kulkea avustamistilanteissa?	1	2	3
12	Ulottuuko wc- ja pesutiloissa helposti valokatkaisimiin ja pistorasioihin?	1	2	3
13	Onko wc- ja pesutiloissa riittävästi tukikahvoja?	1	2	3
14	Ovatko kalusteet ja varusteet sopivalla korkeudella?	1	2	3
15	Onko wc- ja pesutilojen lattiamateriaali märkänä liukas?	1	2	3
16	Onko wc- ja pesutiloissa sellaisia ratkaisuja, että ne vaikeuttavat asukkaan suoriutumista omatoimisesti?	1	2	3
17	Onko wc- ja pesutilat helppo siivota?	1	2	3

9 Onko wc- ja pesutiloissa henkilökunnan työtehtävien kannalta erittäin hyviä tilaa koskevia ratkaisuja?

10 Mitkä muutokset tai parannukset wc- ja pesutiloissa helpottaisivat mielestäsi työntekoa tai asukkaan omatoimista suoritumista?

11 **Asuntojen keittiö / keittokomero**

Ellei asunnoissa ole keittiötä / keittokomeroa, voit ohittaa niitä koskevat kysymykset.

Millainen asuntojen keittiö / keittokomero on mielestäsi henkilökunnan työtehtävien näkökulmasta? (Rengasta sopivin arvosana.)

4	5	6	7	8	9	10
huono	välttävä	tydyttävä	hyvä	erinomainen		

12 Mitä asukkaita avustavia toimintoja asuntojen keittiössä / keittokomeroissa tehdään? (Rengasta sopivin vastausvaihtoehto.)

	KYLLÄ	Toisinaan/ jonkin verran	EI
1 avustaminen ruuan valmistuksessa	1	2	3
2 avustaminen ruuan lämmityksessä	1	2	3
3 avustaminen kahvin tai teen keitossa	1	2	3
4 avustaminen ruokailussa	1	2	3
5 avustaminen ruokatavaroiden ottamisessa jääkaapista	1	2	3
6 avustaminen liedon käytössä	1	2	3
7 avustaminen uunin käytössä	1	2	3
8 avustaminen mikroaaltouunin käytössä	1	2	3

9	avustaminen astioiden pesussa tai astianpesukoneen käytössä	1	2	3
10	avustaminen keittiön siivoamisessa	1	2	3

11 muita avustavia toimintoja, mitä?

13 Rengasta seuraavista mielestäsi sopivin vastausvaihtoehto:

	KYLLÄ	Toisinaan/ jonkin verran	Ei
1 Käyttävätkö asukkaat asuntonsa keittiötä / keittokomeroa?	1	2	3
2 Ovatko asuntojen keittiöt / keittokomerot avustamistilanteiden kannalta sopivan kokoisia?	1	2	3
3 Onko asuntojen keittiöissä / keittokomeroissa riittävästi tilaa liikkua (apuvälineen kanssa)?	1	2	3
4 Onko keittiöissä / keittokomeroissa riittävästi tilaa avustavien toimien suorittamiseen?	1	2	3
5 Onko keittiöissä / keittokomeroissa laskutasoa ja työpöytätilaa riittävästi?	1	2	3
6 Ovatko työtasot sopivalla korkeudella?	1	2	3
7 Onko keittiöissä / keittokomeroissa riittävästi säilytystilaa?	1	2	3
8 Onko ylä- ja alakaappeja helppo käyttää?	1	2	3
9 Onko vetolaatikoita helppo käyttää?	1	2	3
10 Onko kodinkoneita helppo käyttää?	1	2	3
11 Onko keittiöissä / keittokomeroissa tukikaiteita ja -kahvoja riittävästi?	1	2	3
12 Onko pistorasioita riittävästi?	1	2	3
13 Onko keittiöiden valaistus hyvä?	1	2	3
14 Ovatko keittiöiden värytys ja materiaalit hyviä?	1	2	3
15 Onko keittiöt / keittokomerot helppo siivota?	1	2	3
16 Onko keittiöissä / keittokomeroissa sellaisia ratkaisuja, että ne vaikeuttavat asukkaan suoriutumista omatoimisesti?	1	2	3
17 Ovatko keittiöt / keittokomerot toimivia?	1	2	3

14 Onko keittiöissä / keittokomeroissa henkilökunnan työn kannalta erittäin hyviä tilaa koskevia ratkaisuja?

15 Mitkä muutokset tai parannukset keittiöissä / keittokomeroissa helpottaisivat mielestäsi työntekoa tai asukkaan omatoimista suoritumista?

16 Muut kommentit asuintilojen soveltuvuudesta henkilökunnan työhön:

YHTEISTILAT

- 17 Millaisia asumisyksikön yhteistilat mielestäsi ovat henkilökunnan työtehtävien näkökulmasta? (Rengasta tilannetta parhaiten kuvaava arvosana.)

4	5	6	7	8	9	10
huono	välttävä	tydyttävä	hyvä	erinomainen		

- 18 Mitä asukasta avustavia toimintoja henkilökunta tekee asumisyksikön yhteistiloissa? (Rengasta sopivin vastausvaihtoehto)

	KYLLÄ	Toisinaan/ jonkin verran	Ei
1 avustaminen keittiötehtävissä (ruuanlaitto, astioiden peseminen jne.)	1	2	3
2 avustaminen ruokailussa	1	2	3
3 avustaminen kodinhoitotehtävissä (vaatehuolto, järjestely)	1	2	3
4 avustaminen liikkumisessa ja siirtymisessä paikasta toiseen (apuvälineen kanssa)	1	2	3
5 avustaminen ulos lähtemisessä ja ulko-ovesta kulkemisessa	1	2	3
6 ajanvieron järjestäminen	1	2	3
7 avustaminen yhteistilojen siivoamisessa	1	2	3

- 8 muita avustavia toimintoja, mitä?

- 19 Rengasta seuraavista mielestäsi sopivin vastausvaihtoehto:

	KYLLÄ	Toisinaan/ jonkin verran	Ei
1 Onko asumisyksikössä riittävästi yhteistiloja?	1	2	3
2 Ovatko asumisyksikön yhteistilat sopivan kokoisia?	1	2	3
3 Onko tilaa riittävästi apuvälineen kanssa liikkumiseen?	1	2	3
4 Onko tilaa riittävästi avustavien toimien suorittamiseen?	1	2	3
5 Pystyykö yhteistiloissa työskentelemään ergonomisesti oikeissa asennoissa?	1	2	3
Onko yhteistilojen			
6 keittiö toimiva?	1	2	3
7 olohuone toimiva?	1	2	3
8 ruokailutila toimiva?	1	2	3
9 eteinen toimiva?	1	2	3
10 kodinhoitotila toimiva?	1	2	3

11	Onko yhteistiloissa riittävästi säilytystiloja?	1	2	3
12	Onko yhteistilojen kalustus hyvä?	1	2	3
13	Ovatko yhteistilojen värit ja materiaalit hyviä?	1	2	3
14	Onko yhteistilojen valaistus hyvä?	1	2	3
15	Onko yhteistiloissa raitis ilma?	1	2	3
16	Onko yhteistiloissa sopiva lämpötila?	1	2	3
17	Saako yhteistilojen ikkunoita avattua helposti?	1	2	3
18	Onko yhteistilojen ovista helppo kulkea avustamistilanteissa?	1	2	3
19	Uloittuuko yhteistiloissa helposti valokatkaisimiin ja pistorasioihin?	1	2	3
20	Onko yhteistiloissa riittävästi tukikahvoja?	1	2	3
21	Onko naulakkoa, hyllyjä ja tankoja helppo käyttää?	1	2	3
22	Ovatko yhteistilat viihtyisiä?	1	2	3
23	Onko asukkailla mahdollisuus pitää kuntoaan yllä yhteistiloissa?	1	2	3
24	Onko yhteistiloissa sellaisia ratkaisuja, että ne vaikeuttavat asukkaan suoriutumista omatoimisesti?	1	2	3
25	Onko yhteistilat helppo siivota?	1	2	3

20 Onko yhteistiloissa henkilökunnan työn kannalta erittäin hyviä tilaa koskevia ratkaisuja?

21 Mitkä muutokset tai parannukset yhteistiloissa helpottaisivat mielestäsi työntekoa tai asukkaan omatoimista suoriutumista?

Sauna- ja pesutilat

- 22 Millaisia asumisyksikön sauna- ja pesutilat mielestäsi ovat henkilökunnan työtehtävien näkökulmasta? (Rengasta tilannetta parhaiten kuvaava arvosana.)

4	5	6	7	8	9	10
huono	välttävä	tydyttävä	hyvä	erinomainen		

- 23 Mitä asukkaita avustavia toimintoja asumisyksikön yhteisissä sauna- ja pesutiloissa tehdään? (Rengasta sopivin vastausvaihtoehto.)

	KYLLÄ	Toisinaan/ jonkin verran	Ei
1 avustaminen siirtymisessä sauna- ja pesutiloihin	1	2	3
2 avustaminen riisuutumisessa	1	2	3
3 avustaminen peseytymisessä	1	2	3
4 avustaminen saunassa	1	2	3
5 avustaminen kuivaamisessa	1	2	3
6 avustaminen pukemisessa	1	2	3

- 7 muita avustavia toimintoja, mitä?

- 24 Rengasta seuraavista mielestäsi sopivin vastausvaihtoehto:

	KYLLÄ	Toisinaan/ jonkin verran	Ei
1 Ovatko asumisyksikön sauna- ja pesutilat avustamistilanteiden kannalta sopivan kokoisia?	1	2	3
2 Onko asumisyksikön sauna- ja pesutiloissa riittävästi tilaa apuvälineen kanssa liikkumiseen?	1	2	3
3 Onko tilaa riittävästi avustavien toimien suorittamiseen?	1	2	3
4 Pystyykö sauna- ja pesutiloissa työskentelemään ergonomisesti oikeissa asennoissa?	1	2	3
5 Ovatko sauna- ja pesutilat avustamistilanteissa toimivia?	1	2	3
6 Onko sauna- ja pesutiloissa riittävästi säilytystilaa?	1	2	3
7 Ovatko sauna- ja pesutilojen värit ja materiaalit hyviä?	1	2	3
8 Onko sauna- ja pesutilojen kalustus hyvä?	1	2	3

9	Onko sauna- ja pesutilojen valaistus hyvä?	1	2	3
10	Onko sauna- ja pesutilojen ovista helppo kulkea avustamistilanteissa?	1	2	3
11	Ulottuuko sauna- ja pesutiloissa helposti valokatkaisimiin ja pistorasioihin?	1	2	3
12	Onko sauna- ja pesutiloissa riittävästi tukikahvoja?	1	2	3
13	Ovatko kalusteet ja varusteet sopivalla korkeudella?	1	2	3
14	Onko sauna- ja pesutilojen lattiamateriaali märkänä liukas?	1	2	3
15	Onko sauna- ja pesutiloissa sellaisia ratkaisuja, että ne vaikeuttavat asukkaan suoriutumista omatoimisesti?	1	2	3
16	Onko sauna- ja pesutilat helppo siivota?	1	2	3

25 Onko sauna- ja pesutiloissa henkilökunnan työtehtävien kannalta erittäin hyviä tilaa koskevia ratkaisuja?

26 Mitkä muutokset tai parannukset sauna- ja pesutiloissa helpottaisivat mielestäsi työntekoa tai asukkaan omatoimista suoriutumista?

Turvallisuus asumisyksikössä

27 Rengasta seuraavista sopivin vastausvaihtoehto:

	KYLLÄ	Toisinaan/ jonkin verran	Ei
1 Onko asumisyksikön asukkailla käytössään turvajärjestelmä?	1	2	3
2 Mikä?			
3 Onko turvajärjestelmää helppo käyttää?	1	2	3
4 Onko asumisyksikössä sattunut tapaturmia?	1	2	3
5 Onko asumisyksikkö mielestäsi turvallinen?	1	2	3
6 Onko asumisyksikön sisätiloja helppo valvoa?	1	2	3

28 Onko sinulla asumisyksikön turvallisuuteen liittyviä toiveita tai parannusehdotuksia?

HENKILÖKUNNAN TILAT

- 29 Millaisia asumisyksikön henkilökunnan tilat mielestäsi ovat henkilökunnan työtehtävien näkökulmasta? (Rengasta tilannetta parhaiten kuvaava arvosana.)

4	5	6	7	8	9	10
huono	välttävä	tydyttävä		hyvä		erinomainen

- 30 Mitä tehtäviä asumisyksikön henkilökunnan tiloissa tehdään?

- 31 Rengasta seuraavista mielestäsi sopivin vastausvaihtoehto:

	KYLLÄ	Toisinaan/ jonkin verran	Ei
1 Ovatko henkilökunnan tilat sopivan kokoisia?	1	2	3
2 Onko henkilökunnalla erillinen työtila kirjallisia (toimisto-) töitä varten?	1	2	3
3 Pitäisikö henkilökunnalla olla erillinen työtila kirjallisia (toimisto-) töitä varten?	1	2	3
4 Onko henkilökunnalla erillinen lepotila?	1	2	3
5 Pitäisikö henkilökunnalla olla erillinen lepotila?	1	2	3
6 Onko henkilökunnalla erilliset pukuhuoneet naisille ja miehille?	1	2	3
7 Pitäisikö henkilökunnalla olla erilliset pukuhuoneet naisille ja miehille?	1	2	3
8 Onko henkilökunnalla peseytymismahdollisuus?	1	2	3
9 Pitäisikö henkilökunnalla olla peseytymismahdollisuus?	1	2	3
10 Ovatko henkilökunnan tilat toimivia?	1	2	3
11 Pystyykö henkilökunnan työtiloissa työskentelemään ergonomisesti oikeissa asennoissa?	1	2	3
12 Onko henkilökunnan työtiloissa riittävästi säilytystiloja?	1	2	3
13 Onko henkilökunnan pukuhuonetiloihin riittävästi säilytystiloja?	1	2	3
14 Kuuluuko henkilökunnan työtiloihin häiritseviä ääniä muualta?	1	2	3
15 Onko henkilökunnan tilojen kalustus ergonomisesti hyvä?	1	2	3
16 Onko tiloissa laskutasoa ja työpöytätilaa riittävästi?	1	2	3

17	Ovatko henkilökunnan tilojen värit ja materiaalit hyviä?	1	2	3
18	Onko henkilökunnan tilojen valaistus hyvä?	1	2	3
19	Onko tiloissa raitis ilma?	1	2	3
20	Saako tilan tuuletettua (ikkunan avattua) helposti?	1	2	3
21	Onko tiloissa sopiva lämpötila?	1	2	3
22	Ulottuuko tiloissa helposti valokatkaisimiin ja pistorasioihin?	1	2	3
23	Onko tiloissa helppo toimia?	1	2	3
24	Onko henkilökunnan tiloissa sellaisia ratkaisuja, että ne vaikeuttavat henkilökunnan työn tekemistä?	1	2	3
25	Onko henkilökunnan tilat helppo siivota?	1	2	3

32 Onko henkilökunnan tiloissa työtehtävien ja / tai henkilökunnan hyvinvoinnin kannalta erittäin hyviä tilaa koskevia ratkaisuja?

33 Mitkä muutokset tai parannukset henkilökunnan tiloissa helpottaisivat mielestäsi työntekoa tai henkilökunnan hyvinvointia?

34 Miten asumisyksikön tilat yleisesti soveltuvat mielestäsi työtehtävien suorittamiseen? (Rengasta soveltuvuutta parhaiten kuvaava arvosana.)

4	5	6	7	8	9	10
huono	välttävä	tydyttävä	hyvä	erinomainen		

ULKOTILAT

Piha

- 35 Millainen asumisyksikön piha mielestäsi on henkilökunnan työtehtävien näkökulmasta? (Rengasta tilannetta parhaiten kuvaava arvosana.)

4	5	6	7	8	9	10
huono	välttävä	tydyttävä		hyvä		erinomainen

- 36 Rengasta seuraavista sopivin vastausvaihtoehto:

	KYLLÄ	Toisinaan/ jonkin verran	Ei
1 Onko pihassa paikkoja oleskelua ja / tai toimintaa varten?	1	2	3
2 Onko asumisyksikön pihassa helppo liikkua (apuvälineen kanssa)?	1	2	3
3 Voivatko asukkaat liikkua itsenäisesti pihassa?	1	2	3
4 Ovatko pihatilat mielestäsi viihtyisiä?	1	2	3
5 Ovatko pihatilat mielestäsi toimivia?	1	2	3

- 37 Onko pihassa erittäin hyviä toiminnallisia tai rakenteellisia ratkaisuja?

- 38 Onko sinulla muutos- tai parannusehdotuksia pihaa koskien?

Turvallisuus pihassa

39 Rengasta seuraavista sopivin vastausvaihtoehto:

	KYLLÄ	Toisinaan/ jonkin verran	Ei
1 Onko asumisyksikön piha-alueella sattunut tapaturmia?	1	2	3
2 Onko asumisyksikön piha mielestäsi turvallinen?	1	2	3
3 Onko pihaa helppo valvoa?	1	2	3

40 Onko sinulla asumisyksikön pihan turvallisuuteen liittyviä toiveita tai parannusehdotuksia?

Asumisyksikön sijainti

- 41 Millaisen arvosanan antaisit asumisyksikön sijainnille? (Rengasta tilannetta parhaiten kuvaava arvosana.)

4	5	6	7	8	9	10
huono	välttävä	tydyttävä	hyvä	erinomainen		

- 42 Kuuluuko asumisyksikön henkilökunnan tehtäviin jokin seuraavista?

	KYLLÄ	Toisinaan/ jonkin verran	Ei
1 kaupassa käynti	1	2	3
2 apteekissa käynti	1	2	3
3 muu asiointi, mikä?	1	2	3
4 asukkaiden avustaminen kaupassa käynnissä	1	2	3
5 asukkaiden avustaminen muussa asiointissa	1	2	3
6 asukkaiden avustaminen ulkoilussa ja kunnan ylläpitämisessä	1	2	3
7 asukkaiden saattaminen paikasta toiseen	1	2	3

- 8 muita tehtäviä?

- 43 Rengasta seuraavista sopivin vastausvaihtoehto:

	KYLLÄ	Toisinaan/ jonkin verran	Ei
1 Onko asumisyksikön sijainti mielestäsi hyvä?	1	2	3
2 Ovatko kulkuyhteydet asumisyksikköön hyvät?	1	2	3
3 Sijaitseeko asumisyksikkö riittävän lähellä palveluja?	1	2	3
4 Onko asukkailla mahdollisuus pitää yllä kuntoaan asumisyksikön lähistöllä?	1	2	3

Kiitos vastaamisesta!

LIITE 3

KOHDEKOHTAISET HAVAINNOINNIT

KAUNIAISTEN RYHMÄKOTI

Yksiöt

Yksiöt ovat melko tilavia, keskimääräinen kokonais-asuinpinta-ala on 36 m². Niissä on huone, inva-mitotettu wc- ja pesutila, keittiönurkkkaus, eteistila sekä parveke tai terassi. Neljässä yksiössä on ikkunoita useaan suuntaan. Asuntojen lattiamateriaali on muovimatto, joka on havaittu märkänä liukkaaksi.

Keittiönurkkauksissa on tiskipöytä, jääkaappi-pakastinyhdistelmä, liesi, kaapistot ja työtaso, jolle voi sijoittaa mikroaaltouunin. Sekä lieden että tiskialtaiden ympärillä on laskutilaa. Hanassa on liitäntä astianpesukoneelle, mutta koneelle ei ole paikkaa kalusteessa.

Yksiöt on tarkoitettu itsenäisesti toimeentuleville asukkaille, mutta kaikki asukkaat osallistuvat ruuanvalmistukseen yhteiskeittiössä ohjaajan avustamina ja ruokailevat siellä.

Muutamille asukkaille työtasojen standardimitoitus korkeussuunnassa ei ole sopiva. Erään itsenäisesti selviytyvän asukkaan keittiön yläkaapit on laskettu alemmaksi ja keittiökalusteita muokattu muutenkin asukkaan toiveiden mukaan, mm. työtasojen alle oli lisätty pyörillä liikuteltavia laatikostoja ja astianpesukone.

Kylpyhuoneet ovat tilavia, niissä on suihku, wc-istuim, säilytyskaappi ja pesuallas, jossa on tukikaide. Altaan yläpuolella on sopivalla korkeudella riittävän iso peili. Valaisimia on kaksi, sekä peilin yläpuolella että katossa. Lattiasa on lattialämmitys ja oviaukossa kynnyškaivo. Lattiamateriaali on kosteiden tilojen toimiva liukuestematto, joka kuitenkin on todettu hankalaksi pitää puhtaana. Suihkussa on tukikaide. Kylpyhuoneeseen ei ole varausta pyykinpesukoneelle, joten nekin asukkaat, jotka voisivat pestä pyykkinsä asunnossaan, pesevät pyykkinsä talon pesulassa. Joissakin kylpyhuoneissa lattialämmityskytkin ja valaisinkatkaisija on sijoitettu suihkuseinälle suihkutusalueelle

Kuva 1. Ikkunat avautuvat eri ilmansuuntiin.

Kuva 2. Pesuhuoneissa on kynnyškaivot ja kitkalattiat.

Kuva 3. Jokaisessa asunnossa on oma parveke tai terassi.

Kuva 4. Asukkaat joutuvat säilyttämään ulkovaatteitaan makuuhuoneissaan.

Kuva 5. Ruokailutila

Parvekkeiden ovissa on apuvälineitä käyttäville soveltumattomat kynnykset ja avausmekanismi. parvekkeet ovat tilavia. Muutoin parvekkeet ovat tilavia, mutta osa parvekkeista avautuu epäedulliseen ilmansuuntaan.

Kolmen hengen ryhmäkoti

Ryhmäkoti sijaitsee puoli kerrosta sisääntuloa ylempänä. Käynti henkilökunnan tiloihin on ryhmäkodin vierestä. Ryhmäkodin asukkailla on asuinhuoneet omine wc- ja pesutiloineen. Yhteisiä tiloja ovat olohuone, keittiö ja ruokailutila. Ryhmäkodin kaikki asukkaat tarvitsevat apua ruuanvalmistuksessa.

Ryhmäkodista puuttuu eteistila. Ulko-ovesta tullaan suoraan 1100 mm leveään käytävään. Asukkaiden ja vieraiden ulkovaatteille tai kengille ei ole eteiskalusteita. Sellaisia ei ole asukkaiden huoneissakaan. Ohjaajat ovat kiinnittäneet käytävän seinään noin 500 mm leveän avonaulakon vieraiden vaatteita varten. Naulakon alla on kenkäteline, jossa asukkaiden kenkiä on kasassa. Pohjapiirustukseen on merkitty noin kaksi metriä leveä avonaulakko runsaan kolmen metrin päähän ulko-ovesta, suurimmaksi osaksi olohuoneen puolelle. Naulakkoa ei ole toteutettu. Apuvälinettä ei eteisessä mahtuisi säilyttämään eikä käyttämään.

Siivouskomero avautuu ryhmäkodin eteiskäytävään. Komeron pinta-ala on noin 1,3 m². Siivouskomerossa on teräksinen pesuallas, avohyllyjä, räppipatteri, kuivausteline, imuri, sankoja, siivousvälineitä ja saappaita. Siivouskomeroa käytetään kaikkien yhteistilojen siivoamiseen.

Ryhmäkodin olohuone melko tilava ja siinä yhtenäistä kalustettavaa seinäpintaa noin 2,5 ja 4,5 metriä. Olohuoneessa on sohva, nojatuoli, televisio ja sohvapöytä. Tilassa ei ole riittävää yleisvalaistusta. Puolipallonmuotoiset seinävalaisimet eivät anna katon kautta tarpeeksi valoa tilaan. Olohuoneessa on lisäksi kaksi jalkavalaisinta.

Keittiön vieressä on ruokailutila, jossa on ikkuna. Tila avautuu olohuoneeseen. Ruokailutila on liian kapea ja siten ahdas. Ruokapöytä on normaalia kapeampi eli vain 70 cm leveä. Vapaata tilaa jää pöydän molemmin puolin vain 65 cm. Pöydän pituus on 230 cm, joten siinä voi ruokailla kuusi henkeä. Apuvälinettä käyttävän henkilön on vaikeaa tai jopa mahdotonta toimia tilassa ja tilaa on liian vähän myös avustamistilanteiden ja pöydän ympärillä liikkumisen kannalta.

Ryhmäkodissa on noin 12 m² suuruinen terassi, jonne on käynti yhteistiloista. Kulku terassille ei ole esteetön oven kynnyksen vuoksi. Terassin ympärillä on kaiteet ja sen lattia on betonikiveä.

Ryhmäkodissa on kolme asuinhuonetta, joihin kuuluu wc- ja pesutilat. Kaksi huoneista on 14,4 m² ja kolmas 15,6 m². Edellä mainittu huone on hankalasti kalustet-

tavissa, koska wc- ja pesutila vie yli neljä neliötä huoneen nurkasta. Asuinhuoneista yhdessä on ikkunoita kolmeen suuntaan, yhdessä kahteen ja yhdessä yhteen suuntaan. Huoneista ei ole käyntiä suoraan ulos. Huoneissa on vain kolme vaatekomeroa. Komeroita on liian vähän, koska ryhmäkodissa ei ole asukkaille muuta säilytys- tai varastotilaa, kunnollisia eteistiloja eikä ulkovaatesäilytystä. Ainakin yhdelle asukkaalle oli kiinnitetty ylimääräinen rivi ripustuskoukkuja vaatekaappien kylkeen ulkovaatteiden ripustamista varten. Huoneiden lattiat ovat muovimattoa, jotka ovat märkänä liukkaita.

Wc-pesutilat ovat mitoitukseltaan riittäviä, mutta niissä ei ole tila- eikä liitäntävarausta pyykinpesukoneelle. Kahdessa ryhmäkodin asukkaan wc-pesutilassa on ikkuna. Lattiamateriaali ei ole märkänä liukas, mutta sitä on hankala pitää puhtaana. Joissakin pesutiloissa lattialämmityksen säädin ja valaistuskytkin oli sijoitettu liian lähelle suihkua, alueelle, johon helposti voi roiskua vettä.

Kahden hengen soluasunto

Kahden hengen soluasuntoon on käynti sisäänkäyntiaulasta. Asunnon ovi on vastapäätä hissien ovea. Asunnon oven ja hissinoven väli on 1,4 m. Asunnon pinta-ala on 67,6 m². Asukkaille on omat huoneet ja wc- ja pesutilat. Olohuone ja keittiö ovat yhteisiä. Olohuoneesta on kulku asunnon terassille.

Asuinhuoneiden koot ovat noin 3,0 x 3,6 m² ja noin 3,3 x 3,4 m². Toisen huoneen ikkunat ovat yhteen ja toisen kahteen suuntaan. Sängyn voi toisessa huoneessa sijoittaa usealla tavalla, mutta toisessa se on hankalaa, jos sänky on leveä. Säilytystilaa on niukasti. Huoneiden komeroiden leveys on 1,4 m. Eteisaulakon lisäksi ei ole muuta säilytystilaa. Wc- ja pesutilat ovat vastaavia kuin muualla talossa. Toisessa on ikkuna.

Eteistilassa on molemmille asukkaille noin 60 cm leveä naulakkosyvennys. Syvennykset ovat ulko-oven molemmin puolin. Eteisessä ei ole säilytystilaa apuvälineille.

Olohuoneen koko on noin 4,2 m x 3,4 m. Kalustettavaa ehjää seinäpintaa on yhdellä seinällä 3,4 m. Tila on kalustettu sijoittamalla sohva ikkunaseinälle ja tv-taso ehjälle seinälle. Lisäksi tilassa on kaksi nojatuolia ja sohvapöytä. Olohuone, keittokomero ja ruokailutila ovat asunnossa samaa tilaa. Tilasta on käynti ulkoterrassille.

Asunnon II-mallinen keittokomero on melko pieni. Eteisen naulakko vie osan toisen kalusteseinän tilasta. Keittokomeroon ei tule päivänvalo. Valaisimien teho ei ole riittävä. Keittokomeron toisesta päädystä on käynti siivouskomeroon. Keittokomeron toisella seinällä on jääkaappi-pakastinyhdistelmä ja työpöytätilaa 80 cm. Toisella seinällä on tiskipöytä ja liesi. Tiskialtaiden molemmilla puolilla ei ole laskutilaa. Lieden molemmin puolin on riittävästi laskutilaa. Keittokomeron käyttö on ilmeisesti vähäistä.

Ruokapöytä on sijoitettu avotilaan, joka on asunnon eteisen, olohuoneen ja keittiön välissä. Ruokailutilana paikka on hankala: se on vastapäätä asunnon ulko-ovea ja sen molemmilta puolilta on käynti huoneisiin, jolloin pöydässä istuva on etenkin toisen huoneen kulkureitin tiellä.

Kuva 6. Keittokomero

Yhteistilat

Suomenkielisten asukkaiden yhteiskeittiö- ja ruokailutila sijaitsee rakennuksen väestönsuojatilassa sisääntulokerroksessa. Tilaan kuljetaan kapean, 90 asteen kulman tekevän käytävän kautta. Väestönsuojan oven kynnyks on liian korkea apuvälineitä käyttäville henkilöille. Käytävän leveys on kapeimmassa kohdassa vain metri, leveimmässä 1,2 m. Käytävään avautuu viisi ovea. Yhteiskeittiö- ja ruokailutilassa tehdään ruokaa ja ruokaillaan päivittäin. Tilassa on vain yksi pieni, mutta avattavissa oleva yläikkuna. Väestönsuojalaitteet sijaitsevat tilan nurkassa. Keittiökalusteet ovat yhdellä seinällä. Altaiden molemmin puolin ei ole laskutilaa. Lieden molemmin puolin on jonkin verran laskutilaa. Mikroaaltouunin sijoituksesta johtuen laskutilaa on vähemmän lieden oikealla puolella. Työtaso on yhteensä noin 1400 mm. Säilytystilaa ei ole riittävästi, joten tilaan on jouduttu hankkimaan erillinen täyskorkea irtohyllä. Tilassa on kuuden hengen ruokapöytä, kolmen hengen sohva ja televisiotaso. Tilassa ruokailee kerrallaan talon kuusi asukasta sekä 1-2 ohjaajaa. Ruokapöytä riittää juuri ja juuri 7-8 hengen ruokailuun. Tilassa pidetään sekä ruotsin- että suomenkielisten yhteisiä kahvitilaisuuksia, jolloin paikalla on jopa 14 henkeä, eikä tilaa ole riittävästi. Rollaattoria käyttävä henkilö ei pääse tilaan korkean kynnyksen yli eikä mahtuisikaan siellä liikkumaan.

Kauniaisten ryhmäkodissa ei ole kaikille asukkaille soveltuvia yhteisiä oleskelutiloja. Ryhmäkodissa ja kahden hengen solussa on asukkaiden yhteinen olohuone. Talon asukkailla ei ole riittävän isoa yhteistä kokoontumistilaa. Lähes kaikki asukkaat tarvitsevat apua ruuanlaitossa.

Saunatilat sijaitsevat väestönsuojaan johtavan käytävän varrella. Pukuhuone on melko pieni ja kalusteita voi olla vain yhdellä seinällä. Tilassa on liian lyhyt penkki ja naulakko, jos saunoja on enemmän kuin yksi. Pesuhuone on riittävän kokoinen 1-2 saunojalle, mutta pesutuoleja voisi olla toinenkin ja tukikaiteita enemmän. Jos saunoja on useampia kerrallaan, tila käy ahtaaksi. Pesuhuoneessa on yläikkuna ulos. Saunakin on pienehkö. Asukkaat haluavat tavallisesti saunoa yksin, joten suuremmissa saunatiloissa yksin saunominen ei olisi mukavaa. Kiukaan ympärille on jälkepäin lisätty puukaide, koska kaide jäi liian matalalle ylälauteilta alas laskeutuvan saunojan kannalta. Sauna- ja pesutilojen lattia on samaa materiaalia kuin asuinhuoneiden yhteydessä olevissa wc- ja pesutiloissa. Se ei ole märkänä liukas, mutta sen puhtaanapito on hankalaa.

Pesula sijaitsee myös väestönsuojaan johtavan käytävän varrella. Tilassa on työtaso, vesipiste sekä yksi pesu- ja yksi kuivauskone sekä kuivausteline. Silityslauta on irrallinen. Kaappitilaa ei ole, mutta työtason alle ja yläpuolelle voisi sijoittaa 30-40 cm syviä kalusteita. Pesu- ja kuivauskoneet sijaitsevat päällekkäin vinottain huoneen kulmassa. Sijoitus on erikoinen ja vie ylimääräistä tilaa. Syy epäkäytännölliseen ja tilaa vievään sijoitukseen on epäselvä. Tila on ikkunaton, vaikka sijaitsee ulkoseinällä. Erillistä pyykinkuivaustilaa ei ole.

Henkilökunnan tilat

Asumisyksikön henkilökunnan tilat sijaitsevat samassa kerroksessa kuin kolmen hengen ryhmäasunto, jossa asuu eniten apua, myös yövalvontaa, tarvitsevia asukkaita. Henkilökunnan tilat käsittävät toimistohuoneen, henkilökunnan wc- ja suihkutilan sekä lepoahuoneen. Tilasta on käynti terassille, joka on rakennuksen sisäänkäynnin vieressä. Toimistohuone on kapea ja siinä on vierekkäin kaksi työpistettä. Toimistosta on käynti henkilökunnan wc- ja suihkutilaan sekä lepoahuoneeseen. Toimistotila vaikuttaa hieman ahtaalta, työpisteet pieniltä ja säilytystila vähäiseltä. Koska toimistossa työskentelee kahden yrityksen työntekijöitä, erilliset mutta toisiinsa kiinteässä yhteydessä olevat työtilat olisivat ehkä tarpeen. Toimistossa on valvontataulut ja

sisäpuhelimet asuntoihin sekä lääkesäilytys. Toimistotilasta mainittiin, että siellä on vaikea saada työskentelyrauhaa.

Lepohuonetta käyttävät lähinnä vain ryhmäkodin yövalvojat. Huoneessa on jääkaappi, mutta sitä ei ole toistaiseksi käytetty paljoakaan.

Henkilökunnan pukuhuonetilä sijaitsee sisääntulokerroksessa portaiden alle jäävässä matalassa komerossa. Pukuhuonetilassa on lukolliset lokerot sekä avoin ripustusnaulakko ja kenkäteline. Tilan korkeus on suurimmaksi osaksi alle 180 cm. Tilä on epäkäytännöllinen eikä sovellu tarkoitukseensa. Lokerikkojen sijoitus pitkittäin kapeaan pukuhuonetilään on huono, mutta niitä ei voi sijoittaa tosinkaan. Lokerikkojen avautumissuunta on käytön kannalta hankala ja tilä liian ahdas vaatteidenvaihtoa varten. Jalkineet eivät mahdu kenkätelineeseen. Tilä on tarkoitettu varastotilaksi, ei henkilökunnan pukuhuonetilaksi.

Sisäänkäynti

Sisäänkäynti on melko helposti havaittavissa tontille tultaessa. Sisäänkäynti sijaitsee katoksen alla ja sinne johtavat sekä rappuset että luiska, joka on itsenäisesti pyörätuolia käyttävälle liian jyrkkä. Sen kaltevuus on 8 %. Kohteessa ei nyt asu pyörätuolia käyttäviä asukkaita, mutta ei liene poissuljettua, että siellä joskus asuisi. Ulko-ovet ovat lukossa päivisin. Ulko-ovien vieressä on soittokello, joka sijaitsee liian korkealla ainakin pyörätuolia käyttävää ajatellen. Ulko-ovessa ei ole automaattista ovenavauspainiketta sisä- eikä ulkopuolella. Eräs itsenäisesti pärjäävä asukas ei saa ovea auki sisäpuolelta, vaan tarvitsee avustajan avaamaan oven. Asukkaiden postilaatikot sijaitsevat talon seinustalla, ennen sisäänkäyntiin johtavia portaita ja luiskaa.

Sisäänkäyntiaulassa on ovi henkilökunnan pukutilaan, käynti väestönsuojaan ja saunatiloihin sekä sähköpääkeskuksen pariovet. Ulko-ovelta näkyy, mistä portaat ylempiin kerroksiin lähtevät, mutta hissi ei näy ovele. Hissi sijaitsee melko ahtaassa nurkassa ja hissin ovea vastapäätä on asunnon ovi. Hissin oven ja asunnon oven väliin jää alle 1,4 m.

Sisäänkäyntiaulaa ei ole varsinaisesti kalustettu, mutta aulassa on pari jakkaraa, seinällä on taulu, jossa ovat asukkaiden asuntojen numerot ja asunnoissa asuvien sukunimet sekä toinen taulu, johon on merkitty kuvakortein vuorossa olevat ohjaajat.

Varastotilat

Irtaimisto- ja talovarastotilat sijaitsevat sisäänkäynnin lähellä terassoidulla alueella. Tilat vaikuttavat liian pieniltä. Asukasta kohden on vain noin 0,6 m² varastotilaa. Ulkoiluvälineitä varten on tilaa yhteensä vain n. 2,6 m². Varastotilaa rakennuksessa on kaiken kaikkiaan liian vähän.

Kuva 7. Sisäänkäynnin luiska on liian jyrkkä. Luiskan päällä ei ole katosta, joten lumi sataa suoraan luiskalle.

Piha

Kuva 8. Piha

Yhteistä ulko-oleskelutilaa ei juuri ole. Talon edustalla, sisäänkäyntiin nähden oikealla puolella sijaitsevat roskakatos, pyöräteline ja matontamppausteline. Vastakkaisella puolella on parkkipaikka. Henkilökunnan toimistotilojen edustalla on pieni terassi. Talon edusta on asvaltoitu, muutoin taloa ympäröi nurmikko.

Roskakatoksessa roska-astiat ovat maanpinnan tasolla, jolloin astioiden kannet ovat hyvin korkealla roskia vievään henkilöön nähden.

KIRKONSALMEN PALVELUKODIN AUTISMIYKSIKKÖ JA KEHITYSVAMMAISTEN RYHMÄKOTI

AUTISMIYKSIKKÖ

Asuintilat

Autismiyksikön asuinhuoneiden koko on noin 14,4-14,8 m². Huoneiden kiinteään kalustukseen kuuluu neljä lukittavaa vaatekammeroa. Kaappitila ei ole riittävästi. Huoneissa on niukasti kalustusta, lähinnä vain asukkaalle sänky ja noja- tai säkkituoleja, koska irtaimisto saattaa aiheuttaa vaaratilanteita asukkaille ja henkilökunnalle. Ikkunat ovat pleksilasiala turvallisuussyistä.

Kunkin asuinhuoneen yhteydessä on oma kylpyhuone, jonka koko on noin 4,1 m². Tiloissa on säilytyskaappi, tukikaitein varustettu pesuallas, wc tukikaiteineen sekä suihkunurkka. Tilojen kaakeloineilla on jonkin verran pyritty strukturoimaan esimerkiksi suihkualuetta. Lattiassa strukturointi on melko vaatimaton, seinissä hieman voimakkaampi. Wc-istuimen ympärillä on liian vähän tilaa avustamista varten. Lattia on märkänä kumisaappaita käyttävälle avustajalle hyvin liukas. Säilytystilaa on liian vähän.

Kuva 1. Kylpyhuoneissa on hajoamattomat peilit ja ikkunat.

Yhteistilat

Yhteistiloja ovat keittiö, kaksi ruokailuhuonetta, olohuone ja käytävät. Vapaan liikku-
misen aluetta ovat kuitenkin vain käytävät ja olohuone, koska keittiön ja ruokailutilan
ovet on pidettävä aina lukossa. Asukkaiden oleskelutiloissa, olohuone- ja käytäväti-
loissa, on yhteensä 12 ovea, joista seitsemän lukittuja.

Kuva 2. Hälytyslaitteet ja muut laitteet on peitetty pleksilasilla.

Kuva 3. Ilmanvaihtokanavan suojalevyt on revitty irti.

Kuva 4. Keittiön ja ruokailutilan välillä on tarjoiluikkuna.

Kuva 5. Listojen välit on hankala pitää puhtaana. Paneelointi ei kestä jatkuvaa puhdistamista.

Kuva 6. Eteinen

Olohuone on hyvin pieni (katso luku 5 kuva 4). Olohuoneen kalustettavissa oleva alue on vain noin 12,5 m². Olohuoneessa on kolmen hengen sohva, nojatuoli sekä säkkituoleja ja televisiokaappi. Olohuoneesta on käynti aidatulle ulkoterasille. Käynti terassille toimii hätäpoistumistienä. Olohuoneen ikkunoista ei varsinaisesti näe ulos, koska terrassin aidat estävät näkyvyyden pidemmälle. Olohuoneen kalustettavuus on hankala, koska huoneen leveys on vain 2,9 m. Televisio on jouduttu sijoittamaan hätäpoistumistien väylälle, koska muulla tavoin huonetta on sen pienuuden vuoksi vaikea kalustaa. Asukkaat ovat ylettyneet irrottamaan olohuoneen katossa olevat valaisinten kuvut, loisteputkivalaisimet ja ilmastointikanavien suojalevyt. Seinissä olevien hälytyslaitteiden ja seinäkellon päälle on pitänyt tehdä jälkikäteen puusta ja pleksilasista suojat, jotteivät asukkaat pääsisi niihin käsiksi. Tilan käytettävyyteen ja tunnelmaan vaikuttaa se, että valaisimet ovat rikki ja että niistä ja iv-kanavista puuttuu osia.

Yhteistilojen keittiö on L- ja II-mallien yhdistelmä, kooltaan noin 16,5 m². Keittiössä on siivouskomero ja erillinen käsienvesupiste. Keittiön ovi on normaalisti lukossa eivätkä asukkaat pääse tilaan ilman ohjaajia. Keittiössä on normaalit keittiövarusteet: kaksi tiskiallasta, astianpesukone, liesi, liesituuletin, mikroaaltouuni, kolme jääkaappia, viileäkaappi ja kolme pakastinta. Säilytystilaa on melko paljon. Kaikki kaapit ovat lukittavia. Käsienvesupaikka on liian ahdas ja sijoittuu hankalasti keittiön oven taakse. Keittiön lattian puhtaanapito on hankalaa, koska siellä ei ole lattiakaivoa ja lattialaattojen saumat keräävät helposti likaa. Keittiökaluksien alaosien sokkelilaudat oli jouduttu poistamaan, jotta kaappien alustat päästiin puhdistamaan.

Keittiöstä on käynti ruokailutilaan. Tila on jaettu kahteen huoneeseen, jotka voidaan sulkea. Tiloja ei voi kuitenkaan yhdistää yhdeksi isoksi tilaksi. Ruokailutilaa on keittiöstä eräänlainen tarjoiluikkuna, joka on aukko seinässä työpöytätason yläpuolella. Ruokailuhuoneet ovat liian ahtaita sekä hankalan muotoisia ja siitä syystä hankala kalustaa. Seinien puupaneloinnit on vaikea pitää puhtaana eikä materiaali kestä päivittäistä pesemistä. Lisäksi paneelissa on erittäin vaikeasti puhdistettavia uria ja rakoja (katso kuva), joihin ruokaa jää puhdistamisesta huolimatta.

Autismiyksikön asukkailla ei ole varsinaisesti omaa eteistä. Eteisestä on käynti intervalliasuntoon, erilliseen neuvottelutilaan, päivätoimintatiloihin, henkilökunnan pukutiloihin sekä muualle yksikön tiloihin. Eteistilassa on vaatekaapit, avonaulakko ja kenkäteline sekä penkki istuskelua varten. Autistien kuntoutuksessa ja toimintaympäristön suunnittelussa korostetaan tilojen strukturointia, mikä tarkoittaa sitä, että tiettyssä tilassa tehdään vain tiettyjä, juuri siihen tilaan kuuluvia toimintoja. Strukturointi ei toteudu eteisen osalta, koska sieltä on käynti myös muihin tiloihin

eikä sitä ole varattu pelkästään autismiyksikön eteistoimintoja varten. Asukkailta on estetty pääsy omaan eteistilaansa.

Sisustuksessa on käytetty useita eri värejä ja materiaaleja.

Intervallikäytössä olevaan asuntoon on käynti eteistilasta. Asunto muodostuu huoneesta ja tupakeittiöstä. Sen kokonaispinta-ala on 29,6 neliötä. Asunnossa on L:n muotoinen keittiönurkka, oleskelutila, erillinen makuutila sekä wc- ja pesutila. Asunnossa ei ole eteistä, joten intervalliasunnon käyttäjät käyttävät todennäköisesti yhteistä eteistilaa ulkovaatesäilytykseen.

Varastotilan koko on noin 3,3 m² ja siivouskomero on noin 2,2 m². Molemmat ovat melko tilavia, mutta tilankäyttö on tehotonta.

VAIKEASTI KEHITYSVAMMAISTEN RYHMÄKOTI

Asuintilat

Asuinhuoneet ovat pinta-alaltaan noin 21 m². Asuinhuoneen yhteydessä on kylpyhuone ja apuvälinevarasto. Huoneessa on viisi vaatekaappia. Tila on vaikea kalustaa, koska kalustettavaa ehjää seinää on hyvin vähän. Apuvälinevarasto on tilava, noin 4 m². Varaston ovet on vaikea avata pyörätuolista. Pyörätuolilla liikkuminen on aiheuttanut naarmuja ja kolhuja oviin, ovien pieliin ja seiniin. Huoneen lattiamateriaali on muovimattoa. Seinät on tapetoitu asukkaan valitsemalla tapetilla. Ikkunoissa on sälekaihtimet.

Kuva 7. Ovessa näkyy pyörätuolin aiheuttamia kolhuja.

Kylpyhuone on pinta-alaltaan noin 6,1 m².

Wc-istuimen yhteyteen on sijoitettu toinen pesuallas, johon on helppo ylettyä esim. bidee-suihkua käytettäessä. Seiniin on voitu tarvittaessa asentaa tukikaiteita. Suihkun paikkaa on korostettu värierolla. Seinässä kulkee sininen kaakeliraita noin 75 cm:n korkeudella ja lattian rajassa on hyvin tummalla kaakelilla havainnollistettu seinän ja lattian rajapintaa. Lattia on märkänä liukas kumisaappaita käyttäville avustajille. Kylpyhuoneen ja huonetilan välissä on pieni kynnyks, jonka yli ei pääse vaivattomasti pyörätuolilla.

Yhteistilat

Eteinen on pinta-alaltaan 18 m². Asukkaat lähtevät yksiköstä usein samaan aikaan ja eteisessä on tällöin hyvin ahdasta, koska suurin osa asukkaista käyttää pyörätuolia. Tilassa on pyörätuolin pesupaikka, asukkaiden vaatesäilytys ja apuvälinevarasto. Pyörätuolin pesupaikka on sisäänkäynnin yhteydessä ja erotettu kiinteällä seinäkkeellä muusta tilasta. Pesupaikka on liian pieni. Jokaisella asukkaalla on yksi tai kaksi omaa vaatekaappia. Kaapeissa on kääntöovet, jotka ovat joillekin pyörätuolia käyttäville hankalat avata. Erään pyörätuolia käyttävän asukkaan vaatekaapin ovet olivat irronneet saranoiltaan kaksi kertaa ja pudonneet asukkaan päälle. Eteisen

Kuva 8. Eteisen ja sisätilojen välissä on kynnyks.

ja sisätilojen välissä on korkeahko kynnyks, joka estää pyörätuolia käyttäviä asukkaita liikkumasta itsenäisesti kynnyksen yli. Ulko-oven automatiikkaa on hankala käyttää pyörätuolista, koska oven avauspainike sijaitsee liian lähellä ovea.

Keittiö on leveän U:n mallinen avokeittiö. Varusteita ovat jääkaappi-pakastinyhdistelmä, liesi ja uuni, liesituuletin, mikroaaltouuni, tiskikone sekä taso, jonka korkeutta voidaan säädellä sähköisesti. Säädettävä taso ei ollut enää käytössä, koska sitä nostettaessa tasolla olevat tavarat ovat useasti rikkoneet valaisimen ja pistorasiassa olevan sähköjohdon. Alakaappeja on melko vähän. Työtason alapuolella on vain yksi laatikosto sekä irrallinen pyörillä kulkeva jätökaappi. Vapaata työ- ja laskutasoa on vähän. Tiskikone on asennettu kalusteseinälle hyvin ahtaasti, lähelle nurkkaa. Koneen tyhjentäminen työtasolle tai suoraan astiakaappiin on erittäin hankalaa, koska konetta tyhjentävä henkilö ei mahdu työskentelemään koneen ja työtason välissä. Liesi on asennettu 90° väärään suuntaan, mikä aiheuttaa ongelmia mm. säätönappien käytön kannalta. Ensiaputarpeet on sijoitettu lukolliseen uunin ja mikroaaltouunin yläpuolella olevaan kaappiin, joka on aivan liian korkealla, jotta kaapin saisi nopeasti auki. Keittiössä säilytetään osa asukkaiden lääkkeistä. Lääkkeet on sijoitettu lukollisiin laatikostoihin, jotka vievät tilaa keittiön säilytystilasta.

Siivouskaappi on keittiön yhteydessä. Sen vieressä on pieni vesipiste käsien pesua varten. Säilytystilaa on liian vähän, jotta tarvittavat siivousvälineet mahtuisivat kaappiin.

Ruokailutila on avokeittiötä vastapäätä. Ruokailua varten varattu tila on liian pieni. Asukkaat joutuvatkin syömään vuorotellen, koska he eivät mahdu yhtä aikaa syömään. Ruokailutilan seinämateriaali on puupaneeli, joka on koettu huonoksi ratkaisuksi, koska sitä on hyvin hankala puhdistaa eikä se kestä hankaamista.

Kuva 9. Yhteistilat ovat avonaista tilaa.

Oleskelutila, joka on pinta-alaltaan noin 10,1 m², on suorassa yhteydessä ruokailu- ja keittiötilaan. Kahden asukkaan huoneet avautuvat suoraan oleskelutilaan. Tilassa on yksi sohva, keinutuoli, säkkituoli, pieni pöytä ja televisiotaso. Oleskelutilasta on hätäpoistumistie ulkoterassille. Kuten autismiyksikössä, myös täällä televisio on jouduttu sijoittamaan hätäpoistumistien väylälle. Tila koetaan pieneksi erityisesti silloin, kun kaikki yksikön asukkaat haluavat olla yhtä aikaa oleskelutilassa. Pyörätuolit vievät oleskelutilasta

suuren osan. Oleskelutilassa pidetään kaikki viikkokokoukset ja muut tarvittavat yksikön info-tilaisuudet. Kokoontumistilanteissa kaikki asukkaat ovat paikalla ja tila liian ahdas.

Muu osa yhteisistä tiloista on käytävätilaa, jota on kalustettu niiltä kohdin kuin se ei häiritse kulkemista. Kalustuksessa on kodinomaisuuden lisäämiseksi haluttu käyttää asukkaiden omia kalusteita ja taideteoksia. Käytävillä on suojalistat kolhuja varten. Kolhut näkyivät selvästi tummaksi käsitellyssä puussa. Käytävillä on myös tukikaiteet, mutta kaiteet on paikoin liian heikosti kiinnitetty, mikä on aiheuttanut tapaturmia.

Molempien yksiköiden asukkaat käyttävät yhteisiä sauna- ja peseytymistiloja. Pukutila on erotettu käytävästä verholla ja siitä on kulku pesuhuoneeseen, terassille ja inva-mitoitettuun wc-tilaan. Tilassa on penkki, jonka yläpuolella on naulakko

pukeutumista varten. Seinään on kiinnitetty lukolliset lokerot asukkaiden henkilökohtaisia tavaroita varten. Pukutilan lattiamateriaali on karhennettua keraamista laattaa, joka on märkänä kumisaappaita käyttävälle ohjaajalle liukas. Pukutilassa on lattiakaivo. Pesuhuoneen ja pukutilan välissä on pieni kynnyks, joka hankaloittaa kulkua apuvälineen kanssa. Pesuhuoneessa on kaksi suihkua, penkki, seinään kiinnitetty suihkutuoli ja tuki-kaide. Tila on mitoitukseltaan väljä. Seinissä ja lattiassa eriväristen laattojen ja laattaraitojen käytöllä on pyritty strukturoimaan esimerkiksi suihkualuetta, jotta asukas havaitsisi suihkun helpommin.

Sauna on väljä. Sinne on varattu tila pyörätuolille tai pesupöydälle, muuten siellä on perinteiset lauteet. Kiuas on pystykiuas, joka lämmittää ilmaa alhaalta asti, joten se soveltuu hyvin pyörätuolin käyttäjälle. Tavalliset lauteet koettiin jopa turhiksi ja osittain vaarallisiksi mm. epileptikoille. Lauteita ei ollut kiinnitetty kaikilta reunoiltaan, mikä tekee niistä kiikkerät.

Kodinhoito- ja kuivaushuoneet ovat saunaosaston vieressä käytävän varrella. Kodinhoitohuone on väljä. Sieltä on käynti saunaosaston pukuhuoneeseen ja sitä kautta terassille. Suoraa yhteyttä kodinhoitohuoneen ja pukuhuoneen välillä on pidetty käytännöllisenä. Kodinhoitohuoneessa on kaksi suurta pesukonetta ja yksi kuivausrumpu, kaksi vesipistettä, neljä lukollista kaappia asukkaiden pyykin huoltoon tarvittaville tavaroille, tila silityslaudalle ja erillinen pöytä mankelille. Pöytätasoa on riittävästi. Kodinhoitohuoneesta on käynti erilliseen kuivaushuoneeseen. Tilassa on puhallin, pyykkinarut ja siirrettävä pyykkitaline.

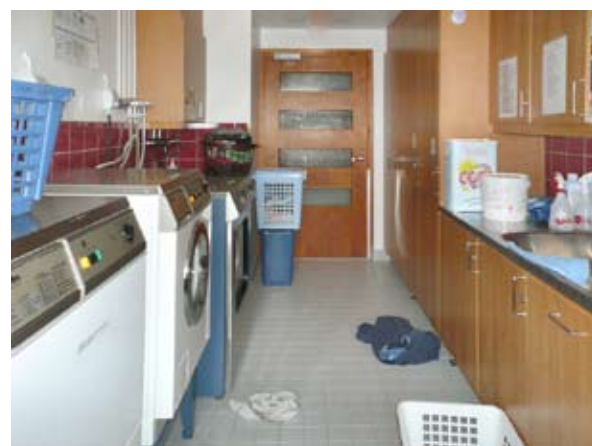
Henkilökunnan tilat

Toimisto sijaitsee rakennuksessa melko keskeisesti. Sieltä on suora käynti päivätoimintatiloihin sekä rakennuksen ullakolle, jossa on iv-konehuone. Tilassa on pitkä kiinteä työtaso, jonka ylä- ja alapuolella on säilytystilaa: kaappeja, laatikostoja, lokerikkoja ja avohyllyjä. Ikkunan luona on työpiste, jossa on työpöytä ja apupöytä sekä laatikostoja. Henkilökunta pitää tilaa tarkoitukseensa riittävänä. Erilaisen tekniikan lisääntyessä tilan saattaa kuitenkin jäädä liian pieneksi. Henkilökunnan henkilökohtaisille tavaroille varattuihin avolokerikoihin toivottiin ovia. Toimistossa säilytetään asukkaiden lääkkeitä, joille on varattu yksi jääkaappi, kaksi yläkaappia ja yksi korkea kaappi. Kaapit pidetään lukittuina. Lääkkeiden säilytykseen varattua tilaa on liian vähän. Muovimatto on tahriintunut ja vaurioitunut pysyvästi lääkkeenjako-pisteen kohdalta.

Neuvotteluhuoneeseen on käynti autismiyksikön eteistilasta. Tila on keskellä rakennuksen runkoa, joten siinä ei ole ikkunoita ulos. Tilassa on yksi kuuden hen-

Kuva 10. Sauna

Kuva 11. Kodinhoitohuone

Kuva 12. Neuvotteluhuone

gen pöytä. Huoneen takaseinässä on ylä- ja alakaapit ja niiden välissä taso, jolla on koko seinän leveydeltä laskutilaa. Tila on tarkoitukseensa nähden liian ahdas eikä siinä ole tuuletusmahdollisuutta.

Henkilökunnan pukuhuoneet ovat väestönsuojassa. Pukuhuoneiden ja wc- ja suihkutilan väliset seinät ovat ylä- ja alaosistaan avoimia seinäkkeitä eivätkä eristä ääniä. Miehillä ja naisilla on periaatteessa erilliset pukuhuonetilat, mutta käytännössä tiloissa on sekaisin miesten ja naisten pukukaappeja, koska naisia on enemmistö henkilökunnasta. Henkilökunnalla on käytössään yksi wc- ja suihkutila, johon on käynti molemmista pukuhuoneista. Tilat ovat melko hämärät, koska ne ovat täysin ikkunattomat eikä yleisvalaistus ole kovin tehokas. Lattia mainittiin hankalasti puh- taana pidettäväksi, koska siinä on kansilla peitettyjä, hieman lattiatasoa matalampia kohtia. Lattiat ovat muovimattoa.

Piha

Kuva 13. Piha

Kohteessa ei ole pihaa, jossa asukkaat voisivat vapaasti oleskella, liikkua ja puuhailla. Oleskelutilojen yhteydessä on terassialueet, mutta ne ovat hyvin pieniä eivätkä ne ole erityisen viihtyisän oloisia. Kehitysvammaisten terassi avautuu suoraan kohti tontille saapuvaa liikennettä mutta sen edessä ei ole minkäänlaista näkösuojaa, kasvillisuutta tai aita. Pyörätuolin käyttäjät eivät itse pääse terassille. Autismiyksikön oleskelu- tiloista on käynti korkeasti aidatulle pienelle piha-alueelle. Pihalle ei näe ulkopuolelta eikä pihalta juuri näe ympäristöön. Saunatilojen yhteydessä on kolmas terassi, joka on myös korkeasti aidattu. Talon edustan kulkuväylät ovat leveästi asfaltoituja ja edustalla on parkkipaikkoja.

KESÄHEINÄN PALVELUKOTI

Asuinhuoneet

Asuinhuoneen koko on noin 18,5 m², kylpyhuoneen noin 5 m². Asuinhuoneiden kalustettavuus vaihtelee riippuen vaatekomeroitten ja kylpyhuoneen oven sijainnista. Kahdessa huoneessa huoneen sisäänkäynti ja kylpyhuoneen ovi sijoittuvat samaan kulmaan huonetta sekä sisäänkäynti ja komerot samalle seinälle, jolloin vapaata seinäpintaa jää kalustettavaksi enemmän kuin huoneissa, joissa kylpyhuoneen ovi sijoittuu kesemmälle seinää. Joidenkin asuinhuoneiden seinissä on potkimisen tai apuvälineen aiheuttamia jälkiä. Huoneiden ikkuna on melko suuri, mutta sen alareuna on noin 80 cm:n korkeudessa, mikä on liian korkea pyörätuolia käyttävälle. Suuremman ikkunan vieressä on pieni erillinen tuuletusikkuna. Asuinhuoneissa on kuuma kesäisin. Huoneiden ovet eristävät henkilökunnan mukaan ääntä. Huoneissa on vaate- ja muulle säilytykselle viisi kaappia. Pyörätuolia käyttävät säilyttävät ulkovaatteensa huoneissa, joten säilytystilan määrä ei ole aivan riittävä heitä ajatellen.

Asuinhuoneiden kylpyhuoneet ovat tilavia, niissä on tukikaitein varustettu wc-istuin, normaali lavuaari, suihku sekä lukollinen kaappi tavaroiden säilytykseen. Useissa kylpyhuoneissa on myös tuuletusikkuna. Lattiamateriaali on kosteiden tilojen liukuestemattoa. Kylpyhuoneen ovi on liukuovi. Kylpyhuoneeseen ei ole varausta pesukoneelle.

Yhteistilat

Ryhmäkodin olohuoneet ovat pinta-alaltaan 43,0 m², johon on laskettu 10,0 m² käytävätilaa. Olohuoneen kalustettavissa oleva pinta-ala jää huomattavasti pienemmäksi, koska olohuoneen yhden seinän edusta on kulkuväylää, jota ei voi kalustaa. Vihreän siiven olohuonetta on vaikea kalustaa siten, että kalusteet eivät haittaisi tilassa tapahtuvaa toimintaa, esimerkiksi sohva sijaitsee television katselusuunnan suhteen väärässä paikassa ja kulkuväylää kaventaen. Käytävät ovat melko leveät ja niissä on tilaa liikkua pyörätuolilla vihreän siiven kalusteiden sijoitusta lukuun ottamatta. Seinät on yksikössä suojattu yleisesti noin 90 cm:n korkeuteen puisilla listoilla, jotka estävät pyörätuoleja kolhimasta seinäpintaa. Olohuoneiden valaistus on tasainen ja riittävä. Valaistus on hoidettu pääosin epäsuoralla valaistuksella. Olohuoneista on käynti yksikön asuinsiipien rajaamalle pihalle. Pihalle johtavissa ovissa on kuitenkin kynnykset, joista pyörätuolia käyttävät asukkaat eivät pääse itse yli.

Kuva 1. Asuinhuoneiden kynnykset on suunniteltu siten, että ne kestävät kulutusta.

Kuva 2. Kylpyhuone

Kuva 3. Käytävätilaa

Kuva 4. Astiankuivauskaappi

Kuva 5. Vihreän siiven ruokailutila

Kuva 6. Kivas on upotettu lattiaan.

Ryhmäkodin asuinsiivillä on yhteinen keittiö, joka sijaitsee asuinsiipien nivelkohdassa. Ikkunat ovat melko suuret ja niistä näkee ryhmäkodin piha-alueelle. Keittiö on sekä jakelu- että ruuanlaittokäytössä. Keittiössä on yksi I-mallinen kalusteseinä, jossa on mikroaaltouuni, liesi/uuni, astianpesualtaat, astianpesukone sekä kylmäsäilytystilat. Lisäksi keittiössä on L:n muotoinen työpöytä ikkunoiden alla. Toisella ikkunaseinällä sijaitseva työtaso on raportinkirjoitusta varten. Tason alla on yksi laatikosto. Toinen työtaso on normaalin keittiön työtason korkeudella ja sen alla on jonkin verran keittiösäilytystilaa. Työtason toisessa päädyssä on ylimääräinen jääkaappi henkilökunnan ruokia varten, toisessa päädyssä käsienspesuallas. Keittiön astianpesualtaiden yläpuolella oleva kuivauskaappi on huonossa kunnossa. Astianpesualtaita on kaksi. Altaiden oikealla puolella ei ole ollenkaan laskutilaa. Astianpesualtaiden alla on kaappi, jossa on tavallinen kahden sangon jätevaunu. Jätevaunu ei liiku kunnolla. Tiskipöydän alakaa-pissa säilytetään keittiön siivousvälineitä ja astianpesu-aineita. Astiankuivauskaapin lisäksi kalusteseinällä on kaksi yläkaappia. Työtilaa tällä seinustalla on vain noin 110 cm tiskipöytää. Liesi/uuniyhdistelmä on tavallinen malli, jonka yläpuolella on liesituuletin. Lieden molemmin puolin on laskutilaa. Lieden, astianpesukoneen ja tiskialtaiden alakaapin lisäksi kalusteseinässä on kaksi laatikostoa. Mikroaaltouuni on sijoitettu, täyskorkeassa kalusteessa olevan tyhjän tilan perälle, jonka alapuolella vetolaatikot ja yläpuolella kaksi yläkaappia. Keittiön ydintoiminnot tiivistyvät yhdelle seinälle, mikä jättää hyvin vähän työtilaa tälle seinälle. Lisää työtilaa on ikkunaseinän toisella tasolla, mutta taso on muutaman askeleen päässä ydintoimintojen seinästä. Keittiön muoto on keittiön toimintojen kannalta hankala, mutta valvonnan kannalta hyvä, koska keittiön sijaitsee asuinsiipiin nähden keskeisesti ja kulmassa olevista ikkunoista näkee piha-alueelle. Tilaa liikkumiseen on kohtuullisesti. Muuten keittiön mitoitus vastaa kotikeittiön mitoitusta, lukuun ottamatta ehkä kylmäsäilytystilan määrää. Työtasoa on liian vähän, toimintojen sijoitus epäkäytännöllinen ja kalusteiden kestävyys kyseenalainen.

Yksikössä molempien siipien ruokailutila on olohuoneessa, ikkunan vieressä. Pöydässä on paikka noin kuudelle ruokailijalle. Tilaa ruokapöydän ympärillä on kohtuullisesti, mutta niin sanotun vihreän siiven sohvan sijoitus on hankala ruokapöydän ympärillä tapahtuvan liikenteen kannalta, kun ruokailijoissa on pyörätuolin käyttäjiä.

Yksikön saunatilat koostuvat pukuhuoneesta, pesuhuoneesta, saunasta ja inva-mitoitetusta wc:stä, jotka ovat hyvin tilavia. Oviaukot eri tiloihin ovat kynnyk-

settömiä ja ovet ovat liukuovia, lukuun ottamatta ovia eteisestä pukuhuoneeseen ja pesuhuoneesta saunaan. Saunan ovi on kääntöovi. Tilojen lattiat ovat märkätiloihin tarkoitettua muovimattoa. Saunan pesuhuonetta, samoin kuin sauna, käytetään pyykin kuivaukseen. Pyykit kuivataan pesutiloissa, koska kodinhoitohuoneen yhteydessä oleva pyykinkuivaustila on tarkoitukseen aivan riittämätön (noin 1 m²). Mikäli asukkaat voisivat tai haluaisivat saunaan useamman kerran viikossa, pyykin-kuivauksesta saunassa ja pesuhuoneesta tulisi ongelmallista. Saunassa on yksi koko takaseinän levyinen penkki ja lattialla tilaa apuvälineille. Kiuas on upotettu lattiaan siten, että kiukaan kivet ovat noin lattian tasalla. Saunassa on leveä yläikkuna. Pesuhuoneessa on suihkutilaa yhtäaikaan kahdelle käyttäjälle. Tilassa on leveä yläikkuna, joka tosin sijoittuu suihkun alueelle siten, että suihkuverhon tangon kiinnitys on toisesta päästään hankalaa, koska ikkuna on juuri kiinnitysalueella. Tilassa on irrallaan lattiankuivaus- ja pesulastoja, joille ei ole säilytyspaikkaa. Pukuhuoneessa on istuimena yksi noin 120 cm leveä penkki. Penkin yläpuolella on vaatekoukkuja sekä lukolliset lokerit asukkaiden pesuaineille. Tilaa pidetään tarkoitukseensa sopivan kokoisena. Lattiassa on lattiakaivo. Pukuhuoneen yhteydessä on inva-wc.

Yksikön kodinhoitohuoneessa on pesukone, kuivausrumpu, mankeli, kaksi pesuallasta sekä ylä- ja alakaappitilaa säilytykseen. Tilassa ei ole ikkunaa. Vapaata työpöytätaisoa on noin 120-150 cm, joka on liian vähän pyykin viikkaamiseen ja lajitteluun. Mankeloinnille on myös liian vähän tilaa. Lattiassa on lattiakaivo. Pyykin kuivausta varten on kodinhoitohuoneen yhteydessä pieni kaakeloitu kuivaushuone, mutta tilaa ei käytetä, koska sen koko on aivan liian pieni kuivattavaan pyykkimäärään nähden. Pyykit kuivataan saunan pesuhuoneessa ja saunassa.

Sisäänkäyntiä korostaa katos, joka suojaa sisäänkäynnille johdavaa luiskaa ja paria porraskelmaa. Sisäänkäyntiovet ovat katoksen suojaamassa syvennyksessä. Ulko-ovien vieressä ulkoseinässä on ovenavauspainike. Painike sijaitsee seinässä sopivalla korkeudella ja sopivalla etäisyydellä ovesta pyörätuolia käyttävän kannalta. Sisäänkäynnin edusta on asvaltoitu. Edustalla on myös teline polkupyörille.

Yksikössä on erittäin tilava 28m² kokoinen tuulikaappi, josta on käynti sekä päivätoimintayksikköön että asumisyksikköön. Tuulikaappi on valoista ja sieltä on näkymä etu- ja takapihalle. Tuulikaapissa on pyörätuolin pesupaikka, vierasnaulakot sekä muutama nojatuoli. Tilassa on havainnointihetkellä kolme pyörätuolia, joista kaksi pyörätuolinpesupaikassa. Pesupaikan mitoitus on hyvin niukka. Paikan ympärille ei ole suunniteltu rois-

Kuva 7. Tuulikaappi

Kuva 8. Palo-oven kynnys

kevedeltä suojaavia seinämiä. Pesupaikan oikeanpuoleinen seinä on päällystetty keraamisilla laatoilla noin 120 cm:n korkeudelle. Pesupaikan ja sisäänkäyntiovien väliin on aseteltu vanerinen irtoseinäke, joka toimii osittain näkösuojana, osittain roiske-suojana. Roiskeveden suojana vaneriseinäke ei ole pidemmän päälle toimiva. Pesupaikan sijoitus lattiaan saakka ulottuvan ikkunan eteen ei tunnu toimivalta ratkaisulta. Lisäksi ikkunan edessä lattialla on patteri. Tilassa mahtuisi tarvittaessa säilyttämään useampia pyörätuoleja. Tilan lattiamateriaali on muovimattoa, joka ei märkänäkään ole liukas. Tuulikaapissa on ovenavauspainikkeet kaikkiin oviin. Painikkeiden sijoitus on melko onnistunut pyörätuolia käyttävien kannalta, painikkeet ovat tarpeeksi matalalla ja ne ovat sopivalla etäisyydellä ovista. Tuulikaapista päivätoimintayksikköön ja asuinyksikköön johtavat ovet ovat palo-ovia. Palo-ovien kynnykset on ratkaistu siten, että kynnyksen kohta on laatoitettu keraamisilla laatoilla noin 30 cm:n leveydeltä ja laatoituksen ja huonetilojen muovimaton rajakohdassa on metallinen kynnykslista. Näin kynnyksellä soveltuu myös pyörätuolia käyttäville.

Yksikön eteistila on lähinnä viitteellinen, koska tilassa on vain neljä vaatekomeroa asukkaiden ulkovaatteita ja -kenkiä varten. Yhdessä tankokaapissa on kahden asukkaan päällysvaatteet ja hyllykaapeissa on useamman asukkaan jalkineet. Pyörätuolia käyttävät asukkaat säilyttävät ulkovaatteitaan ja kenkiään omissa huoneissaan. Eteisestä on käynti saunatiloihin, varastoon, kodinhoitohuoneeseen ja molempiin asuinsiipiin sekä tuulikaappiin. Tilaa ei voi kalustaa, esimerkiksi järjestää istumapaikkoja, koska kalustettavaa ehjää seinä ei ole. Eteisestä asumisyksiköihin johtavat pariovet ovat myös palo-ovia ja niiden kynnyksratkaisu on samanlainen kuin tuulikaapin ja eteisen välillä olevan kynnyksen.

Yksikön siivouskomero määrättiin suunnitteluvaiheessa keittiön lähelle. Oven piti aueta yhteistilan olohuoneeseen, mikä häiritsee olohuoneen kalustettavuutta. Komero on tilava, sinne mahtuu siivouskärry. Komeroissa on myös lattiakaivo.

Henkilökunnan tilat

Henkilökunnalla ei ole varsinaista erillistä työtilaa eikä neuvotteluhuonetta. Kirjallinen raportointi tehdään yksikön keittiössä. Yksikössä on yksi erillinen toimistotila, mutta tila on varattu lähinnä yksikön johtajan työskentelyä varten. Toimiston yhteydessä on myös pieni wc. Henkilökunta ei käytä wc:tä, jos toimistossa työskennellään. Toimistossa on kirjoituspöytä, kaappeja säilytystä varten sekä lääkekaappi ja kassakaappi. Säilytystilaa on niukasti ja lääkekaappi on liian pieni. Henkilökunnan pukuhuonetilat sijaitsevat päivätoimintakeskuksen siivessä. Tilat ovat väestönsuojassa. Tiloissa on erilliset pukuhuoneet ja erilliset wc- ja suihkutilat miehille ja naisille. Molemmissa pukuhuoneissa on kuusi lukollista kaappia, yhteensä 12 kaappia. Tilojen seinät ovat kevyitä väliseiniä.

Varastotilat

Yksikön tiloissa on yhteensä noin 8,5 m² varastotilaa. Yksiköllä on lisäksi tilava apuvälinevarasto, joka sijaitsee eteisessä. Irtaimisto- ja talovarastotilat sijaitsevat erillisessä piharakennuksessa. Rakennuksessa on jätekatos ja asukkaiden postilaatit.

Pihatilat

Kuva 9. Piha

Yksikössä yhteistä pihaa on laajasti. Rakennuksen takana on asuinsiipien muodostamassa sisäkulmassa yksi aidattu piha-alue ja päivätoimintasiiven takana toinen, edellistä suurempi piha-alue. Pihat on aidattu valkoisella lauta-aidalla ja ne ovat yhteydessä toisiinsa: niiden välillä on helposti avattavissa oleva portti. Pihat on osittain asvaltoitu, jotta pyörätuolin käyttäjät pääsevät liikkumaan niillä. Päivätoimintakeskuksen takana olevalla piha-alueella on grillikatos sekä asvaltoituja kapeita reittejä pyörätuolia käyttäviä varten. Piha-alue on niin suuri, että siinä voidaan harrastaa viljelytoimintaa ja sille voidaan rakentaa erillinen toimintapiste autisteille. Pihalla oli myös pyykkinarut, matontamppausteline sekä puinen keinu. Asuinsiiven pihaa voidaan valvoa keittiön ikkunoista ja päivätoimintakeskuksen takana olevaa pihaa keskuksen tiloista. Tosin henkilökunnan ollessa asuinsiiven puolella päivätoimintayksikön pihan valvominen on vaikeaa. Asuinsiipien ja päivätoimintakeskuksen pihan puolen uloskäynnit ovat suojaisissa syvennyksissä.

SEINÄJOEN ASUMISPALVELURYHMÄ

Yksiöt

Yksiöiden koko on noin 37 m². Asuntotyyppinä on kolme: keskellä sijaitsevat neliömäiset asunnot, kulmissa sijaitsevat asunnot sekä pitkänomaiset asunnot kadun puolella. Asunnoissa eteistila, keittiö, ruokailutila, olohuone ja makuuhuone ovat samaa avointa tilaa. Makuutilan ollessa samaa tilaa keittiön kanssa, jääkaappi-pakastinyhdistelmän ääni saattaa häiritä nukkujaa. Asunnoissa on pääsääntöisesti kaksi ikkunaa, olohuonetilassa yksi suuri ikkuna, lasiovi parvekkeelle sekä makuutilassa toinen ikkuna. Ikkunoissa on sälekaihtimet ja asukkaan omat verhot. Asuntojen lattiat ovat muovimattoa ja seinät valkoisiksi maalatut. Koska asukkaat eivät käytä apuvälineitä, asuinhuoneiden kalustettavuus on melko hyvä. Jos asukkaat tarvitsisivat apuvälineitä, huonetila saattaisi olla ahdas ja vaikeammin kalustettavissa. Eteistiloissa ei mahdu säilyttämään pyörätuolia. Asunnon ovi porraskäytävään on vasikallinen. Oven vieressä on ovipuhelin sekä lääkekaappi ja sammutuspeite. Asunnon eteistilasta on käynti kylpyhuoneeseen ja muualle asuntoon. Kylpyhuoneen ovi on normaali kääntöovi. Kylpyhuoneen lattialämmittimen säätö on eteisen puolella seinässä. Eteisessä on siivouskomero ja sen yhteydessä vaatesäilytystila.

Kuva 1. Asunnon makuutila

Kuva 2. Parveke

Asunnon avokeittiö on heti eteisen vieressä. Kalusteseinää avokeittiössä on noin 2,5 m. Keittiössä on jääkaappi-pakastinyhdistelmä. Keittiössä on normaali liesi/uuuni, liesituuletin ja tila mikroaaltouunille sekä tiskipöytä, jossa on kaksi allasta. Altaiden oikealla puolella ei ole laskutilaa. Lieden molemmin puolin sen sijaan on laskutilaa. Kalusteseinässä on yläkaappeja neljä. Kalusteseinän alaosassa on lieden vasemmalla puolella laatikosto, lieden oikealla puolella syvennyksessä pyörillä kulkeva noin 60 cm leveä 2 laatikon laatikosto, jonka päällä on työtasoa hieman normaalia matalammalla korkeudella. Lisäksi tiskialtaiden alla on jätökaappi. Keittiössä on kaksi työpöytävalaisinta, toinen liesituulettimessa, toinen tiskialtaan yläpuolella. Tiskialtaan yläpuolella olevan valaisimen tehoa heikentää kuitenkin mikroaaltouunihylly, joka estää valon tasaista jakautumista työpöydälle. Keittiön yleisvalo kattovalaisimesta ei riitä valaisemaan keittiössä työskentelyä. Valaisintyyppissä valo häikäisee asukasta.

Asunnoissa on makuutilaan sijoitettu vaatekaapit, joissa on vaate- ja muulle säilytykselle neljä noin kaappia. Kahdessa kaapissa on liukuovet, kahdessa kääntöovet. Kaapit eivät vaikuta kovin laadukkailta: joissakin asunnoissa liukuovet ovat pudonneet kiskoiltaan ja juuttuneet kiinni. Kaappien korkeus on noin 2 m ja niiden yläpuoli on avoin. Katon ja kaappien päällisen väliin jää noin 60 cm tyhjää tilaa, josta mainittiin, että se kerää pölyä. Tilaa voisi käyttää säilytykseen, jos se olisi suljettava. Vuoteen voisi asunnossa kääntää myös siten, että sen pääty on seinää vasten ja vuoteen molemmille puolille jää tilaa. Havaintojen perusteella vuoteet on kuitenkin pääsääntöisesti asetettu seinän suuntaisesti.

Asuntojen parveke on tilava ja se on päällystetty puurituloin. Tupakoivilta asukkailta ritilät on poistettu. Parvekkeen oven kynnystä ei ole suunniteltu esteettömäksi, joten apuvälinettä

käyttävä asukas ei pääsisi parvekkeelle ilman apua. Parvekkeissa ei ole lasitusta.

Asuntojen kylpyhuoneisiin on käynti eteisestä. Kylpyhuoneen ovi on tavallinen kääntöovi. Oviaukossa on kynnyks, joka haittaa myös vaikeasti liikkuvia asukkaita, vaikkei heillä ole vielä käytössään apuvälineitä. Kylpyhuoneisiin on ohjaajien mukaan ollut myös vaikea saada kiinnitettyä tukikaiteita. Tukikaiteita ei ole asennettu valmiiksi. Kylpyhuone on mitoitukseltaan melko ahdas myös apuvälinettä käyttämättömälle, etenkin suihkutilla. Suihkutila on joissakin asunnoissa aivan kylpyhuoneen oven vieressä ja joillekin asukkaille on asennettu suihkuseinäke oven viereen. Tällöin käynti suihkuun muodostuu ahtaaksi, koska suihkun toisella, vapaaksi jäävällä puolella on wc-istuin. Pelkkä suihkuverho ei kuitenkaan liene riittävä estämään veden roiskumista, verho takertuu helposti suihkuttelijan ihoon ja vesi valuu lattialla helposti muuallekin. Suihkuseinäke on myös liian huterata tuki sellaisten asukkaiden käyttöön, jotka tarvitsevat tukea kävellessään. Kylpyhuoneissa on liitäntä pyykinpesukonetta varten ja osalla asukkaista on oma pesukone kylpyhuoneessa. Pyykinpesukonetta kylpyhuoneessa ei ole. Säilytystilaa kylpyhuoneissa on melko vähän. Tilassa on yksi korkea kaappi likapyykin ja pesuaineiden säilytystä varten ja lavuaarin yläpuolella on peilikaappi. Peilikaappi on kaikissa havainnoiduissa asunnoissa kiinnitetty hyvin korkealle. Pesualtaan alla ei ole kaappia. Lattiamateriaali on kylpyhuoneessa märkien tilojen muovimattoa, joka estää liukastumista. Yksi epilepsiaa sairastava asukas mainitsi, että lattian kimallisuus haittaa häntä. Myös kylpyhuoneen seinillä on muovimattoa. Havainnoidussa asunto A10:ssä muovimatto on likaisen ja pinttyneen näköinen sekä lattiassa että seinässä. Materiaalia on ilmeisen vaikea pitää puhtaana ja lika tarttuu kiinni pysyvästi. Likainen muovimatto lattiassa ja seinillä tekee tilasta ankean ja ikävän näköisen. Lisäksi asunnossa A10:ssä voi havaita kostean ja tunkkaisen ilman. Joko kylpyhuoneen ilmanvaihto ei ole riittävä tai tilassa on kosteusongelma.

Kuva 3. Kylpyhuoneessa on pesukoneliitäntä.

Yhteistilat

Käynti ASPA:n yhteistiloihin on talon 2. kerroksesta. Porraskäytävästä tullaan käytävämäiseen eteiseen, jossa on käynnit inva-mitoitettuun wc-tilaan sekä kodinhoitot-/pukuhuoneeseen. Yhteistilan ovi porraskäytävään on vasikallinen. Oviaukossa on kynnyks. Eteinen avautuu hallimaiseksi tilaksi, jossa on naulakkotilaa vieraille, siivouskaappi ja muutama tuoli. Halli on tilava ja siitä on käynti varastoon, henkilökunnan tiloihin sekä yhteistilan olohuone-keittiö-ruokailutilaan. Varastokomero on arviolta reilun yhden neliön kokoinen. Tilassa on vastakkaisilla seinillä hyllyt alhaalta ylös asti. Tilassa säilytetään askartelutarvikkeita, kausikoristeita, pelejä ja liinavaatteita. Inva-wc toimii asukkaiden ja vieraiden wc-tilana. Wc on väljästi mitoitettu. Wc-istuimen ympärillä on nostettavat/laskettavat tukikaiteet molemmin puolin. Tilan lattia ja seinät ovat muovimattoa.

Olohuone, keittiö ja ruokailutila ovat yhtä avointa tilaa. Olohuoneen muodostavat kolme sohva, sohvapöytä ja tv-taso. Apuvälineiden käyttö tilassa olisi melko hankalaa, ellei mahdotonta. Ainakaan apuvälineitä käyttävä ei pääsisi suoraan sohvan

ääreen apuvälineensä kanssa eikä pyörätuolia käyttävä mahtuisi katsomaan tv:tä. Olohuoneesta on käynti yhteistilan suurelle parvekkeelle. Parvekkeen oviaukossa on kynnyks. Parvekettä ei ole lasitettu. Lattialla on puuritulat ja parvekkeella on kaksi neljän hengen pöytää sekä yksi pienempi pöytä, jonka ympärillä ei ole tuoleja.

Keittiö on L:n muotoinen. Keittiössä on jää- ja yksi pakastinkaappi, liesi, liesituuletin, astianpesukone ja mikroaaltouuni. Yksi normaali tiskikone on liian pieni keittiön ruuanlaitto- ja ruokailuastiamääriin nähden. Keittiössä ruokailevat kaikki yksikön 11 asukasta, yksi omistusasunnossa asuva asukas sekä yksi satelliittiasukas eli 13 ruokailijaa. Suunnitteluvaiheessa yksikköön harkittiin laitosastianpesukonetta, mutta siitä luovuttiin sen vaatimien pesuainesäiliöiden tilantarpeen vuoksi. Keittiön jää- ja pakastinkaapit ovat täyskorkeita. Ohjaajien mukaan kylmäsäilytystilan määrä on riittävä, mutta myös asiakkaiden jääkaappeja tarvitaan joskus yhteiskeittiön tavaroiden säilytykseen. Kaappitilaa keittiössä on melko runsaasti. Tiskialtaiden ja jättevaunun yhtäaikainen käyttö on hankalaa, koska ne sijaitsevat samassa kohdassa päällekkäin. Ohjaajat mainitsivat, että jätteiden lajittelu on hankalaa, koska tilaa ei ole riittävästi lajittelua varten sekä jätteasiat ovat liian pienet ja sijaitsevat hankalasti asukkaiden kannalta. Työtason määrä mainittiin liian vähäiseksi osittain siitä syystä, että ruuanvalmistusasiat ovat suurikokoisia ja kun ruokalajeja on useampia. Suurten ruuanvalmistusastioiden pesu ei myöskään onnistu välttämättä astianpesukoneessa ja niitä joudutaan pesemään käsin. Normaali tiskiäskoko on liian pieni niiden astioiden pesuun.

Keittiö, olohuone ja ruokailutila ovat samaa avointa ja valoisa tilaa. Tilassa on viisi suurta ikkunaa, mutta tilojen yhteydessä oleva suuri parveke suojaa osittain liialliselta auringonpaisteelta. Ruokapöytä koostuu kahdesta kuuden hengen pöydästä,

joita voidaan haluttaessa sijoittaa toisinkin. Ruokailu sujuu hyvin, ainakin kun asukkaissa ei ole pyörätuolin tai rollaattorin käyttäjiä.

Sauna on tilava. Sauna on suunniteltu myös pyörätuolia käyttäville saunojille, koska saunan pystykieuas on suunnattu pyörätuolia käyttävää saunojaa ajatellen ja pyörätuolia varten on saunassa jätetty riittävästi tilaa. Yksikössä ei kuitenkaan asu pyörätuolia käyttäviä henkilöitä eikä pyörätuolin tai rollaattorin käyttäminen muualla yksikössä, esimerkiksi asukkaiden asunnoissa, ole mahdollista ilman suuria muutostöitä. Lauteet kiukaan toisella puolella, ikään kuin hieman sivussa. Saunassa on kaksi ikkunaa, joissa on sälekaihtimet. Ikkunaseinällä on myös patteri. Saunan ovi on savulasinen kääntöovi.

Sauna pesuhuone on pitkänomainen, hieman käytävämäinen tila, jossa on yksi ikkuna. Tilan lattiat ovat muovimattoa, seinät on kaakeloitu. Pesuhuoneessa on kaksi suihkua. Toinen suihku on hyvin lähellä kodinhoitohuoneen ja pesuhuoneen välistä ovea ja siinä on suihkuverho. Pesuhuoneen perimmäisessä nurkassa on toinen suihku. Toisen suihkun nurkkaus on melko hämärä, koska suihkujen välissä on kattoon saakka ulottuva kiinteä, kaakeloitu seinä. Takimmaisessa suihkussa on seinään kiinnitetty suihkutuoli ja sen lähellä kaksi lyhyttä tukikaidetta. Lisäksi tilassa on yksi irrallinen suihkutuoli. Vaikka tila on suunniteltu pyörätuolia käyttävää ajatellen, pesuhuoneessa suihkutustila ei kuitenkaan olisi riittävä pyörällistä suihkutuolia käyttävää saunojaa aja-

Kuva 4. Keittiö ja ruokailutila

Kuva 5. Olohuone

tellen. Oven vieressä oleva suihku on roiskeveden kannalta liian lähellä puuovea ja sen puista karmia eikä pyörätuolissa istuva voisi käyttää suihkuverhoa. Myös takimmainen suihku olisi pyörätuolia käyttävää ajatellen liian ahdas. Pesuhuoneessa oli havainnointihetkellä jalallinen pyykinkuivausteline ja siinä pyykkiä kuivumassa. Lisäksi huoneessa on seinään kiinnitetty pyykinkuivausteline. Pesuhuoneessa säilytetään myös saappaita sekä lattianpesuun ja -kuivaukseen käytettäviä lastoja, pesuessua ja suihkutusletkua.

Yksikön kodinhoitohuone toimii myös saunan pukuhuonetilana. Tilassa on pesukone, kuivausrumpu, mankeli sekä ylä- ja alakaappitilaa säilytykseen. Vapaata työpöytätaoia on noin 120-150 cm, lisäksi kaksi tiskiallasta. Lattiassa ei ole lattia-kaivoa, minkä ohjaajat mainitsivat selkeäksi puutteeksi tilan siivouksen ja pesukoneen mahdollisen rikkoutumisen kannalta. Pyykin kuivausta varten ei kodinhoitohuoneen yhteydessä ole tilaa mutta talon maantasokerroksessa on pyykinkuivaushuone. Pyykit kuivataan saunan pesuhuoneessa ja saunassa. Kodinhoitohuoneesta pääsee parvekkeelle, jossa pyykkiä voi kuivata lämpimänä vuodenaikana. Ovi parvekkeelle on lasiovi.

Sisäänkäynnin havaitsee melko selkeästi rakennusta lähestyessä. Sisäänkäynnin päällä on parvekkeen alapohjasta muodostuva katos. Sisäänkäynnin ovi on lukossa eikä ovesa ole oviautomatiikkaa. Sisäänkäynnin yhteydessä on ovisummeri, mutta se sijaitsee yli metrin korkeudella. Oven kynnyks on melko matala. Sisäänkäyntiaula on valoisa ja melko avaran tuntuinen joskaan ei kovin suuri pinta-alaltaan. Aulan on sijoitettu valkoinen puupenkki. Aulan kaareva seinä on kaakeloitu ylhäältä alas saakka. Ensimmäisen kerroksen käytävät on muualtakin laatoitettu noin metrin korkeudelle. Sisäänkäyntikerroksessa on lasiaukollinen ulko-ovi myös takapihalle, joten aulasta on näkymiä ulos molempiin suuntiin. Sisäänkäyntiaulan yhteydessä olevasta käytävästä on käynnit varastotiloihin sekä pyykinkuivaushuoneeseen. ASPA:lla on käytössään ylimääräinen huonetila maantasokerroksessa. Huonetta aiotaan käyttää askartelutilana. Maantasokerroksessa on kolme autotallia.

Hissiä ympäröi portaikko. Portaikat kulkevat osittain suuren lasiseinän vieressä. Lasiseinän suunta on itään/pohjoiseen, joten se ei lämmitä porraskäytävää liian kuumaksi kesälläkään. Lasiseinä tekee portaikosta valoisan ja avaran tuntuisen, mikä houkuttelee kävelemään. Hissi on hieman piilossa kulman takana eikä sitä havaitse heti ulkoa tullessa.

Henkilökunnan tilat

Henkilökunnan työtila on melko suuri. Tilassa on yksi iso työpöytä ja yksi neljän hengen pöytä palaverieja varten. Tilan huonona puolena pidettiin sitä, että kulku henkilökunnan puku- ja wc-tilaan on toimiston kautta. Lisäksi tilan ovi yhteistiloi-

Kuva 6. Kodinhoitohuone

Kuva 7. Porrashuone

hin ei ole ääntä eristävä, joten yhteistilan äänet kuuluvat toimistoon. Näistä syistä toimistossa ei ole työrauhaa.

Yksikössä ei ole erikseen miesten ja naisten pukuhuonetiloja. Pukuhuonetilan yhteydessä on vain yksi wc, jossa ei ole suihkua. Lukollista kaappitilaa ei ole riittävästi varsinkaan sijaisia varten.

Varastotilat

Yksikön irtaimistovarastot ovat maantasokerroksessa. Yhteistilalla on suuri, noin 4-5 neliön kokoinen irtaimistovarasto, mitä pidettiin erittäin hyvänä. Asukkaiden huoneistokohtaiset varastotilat olivat noin 2 neliön kokoiset.

Pihatilat

Kuva 8. Piha

Yksikön piha on rakennuksen takana. Piha on melko viimeistelemättömän oloinen: pintamateriaali on kulkuväylillä sepeli ja ruohikkoalueet näyttävät levittäytyvän pikku hiljaa kulkualueelle. Pihassa on lasten keinut ja matontamppausteline. Pihan puolelta porraskäytävään johtavan oven vieressä on istuskelua varten penkit ja pöytä. Paikka on kuitenkin varjoisa eikä kovin viihtyisän oloinen. Pihassa ei oikeastaan ole paikkoja oleskelua varten. Pihan reunoilla on molemmin puolin pysäköintipaikkoja. Myös niiden päällyste on sepeli. Pihaan toivottiin oleskelupaikkoja. Havaintojen perustella piha tarvitsisi myös hieman parempaa viimeistelyä.

Jätekatoksesta mainittiin, että se on rakennettu liian lähelle tontin rajaa ja uutta sijoituspaikkaa mietittiin. Roska-astiat olivat maanpinnan tasolla, joten liikkumisrajoitteisen tai lyhyen ihmisen kannalta roskien vieminen on hankalaa, koska astioiden kannet ovat näin melko korkealla.

ALAHÄRMÄN ASUMISPALVELURYHMÄ

Asunnot

Asunnot ovat A-talossa yksiöitä, jotka ovat pinta-alaltaan 40,5-44,5 m². Asunnoista on käynti sekä yhteistiloihin että suoraan ulos. Eteinen, keittiö, ruokailutila ja olohuone ovat yhtä avointa tilaa. Makuutila on osassa asunnoista erotettu muusta tilasta kevyellä väliseinällä. Joissakin asunnoissa makuutilan oviaukossa on taiteovi, toisissa ei ole ovea lainkaan. Osassa asunnoista kevyttä väliseinää ei ole rakennettu makuutilan ja muun tilan väliin. Makuutilat ovat eri kokoisia. Joillakin asukkailla on makuutilassa sairaalasänky ja nostolaitteet. Sängyn voi sijoittaa usealla tavalla, mutta vain seinää vasten sijoitettuna jää riittävästi tilaa apuvälineelle. Makuutilan ikkunan alareuna on melko matalalla, n. 60-70 cm:n korkeudella lattiasta.

Käynti kylpyhuoneeseen on makuutilasta. Oviaukossa on matala kuminen kynnyks. Valokatkaisimet sekä lattialämmityksen säätö ovat makuutilan puolella seinässä. Joillakin pyörätuolia käyttävillä asukkailla on kiinteä nostolaite makuutilasta kylpyhuoneeseen. Tilassa on säilytyskaappi pyykkiä varten. Kaapin vieressä on pesuallas, jonka etureunassa on tukikaide. Wc-istuimella on sijoitettu liian kauas pesualtaasta, koska istuimelta ei yletä bidee-suihkuun, pesualtaan tukikaiteeseen eikä pesualtaan alareunassa olevaan wc-paperitelineeseen. Kylpyhuoneessa on tilavaraus ja tarvittavat liitännät pyykinpesukoneelle sekä asunto-kohtainen lämminvesivaraaja. Tilan lattia on märkien tilojen muovimattoa, jonka puhtaanapitoa on pidetty hankalana. Seinät on kaakeloitu, joskin valkoisten laattojen laattasauma on tumma, mikä lisää jonkin verran pinnan levottomuutta. Kylpyhuoneet ovat havaintojen mukaan riittävän kokoisia. Tilassa mahtuu liikkumaan pyörä- ja pesutuolilla ja suurempiin wc- ja pesutiloihin mahtuu tarvittaessa myös pesulaveri.

Keittiö on kaikissa asunnoissa L:n mallinen. Varustukseen kuuluvat uuni, liesi, liesituuletin, jääkaappi-pakastinyhdistelmä sekä kaksi tiskiallasta. Keittiön työpöytätason korkeus on säädettävissä, ei kuitenkaan automaattisesti. Tasoa ei voi kuitenkaan nostaa aina vaadittavalle korkeudelle, koska esimerkiksi sille sijoitettu mikroaaltouuni ei mahdu tason ja yläkaapin väliin. Mikroaaltouunille ei ole muuta sijoituspaikkaa. Vapaata työskentelytilaa työtasolle on vähän. Keittiössä on melko paljon yläkaappitilaa, yksi alakaappi sekä erillinen pyörillä kulkeva jätuvaunu ja laatikosto.

Kuva 1. Makuualkovi

Kuva 2. Kylpyhuoneen lattia on märkätilojen muovimattoa. Huoneen lattia on tavallista muovimattoa ja on märkänä liukas.

Kuva 3. Keittiö

Kuva 4. Tuulikaappi

Kuva 5. Terassi

Kuva 6. Ruokailutila ja olohuone

Asuntoihin ei ole pohjapiirustukseen merkitty keittiön ruokailuryhmää tai muuta ruokailupaikkaa. Ruokapöytä ei voi sijoittaa keskelle olohuonetilaa pyörätuolia käyttävän henkilön asunnossa. Pyörätuolia käyttävän asukkaan asunnossa ruokapöytä oli sijoitettu aivan yhteistilaan johtavan oven viereen, keittiön kalusteseinän jatkeeksi. Kaikki tuolit eivät kuitenkaan mahtuneet pöydän ympärille ja pöydän ääressä istuvat ovat joko yhteistilaan johtavan oven edessä tai keittiön kalusteeseen integroidun uuninluukun edessä.

Yksioissä on lähes koko asunnon leveydeltä kaappitilaa. Kahdessa korkeista kaapeista on liukuovet, muut ovet ovat kääntöovia.

Asunnoissa on kaksi uloskäyntiä: toinen ulos, toinen yhteistilaan. Ovissa ei ole oviautomaatiikkaa. Asunnon ja yhteistilan välinen ovi on tavallinen laakaovi, joka ei eristä ääntä. Ulko-oven ja asuintilan välissä on tuulikaappi. Tuulikaapissa on tilaa naulakolle tai pyörätuolille. Ulko-oven edustalla on pieni terassi, jonka lattia on betonia. Terrassin ulkoreuna on noin 2-3 cm korkeammalla kuin rakennuksen edustalla olevan asfaltoidun tien pinta. Oviaukossa on hyvin matala kynnyks.

Yksi yksikköön kuuluvista asunnoista sijaitsee B-talossa. Asunnossa on kaksi huonetta, avokeittiö, wc- ja pesutila sekä sauna. Asunnon yhteispinta-ala on noin 49,5 m². Asunto on suunniteltu asukkaille, joilla ei ole suuria erityistarpeita, esimerkiksi keittiön kalusteiden korkeus ei asunnossa ole säädettävissä ja wc- ja pesutilat on tarkoitettu ns. normaalikäyttöön.

Yhteistilat

Yksikön pääsisäänkäynti erottuu rakennusta lähestyttäessä melko hyvin. Sisäänkäynti on katetun terrassin yhteydessä ja pääoven eteen pääsee pyörätuolilla helposti. Pääovessa on sähköinen ovenavausmekanismi, mutta se ei ole käytössä. Ovet pidetään aina lukossa, koska lähiympäristöä on pidetty turvattomana. Asukkaat ja vieraat käyttävät ovikelloa, jos he tulevat rakennukseen pääoven kautta. Sisältä ulospäin ovenavauspainike toimii. Pääoven kohdalla on matala kynnyks tuulikaappiin. Tuulikaappi on mitoitukseltaan väljä mutta toimii samalla pyörätuolin pesupaikkana ja on läpikulkutila yksikön toimistoon, toimiston kautta henkilökunnan pukuhuonetilaan ja yksikön yhteistiloihin. Pyörätuolia pestäessä vesi roiskuu koko tuulikaappiin. Lattiamateriaali on kumiritilämattoa. Matto on upotettu lattiaan, joten kynnyks on matala yksikön eteiseen.

Yksikön olohuone, keittiö ja ruokailutila ovat yhtä avointa tilaa. Yhteisissä tiloissa ei ole varsinaista eteistilaa. Ruokapöytä vie suurimman osan tilasta. Pöytä on sijoitettu siten, että pyörätuolilla pääsee kulkemaan pöydän ympäri, jos pöydän ääressä ei istuta. Olohuoneen kalusteille on vähän tilaa ja ne on sijoitettu ahtaasti sisäänkäynnin

yhteyteen. Kirjahyllyä ei oleskelutilaan mahdu. Tilaan on sijoitettu tv-taso, mutta se on pyörätuolia käyttävän kannalta liian lähellä uloskäynnin ovea ja oven avauspainiketta. Kulkuväylä uloskäynnille nojatuolien takaa jää liian kapeaksi.

Yhteistilojen keittiö on U-mallinen. Keittiö on havaittu liian pieneksi ja siinä on jonkin verran toiminnan kannalta epäkäytännöllisiä ratkaisuja. Varustukseen kuuluvat astianpesukone, liesi, liesituuletin, uuni sekä jääkaappi ja pakastinkaappi. Jää- ja pakastinkaappitilaa on liian vähän, joten asukkaiden omia jääkappeja joudutaan käyttämään yhteisten ruokien väliaikaiseen säilytykseen. Astianpesukone on sijoitettu kalusteiden nurkkaan ja tavanomaista korkeammalle. Ratkaisun ansiosta astianpesukonetta on helpompi täyttää seisten, mutta pyörätuolissa istuvan kannalta yläkori on liian ylhäällä. Pesukoneen epäonnistunut sijoitus vähentää myös työ- ja laskutason määrää. Mikroaaltouuniin on vaikea ylettäyä, koska se on sijoitettu nurkkaan. Nurkkakaappeja on keittiössä hyödynnetty huonosti. Nurkkaan yritettiin saada karusellikaappi, mutta sellaisen asentaminen ei ollut mahdollista astianpesukoneen sijoituksen vuoksi. Liesi on sijoitettu aivan kalusteen nurkan viereen mutta sen molemmin puolin on laskutilaa. Keittiön työtason alle on sijoitettu takaseinän oikeaan nurkkaan noin 30 cm syvä kaappi, jonka käyttö tuntuu melko mahdottomalta, koska siihen ulottuminen on erittäin hankalaa. Työtason alla on pyörillä liikkuva jätökaappi. Jätesangot ovat matalalla. Uuni on integroitu kalusteeseen ja se sijaitsee hyvin lähellä kalusteiden nurkkaa, mikä on käytön kannalta hankalaa. Uunin oikealla puolella on kaksi täyskorkeata kuivatavarakaappia.

Saunassa on pystykiuas ja riittävästi tilaa pyörätuolia varten. Kiukaan ympärillä oleva suojaus ei vaikuta riittävältä: puusta tehty kaide ei ulotu riittävän matalalle ja kiukaaseen saattaa helposti polttaa itsensä. Saunan ovi on molemmille sivuille aukeava lasinen liukuovi. Lauteet ovat tavalliset porrastetut istuinlauteet, mutta lattiapinta-alaa jää myös pyörätuolia varten. Lauteet voidaan nostaa siivouksen ajaksi syrjään seinää vasten. Lauteet ovat tukevan oloiset, mutta niiden tukirakenteissa on käytetty teräsputkea, joka todennäköisesti kuumenee polttavaksi, kun sauna lämmitetään. Saunassa on yläikkuna ulos. Saunan ja pesuhuoneen välillä ei ole kynnyksiä. Pesuhuone on väljästi mitoitettu, jonne mahtuu myös pesulaveri. Huoneessa on wc-istuin, pesuallas ja yksi suihku. Suihkutilassa ei ole tukikaiteita. Lattiamateriaali on märkätilan muovimattoa. Pesuhuoneessa ja saunassa kuivataan asukkaiden pyykkejä. Kodinhoituhuone toimii saunan pukuhuonetilana. Tilassa on pesukone, kuivausrumpu, mankeli, korkea kaappi sekä ylä- ja alakaappitilaa säilytykseen. Vapaata työpöytätaaso ei juuri ole, koska suuri pesuallas ja mankeli täyttävät työtason. Pukeutumista varten tilassa on penkki ja sen yläpuolella naulakko. Asukkaat osallistuvat kykyjensä mukaan pyykin huoltoon.

Koko yksikössä on lämmintä varastotilaa vain noin 2,5 m². Varastokomero sijaitsee käytävällä sosiaalitilojen vieressä. Varastokomero on samalla siivouskomero. Yksi kaappi ei riitä yksikön siivousvälineiden säilytykseen varten eikä kaapin yhteydessä ole vesipistettä, koska

Kuva 7. Keittiön kulmakaappi

Kuva 8. Pesuhuone

tila on varastotila. Siivousvälineet ja lämminvesivaraaja vievät suuren osan varastosta ja tavarain varastoinnille jää hyvin vähän tilaa.

Irtaimistovarasto on pinta-alataan noin 77,5 m² ja sijaitsee erillisessä rakennuksessa tontin pohjoispäässä. Jokaisella asukkaalla on oma lämmin noin neliön kokoinen varastokoppi. Yhteistiloille ei ole varattu irtainvarastoa lainkaan. Varastoon on korkea kynnyks, johon ei ole asennettu luiskaa, joten pyörätuolia tai muuta apuvälinettä käyttävät asukkaat eivät pääse sinne itsenäisesti. Varasto toimii samalla väestönsuojana. Yksiköllä on käytössään myös erillinen noin 64,5 m² kokoinen ulkuvälinevarasto, joka sijaitsee tontin eteläpäässä. Varasto on kylmää tilaa. Varastoon johtaa luiska, joka on hyvin jyrkkä eikä oven edessä ole tasannetta. Varastossa on kolme ikkunaa. Varaston ulkoseinään on kiinnitetty asukkaiden postilaatikot.

Henkilökunnan tilat

Yksikössä on yksi toimistohuone, jonka pinta-ala on 12,5 m². Toimistotila on koettu liian pieneksi ja sen kautta tapahtuvan läpikulun vuoksi rauhattomaksi. Toimistoon on kaksi sisäänkäyntiä, toinen tuulikaapista ja toinen henkilökunnan pukutiloista. Kaksi sisäänkäyntiä aiheuttaa ongelmia myös tilan kalustettavuuteen ja siten tilankäytön tehokkuuteen. Säilytystilaa on liian vähän. Tilassa on kaksi suurehkoa ikkunaa, joista toinen toimii myös tuuletusikkunana. Avautuva ikkuna on melko suuri ja soveltuu siten huonosti tuulettamiseen. Toimisto on aurinkoisella ilmalla hyvin kuuma. Tekniset laitteet lisäävät tilan lämpötilaa ja huonontavat ilmanlaatua. Ääneneristys on huono. Henkilökunnalla ei ole erillistä neuvottelu- tai taukhuonetta.

Henkilökunnalla ei ole erillisiä pukutiloja miehille ja naisille. Pukutiloihin on sisäänkäynti käytävältä ja toimistosta. Pukuhuonetilojen kautta kuljetaan usein toimistoon. Pukuhuoneessa on kuusi lukollista kaappia. Kaappeja ei ole riittävästi sijaisia ajatellen. Pukuhuoneessa on pieni pöytä ompelukonetta varten. Yksikkö käyttää paljon ompelukonetta asukkaiden vaatteiden korjaamiseen. Ompelulle varattu tila on liian pieni. Tilasta on käynti henkilökunnan wc- ja pesutilaan, jossa on suihku. Henkilökunnan wc- ja pesutila on mitoitukseltaan riittävän kokoinen. Wc- ja pesutila toimii samalla vieras-wc:nä, sillä yksiköstä puuttuu wc-tila vieraille.

Pihatilat

Taloyhtiön pihalla on yhteensä 14 autopaikkaa, joista kuusi on sijoitettu katokseen. Autokatoksen eteläpäässä on jätekatos. Jätekatoksen ovi on lukossa. Katokseen johtaa luiska, mutta oven edessä ei ole tasannetta ja pyörätuolia käyttävän on mahdotonta avata katoksen ovea. Jäteastiat ovat katoksessa samalla korkeudella kuin roskien viejä, joten astioiden kansia on vaikea avata, jos käyttää pyörätuolia tai on lyhytkasvuinen. Pihalla on kiinteä pyykinkuivausteline ja matontamppausteline ja betonikivin laatoitettua alue oleskelua varten. Alueella ei havaintohetkellä ollut yhtään irtokalusteita, ainoastaan lipputanko. Yksikön edessä on kalustettu istuinryhmä ja grilli, jota asukkaat käyttävät yhdessä. Jokaisella asukkaalla on pieni terassi asunnon sisäänkäynnin yhteydessä. Piha on suurelta osalta asfaltoitu ja sitä on pidetty hyvänä pyörätuolia käyttävien kannalta. Kulkureittien välissä on nurmialueet, joihin on istutettu pensaita. Piha-alue on valaistu heikosti. Alue on koettu turvattomaksi ja heikko valaistus lisää turvattomuuden tunnetta. Läheisyydessä on kuntopolkuja, joita asukkaat käyttävät ulkoiluun. Lähiympäristön esteettömyydessä on joitakin ongelmia, esimerkiksi jyrkkä mäki yksikölle johtavalla tiellä ja kaivonkannet piha-alueella.

LIITE 4

Asukashaastattelujen sekä omaisille ja henkilökunnalle suunnattujen kyselyiden kohdekohtaiset tulokset

KAUNIAISTEN RYHMÄKOTI

Asukkaiden asuintilat

Asukkaat ovat Kauniaisten ryhmäkodissa pääosin tyytyväisiä asuintiloihinsa. Yksi asukas kuudesta haastatellusta mainitsi, että asunnossa ei ole riittävästi säilytystilaa, yksi ei saa avattua ikkunoita eikä parvekkeen ovea helposti. Yhden mukaan asuntoon kuuluu häiritseviä ääniä muualta ja asuintilan lattia on märkänä liukas.

Omaisekin ovat pääosin tyytyväisiä asukkaiden asuintiloihin. Yhden asukkaan omainen ei ollut tyytyväinen asunnon säilytystilan määrään ja kahden mielestä säilytystilan määrä ei ollut täysin riittävä. Asuntoihin kuuluvia irtaimistovarastoja piti yksi vastaajista liian pieninä. Yhden vastaajan mielestä asunnon koko ei ollut sopiva ja eikä asunnossa ollut riittävästi tilaa esimerkiksi asukkaan kuntoilu- eikä harrastusvälineille. Kesä- ja talvivaatteiden säilytyksellekin oli vastaajan mielestä liian vähän tilaa. Asunnon koon riittävyys koski erityisesti soluasuntoja.

Yksi vastaaja oli rastittanut kysymykseen ”voiko sängyn sijoittaa sopivalla tavalla?” vastaukseksi ”kyllä”, mutta kirjoittanut myöhemmin, ettei sänkyä oikeastaan voi sijoittaa asunnossa haluamallaan tavalla. Kuuden vastaajan mielestä asunto kuitenkin oli sopivan kokoinen.

Omaisivat huomauttaneet siitä, että asuntoon kuuluisi häiritseviä ääniä. Yksi vastaaja oli tosin kirjoittanut, että asunnon ilmanvaihto on melko kovaääninen. Kolme omaista seitsemästä vastanneesta oli selvästi sitä mieltä, että asunnossa on tarvetta muutoksille. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että tarvetta muutoksille on ainakin jonkin verran.

Henkilökunta oli asuintilojen osalta kriittisin vastaajaryhmä, vaikka pääosin asuntojen asuintiloissa ei ollut heidänkään mielestään huomautettavaa. Asuntoja oli arvioitu tilaviksi ja valoisisiksi. Osa henkilökunnasta katsoi, että asuintiloissa ei ole riittävän raitis ilma eikä lämpötila ole sopiva. Vain kolme vastaajaa kahdeksasta oli sitä mieltä, että asuintilojen lämpötila on sopiva.

Puolet vastaajista piti asuintilojen siivoamista jonkin verran vaikeana. Lattiamateriaalia oli moitittu erillisessä kommentissa huonoksi ja vaikeasti puhtaana pidettäväksi: lattiaan jää pysyviä jälkiä, jotka eivät lähde pois pesemällä. Asuintilojen lattian oli yksi vastaaja kahdeksasta todennut märkänä liukkaaksi ja kaksi vastaajaa ainakin jonkin verran liukkaaksi. Yksi vastaaja ei pitänyt asuintilojen kalustusta, värejä ja materiaaleja hyvinä ja kolme vastaajaa piti niitä vain melko hyvinä. Lattiamateriaalin puhtaanapidon vaikeus saattoi vaikuttaa tyytyväisyyteen asunnon kalustukseen, väreihin ja materiaaleihin.

Osa henkilökunnasta, kuten asukkaistakin, oli sitä mieltä, ettei asuintiloissa saa helposti avattua ikkunoita. Henkilökunnasta kaksi vastaajaa kahdeksasta piti asukkaiden asuntojen säilytystilan määrää liian vähäisenä. Yhden vastaajan mielestä säilytystilan määrä ei ole täysin riittävä. Kuitenkin viisi vastaajaa kahdeksasta oli sitä mieltä, että säilytystilaa on riittävästi.

Kahden vastaajan mielestä kaikki asukkaat eivät ole sijoittuneet lainkaan heille sopiviin asuntoihin ja kahden vastaajan mielestä asukkaiden sijoittuminen heille sopiviin asuntoihin oli hieman kyseenalaista. Puolet vastaajista oli kuitenkin sitä

mieltä, että asukkaat ovat sijoittuneet heille sopiviin asuntoihin. Ongelmana asukkaiden sijoittumisen suhteen nähtiin ennen kaikkea se, että yksikkö on suunniteltu itsenäisemmin toimeen tuleville asukkaille.

Vastausten ja havainnointien perusteella ongelmallisiksi osoittautui asuintilojen koko erityisesti soluasunnoissa, säilytystilan määrä kaikissa asunnoissa, mutta erityisesti soluasunnoissa, ikkunoiden avaamisen vaikeus, lattiamateriaalin vaikea puhtaanapito ja liukkaus märkänä, ääneneristyksen puutteet, raittiin ilman puute, lämpötilan säädön vaikeus ja se, että asukkaat eivät ole sijoittuneet täysin heille sopiviin asuntoihin. Yksioiden asuintiloissa ei pääosin ollut puutteita koossa ja toimivuudessa, valaistusolosuhteissa, kalusteiden ja varusteiden käytössä ja ulottumisessa valokatkaisimiin ja pistorasioihin eikä viihtyisyydessä.

Asukkaiden wc- ja pesutilat

Asukkaat ovat hyvin tyytyväisiä wc- ja pesutiloihinsa. Vain yksi asukas on ilmaissut, ettei ole täysin tyytyväinen säilytystilojen määrään. Yhden mielestä tilan lattia on märkänä liukas. Yksi asukas ei aina pysty toimimaan tilassa ilman avustajaa. Kaksi asukasta kuudesta on sitä mieltä, että wc- ja pesutilassa on jonkinlaista tarvetta muutoksiin.

Omaisiet ovat lähes täysin tyytyväisiä asukkaiden wc- ja pesutiloihin. Vain yksi vastaaja on kommentoinut erikseen tilan lattiamateriaalia. Lattia näyttää vastaajan mielestä helposti likaiselta.

Henkilökuntakin on hyvin tyytyväistä asukkaiden wc- ja pesutiloihin. Erityisesti tilojen kokoa pidetään hyvänä ja riittävän suurena, joskin neljä vastaajaa kahdeksasta pitää tilaa liian ahtaana apuvälineen kanssa liikkumiseen. Hajontaa vastauksissa oli säilytystilan ja lasku- ja työtasojen määrän riittävyys suhteen. Kalustukseen, säilytystilojen määrään, lasku- ja työtasojen määrään sekä tilan väreihin ja materiaaleihin ei oltu täysin tyytyväisiä. Tiloja ei pidetty myöskään helposti siivottavina. Syyksi mainittiin useissa erillisissä kommentteissa lattiamateriaali, jota on vaikea pitää puhtaana.

Asukkaiden wc- ja pesutiloihin ollaan kaikissa ryhmissä tyytyväisiä. Ainoastaan lattiamateriaalin hankala puhtaanapito nousee huomattavimmaksi epäkohdaksi säilytystilan ja työ- ja laskutasojen riittämättömän määrän ohella.

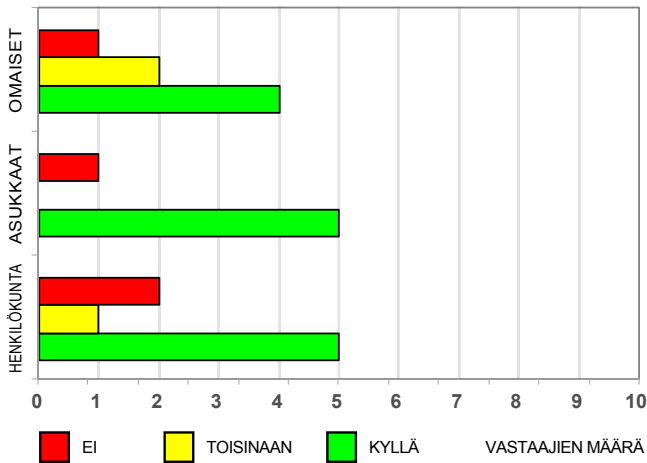
Asukkaiden keittiöt

Kaikki haastatellut asukkaat ovat hyvin tyytyväisiä asuntojensa keittiöihin. Yksi haastateltu asukas oli kuitenkin sitä mieltä, että keittiö on melko pieni.

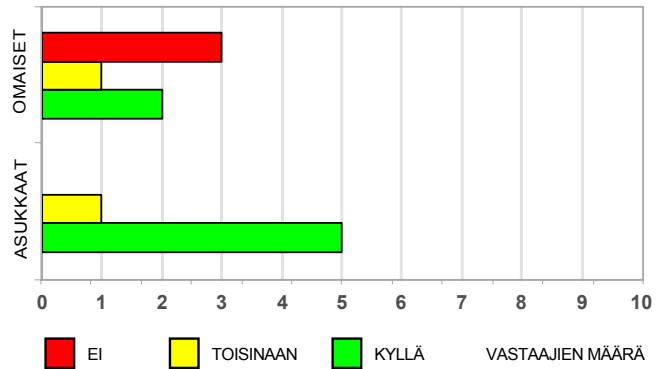
Omaisiet olivat vain hieman asukkaita kriittisempiä asunnon keittiön suhteen. Enemmistö omaisista oli sitä mieltä, että keittiöt ovat hyviä ja toimivia. Valaistusolosuhteita, keittiön kalustusta ja säilytystilan määrää pidettiin hyvinä. Yhden vastaajan mielestä keittiö ei ole avustamistilanteiden kannalta sopivan kokoinen eikä keittiö ole niin hyvä, ettei muutoksiin ole tarvetta. Erillisissä kommentteissa keittiöihin kuitenkin kaivattiin lisää tilaa sekä tilaa astianpesukoneelle. Keittiöiden hanoissa on mahdollisuus astianpesukoneliitännään, mutta koneen sijoitus vaatisi suurempia muutostöitä kiinteässä kalusteessa. Eräs vastaaja piti keittiön tiskiallasta liian pienenä eikä yksi tiskiallas ollut hänen mielestään riittävä kolmen hengen soluasunnon keittiöön.

Enemmistö henkilökunnastakin oli tyytyväisiä asukkaiden keittiöihin. Enemmistö piti keittiöitä helposti puhtaana pidettävänä, keittiön värejä, materiaaleja ja kalustusta sekä valaistusolosuhteita hyvinä. Varusteita oli useimpien mielestä riittävästi ja niitä sekä kalusteita helppo käyttää. Eniten hajontaa vastauksissa oli sen suhteen, onko keittiöissä riittävästi tilaa apuvälineen kanssa liikkumiseen tai avustavien toimien suorittamiseen. Tiloja ei pidetty avustamistilanteissa täysin toimivina. Hajontaa oli

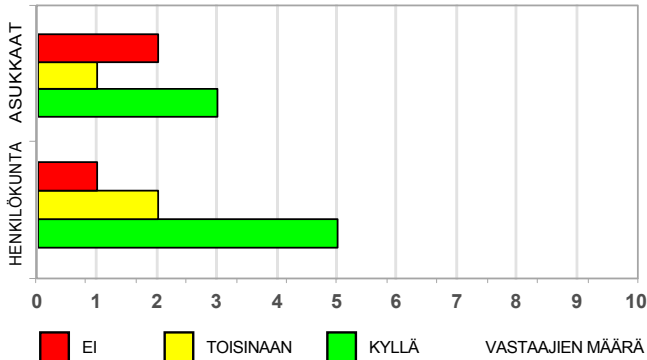
KAUNIAINEN Onko riittävästi säilytystiloja?

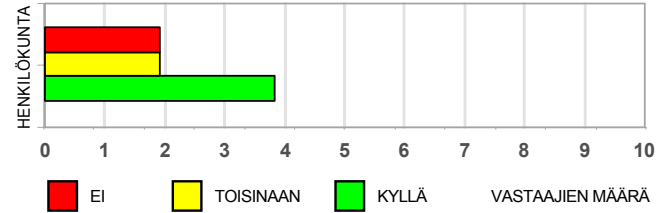
KAUNIAINEN Onko asunto niin hyvä, ettei tarvetta muutoksille ole?

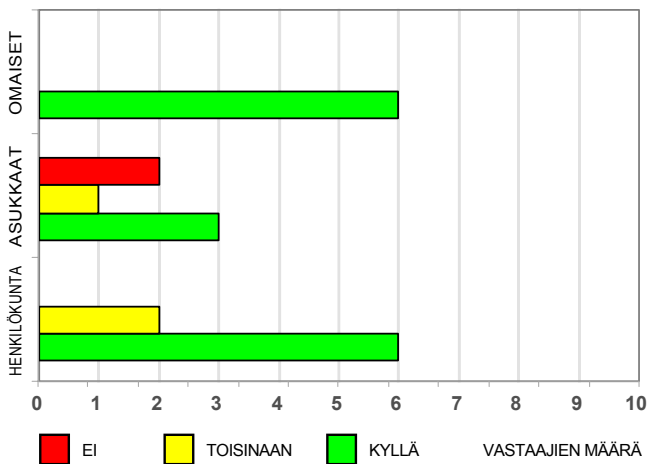
KAUNIAINEN Saako ikkunan avattua helposti?

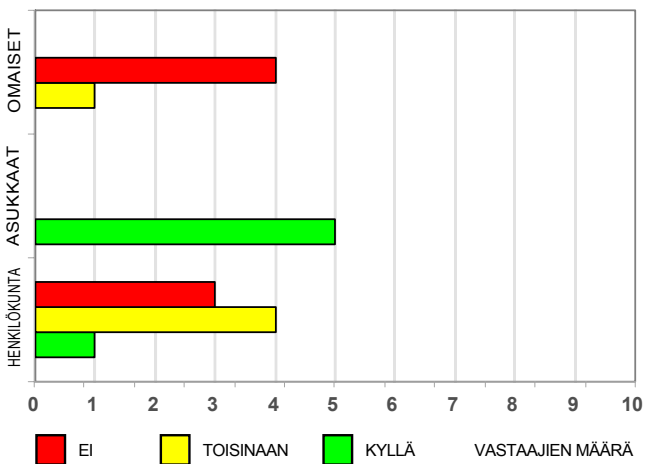
KAUNIAINEN Ovatko asukkaat sijoittuneet heille sopiviin asuntoihin?

KAUNIAINEN Onko asuutilassa riittävä äänieristys?

KAUNIAINEN Onko keittiö toimiva?

myös mielipiteissä siitä, onko keittiöissä riittävästi lasku- ja työtasoja. Keittiöissä oli henkilökunnan mukaan jonkin verran asukkaiden omatoimista suoriutumista haittaavia ratkaisuja, esimerkiksi tukikahvojen määrää enemmistö ei pitänyt täysin riittävänä.

Erillisissä kommentteissa henkilökunta huomautti, että kaappitilaa keittiöissä on riittävästi mutta asukkaiden kannalta jotkut kaapeista ovat liian korkealla. Keittiöihin kaivattiin myös enemmän työtasoa.

Tyytyväisimpiä oltiin kaikissa vastaajaryhmissä keittiöiden kalustukseen, väreihin ja materiaaleihin sekä säilytystilan määrään. Keittiötilojen suurin ongelma on se, ettei tilaa ole riittävästi liikkumaan ja toimimaan apuvälineen tai avustajan kanssa. Kalustekorkeuksien säätäminen ei ole mahdollista.

Soluasuntojen keittiöiden koko ei juuri eroa yksiöiden keittiöiden koosta, ja niitä voidaankin pitää kahden ja kolmen hengen talouksille liian pieninä, etenkin kun ohjaajat osallistuvat ruuanlaittoon. Soluasuntojen keittiöt ovat myös ikkunattomia tiloja, mikä tekee niiden valaistusolosuhteista vaativia. Siten vastaukset eivät täysin tue tutkijoiden havaintoa. Keittiöiden valaistusolosuhteisiin oltiin pääosin tyytyväisiä, mutta yksiöiden keittiöt ovat havaintojenkin perusteella valoisampia kuin soluasuntojen keittiöt. Yksiöiden keittiöt ovat yhdelle asukkaalle melko toimivia.

Asukkaiden yhteistilat

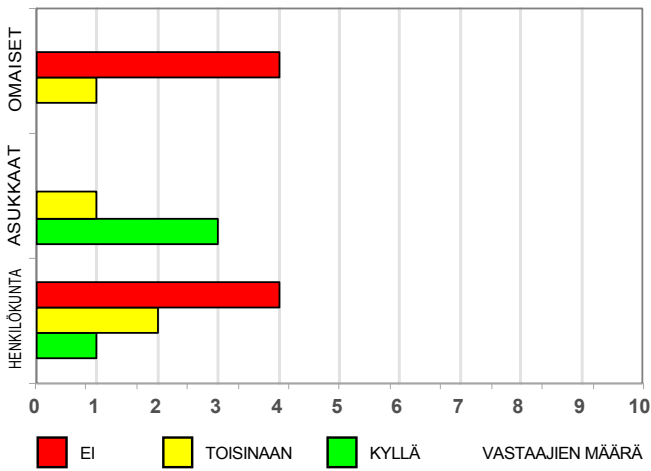
Kauniaisten ryhmäkodissa eniten huomautettavaa oli kaikkien vastaajaryhmien mielestä yhteistiloissa. Tulokset tukevat tutkijoiden tekemiä havaintoja.

Asukkaat olivat tyytyväisimpiä yhteisiin tiloihin mutta kaksi asukasta kuudesta haastatellusta oli sitä mieltä, että yhteistiloja ei ole täysin tai ollenkaan riittävästi eivätkä tilat ole täysin sopivan kokoisia avustamistilanteiden kannalta. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että yhteistiloissa ei ole riittävästi tilaa apuvälineen kanssa liikkumiseen, koska hän ei päässyt yhteistiloihin ollenkaan apuvälineensä kanssa. Kaksi vastaajaa ei päässyt yhteistiloihin halutessaan, koska he olivat ruotsinkielisiä ja asuivat yksiöissä eikä heille siten ollut olemassa varsinaisia yhteistiloja. Kuudesta haastatellusta asukkaasta vain yksi oli sitä mieltä, että yhteistilat ovat niin hyvät, ettei muutoksia tarvittaisi. Viiden asukkaan mielestä yhteistiloihin tarvittaisiin jonkin verran tai ehdottomasti muutoksia.

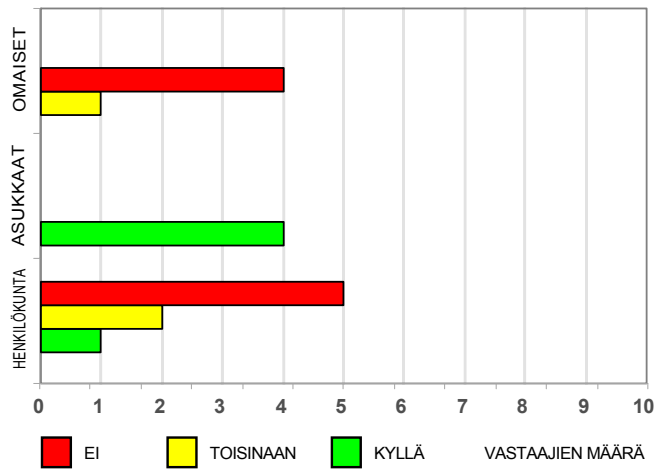
Omaiset olivat asukkaita selvästi kriittisempiä arvioidessaan yhteistiloja. Omaisista kukaan ei pitänyt yhteistilojen eteistä, keittiötä, olohuonetta, kodinhoitohuonetta eikä ruokailutilaa toimivina eikä kukaan pitänyt tiloja täysin sopivan kokoisina. Vain yksi vastaaja seitsemästä kertoi yleensä oleskelevansa omaisensa kanssa yhteistiloissa ja siinäkin tapauksessa kyse oli soluasunnon yhteistiloista. Syyksi siihen, etteivät omaiset oleskele yhteistiloissa mainittiin useassa vastauksessa mm. se, että yhteistiloissa ei ole mitään, mikä houkuttelisi menemään sinne, tilat ovat liian pienet ja ahtaat ja se, ettei mitään yhteistiloja oikeastaan edes ole.

Neljän vastaajan mielestä yhteistilat eivät ole viihtyisiä ja vain kahden mielestä ne ovat viihtyisiä tai melko viihtyisiä. Kolmen vastaajan mielestä yhteistilojen kalustus, värit ja materiaalit eivät ole tyydyttäviä tai täysin tyydyttäviä, mutta kolmen mielestä olivat. Kaksi omaista seitsemästä vastanneesta ei ollut täysin tyytyväinen yhteistilojen valaistukseen, raittiin ilman määrään eikä lämpötilaan yhteistiloissa. Yksikään ei ollut rastittanut "kyllä" kysymykseen siitä, onko yhteistiloissa tarvetta muutoksille. Siitä huolimatta vastaajat olivat kirjoittaneet erikseen kommentteja yhteistilojen puutteesta. Kommenteissa luki mm., että koko suomenkielisten yhteistila pitäisi muuttua, koska se sijaitsee väestönsuojassa. Mainittiin se, että asukkailta puuttuvat kokoontumistilat. Toivottiin, että tilat olisivat viihtyisämpiä ja kodikkaampia ja oltiin sitä mieltä, että yhteistiloja tarvitaan, jotteivät asukkaat eristäydy asuntoihinsa. Vastaajat kaipasivat suurempia ja monipuolisempia yhteistiloja, esimerkiksi yhteistä kuntosalia.

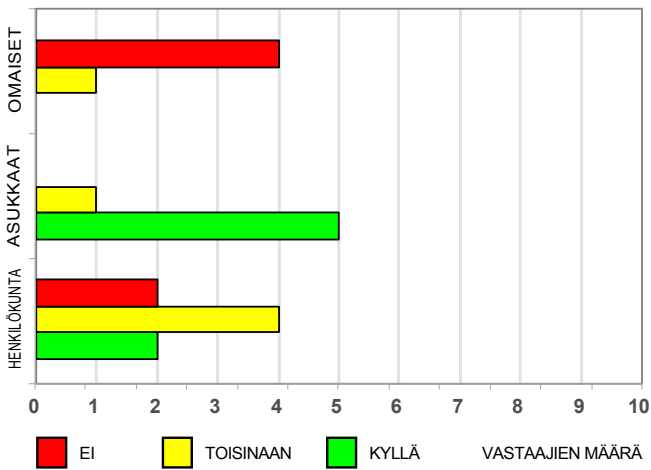
KAUNIAINEN Onko olohuone toimiva?

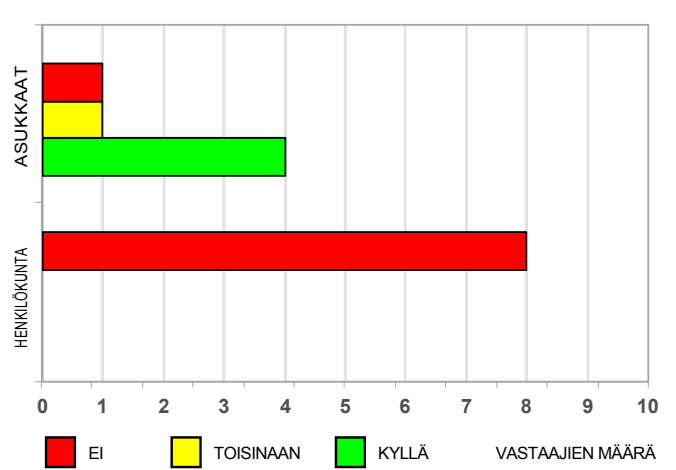
KAUNIAINEN Onko ruokailutila toimiva?

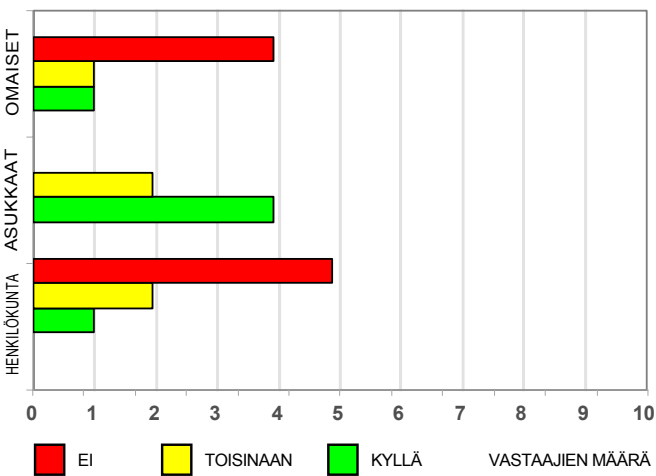
KAUNIAINEN Onko kodinhoituhuone toimiva?

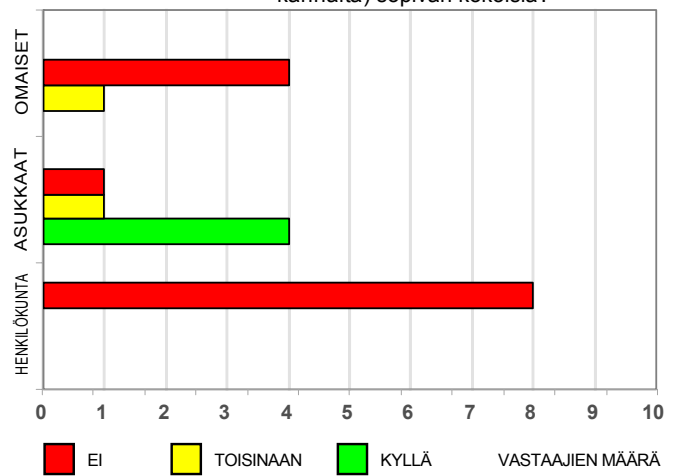
KAUNIAINEN Onko asumisyksikössä riittävästi yhteistiloja?

KAUNIAINEN Ovatko yhteistilat viihtyisiä?

KAUNIAINEN Ovatko tilat (myös avustamistilanteiden kannalta) sopivan kokoisia?

Henkilökunta oli myös hyvin kriittistä Kauniaisten ryhmäkodin yhteistilojen suhteen. Yksikään henkilökunnan kyselyyn vastanneista ei ollut sitä mieltä, että yhteistiloja on riittävästi. Tilaa ei vastaajien mielestä ole riittävästi apuvälineen kanssa liikkumiseen eikä avustaville toimille eikä yhteistiloissa ole riittävästi säilytystilaa. Suurin osa vastaajista ei pitänyt yhteistiloja viihtyisinä eikä yhteistilojen keittiötä, olohuonetta tai ruokailutilaa toimivina. Kodinhoitohuoneen ja eteisen toimivuudesta oli varmoja vain kaksi vastaajaa kahdeksasta. Yhteistä eteistilaa ei ole, vaan sisäänkäynti on porraskäytävään, kuten missä tahansa kerrostalossa. Pesula sijaitsee maantasokerroksessa ikkunattomassa tilassa. Pesulan yhteydessä ei ole erillistä pyykinkuivaustilaa.

Yhteistilojen kalustukseen ja tilojen varustuksen, esimerkiksi naulakkojen, tankojen ja hyllyjen käytettävyyteen vain kaksi vastaajaa kahdeksasta oli täysin tyytyväisiä. Täyttä yksimielisyyttä ei ollut siitä, onko tiloissa raitis ilma, onko ikkunoita helppo avata, onko tiloissa riittävästi tukikahvoja ja pystyvätkö asukkaat toimimaan tiloissa täysin omatoimisesti eli tukevatko tilat asukkaiden itsenäistä selviytymistä.

Enemmistö vastaajista oli sitä mieltä, että tilojen valaistus ja värit ja materiaalit ovat hyviä tai melko hyviä ja tilojen lämpötila sopiva tai melko sopiva. Enemmistön mielestä tiloissa pystyy toimimaan ergonomisesti oikeissa asennoissa. Yhdenkään vastaajan mielestä tiloja ei ollut erityisen vaikea siivota eikä ulottuminen valokatkaisimiin ja pistorasioihin ollut erityisen vaikeata.

Henkilökunnan erillisissä, yhteistiloja koskevissa kommentteissa moitittiin yhteistilojen ahtautta ja vähäisyyttä ja korostettiin niiden tarvetta kokoontumisten helpottamiseksi, asukkaiden yksinäisyyden torjumiseksi ja viihtyvyyden lisäämiseksi. Nykyisiä yhteistiloja kuvattiin huonoiksi, epämukaviksi ja olemattomiksi.

Sauna- ja pesutilat

Kaikki haastatellut asukkaat eivät vastanneet sauna- ja pesutiloja koskeviin kysymyksiin, koska osa ei käy saunassa. Kysymyksiin vastanneet asukkaat ovat pääosin tyytyväisiä kyseisiin tiloihin. Hajontaa vastauksissa oli kuitenkin sen suhteen, ovatko tilat niin hyvät, ettei tarvetta muutoksille ole: Kaksi vastaajaa oli sitä mieltä, että tarvetta muutoksille ei ole. Yksi oli sitä mieltä, että tarvetta on jonkin verran ja yksi sitä mieltä, että tarvetta muutoksiin on varmasti. Muutoksia kaivannut asukas toivoi tiloihin lisää tukikaiteita. Yksi vastaaja oli myös sitä mieltä, että tilojen viihtyisyydessä olisi parantamisen varaa.

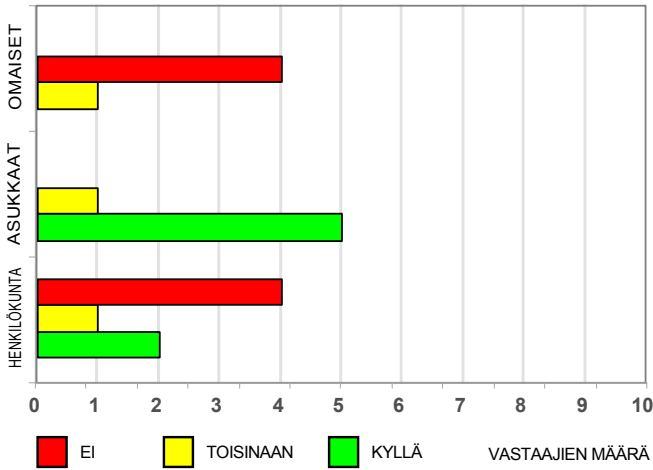
Omaisilta ei kysytty arvioita sauna- ja pesutiloista, koska he eivät käytä niitä.

Henkilökunta oli asukkaita kriittisempi tilojen arvioinnin suhteen. Enemmistö vastaajista piti sauna- ja pesutiloja vaikeasti tai melko vaikeasti puhtaana pidettävänä. Syyksi mainittiin lattiamateriaalin hankala puhdistaminen. Tilojen lattiamateriaali on samaa märkätilojen liukuestemattoa, jota on käytetty myös asuntojen wc- ja pesutiloissa. Ehdotuksia paremmaksi lattiamateriaaliksi ei ollut kirjoitettu. Tilojen väreihin ja materiaaleihin suurin osa vastaajista ei ollut täysin tyytyväistä, mikä saattaa johtua juuri lattiamateriaalin vaikeasta puhtaanapidosta. Enemmistö vastaajista piti säilytystilan ja tukikaiteiden määrää tiloissa riittämättömänä eikä kalustukseenkaan oltu täysin tyytyväisiä. Kalusteiden ja varusteiden korkeutta enemmistö piti kuitenkin hyvänä. Erikseen kirjoitetussa kommentissa toivottiin, että sauna- ja pesutilat olisivat hieman suuremmat, jotta saunassa voisi käydä useampi asukas yhdessä.

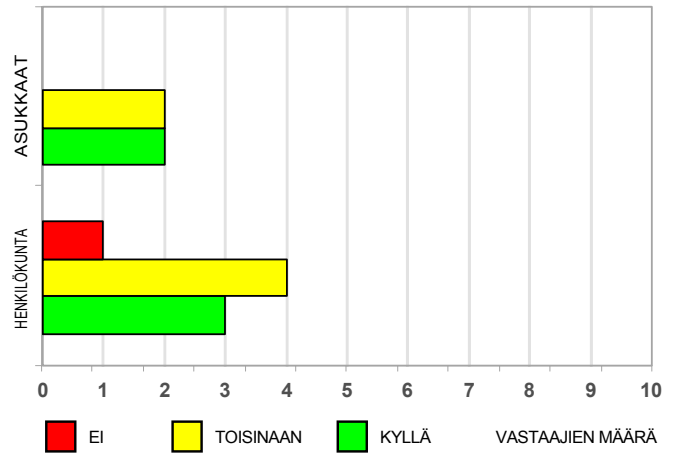
Selvimmiksi epäkohdiksi vastausten perusteella sauna- ja pesutiloissa nousevat lattiamateriaalin vaikea puhdistettavuus, tukikaiteiden puute sekä säilytystilan puute.

Pihatilat, parvekkeet ja terassit

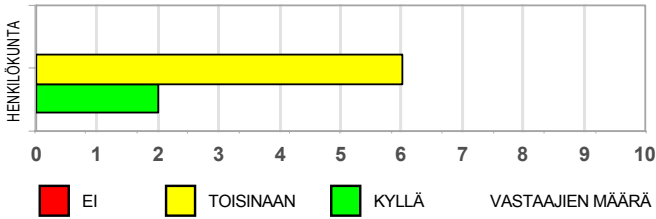
KAUNIAINEN Onko eteinen toimiva?

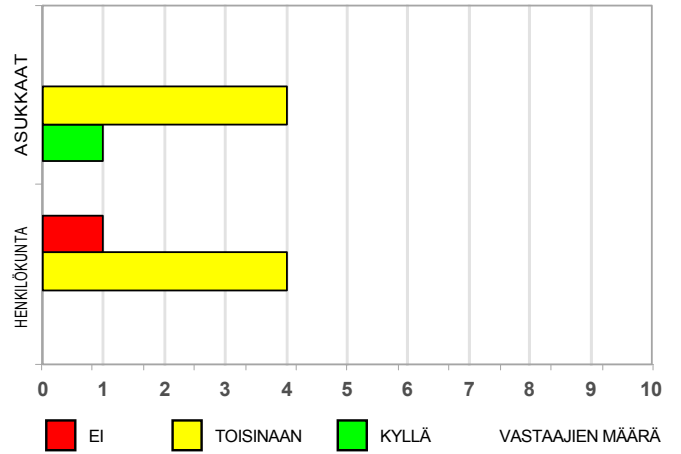
KAUNIAINEN Ovatko ulkotilat toimivia?

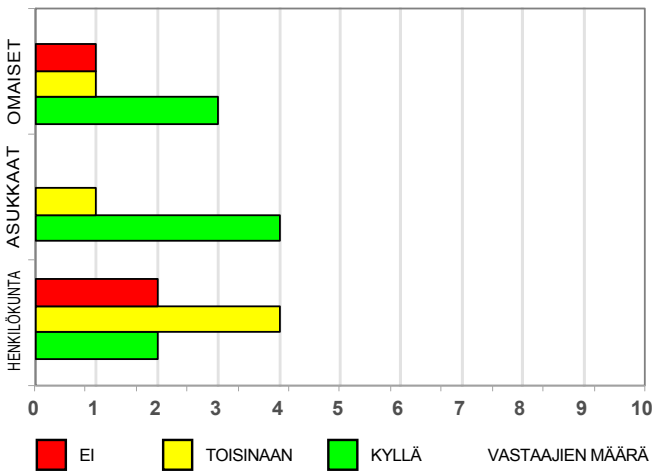
KAUNIAINEN Onko tiloissa paikkoja oleskelua ja toimintaa varten?

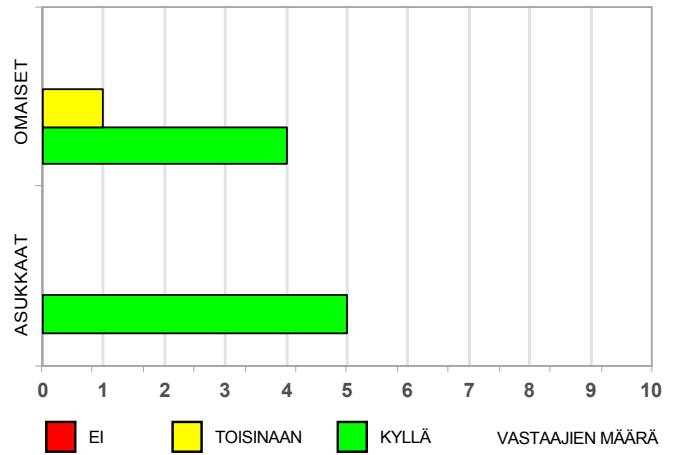
KAUNIAINEN Käyttävätkö asukkaat ulkotiloja huomattavasti?

KAUNIAINEN Ovatko ulkotilat viihtyisiä?

KAUNIAINEN Ovatko ulkotilat sopivan kokoisia?

Asukkaiden mielestä asumisyksikön ulkotilat ovat sopivan kokoiset ja viihtyisät. Asukkaista enemmistö ei kuitenkaan katsonut oleskelevansa paljon ulkotiloissa. Ulkotiloja pidettiin toimivina tai melko toimivina ja niissä oli helppo liikkua myös apuvälineen kanssa. Yksi asukas mainitsi, ettei voi liikkua itsenäisesti ulos, koska ei saa rakennuksen lukittua pääulko-ovea eikä oman asuntonsa parvekkeen ovea itse auki. Asukas joutuu myös liikkumaan parvekkeellaan ilman apuvälinettä, koska apuvälinettä ei saa parvekkeelle kynnyksen yli eikä parvekkeella ole riittävästi tilaa apuvälineen kanssa liikkumiseen.

Omaisten mielestä ulkotilat ovat sopivan kokoiset ja enemmistön mielestä myös viihtyisät. Soluasunnon yhteistä terassia eivät kaikki pitäneet asukkaan omana terassina.

Henkilökunta oli kriittisin pihatilojen suhteen. Vastaajien mukaan asukkaat eivät juuri oleskele pihatiloissa. Vain kaksi vastaajaa kahdeksasta oli täysin sitä mieltä, että pihatilat ovat viihtyisät. Enemmistön mielestä pihatilat eivät ole viihtyisiä tai niiden viihtyisyydessä on parantamisen varaa. Vain kolme vastaajaa kahdeksasta oli sitä mieltä, että pihatilat ovat toimivat. Yhden mielestä pihatilat eivät ole toimivia ja neljän mielestä toimivuudessa on parantamisen varaa. Henkilökunnasta suurin osa katsoi, ettei pihalla varsinaisesti ole paikkoja oleskelua ja toimintaa varten. Neljän vastaajan mielestä pihatilojen valvonta ei ole täysin ongelmatonta. Pihatiloissa oli kuitenkin henkilökunnan mukaan säästyty tapaturmilta ja pihaa pidettiin turvallisena. Istuoksia toivottiin enemmän sekä paikkoja istuskeluun ja oleskeluun.

Paikkoja yhteistä oleskelua ja toimintaa varten ei ryhmäkodin pihalla juuri ole. Kyselyvastausten perusteella on vaikea arvioida, kuinka paljon kaivattaisiin mahdollisuutta yhteiseen oleskeluun ja toimintaan pihalla. Soluasuntojen yhteisiä terasseja ei välttämättä mielletä omaksi, vaan ne saattavat jäädä jonkinlaiseksi "ei-kenenkäänmaaksi".

Henkilökunnan tilat

Henkilökunnan tiloissa on puutteita niin havaintojen kuin kyselyvastaustenkin perusteella. Henkilökunnalla ei ole erillisiä pukuhuonetiloja miehille ja naisille. Vastauksissa kysymykseen, pitäisikö henkilökunnalla olla erilliset pukuhuonetilat miehille ja naisille, oli hajontaa. Kolme vastaajaa kahdeksasta oli sitä mieltä, että tilojen pitäisi olla erilliset. Kolmen vastaajan mukaan tilojen pitäisi ehkä olla erilliset ja kaksi vastaajaa oli sitä mieltä, ettei erillisiä pukuhuonetiloja tarvita. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, ettei pukuhuonetiloissa ole tarpeeksi säilytystilaa.

Henkilökunnalla on erillinen lepotila, mutta viisi vastaajaa kahdeksasta oli sitä mieltä, että lepotilaa ei ole. Vain yksi vastaaja oli sitä mieltä, että lepotilaa ei tarvita.

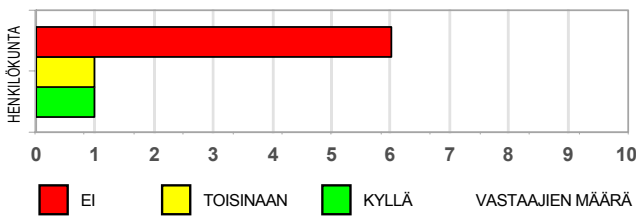
Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että henkilökunnalla on ja tulee olla peseytymismahdollisuus.

Vastauksissa kysymykseen, onko henkilökunnalla erillinen työtila toimistotöitä varten, oli hajontaa. Neljä vastaajaa kahdeksasta oli sitä mieltä, että toimistotöitä varten on erillinen työtila. Kaksi vastaajaa oli epävarma asiasta ja kaksi sitä mieltä, ettei erillistä työtilaa ole. Vain yksi vastaaja oli sitä mieltä, ettei erillistä työtilaa tarvita. Kuusi vastaajaa kahdeksasta oli sitä mieltä, ettei henkilökunnan tilojen ääneneritys ole riittävä. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että laskutasoa ja työpöytätilaa ei ole tiloissa riittäväsi, tilat eivät ole sopivan kokoiset eivätkä toimivat.

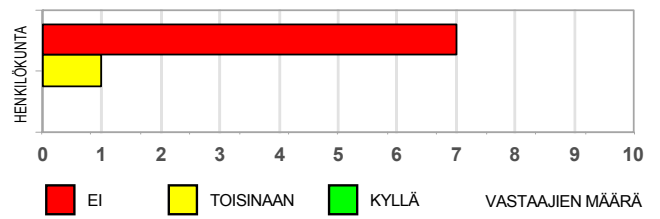
Tiloissa on kaikkien vastaajien mielestä sopiva lämpötila ja raitis tai melko raitis ilma. Tilat saa lähes kaikkien mielestä tuuletettua helposti ja pistorasioihin ja valokatkaisimiin ulottuu helposti. Myös valaistusta pidettiin hyvänä. Vastaajat olivat eri mieltä siitä, ovatko tilojen värit ja materiaalit hyviä, pystyykö tiloissa työskentelemään ergonomisesti ja onko kalustus ergonomisesti hyvää ja siitä, onko tiloissa työtä hankaloittavia ratkaisuja.

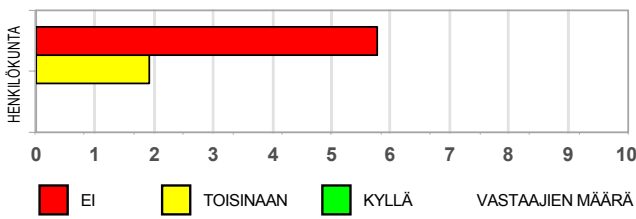
KAUNIAINEN Onko henkilökunnan tiloissa riittävä äänieristys?

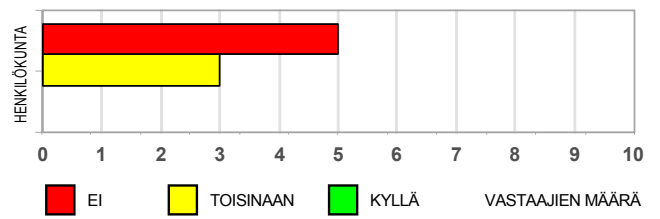
KAUNIAINEN Ovatko tilat sopivan kokoisia?

KAUNIAINEN Onko laskutasoa ja työpöytätilaa riittävästi?

KAUNIAINEN Ovatko tilat toimivia?

Erillisissä vastaajien kirjoittamissa kommenteissa luki muun muassa, että henkilökunta on unohdettu suunnittelussa kokonaan. Pukuhuonetilaja ei pidetty kunnollisina, koska pukutiloissa on kaapit henkilökohtaisille tavaroille mutta ei vaatteille. Kaappeja moitittiin pieniksi ja epäkäyttännöllisiksi ja pukuhuonetilaa ahtaaksi: siellä ei mahdu vaihtamaan vaatteitaan. Jos ainoa wc-tilakin on varattu, muuta vaatteidenvaihtotilaa ei ole. Työtilojen ahtautta ja rauhattomuutta pidettiin haitallisena työtehtävien hoitamisen kannalta. Tilojen lattiamateriaalia moitittiin hankalasti puhtaana pidettäväksi.

Yhteenvedona voidaan todeta, että henkilökunnan tilat eivät Kauniaisten ryhmäkodissa ole toimivat. Henkilökunnan pukuhuonetilaja ei ole eikä normaalia huonekorkeutta matalampi ahdas varastotila ei sovellu siihen tarkoitukseen. Työtila on rauhaton.

Turvallisuus asumisyksikössä

Kaikki vastaajaryhmät olivat yksimielisiä siitä, että ryhmäkodissa on jokin turvajärjestelmä. Ainoastaan yksi omainen oli sitä mieltä, että siellä ei ole mitään turvajärjestelmää. Myös kaksi vastaajaa henkilökunnasta oli epävarmoja turvajärjestelmän olemassaolosta. Epävarmuus saattoi johtua siitä, ettei tiedetty, mitä turvajärjestelmällä tarkoitetaan. Sitä ei kyselyssä ollut erikseen määritelty. Sen sijaa oli esitetty lisäkysymys ”Mikä turvajärjestelmä asumisyksikössä on?”. Ne vastaajat, jotka olivat epävarmoja turvajärjestelmän olemassaolosta, eivät olleet vastanneet lisäkysymykseen. Hajontaa oli vastauksissa kysymykseen ”Onko turvajärjestelmää helppo käyttää?”. Omaisista vain kolme seitsemästä kyselyyn vastanneesta oli vastannut kysymykseen ja kaikki kolme vastasivat eri tavoin. Asukkaista kaksi oli epävarmoja turvajärjestelmän helppokäyttöisyydestä. Omaisten ja asukkaiden mielestä tapaturmilta oli säästyty mutta henkilökunnasta vain yksi oli sitä mieltä. Henkilökunnan mielestä asumisyksikön tiloja on jonkin verran vaikea valvoa. Vain kaksi oli sitä mieltä, että tiloja on helppo valvoa. Yksi vastaaja oli kommentoinut erillisessä kommentissa

turvallisuutta näin: "Asukkaat eivät osaa käyttää sisäpuhelinta. Henkilökunta ei ole perillä paloturvallisuusasioista."

Kaikki vastaajaryhmät olivat kuitenkin sitä mieltä, että kohteessa on turvallista tai melko turvallista asua.

Asumisyksikön sijainti

Kaikki vastaajaryhmät olivat sitä mieltä, että Kauniaisten ryhmäkodin sijainti on hyvä. Asukkaista kaksi piti kauppaan ja asioille pääsyä kuitenkin vaikeana tai jonkin verran vaikeana. Kulkuyhteyksiä asumisyksikköön pidettiin hyvinä ja palvelut sijaitsevat kaikkien vastaajaryhmien mielestä riittävän lähellä. Asukkaat voivat henkilökunnan mukaan pitää kuntoaan yllä asumisyksikön lähellä. Omaisista vain kaksi oli sitä mieltä, että asukkaat voivat pitää kuntoaan yllä sen lähellä. Neljä vastaajaa oli asiasta epävarmoja. Epävarmuus asiasta voi johtua siitä, etteivät omaiset tiedä, missä tai miten asukkaat pitävät kuntoansa yllä ryhmäkodin lähistöllä.

KIRKONSALMEN PALVELUKODIN AUTISMIYKSIKKÖ, IISALMI

Kohteeseen lähetettiin henkilökunnan määrän mukaan 14 kyselyä. Vain neljä vastausta palautui. Vastausten tulkinta on ongelmallista, koska vastaajien määrä jäi vähäiseksi ja joissakin kysymyksissä vastaukset jakautuvat tasan kyllä ja ei-vastauksiin. Koko henkilökunnan mielipiteitä ne eivät välttämättä kuvasta. Vastaukset saattavat kuitenkin antaa viitteitä tilojen toimivuudesta. Vastaajien erillisistä kommentteista saadaan selkeää palautetta asioista, joita vastaajat ovat pitäneet niin tärkeinä, että ovat itse kirjoittaneet niistä. Kaikkia kyselyvastausten tuloksia tarkastellaan kuitenkin myös tutkijoiden tekemiin havaintoihin verraten.

Asukkaiden asuintilat

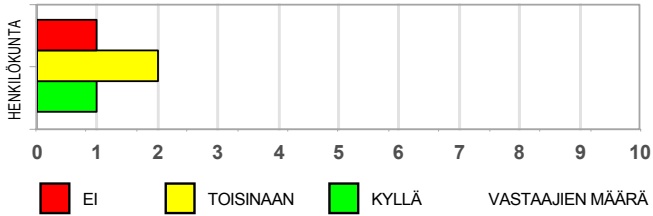
Ainoa koko teemahaastatteluun osallistunut asukas oli hyvin tyytyväinen asuintiloihinsa, mutta arvioi, että tarvetta joillekin muutoksille on. Haastattelussa asukas mainitsi, ettei saa itse auki apuvälinevaraston kääntöovea, tilojen kynnykset ovat pyörätuolilla liikkumisen kannalta hankalia eikä asunnossa voi puuhaillla kaikkea sitä, mitä hän haluaisi.

Kyselyyn vastanneet omaiset olivat pääosin tyytyväisiä tai melko tyytyväisiä asukkaiden asuntoihin. Jonkin verran epävarmuutta esiintyi asuntojen viihtyisyyden, toimivuuden, koon ja säilytystilojen sekä ääneneristyksen riittävyys suhteen. Neljä vastaajaa viidestä ei kuitenkaan pitänyt asuntoja niin hyvinä, ettei mitään tarvetta muutoksille olisi. Vain yhden vastaajan mukaan tarvetta muutoksille ei ole ollenkaan.

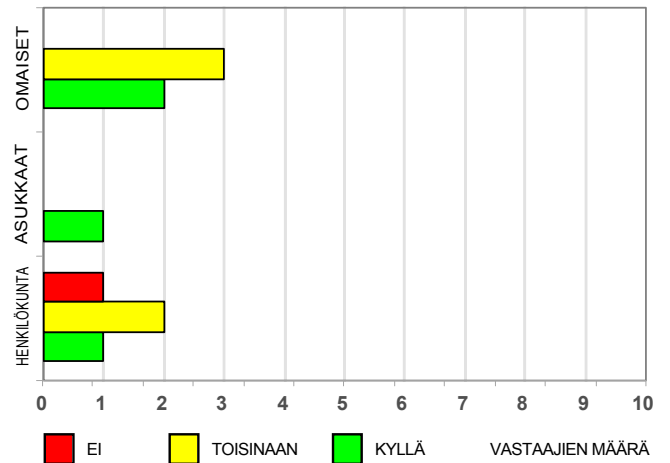
Erillisissä kommentteissa omaiset olivat maininneet, että vapaata seinätilaa on asunnoissa liian vähän ja tiloja on siten vaikea kalustaa mieleisekseen. Seinätilaa kaivattiin lisää, jotta kalusteiden paikkaa voisi joskus vaihtaa. Yhdessä vastauksessa asuntoon kaivattiin mahdollisuutta askarrella ja näprätä käsillä yhdessä asukkaan kanssa.

Kyselyyn vastanneet henkilökunnan jäsenet olivat kyselyvastausten perusteella enimmäkseen tyytyväisiä asukkaiden asuintiloihin. Säilytystiloja pidettiin hyvinä. Kukaan vastanneista ei kuitenkaan pitänyt asuintilojen ääneneristävyttä riittävänä. Epävarmuutta oli tilojen raittiin ilman ja sopivan lämpötilan suhteen. Raittiin ilman puutetta ja huonetilan kuumuutta ja kylmyyttä oli kommentoitu erikseen. Huone-tilojen koko mainittiin liian pieneksi kaikille asukkaiden käyttämille apuvälineille

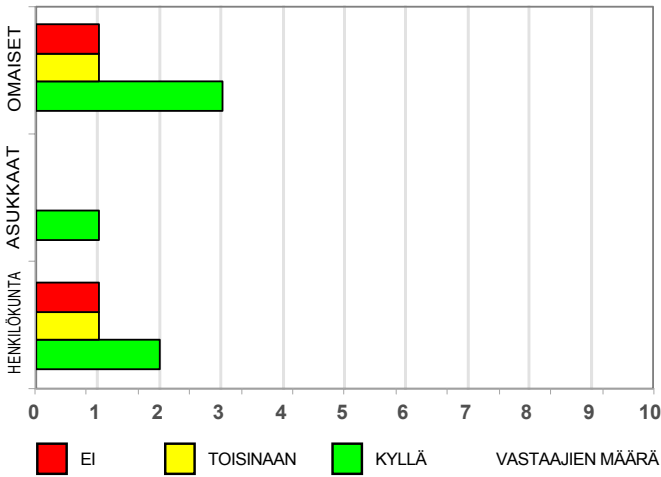
IISALMI Pysykö lattiamateriaali turvallisena myös märkänä?

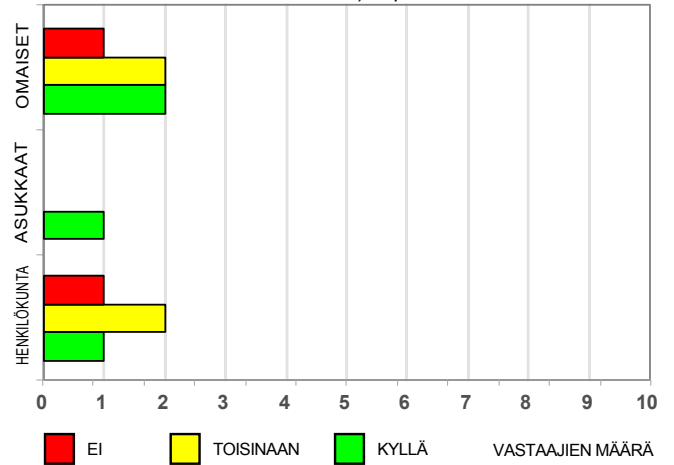
IISALMI Onko olohuone toimiva?

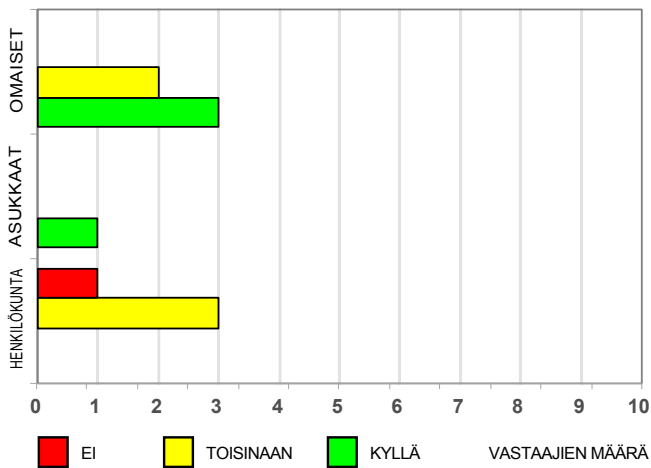
IISALMI Voiko vuoteen sijoittaa sopivalla tavalla?

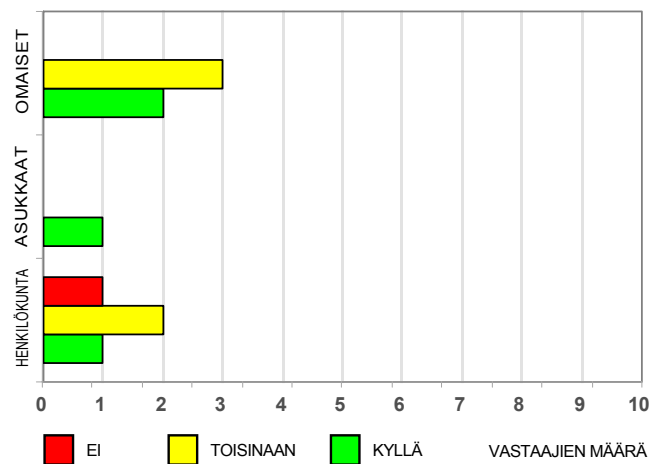
IISALMI Ovatko tilat (myös avustamistilanteiden kannalta) sopivan kokoisia?

IISALMI Onko asuintilassa riittävä äänieristys?

IISALMI Onko eteinen toimiva?

ja huonekaluille. Kuten omaiset, oli henkilökuntakin huomannut, että huoneiden kalustusta on vaikea muuttaa johtuen ehkä osittain vapaan seinätilan puutteesta, osittain tilojen ahtaudesta. Erillisissä kommentteissa mainittiin lisäksi, että kynnyksiä tiloissa pitäisi saada vielä nykyistäkin matalammiksi. Neljästä vastaajasta kolme on todennut, että asuintilojen lattia ei ole täysin turvallinen märkänä. Asuintilan lattia saattaa kastua, kun asukas tulee suihkusta. Tällöin kitkaero wc- ja pesutilan lattian ja asuintilan lattian välillä voi olla suurikin.

Yleisesti kyselyvastausten perusteella voidaan todeta, että asukkaiden asuintiloja on osittain tilojen ahtauden, osittain vapaan seinäpinnan puutteen vuoksi vaikea kalustaa. Tilat eivät myöskään ole täysin esteettömät, koska tiloissa on asukkaan omatoimisuutta haittaavia kynnyksiä ja oviratkaisuja. Ilmanvaihdon ja lämpötilan säätömahdollisuus puuttuu tai sitä ei osata käyttää. Ääneneristys ei ole riittävää. Osassa asunnoista ei ole riittävästi säilytystilaa. Ilmanvaihdon ja lämpötilan sopivuudesta on vaikea tehdä havaintoja yhden tai kahden käyntikerran perusteella, niiden kohdalla on luotettava vastaajien mielipiteisiin. Muutoin vastaukset tukevat tiloista tehtyjä havaintoja etenkin esteettömyyden toteutumattomuuden ja pienemmissä asunnoissa säilytystilan puutteen osalta. Kyselyvastausten perusteella ilmevä yleinen tyytyväisyys tiloihin on hieman ristiriidassa esitettyjen kommenttien ja havaintojen kanssa.

Asukkaiden wc- ja pesutilat

Kaikki vastaajaryhmät pitivät asuintilojen yhteydessä olevia wc- ja pesutiloja hyvinä ja riittävän tilavina. Omaiset eivät olleet kirjoittaneet tiloista mitään erillisiä kommentteja. Henkilökunta kommentoi tiloja hyvän kokoisiksi ja tilan riittäväksi avustavien toimintojen suorittamiseen. Tukikahvojen ja säilytystilan määrää kommentoitiin riittäväksi. Ainoastaan havainnointikäynnin yhteydessä mainittiin, että wc-istuimen taakse olisi hyvä päästä nostamaan asukasta, mikä ei nyt ollut mahdollista. Säilytystilan määrään ei autismiyksikön puolella oltu täysin tyytyväisiä, sitä toivottiin enemmän.

Asukkaiden keittiöt

Asukkailla ei ole keittiötä tai keittokomeroa asuinhuoneissaan, mutta sekä autismiyksikössä että kehitysvammaisten ryhmäkodissa on yhteiskeittiöt. Intervalliasumiseen tarkoitettussa asunnossa on pieni keittiönurkka. Kaksi vastaajaa henkilökunnasta oli kuitenkin vastannut keittiötä koskeviin kysymyksiin ajatellen yhteistilojen keittiötä. Kyselyssä ei ollut erillistä, yhteistilojen keittiötä tarkemmin käsittelevää kysymysosiota. Keittiöiden toimivuuden arviointi perustuikin pääosin tutkijoiden havaintoihin, havaintojen yhteydessä saatuihin kommentteihin sekä vastaajien erikseen kirjoittamiin, keittiötä koskeviin kommentteihin.

Asukkaiden yhteistilat

Ainoa haastateltu asukas oli hyvin tyytyväinen asumisyksikön yhteistiloihin. Asukkaan mukaan tiloissa ei ole mahdollisuutta pitää kuntoa yllä eikä hän pitänyt mahdollisuutta tarpeellisena. Asukas hoiti kuntoaan asumisyksikön ulkopuolella käymällä uimahallissa ja pyöräilemällä.

Omaiset olivat epävarmempia yhteistilojen toimivuuden suhteen. Viidestä vastaajasta kolme ei ollut täysin varma siitä, että yhteistilojen keittiö, ruokailutila, olohuone, kodinhoituhuone ja eteinen ovat toimivia. Kolme viidestä ei ollut täysin varma siitä, että tilojen kalustukseen on hyvä tai että tilat ovat viihtyisät. Vastanneista kolme kuitenkin oleskeli yhteistiloissa asukkaan kanssa, yksi silloin tällöin, yksi ei koskaan.

Kolmen vastaajan mielestä yhteistilat eivät ole yhtään tai täysin sopivan kokoiset avustamistilanteiden kannalta. Erillisissä kommenteissa omaiset moittivat yhteistiloja liian pieniksi ja muutostoiveena esitettiin, että tilat olisivat suuremmat.

Henkilökunnan vastauksissa oli niin suurta hajontaa, että yhteenvetoa on pelkkin kyselyvastausten perusteella mahdotonta tehdä. Useiden kysymysten kohdalla vastaukset joko olivat täysin päinvastaisia keskenään tai yksi vastaaja oli ollut täysin eri mieltä kolmen muun kanssa.

Kaikki vastaajat olivat yhtä mieltä siitä, että tilojen valaistus on hyvä, tiloissa on riittävästi säilytystilaa, tilojen värit ja materiaalit ovat hyviä ja tiloissa ulottuu helposti valokatkaisimiin ja pistorasioihin. Havainnoinnin yhteydessä tosin mainittiin, että ruokailutilojen kirsikkaviilupaneeli on erittäin vaikeasti puhtaana pidettävä eikä kestä kosteutta. Siten tyytyväisyys materiaaleihin kyselyvastauksissa oli hieman ristiriidassa havaintojen ja kommenttien kanssa. Keittiö ja ruokailutila ovat toimivia tai melko toimivia kaikkien mielestä ja tilat on helppo tai kohtalaisen helppo siivota. Kaikki vastaajat olivat yhtä mieltä siitä, että tiloissa on jonkin verran tai paljon asukkaiden omatoimista suoritumista vaikeuttavia ratkaisuja eikä tilojen lämpötila ole täysin sopiva. Raittiin ilman määrään kolme vastaajaa ei ollut täysin tyytyväisiä.

Erilliset kommentit yhteistiloista olivat osittain täysin päinvastaisia. Tiloja arvioitiin toisaalta hyväksi, sopivan kokoiseksi ja toimiviksi sekä tilojen sijoittelua järkeväksi. Pidettiin hyvänä, että kodinhoitohuone on yhteisten pesutilojen vieressä ja siivouskomero sijoitettu keskelle taloa. Toisaalta moitittiin ilmanvaihdon ja lämpötilan säätelyn vaikeutta ja sen seurauksena tilojen ilman tunkkaisuutta ja huoneiden liiallista kuumuutta ja kylmyyttä. Yhteistilojen ruokailutiloja moitittiin liian ahtaiksi ja syyksi mainittiin se, että asukkailla on käytössään apuvälineitä, esim. pyörätuoleja, joita ei mahdu useita samaan tilaan ja tiloissa liikkuminen hankaloituu. Kehitysvammaisten ryhmäkodin keittiössä moitittiin astianpesukoneen huonoa sijoitusta, minkä seurauksena asukkaat eivät pysty osallistumaan sen täyttöön ja tyhjennykseen. Keittiön säilytystiloja ei pidetty riittävänä. Kehitysvammaisten ryhmäkodin tiloja kommentoitiin liian ahtaiksi pyörätuolilla liikkuville. Eteisen vaatekaappeihin kaivattiin liukuovia, jotta pyörätuoleille olisi enemmän tilaa liikkua. Mainittiin, että rentoutus- ja aistihuone puuttuu kokonaan.

Yhteistiloista voidaan yhteenvetona todeta, ettei tilaa ole riittävästi. Eri toiminnoille, kuten kokoontumis-, keittiö- ja ruokailutoimille, ei ole riittävästi tilaa eivätkä tilat sen seurauksena ole täysin toimivat. Esteettömyys ei toteudu tilanahtauden, hankalien oviratkaisujen ja kynnysten vuoksi. Tutkijoiden tekemät havainnot ja henkilökunnan kommentit keittiöiden ja ruokailutilojen sekä oleskelutilojen toimivuudesta ovat jonkin verran ristiriidassa kyselyvastausten kanssa. Kyselyyn vastasi toisaalta niin harva, että vastausten perusteella ei voida juurikaan päätellä sitä, miten toimivia tilat todellisuudessa ovat. Tutkijoiden tekemät havainnot ja osa henkilökunnan kirjoittamista kommentteista ovat samansuuntaisia.

Ilmanvaihdon ja lämpötilan sopivuudesta on tutkijoiden vaikea tehdä havaintoja lyhyen kenttätutkimustyön aikana, joten niitä koskevissa kysymyksissä on luotettava kyselyn antamiin tuloksiin ja henkilökunnan kirjoittamiin kommentteihin.

Sauna- ja pesutilat

Ainoa haastateltu asukas oli tyytyväinen asumisyksikön sauna- ja pesutiloihin. Hän ei kuitenkaan kynnyksen vuoksi päässyt omatoimisesti saunatiloihin.

Omaisilta ei kysytty arviota saunatiloista, koska katsottiin, että he eivät käytä kyseisiä tiloja.

Henkilökunnan kyselyvastauksia on vaikea tulkita, koska vastaajia oli vähän ja vastauksissa on suurta keskinäistä ristiriitaa. Henkilökunta piti sauna- ja pesutilojen valaistusta, kalusteiden ja varusteiden sijoituskorkeutta sekä tilojen värejä ja materi-

aaleja hyvinä sekä valokatkaisinten ja pistorasioiden sijoittelua sopivana. Toisaalta yhdenkään vastaajan mielestä tiloissa ei ole täysin riittävästi säilytystilaa. Erimielisyyttä oli mm. siitä, onko tiloissa riittävästi tilaa apuvälineen kanssa liikkumiseen, onko ovista helppo kulkea avustamistilanteissa, onko tilat helppo siivota ja voiko niissä työskennellä ergonomisesti oikeissa asennoissa, onko kalustus hyvä ja pysyykö lattiamateriaali turvallisena myös märkänä. Kolme vastaajaa oli sitä mieltä, että sauna- ja pesutilat ovat toimivia, tukikahvoja on riittävästi ja asukkaiden on mahdollista toimia tiloissa omatoimisesti. Yksi vastaaja oli täysin päinvastaista mieltä. Vastaajat olivat enimmäkseen sitä mieltä, että tilat ovat sopivan tai melko sopivan kokoiset ja että tiloissa on riittävästi tai lähes riittävästi tilaa avustavien toimien suorittamiseen.

Erillisissä kommentteissa sauna- ja pesutiloja sekä keuhuttiin hyvän kokoisiksi ja tilaviksi että toivottiin niiden olevan vielä hieman väljemmät. Lisää säilytystilaa toivottiin myös kommentteissa. Saunan lauteissa käytettyä kippiratkaisua moitittiin huonoksi: lauteiden nosto siivouksen ajaksi on hankalaa ja saunakäytössä lauteet tuntuivat jonkin verran huterilta.

Yhteenvedona voidaan todeta, että sauna- ja pesutiloihin ollaan pääosin tyytyväisiä, mutta erityisesti säilytystilaa kaivataan lisää. Lauteisiin kaivataan ratkaisua, joka helpottaa siivoamista lauteiden alta mutta joka on tukeva myös saunakäytössä.

Pihatilat, parvekkeet ja terassit

Asukkailta ei ole saatu yhtään pihatiloja koskevia kommentteja. Osittain tämä saattaa johtua siitä, ettei asukkailla ole asuintilojensa yhteydessä pihaa tai terassia, osittain siitä, ettei kohteessa oikeastaan ole muitakaan varsinaisia pihatiloja. Myöskään omaiset eivät ole vastanneet pihatiloja koskeviin kysymyksiin, todennäköisesti samasta syystä.

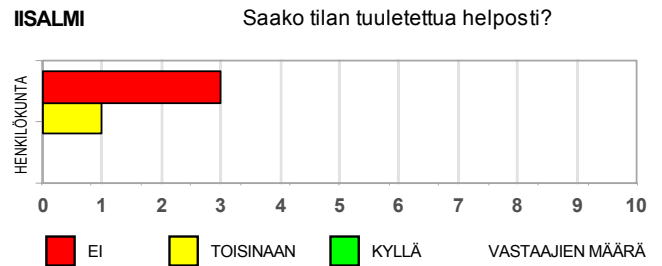
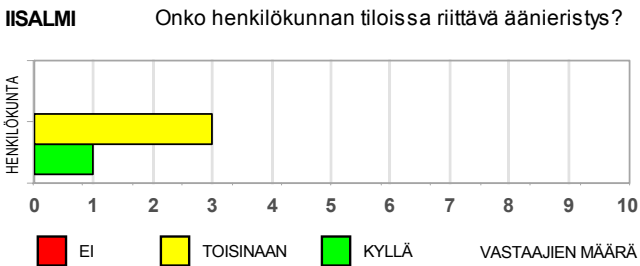
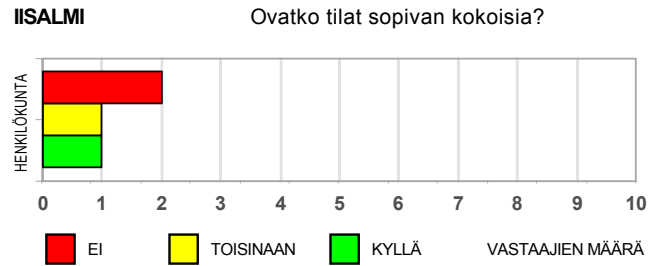
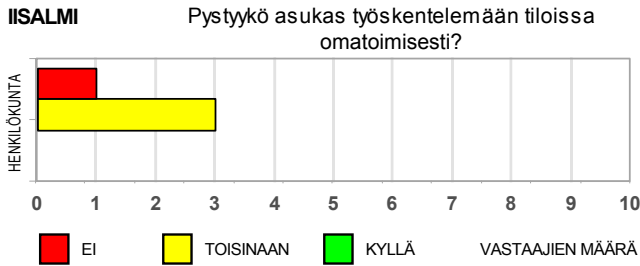
Henkilökunta on vastannut pihatiloja koskeviin kysymyksiin, mutta vastaajien määrä on niin pieni, että johtopäätösten tekeminen pelkkien kyselyvastausten perusteella on vaikeata. Selvää erimielisyyttä on siitä, ovatko pihatilat turvalliset: kaksi vastaajaa piti pihatiloja turvallisina, kaksi ei. Erimielisyyttä on myös siitä, voivatko asukkaat liikkua pihatiloissa itsenäisesti. Osittain tämä voi johtua siitä, että asukkaat ovat hyvin erilaisia ja osa asukkaista tarvitsee avustajaa ulkoillessa. Erimielisyyttä on pihatilojen toimivuudestakin. Kaikki neljä vastaajaa ovat sitä mieltä, että pihatiloissa on helppo tai melko helppo kulkea ja että pihatiloissa on edes jonkin verran paikkoja oleskelua ja toimintaa varten. Kaikki neljä vastaajaa olivat sitä mieltä, että pihat eivät ole viihtyisiä tai niiden viihtyisyydessä on parantamisen varaa ja että pihassa ei ole säästyty tapaturmilta.

Pihatiloista oli kirjoitettu erillisiä kommentteja. Niiden mukaan pihatiloissa pidettiin hyvänä asfaltointia, jonka ansioista pyörätuolilla on helppo liikkua. Toisaalta moitittiin sitä, ettei paikkoja oleskelua ja toimintaa varten ole riittävästi ja sitä, ettei pihaa ole aidattu suuremmalta alueelta. Nykyistä aidattua terassia autismiyksikön puolella ja aitaamatonta terassia kehitysvammaisten ryhmäkodin puolella pidettiin aivan liian pieninä. Kommentit tukevat tutkijoiden tekemiä havaintoja.

Yhteenvedona voidaan todeta, että pihatiloja ei kohteessa oikeastaan ole ja nykyiset terassit ovat liian pieniä. Suurempaa aidattua pihaa kaivataan ja pihaan toiminta- ja oleskelupaikkoja.

Henkilökunnan tilat

Vastaajat olivat pääosin tyytyväisiä henkilökunnan tiloihin yleisesti. Tyytymättömyimpiä oltiin pukuhuonetiloihin. Vastausten perusteella tilojen ääneneristys ei ole riittävä, lämpötila ei ole sopiva, ilma ei ole raitis eivätkä tilat ole sopivan kokoisia. Tiloja ei myöskään saa tuuletettua helposti.

Tyytyväisiä oliin työtilojen puhtaanapidon helppouteen, valaistukseen, säilytystilojen määrään, kalustukseen ja työn tekemisen ergonomiaan, väreihin ja materiaaleihin ja varusteiden sijoitteluun (pistorasiat ja valokatkaisijat). Vastaajat olivat enimmäkseen sitä mieltä, että työtiloissa on helppo toimia, työ- ja laskutasoa on riittävästi ja tilat ovat toimivat.

Henkilökunta piti tärkeänä sitä, että miehille ja naisille on erilliset pukuhuonetilat ja niissä peseytymismahdollisuus. Erillistä toimistotyötilaa pidettiin tärkeänä. Kaksi vastaajaa kaipasi lepotilaa henkilökunnalle, yksi oli lepotilan tarpeellisuudesta epävarma ja yksi ei pitänyt lepotilaa tarpeellisena.

Erillisissä kommentteissa kommentoitiin lähinnä pukuhuonetiloja ja raportointitilaa, jollaisena toimii neuvottelutila. Pukukaappien määrää ja kokoa pidettiin riittävänä, mutta pukuhuonetiloja muuten ankeina. Pukuhuonetilojen wc- ja suihkutilaa pidettiin huonona, koska siinä ei ole minkäänlaista äänieristystä. Toimistohuone oli kommenttien mukaan sopivan kokoinen. Neuvottelutilaa pidettiin liian pienenä raportointia varten ja sitä, ettei tilaa voi tuulettaa, pidettiin huonona. Tila sijaitsee rakennusrungon keskellä eikä siitä ole ikkunoita suoraan ulos, vain yläikkunoita ympäröiviin tiloihin. Kommentit tukevat havainnointia.

Henkilökunnan tiloista voidaan yhteenvetona todeta, että toimistotilat ovat riittävästi suuret ja toimivat, mutta neuvotteluhuone liian pieni tarkoitukseensa ja ikkunatoma tilana sen valaistuksen, ilmanvaihdon ja lämmönsäätelyltä vaaditaan paljon. On kuitenkin hyvä, että toimistotila ja neuvottelutila ovat erilliset. Pukuhuonetilat on sijoitettu väestönsuojaan rakennusrungon keskelle, mikä vaatii tilojen valaistukselta, ilmanvaihdolta ja lämmönsäätelyltä paljon, ja aiheuttaa tyytymättömyyttä.

Turvallisuus asumisyksikössä

Ainoa haastateltu asukas piti asumisyksikön tiloja turvallisina ja osasi käyttää turvajärjestelmää.

Myös omaiset olivat sitä mieltä, että asumisyksikkö on turvallinen mutta yksi vastaaja oli epävarma turvajärjestelmän helppokäyttöisyydestä. Yhden vastaajan mukaan tapaturmia on sattunut.

Henkilökunta oli täysin yksimielistä siitä, että asumisyksikön turvajärjestelmää on helppo käyttää, sekä siitä, ettei tapaturmilta ole säästyty. Vastaajien mielestä asukkaiden on turvallista tai melko turvallista asua yksikössä. Kolmen vastaajan mukaan kohteessa on turvajärjestelmä, yksi oli asiasta epävarma. Hajontaa vastauksissa oli sen suhteen, onko kohteen tiloja helppo valvoa.

Asumisyksikön sijainti

Kaikki vastaajaryhmät olivat tyytyväisiä asumisyksikön sijaintiin ulkoilumahdollisuuksien, kulkuyhteyksien ja palveluiden suhteen.

KESÄHEINÄN PALVELUKOTI, KAJAANI

Asukkaiden asuintilat

Kaksi haastateltua asukasta ovat teemahaastattelun perusteella hyvin tyytyväisiä asumiseensa. Ainoastaan kahteen kysymykseen on molemmilta haastatelluilta saatu täysin vastakkaiset vastaukset. Kysymykset liittyivät asuintilojen ääneneristykseen ja pistorasioiden ja valokatkaisinten sijoitukseen. Asuintilojen ääneneristyksen suhteen myös omaisten ja henkilökunnan vastaukset tukevat toisen asukkaan havaintoa ääneneristyksen riittämättömyydestä.

Enemmistö omaisista on tyytyväisiä asukkaiden asuintiloihin. Useimmissa kysymyskohdissa yksi tai kaksi vastaajaa eivät olleet täysin tyytyväisiä asuintiloihin. Yksi omainen on ollut selkeästi sitä mieltä, että näkymät asuintilojen ikkunasta eivät ole miellyttävät eikä asunto ole hänen omaisensa mielestä viihtyisä. Vain ääneneristyksen riittävydestä on useampi vastaaja epävarma: kolme kuudesta tähän kysymykseen vastanneista on sitä mieltä, että ääneneristys asuintiloissa on riittävä, kolme on asiasta epävarma. Yksi omainen on myös sitä mieltä, että asuintiloissa on selvästi tarvetta muutoksille.

Erikseen kirjoitetuissa kommentteissa on mainittu huoneiden lämpötilan säätämisen vaikeudesta ulkoilman muuttuessa nopeasti kylmäksi, tapetteja on toivottu uusittaviksi ja ikkunoiden alareunaa on toivottu vielä nykyistäkin matalammalle. Toisaalta kehuttiin sitä, että asunnot ovat valoisa ja niihin saa riittävästi toimintoja esim. kirjoituspöydän ja tv:n katselumahdollisuuden.

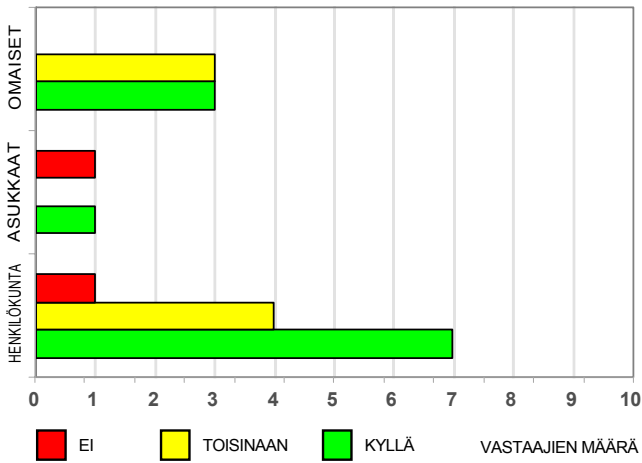
Lähes kaikki henkilökunnan kyselyyn vastanneet olivat sitä mieltä, että asukkaiden asuintilat ovat hyvät. Neljä vastaajaa 12:sta oli sitä mieltä, että säilytystiloja ei asuintiloissa ole riittävästi. Kolmen mielestä asuintiloissa ei ole aina sopiva lämpötila. Neljän vastaajan mielestä asuintilojen lattia ei ole täysin turvallinen märkänä. Neljä vastaajaa ei pitänyt asuintilojen ääneneristystä täysin riittävänä ja yksi ei pitänyt sitä ollenkaan riittävänä. Muuten vastaajat olivat hyvin yksimielisiä asuintilojen toimivuudesta.

Vastaajien kirjoittamissa kommentteissa mainittiin, että tilaa on tarpeeksi, muttei toisaalta liikaa. Asukkaiden huonetiloja kehuttiin tilaviksi esim. pyörätuolilla liikumisen ja apuvälineiden käytön kannalta. Vaikeasti liikuntavammaisille toivottiin kattokiskoja nosturia varten ja asukkaiden ulkovaatteille toivottiin enemmän säilytystilaa.

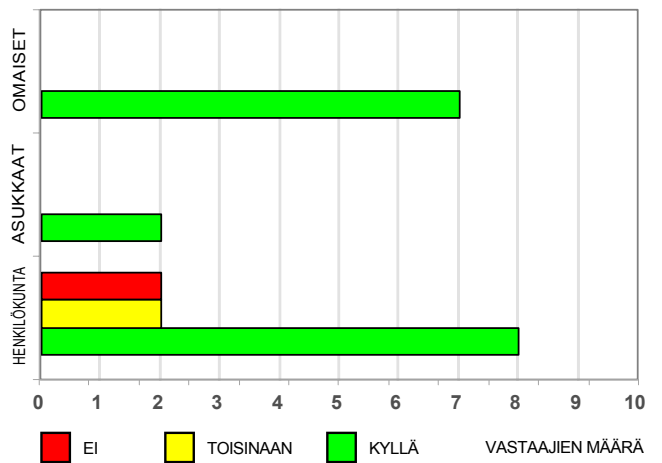
Vaikka Kesäheinän palvelukodissa asukkaiden asuintilat koostuvat vain asuinhuoneesta ja wc- ja pesutilasta, oltiin kaikissa vastaajaryhmissä tilojen kokoon pääasiassa tyytyväisiä. Vain tilojen ääneneristys ei kaikkien vastaajaryhmien mielestä ole täysin riittävä eikä tilojen lämpötila sopiva. Ongelmat ääneneristyksessä ja lämpötilan sää-

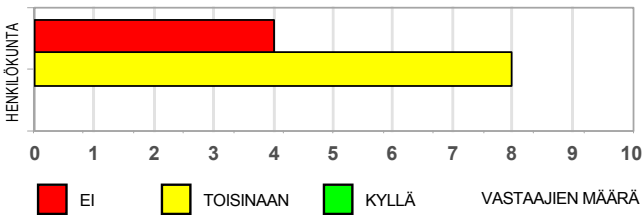
KAJAANI Onko asuintilassa riittävä äänieristys?

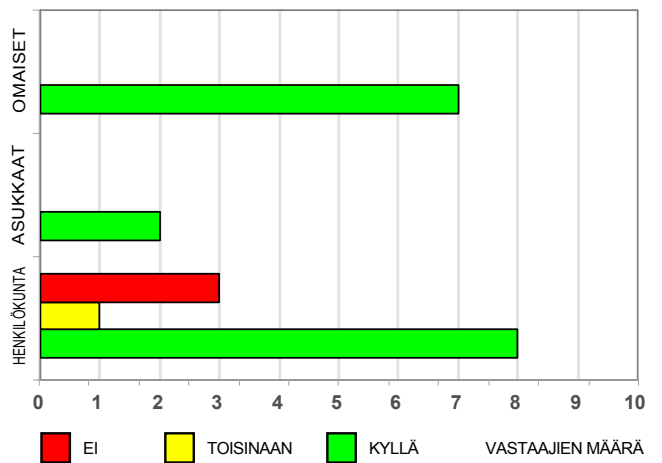
KAJAANI Onko keittiö toimiva?

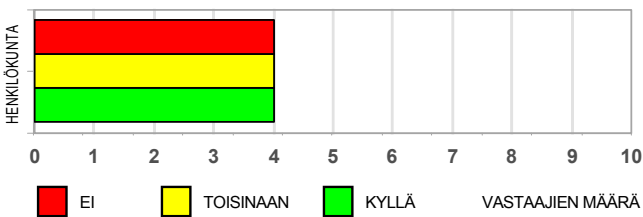
KAJAANI Pystyykö tiloissa työskentelemään ergonomisesti oikeissa asennoissa?

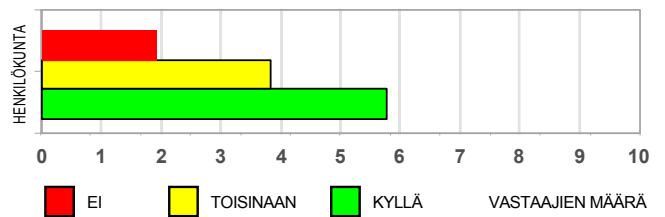
KAJAANI Onko kodinhoituhuone toimiva?

KAJAANI Onko riittävästi lasku- ja työtasoja?

KAJAANI Onko yhteistilojen naulakkoja, hyllyjä ja tankoja helppo käyttää?

tämisessä ja sopivaksi saamisessa ovat samantyyppisiä kaikissa asumisyksiköissä. Ongelmana on myös lattioiden liukkaus märkänä

Tutkijoiden tekemiä havaintoja tukee henkilökunnan mainitsema säilytystilan tarve ja omaisten esittämä toive siitä, että ikkunoiden alareuna olisi vielä nykyistäkin matalammalla. Kohteessa ei ole riittäviä eteisäilytystiloja asukkaille eivätkä asuntojen olemassa olevat säilytystilat riitä ulkovaatteiden säilytykseen.

Asukkaiden wc- ja pesutilat

Haastatellut asukkaat olivat hyvin tyytyväisiä wc- ja pesutiloihinsa. Molemmat olivat kuitenkin sitä mieltä, että tilojen lattia on märkänä liukas. Myös yksi henkilökunnan kyselyyn vastanneista oli havainnut lattian märkänä liukkaaksi.

Myös omaiset olivat hyvin tyytyväisiä asukkaiden wc- ja pesutiloihin. Yksi tai kaksi vastaajaa oli hieman epävarma siitä, onko tiloissa riittävästi säilytystiloja, ovatko tilan värit ja materiaalit hyviä, onko valaistus tiloissa riittävä ja onko tilojen kalustus hyvä. Yksi vastaaja näki tiloissa tarvetta muutoksille. Yksi vastaaja toivoi erikseen kirjoittamassaan kommentissa asukkaalle korkeampaa wc-istuinta.

Asukkaiden wc- ja pesutilat ovat henkilökunnankin mielestä hyvät ja toimivat. Koko henkilökunta oli kuitenkin havainnut, että wc- ja pesutiloissa on vaikea työskennellä ergonomisesti oikeissa asennoissa: neljän vastaajan mielestä tiloissa ei pysty ollenkaan työskentelemään ergonomisesti oikeissa asennoissa ja kahdeksan mielestä se ei aina ole mahdollista.

Vastauksissa oli hajontaa sen suhteen, onko tiloissa riittävästi lasku- ja työtasoja: neljän vastaajan mielestä lasku- ja työtasoja on riittävästi, neljä ei ollut aivan varma tasojen määrän riittävydestä ja neljä oli sitä mieltä, ettei lasku- ja työtasoja ole wc- ja pesutiloissa riittävästi.

Muutama vastaaja oli epävarma säilytystilan riittävydestä wc- ja pesutiloissa, tilojen toimivuudesta avustamistilanteissa, tilan riittävydestä apuvälineen kanssa liikkumisen ja avustavien toimien suorittamisen kannalta sekä kalusteiden ja varusteiden sopivasta korkeudesta.

Henkilökunnan mielestä hyviä ratkaisuja wc- ja pesutiloissa olivat säilytyskaapin sijoitus aivan pesualtaan viereen ja mahdollisuus saada kaapin ovi lukkoon, liukuovet tilojen oviratkaisuna, sekä tilan riittäminen myös avustavien toimien suorittamiseen.

Parannuksina wc- ja pesutiloihin toivottiin lisää tilaa wc-istuimen toiselle puolelle (seinän ja wc-istuimen väliin), kattokiskoja nosturille vaikeasti vammaisten wc- ja pesutiloihin sekä pyyhekoukkujen sijoitusta alemmas, jotta asukas voisi itse ottaa pyyhkeen ja ripustaa sen takaisin.

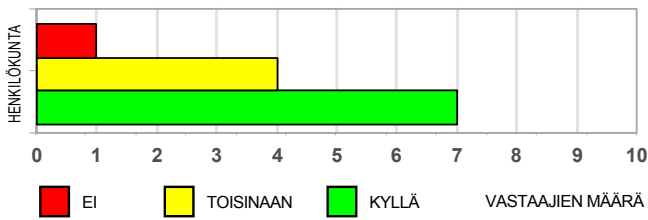
Wc- ja pesutiloista voidaan todeta se, että tiloihin oltiin kaikissa vastaajaryhmissä hyvin tyytyväisiä. Kynnykset eivät aiheuttaneet ongelmaa tiloissa, vaikka oviaukoissa pieni kynnykslista olikin. Kynnyskaivoa tiloissa ei ollut. Tukikaiteiden määrän vähäisyyteen tutkijat kiinnittivät huomiota, mutta sitä eivät vastaajaryhmät olleet kokeneet ongelmaksi. Tilojen lattian liukkaus kumisaappaita käyttävälle avustajalle on ongelma muissakin asumisyksiköissä.

Asukkaiden keittiöt

Asukkaiden asuinhuoneissa ei ole keittiötä tai keittokomeroa. Henkilökunnasta neljä on vastannut keittiötä koskeviin kysymyksiin ajatellen todennäköisesti asumisyksikön yhteiskeittiötä.

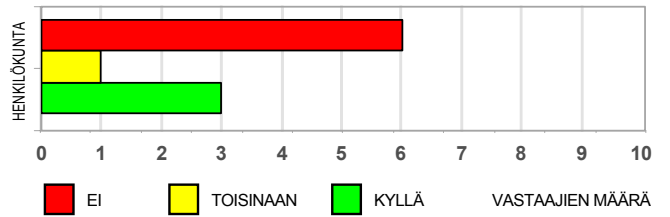
KAJAANI

Onko yhteistiloissa riittävästi säilytystilaa?

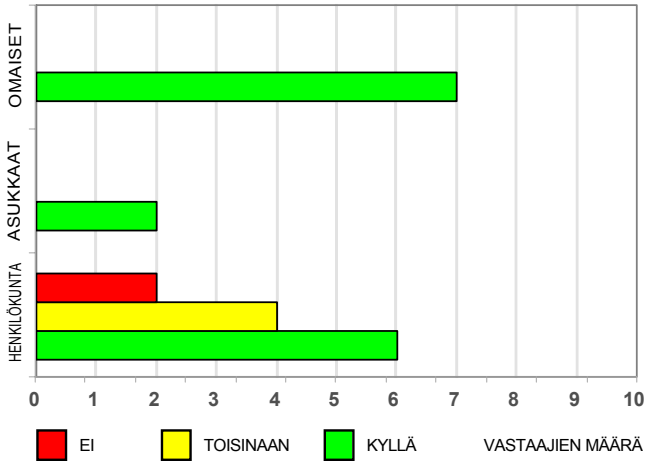
KAJAANI

Saako tilan tuuletettua helposti?

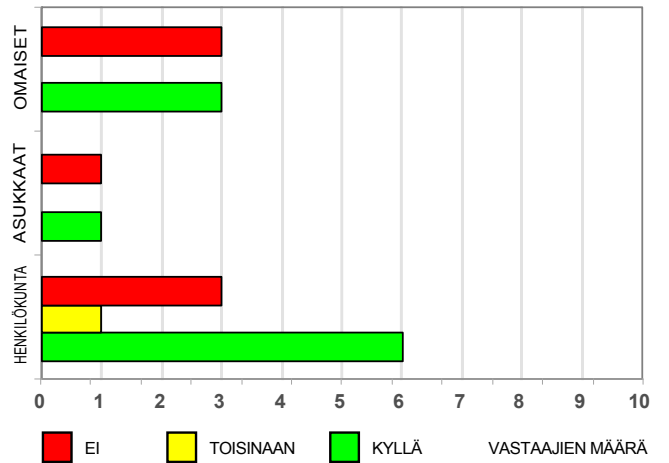
KAJAANI

Onko eteinen toimiva?

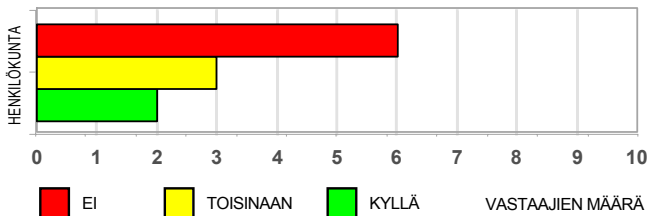
KAJAANI

Onko tiloissa turvajärjestelmää?

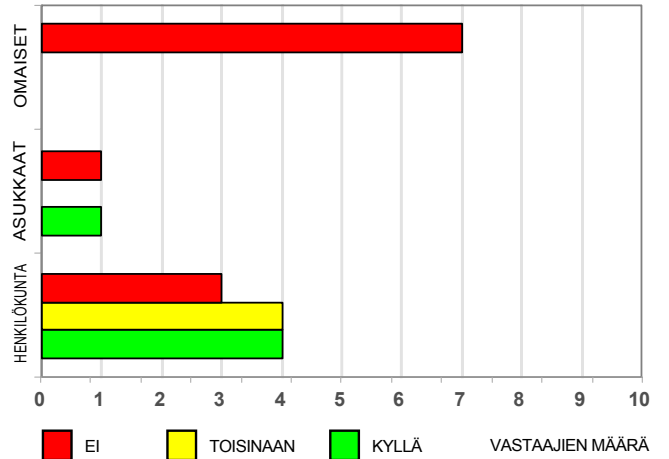
KAJAANI

Onko henkilökunnan tiloissa riittävä äänieristys?

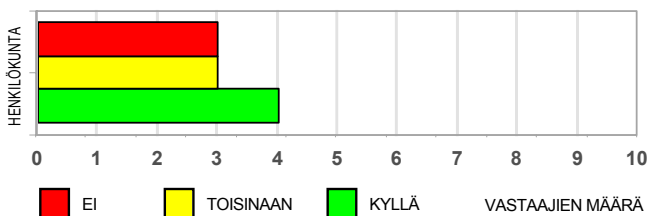
KAJAANI

Onko tapaturmilta säästyty?

KAJAANI

Ovatko tilat sopivan kokoisia??

Asukkaiden yhteistilat

Molemmat haastatellut asukkaat olivat tyytyväisiä asumisyksikön yhteistiloihin.

Myös omaiset olivat pääosin tyytyväisiä yhteistiloihin. Kyselyyn vastanneista seitsemästä omaisesta kolme ilmoitti oleskelevansa yhteistiloissa asukkaan kanssa, kolme ilmoitti toisinaan oleskelevansa yhteistiloissa asukkaan kanssa ja yksi ilmoitti, ettei koskaan oleskele yhteistiloissa asukkaan kanssa. Mitään erityistä syytä ei annettu sille, miksi yhteistiloissa oleskellaan tai ei oleskella asukkaan kanssa. Yhteistilat todettiin kuitenkin erillisissä kommentteissa valoisiksi ja niiden värit ja materiaalit toisiinsa sointuviksi. Kalustusta pidettiin kodikkaana eikä laitosmaisena. Sisustusta pidettiin viihtyisyyttä lisäävänä.

Neljä omaista seitsemästä vastanneesta oli epävarma siitä, onko asukkaalla mahdollisuus pitää kuntoaan yllä asumisyksikön tiloissa. Kaksi vastaajaa oli epävarma siitä, onko yhteistilojen valaistus hyvä, onko tiloissa aina raitis ilma ja sopiva lämpötila, yksi oli epävarma tilojen viihtyisyydestä. Yhden mielestä tiloissa olisi myös tarvetta muutoksille. Kysymykseen, mitä yhteistiloissa pitäisi muuttaa, oli kirjoitettu vastaukseksi, että tilat saisivat olla hiukan isommat.

Henkilökunta piti yhteistilojen valaistusta hyvänä, ilmaa raikkaana ja lämpötilaa sopivana. Tilat on henkilökunnan mukaan myös helppo siivota. Yhteistilojen olohuonetta ja ruokailutilaa kaikki pitivät toimivana tai melko toimivana. Yhteistilojen kalustusta, materiaaleja ja värejä pidettiin hyvinä. Tukikaiteiden määrää sekä yhteistilojen määrää ja kokoa pidettiin riittävinä avustamistilanteiden ja apuvälineiden kanssa liikkumisen kannalta. Tiloissa ulottuu henkilökunnan mukaan hyvin pistorasioihin ja valokatkaisimiin ja tiloissa pystyy työskentelemään ergonomisesti oikeissa asennoissa. Tilat ovat henkilökunnan mielestä viihtyisät. Henkilökunnan vastaajista viisi oli sitä mieltä, että asukkailla on mahdollisuus pitää kuntoaan yllä asumisyksikön tiloissa, viisi oli asiasta epävarma ja yhden mielestä mahdollisuutta ei ole.

Kaksi vastaajaa 12:sta ei pitänyt yhteistilojen keittiötä toimivana ja kaksi oli keittiön toimivuudesta epävarma. Kuitenkin kahdeksan 12:sta piti keittiötä toimivana. Keittiötiloja pidettiin tilavina ja hyvän kokoisina työskentelyn ja avustamistilanteiden kannalta. Keittiön valoisuutta, keskeistä sijaintia ja kaappitiloja kehuttiin. Toisaalta toivottiin hieman isompaa keittiötä, jossa olisi enemmän säilytystilaa ja laskutasoja. Joidenkin työtasojen toivottiin olevan matalampia ja kaappitilaakin toivottiin lisää.

Kolme vastaajaa 12:sta ei pitänyt kodinhoito- / pesutiloja toimivina, yksi oli toimivuudesta epävarma. Kahdeksan vastaajaa kuitenkin piti kyseistä tilaa toimivana. Kodinhoitohuoneeseen toivottiin erillisissä kommentteissa lisää laskutasoja sekä pyykinkuivaamiseen suurempaa erillistä tilaa.

Kaksi 12:sta ei pitänyt eteistiloja toimivina ja kolme vastaajaa oli eteisen toimivuudesta epävarma. Eteiseen toivottiin useassa kommentissa lisää vaatekaappeja tai naulakkotilaa asukkaiden ulkovaatteita varten. Kommentteissa mainittiin, että nykyisin joidenkin asukkaiden ulkovaatteet joudutaan hakemaan heidän huoneistaan, joten kaikille asukkaille toivottiin eteiseen ulkovaatteita varten omia säilytystiloja. Huomautettiin, että hattuhyllyn tulisi olla riittävän tilava ja sen pitäisi sijaita normaalia alempana.

Kahden vastaajan mielestä yhteistilojen naulakkoja, hyllyjä ja tankoja ei ole helppo käyttää, neljä vastaajaa oli niiden helppokäyttöisyydestä epävarma. Yhden vastaajan mielestä yhteistiloissa ei ole riittävästi säilytystilaa ja neljä oli epävarmoja säilytystilan riittävydestä. Kolmen vastaajan mielestä yhteistiloissa on ratkaisuja, jotka haittaavat asukkaiden omatoimista selviytymistä. Yhden vastaajan mielestä sellaisia ratkaisuja on jonkin verran.

Yhteenvetona voidaan todeta, että yhteistiloihin ollaan pääosin tyytyväisiä, mutta havaintojen ja henkilökunnan vastausten perusteella yhteistilojen keittiö, eteinen ja kodinhoitohuoneen pyykinkuivaustila ovat ongelmallisia.

Keittiössä ei ole riittävästi laskutasoa eikä säilytystilaa, ja asukkaiden keittiötyöskentelyyn osallistumisen kannalta olisi hyvä, jos keittiössä olisi työtasoja myös matalammalla tai jos työtasojen korkeutta voisi säädellä.

Eteistilat ovat havaintojenkin perusteella riittämättömät. Vaikka kohteessa on suuri tuulikaappi ja siellä naulakot myös vieraiden takkeja varten, ovat varsinaiset eteistilat liian pienet ja heikosti varustellut. Eteisessä ei ole riittävästi kaappi- tai naulakkotilaa kaikkien asukkaiden ulkovaatteille ja -jalkineille eikä tilaa ole riittävästi useamman asukkaan riisua ja pukea. Istumapaikkoja pukeutumistilanteita ja odottelua varten ei ole riittävästi. Toisaalta asukkaiden asunnoissakaan ei ole riittävästi tilaa ulkovaatteiden ja -jalkineiden säilytystä varten.

Kodinhuoltohuoneen laskutason määrä on riittämätön. Tilassa lajitellaan suuria määriä puhdasta ja likaista pyykkiä, joten säilytystilan tarve on huomattava. Toimiva pyykinkuivaustila puuttuu.

Sauna- ja pesutilat

Haastatellut asukkaat olivat hyvin tyytyväisiä yhteisiin sauna- ja peseytymistiloihinsa.

Omaisilta ei saunatiloista kysytty, koska heidän ei katsottu käyttävän tiloja. Henkilökuntakin on pääsääntöisesti erittäin tyytyväistä sauna- ja peseytymistiloihin. Sauna- ja pesutiloissa pidettiin hyvänä ratkaisuna saunassa tarvittavien tavaroiden säilytyskaappien sijoitusta korkealle pukeutumiseen käytettävän penkin yläpuolelle. Katsottiin, että asukkaiden pesutarvikkeille on riittävästi säilytystilaa. Saunaa pidettiin riittävän tilavana, koska sinne mahtuu wc- ja suihkutuolin kanssa. Lauderatkaisua pidettiin toimivana, koska lauteille ei tarvitse kiivetä saunanlauteen ollessa pitkä penkki yhdessä tasossa. Toisaalta pukuhuoneeseen ja pesuhuoneeseen toivottiin lisää tukikaiteita sekä suihkun lähelle tilavaa hyllyä pesuvälineille.

Pihatilat, parvekkeet ja terassit

Koska asuintilojen yhteydessä ei ole käyntiä omalle pihalle tai parvekkeelle, ei toiselta asukkaalta ole saatu asunnon yhteydessä olevien pihatilojen arviointia. Toinen asukas sen sijaan vastasi näihin kysymyksiin todennäköisesti ajatellen yhteisiä pihatiloja. Kumpikin haastatelluista sanoi oleskelevansa pihatiloissa. Toinen haastateltu asukas piti pihatiloja viihtyisinä ja toimivina. Asukkaat kertoivat vievänsä pyykkiä narulle, kävelevänsä ja istuskelevansa pihatiloissa. Toiveena siihen, mitä pihalla haluaisi tehdä, esitettiin mahdollisuus köllötellä nurmikolla ja kuunnella musiikkia.

Omaiset eivät tähän osioon olleet vastanneet, koska asukkaiden asuintiloihin ei kuulu pihaa tai parveketta.

Henkilökunta on yksimielisesti sitä mieltä, että ulkotilat ovat viihtyisät ja niissä on paikkoja oleskelua ja toimintaa varten. Esimerkkeinä mainittiin asukkaiden puutarhanhoito, grillikatos, pyörätuolilla kuljettavat reitit ja erilaiset toimintapisteet. Ulkotiloja pidettiin toimivina ja niissä liikkumista myös apuvälineen kanssa helppona. Ulkotiloja pidettiin suhteellisen helppoina valvoa. Erimielisyyttä oli siitä, onko pihassa säästytyt tapaturmilta: neljä vastaajaa 11:sta tähän kysymykseen vastanneista oli sitä mieltä, että tapaturmilta pihatiloissa on säästytyt, neljä ei ollut aivan varma asiasta ja kolmen mielestä tapaturmia on sattunut. Pihaa kaikki pitivät kuitenkin turvallisena tai melko turvallisena. Asukkaat pääsevät yhdeksän vastaajan mukaan pihatiloihin itse, mutta kolme vastaajaa ei ollut täysin varma siitä, että asukkaat pääsevät aina pihatiloihin itse.

Erillisissä kommentteissa pihan aitauksen toivottiin ulottuvan maahan saakka niin, ettei aidan alta mahtuisi karkaamaan. Aidassa oleviin portteihin toivottiin lukkoja, joita asukkaat eivät saa itse auki.

Kesäheinän palvelukodissa on kaikista tutkimuksessa mukana olleista asumisyksiköistä suurin piha-alue.

Henkilökunnan tilat

Henkilökunnan tiloja koskevilla vastauksilla oli jonkin verran hajontaa.

Kysymykseen, onko henkilökunnalla erilliset pukuhuoneet miehille ja naisille, oli seitsemän vastannut myöntävästi, kaksi oli asiasta epävarma ja kolmen mielestä erillisiä pukuhuonetiloja ei ole. Erillisten kommenttien perusteella naisille tarkoitettussa pukuhuoneessa ei ole riittävästi säilytystilaa vaatteille, joten osa naistyöntekijöistä säilyttää tavaroitaan miehille tarkoitettussa pukuhuonetilassa. Märkiä vaatteita varten toivottiin erillistä naulakkoa, jottei niitä tarvitsisi säilyttää pukukaapissa.

Seitsemän vastaajan mielestä miehille ja naisille pitäisi aina olla erilliset pukutilat, kaksi ei ollut varma asiasta ja kahden mielestä pukutilojen ei tarvitse olla erilliset. Henkilökunnan pukuhuonetilat, wc:t ja suihkut on sijoitettu väestönsuojatiloihin, mistä syystä tiloja ehkä pidettiin hankalasti tuuletettavina. Kaksi vastaajaa 11:stä piti raittiin ilman määrää riittämättömänä.

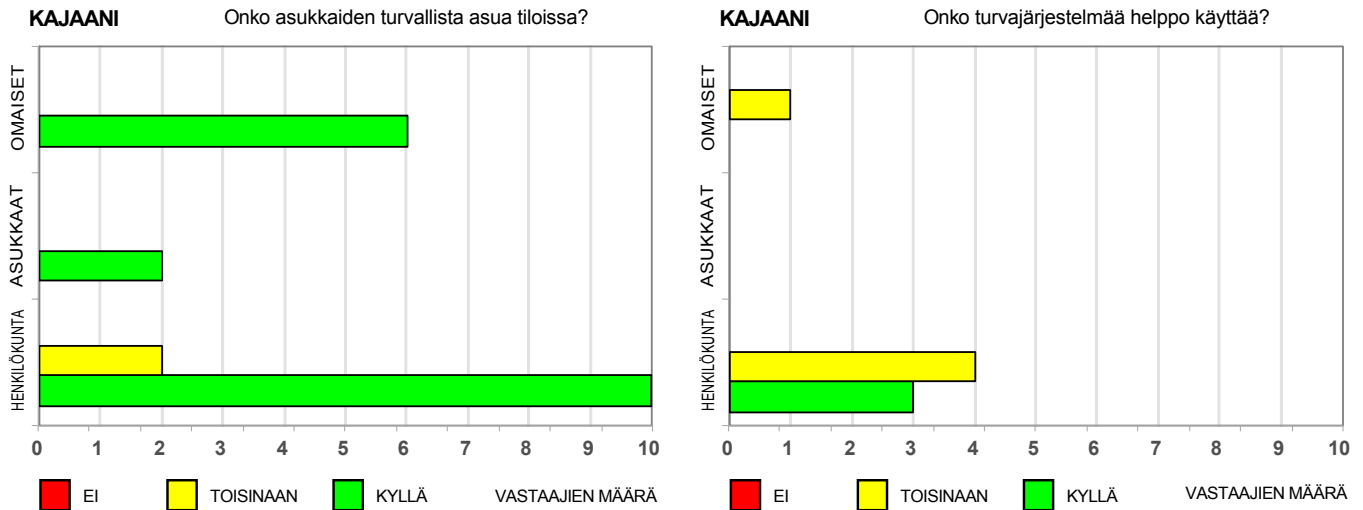
Kysymykseen, onko henkilökunnalla erillinen työtila toimistotöitä varten, oli neljä vastannut myöntävästi, kaksi oli epävarma asiasta ja kuuden mielestä erillistä työtilaa ei ole. Asumisyksikön toiminnasta vastaavalle työntekijälle on erillinen toimistotila, mutta muut tekevät kirjalliset työt yhteistilojen keittiössä. Kuusi vastaajaa toivoi erillistä työtilaa kirjallisille toimistotöille, kolmen mielestä erillinen työtila ehkä tarvittaisiin ja kaksi oli sitä mieltä, että sellaista ei tarvita. Koska kuusi vastaajaa 11:stä oli sitä mieltä, että henkilökunnan tiloissa ei myöskään ole riittävästi ääneneristystä, voidaan tämä tulkita siten, että henkilökunta tarvitsisi ajoittain työrauhaa kirjallisille tehtäville ja esimerkiksi neuvotteluille. Erillisissä kommentteissa henkilökunnalle toivottiinkin mm. erillistä tilaa, jossa voisi syödä eväät, juoda kahvit rauhassa ja tehdä kirjalliset työt.

Kaikki vastaajat olivat yksimielisiä siitä, että henkilökunnalla ei ole erillistä lepotilaa. Kahdeksan vastaajaa ei kuitenkaan kaivannutkaan erillistä lepotilaa. Kolmen mielestä sellainen voisi ehkä olla ja yksi oli sitä mieltä, että sellainen tarvitaan.

Täysin yksimielisiä lähes kaikki olivat siitä, että henkilökunnan tilat on helppo siivota, tiloissa on helppo ulottua valokatkaisimiin ja pistorasioihin ja henkilökunnalla on peseytymismahdollisuus. Kahdeksan vastaajan mielestä peseytymismahdollisuus myös pitää olla.

Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että henkilökunnan tiloissa on sopiva lämpötila, ja laskutasoa ja työpöytätilaa on riittävästi. Enemmistön mielestä kalustus on ergonomisesti hyvää, valaistus, värit ja materiaalit ovat hyviä ja säilytystilaa on riittävästi. Tiloissa ei enemmistön mielestä ole työtä hankaloittavia ratkaisuja. Kuusi vastaajaa piti tiloja toimivina, kolme melko toimivina, mutta kahden vastaajan mielestä tilat eivät ole toimivat. Enemmän hajontaa vastauksissa oli sen suhteen, ovatko tilat riittävän kokoiset: neljä vastaajaa kymmenestä oli sitä mieltä, että tilat ovat sopivan kokoiset, kolme vastaajaa ei ollut täysin vakuuttunut tilojen sopivasta koosta ja kolme oli sitä mieltä, että tilat eivät ole sopivan kokoiset.

Henkilökunnan tilojen osalta voidaan todeta, että henkilökunnan tilat eivät ole täysin tyydyttävät. Pukuhuonetilojen sijoitus väestönsuojaan aiheuttaa ongelmia ilmanraikkauksen, valaistuksen ja kosteudenhallinnan suhteen. Tiloja ei saa tuuletettua ja niissä säilytetään mahdollisesti kosteita vaatteita ja pyyhkeitä. Enemmistö henkilökunnasta on naisia ja pukuhuonetilat on mitoitettu suurin piirtein tasan miesten ja naisten kesken. Henkilökunnan pukutilat on kuitenkin jaettu erikseen miehille ja naisille, molemmille on omat wc- ja suihkutilat ja suihku ja wc eivät ole samassa tilassa. Sijoitusratkaisun ansiosta tilojen käyttö on joustavampaa.

Kirjoitustöitä, raportointia sekä taukoja varten ei ole erillistä tilaa mutta sellaista kaivataan.

Turvallisuus asumisyksikössä

Turvajärjestelmän olemassaoloa koskevaan kysymykseen molemmat haastatellut asukkaat vastasivat toisistaan poiketen eikä kumpikaan osannut sanoa, onko järjestelmää helppo käyttää. Asukkaat vastasivat toisistaan poiketen myös kysymykseen, onko tapaturmia käynyt. Kumpikin asukas piti asuinpaikkaansa kuitenkin turvallisenä.

Omaiset olivat vastanneet turvallisuutta koskeviin kysymyksiin vaihtelevasti. Kysymykseen, onko asumisyksikön tiloissa jokin turvajärjestelmä, oli kolme vastaajaa vastannut myöntävästi, kolme kieltävästi. Yksi omaisen ei ollut kysymykseen vastannut. Kysymykseen, onko järjestelmään helppo käyttää, vain yksi oli vastannut ja hänkin oli epävarma turvajärjestelmän helppokäyttöisyydestä. Kaikkien vastaajien mielestä tapaturmia on käynyt. Kyselyyn vastanneista seitsemästä omaisesta kuusi oli kuitenkin sitä mieltä, että asumisyksikössä on turvallista asua. Yksi vastaaja ei ollut vastannut tähän kysymykseen.

Kaikki henkilökunnan kyselyyn osallistuneet eivät olleet vastanneet kaikkiin turvallisuutta koskeviin kysymyksiin. Kymmenestä kysymykseen vastanneesta työntekijästä kuusi oli sitä mieltä, että asumisyksikössä on turvajärjestelmä, yksi oli asiasta epävarma ja kolmen mielestä mitään turvajärjestelmää ei ole. Kaksi vastaajaa on jättänyt kokonaan vastaamatta tähän kysymykseen. Kolmen vastaajan mielestä turvajärjestelmää on helppo käyttää mutta neljä oli järjestelmän helppokäyttöisyydestä epävarma. Kysymyksen turvajärjestelmän helppokäyttöisyydestä oli ohittanut kokonaan viisi vastaajaa. Tapaturmien suhteen vastauksissa oli hajontaa: neljän vastaajan mielestä tapaturmilta on välttytty, neljä ei ollut täysin varma asiasta ja kolmen vastaajan mielestä tapaturmia oli sattunut. Yksi vastaaja on jättänyt kokonaan vastaamatta tapaturmia koskevaan kysymykseen.

Lähes kaikki vastaajat olivat yksimielisiä siitä, että kohteen tiloja on helppo valvoa ja että asukkaiden on turvallista asua siellä. Näitä koskeviin kysymyksiin kaikki vastaajat olivat vastanneet.

Erillisissä kommentteissa vastaajat olivat turvallisuuteen liittyen toivoneet sitä, että piha-alueen aita olisi maahan saakka, jottei aitaa voisi alittaa. Portteihin toivottiin myös lukkoja, jotteivät asukkaat voisi karata. Takapihaa eli ilmeisesti päivätoimin-

takeskuksen puoleista piha-aluetta ei pidetty helposti valvottavana silloin, kun koko henkilökunta on asumisyksikön puolella.

Asumisyksikön sijainti

Kaikki vastaajaryhmät olivat tyytyväisiä kohteen sijaintiin ulkoilumahdollisuuksien, kulkuyhteyksien ja palveluiden suhteen.

SEINÄJOEN ASUMISPALVELURYHMÄ

Seinäjoen asumispalveluryhmään lähetettiin väärinkäsitysten vuoksi vain neljä henkilökunnan kyselyä, mutta kaikki palautuivat. Vastausten tulkinta on ongelmallista, koska vastaajien määrä jäi vähäiseksi ja joissakin kysymyksissä vastaukset jakautuvat tasan kyllä ja ei-vastauksiin. Koko henkilökunnan mielipiteitä ne eivät välttämättä kuvasta. Vastaukset saattavat kuitenkin antaa viitteitä tilojen toimivuudesta. Vastaajien erillisistä kommentteista saadaan selkeää palautetta asioista, joita vastaajat ovat pitäneet niin tärkeinä, että ovat itse kirjoittaneet niistä. Kaikkia kyselyvastausten tuloksia tarkastellaan kuitenkin myös tutkijoiden tekemiin havaintoihin verraten.

Asukkaiden asuintilat

Asukkaat olivat tyytyväisiä asuntojensa kokoon, valaistukseen ja valoisuuteen, asunnon kalusteisiin, väreihin ja materiaaleihin, valokatkaisimien ja pistorasioiden sijoitukseen ja näkymiin asuntonsa ikkunoista. Asuntoja pidettiin viihtyisinä ja sopivina omaa puuhailua ja harrastuksia varten. Asukkaat saivat mielestään ikkunan avattua helposti ja ovista oli helppoa kulkea.

Viidestä vastaajasta neljä oli sitä mieltä, että tiloissa on sopiva lämpötila, tilojen naulakko, hyllyjä ja tankoja on helppo käyttää ja että asunnon sijainti rakennuksessa on hyvä eikä tarvetta muutoksille ole. Yksi vastaaja oli kuitenkin kaikista edellä mainituista kohdista eri mieltä.

Kolme vastaajaa piti asuntojen ilmaa raikkaana ja ääneneristävyyttä riittävänä, mutta yksi oli asiasta epävarma ja yksi oli sitä mieltä, että ilma ei pysy raikkaana eikä asuntojen ääneneristys ole riittävä. Kaksi asukasta viidestä piti asunnon säilytystilojen määrää riittämättömänä eikä kahden mielestä vuodetta voinut sijoittaa asunnossa siten kuin he olisivat halunneet.

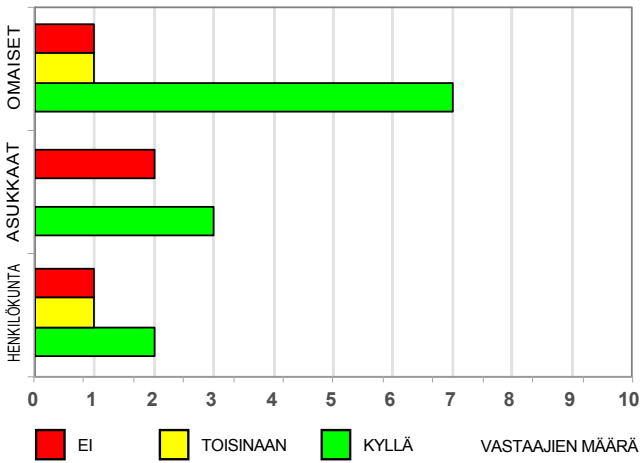
Omaiset olivat hyvin tyytyväisiä asukkaiden asuintiloihin. Omaisten mielestä asuintilojen valaistus, kalustus, värit ja materiaalit ovat hyviä, asunnoissa on raitis ilma ja sopiva lämpötila, ja asunnot ovat viihtyisiä ja toimivia. Vuoteen saattaa asunnoissa sijoittaa haluamallaan tavalla ja asunnon sijaintiin rakennuksessa oltiin tyytyväisiä. Omaisten mielestä myös asukkaat pitävät asuntoaan viihtyisänä. Kuuden vastanneen mielestä asunnot ovat niin hyviä, ettei mitään tarvetta muutoksille ole. Kolme vastaajaa oli jättänyt vastaamatta kysymykseen.

Lähes kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että tiloissa on riittävästi säilytystiloja, näkymät ikkunasta ovat miellyttäviä, asunto on asukkaalle sopivan kokoinen ja asunnoissa on riittävä ääneneristys. Muutama vastaaja oli kuitenkin epävarma tai täysin päinvastaista mieltä kyseisistä kohdista. Eräässä erikseen kirjoitetussa kommentissa pidettiin asuntoa liiankin suurena, pienempikin olisi omaisen mielestä riittänyt asukkaalle. Muiden kommenttien mukaan asunnon viihtyisyyttä lisää asunnon valoisuus ja tilava koko.

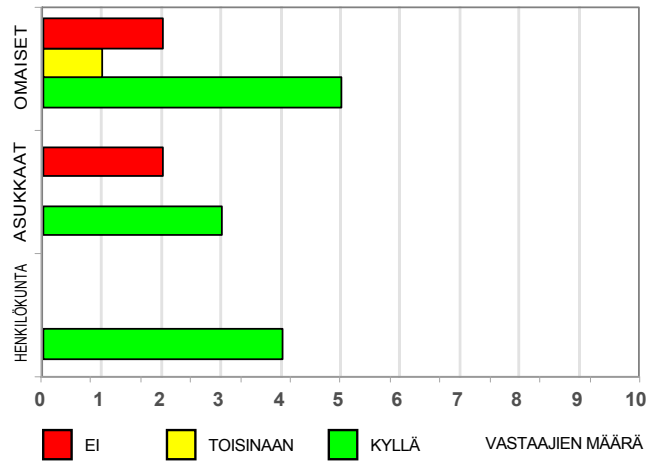
Henkilökunta on ollut samaa mieltä siitä, että asuntojen ikkunat on helppo avata, vuoteen voi sijoittaa asunnossa haluamallaan tavalla, ja siitä, että asukkaiden käyttä-

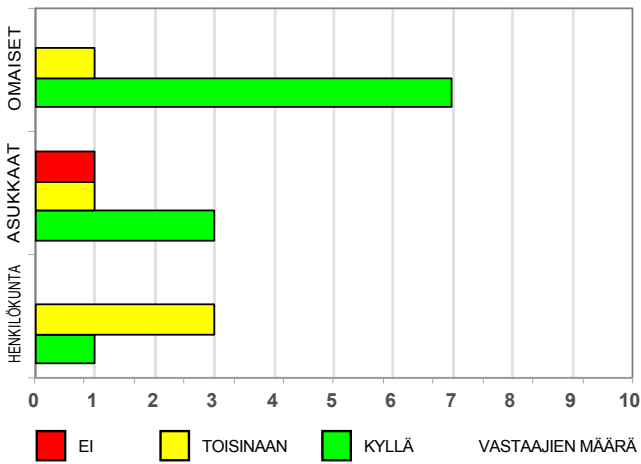
SEINÄJOKI Onko tiloissa riittävästi säilytystiloja?

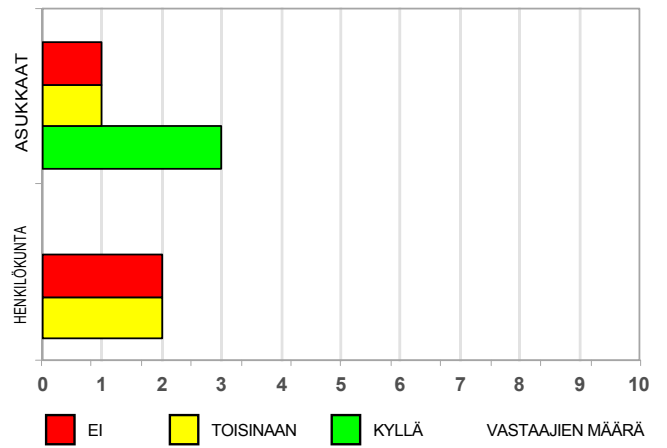
SEINÄJOKI Onko w-c- ja pesutiloissa riittävästi säilytystiloja?

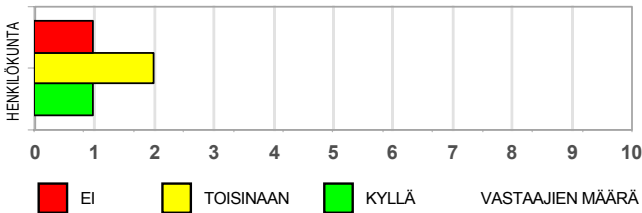
SEINÄJOKI Onko asuintilassa riittävä äänieristys?

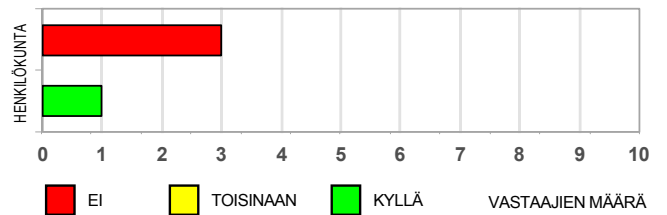
SEINÄJOKI Onko tilaa riittävästi apuvälineen kanssa liikkumiseen?

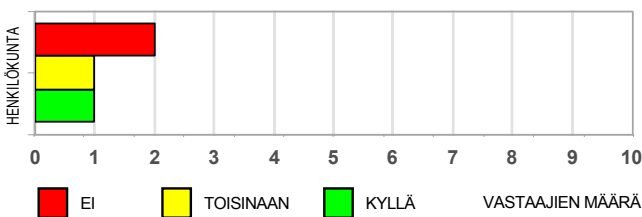
SEINÄJOKI Pystyykö asukas toimimaan asunnossa kohtaamatta omatoimisuutta haaittavia ratkaisuja?

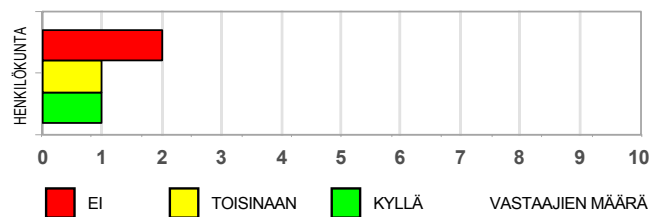
SEINÄJOKI Onko w-c- ja pesutiloissa riittävästi lasku- ja työtasoja?

SEINÄJOKI Onko tiloissa riittävästi tukikahvoja?

SEINÄJOKI Onko saunatiloissa tarpeeksi säilytystilaa?

mät apuvälineet ovat heille täysin oikeanlaisia. Kolme vastaajaa on ollut sitä mieltä, että tiloissa on sopiva lämpötila, valokatkaisimiin ja pistorasioihin ulottuu helposti, naulakkoa, hyllyjä ja tankoja on helppo käyttää, ovista on helppo kulkea avustamistilanteissa, tilat ovat avustamistilanteiden kannalta sopivan kokoisia, tiloissa pystyy työskentelemään ergonomisesti oikeissa asennoissa, tilat on helppo siivota, asukkaat ovat sijoittuneet heille sopiviin asuntoihin ja tilojen kalustus, värit ja materiaalit ovat hyviä.

Kolme vastaajaa neljästä on ollut epävarma tilojen ääneneristyksen riittävydestä. Vain yhden mielestä ääneneristys on riittävä.

Eniten hajontaa vastauksissa oli kysymyksiin, jotka koskivat tilojen säilytystilan määrän riittävyttä, valaistusta, raitista ilmaa, lattiamateriaalin liukkautta märkänä, tilojen toimivuutta avustamistilanteissa ja tilan riittämistä apuvälineen kanssa liikkumiseen, tukikahvojen määrää ja sitä, onko tiloissa asukkaiden omatoimisuutta haittaavia ratkaisuja.

Erillisissä kommentteissa asuntojen valoisuutta ja keittiön, olohuoneen ja makuuhuoneen muodostamaa yhtenäistä tilaa pidettiin hyvinä. Eräässä kommentissa asunnon tilojen yhtenäisyyttä pidettiin hyvänä erityisesti asukkaan valvonnan helpouden kannalta. Toisaalta kommentteissa katsottiin, että asuntojen toimivuus pyörätuolin käyttäjien kannalta ei ole varmaa, koska nykyiset asukkaat eivät käytä apuvälineitä. Apuvälineen tarve oli parille asukkaalle jo ilmaantunut, mutta he eivät niitä käyttäneet, koska käyttö on hankalaa mm. tilanpuutteen ja kynnysten takia.

Asuintilojen ongelmana on riittämätön ääneneristys, riittämätön säilytystilan määrä ja ratkaisut, jotka estävät asukkaan omatoimista suoriutumista. Tukikahvojen puute ja vaikeus löytää paikkoja niiden sijoitusta varten vaikeuttavat asukkaiden omatoimista suoriutumista, samoin apuvälineiden käytön ja avustamistilanteiden hankaluus, joka johtuu osin tilanpuutteesta, osin kynnyksistä. Havainnot tukevat henkilökunnan hieman keskenään ristiriitaisten vastausten tulosta. Kohdat, joissa on eniten ristiriitaisuutta, ovat usein osoittautuneet ongelmallisiksi myös havaintojen perusteella.

Asuintilojen lattiamateriaali on todettu märkänä liukkaaksi myös useissa muissa kohteissa.

Asukkaiden wc- ja pesutilat

Wc- ja pesutiloja ei pidetty aivan yhtä hyvinä ja toimivina kuin asunnon asuintiloja ja keittiötä.

Kaikkien asukkaiden mielestä ainoastaan wc- ja pesutilojen valaistus on hyvä. Yhden asukkaan mielestä tilojen värit ja materiaalit eivät ole hyviä, mikä ehkä johtuu tilan lattiamateriaalista, joka asukkaan mukaan kimaltelee. Kimaltelu haittaa epilepsiaa sairastavaa asukasta. Yksi asukas piti tilan ovesta kulkemista vaikeana, koska oviaukossa on kynnyks. Asukas toivoikin kynnystä poistettavaksi. Kynnyks haittaisi aina myös apuvälinettä käyttävää tai vaikeasti liikkuvaa henkilöä.

Neljä haastatelluista asukkaista oli sitä mieltä, että tilan lattia on märkänä liukas. Kaksi asukasta viidestä oli sitä mieltä, että tiloissa ei ole riittävästi säilytystilaa eivätkä tilat ole niin hyvät, ettei muutoksille olisi tarvetta. Kolme asukasta ei nähnyt tarvetta muutoksille.

Kolme asukasta oli sitä mieltä, että he pärjäävät tiloissa ilman avustajaa, että tilat ovat avustamistilanteiden kannalta sopivan kokoiset ja toimivat, ja että apuvälineen kanssa liikkumiseen on riittävästi tilaa. Yksi oli näistä epävarma ja yhden mielestä tiloissa ei pärjää ilman avustajaa, tilat eivät ole sopivan kokoiset ja toimivat eikä apuvälineen kanssa liikkumiseen ole riittävästi tilaa.

Ainakin yksi asukas tiettävästi tarvitsisi apuvälinettä, mutta ei voi sitä käyttää, koska wc- ja pesutilassa ei ole apuvälineen käytölle riittävästi tilaa. Useampikin asukas

tarvitsisi myös tukikaiteita, mutta niiden sijoittamiseen ei ole löytynyt sopivia paikkoja osittain tilanahtauden, osittain sähkövetojen ja vesiputkien sijainnin vuoksi.

Yksi asukas mainitsi, että tila on ahdas ja kaapit, erityisesti pyykkikaappi, ovat hänelle liian korkealla. Toisen asukkaan mielestä suihkutila on ahdas eikä pyykin-kuivausta varaten ole riittävästi tilaa.

Omaisiet olivat tyytyväisimpiä tilojen kokoon ja toimivuuteen avustamistilanteissa, vain yksi näki tiloissa muutoksen tarvetta. Kaksi vastaajaa yhdeksästä oli sitä mieltä, että säilytystiloja ei ole wc- ja pesutiloissa riittävästi. Yksi oli asiasta epävarma. Yhden mielestä tilojen kalustus, värit ja materiaalit eivät ole hyvät ja yksi oli asiasta epävarma. Yksi oli myös epävarma siitä, onko tilojen valaistus riittävän hyvä. Kuitenkin enemmistö vastaajista oli kaikkiin kohtiin tyytyväinen. Erillisissä kommentteissa tilojen lattiamateriaalia pidettiin huonolaatuisena ja kaatoa viemäriin huonona. Vesi jäi kirjoittajan mukaan lattialle seisomaan. Myös kaappien ja hyllyjen määrää pidettiin riittämättömänä. Wc-paperin teline oli erään kommentin mukaan sijoitettu hankalaan paikkaan.

Henkilökunnan neljä vastaajaa piti tilojen säilytystilan määrää riittävänä, tilojen valaistusta, kalustusta värejä ja materiaaleja hyvinä. Kalusteiden ja varusteiden sijoituskorkeus on kyselyyn vastanneiden mukaan sopiva ja tiloissa ulottuu helposti valokatkaisimiin ja pistorasioihin. Toisaalta hieman ristiriitaisesti kolme vastaajaa neljästä oli sitä mieltä, että lasku- ja työtasoja ei wc- ja pesutiloissa ole riittävästi. Kolme vastaajaa neljästä oli sitä mieltä, että tilojen lattiamateriaali on märkänä turvallinen, tiloissa pystyy työskentelemään ergonomisesti oikeissa asennoissa, tilat on helppo siivota ja eikä tiloissa ole asukkaan omatoimisuutta haittaavia ratkaisuja. Toisaalta vain kaksi neljästä vastaajasta oli varma siitä, että tilat ovat avustamistilanteissa sopivan kokoiset ja toimivat, että tilan ovesta on helppo kulkea avustamistilanteissa ja että tiloissa on riittävästi tukikahvoja. Kahden vastaajan mielestä tukikahvoja ei ole riittävästi. Yhdenkään vastaajan mielestä tilaa ei ole täysin riittävästi apuvälineiden kanssa liikkumiseen. Siten voidaan sanoa, että tiloissa on asukkaiden omatoimisuutta haittaavia ratkaisuja, vaikka kolmen vastaajan mielestä niitä ei ole. Kynnys tilan oviaukossa, tukikaiteiden puuttuminen ja apuvälineiden käytön estyminen tilanpuutteen takia haittaavat asukkaiden omatoimisuutta tiloissa.

Joissakin erillisissä kommentteissa selitettiin, että wc- ja pesutiloihin ei ollut voitu kiinnittää pesutuolia seinien sisällä olevien sähköjohdotusten vuoksi. Kommentteissa toivottiin lisää tukikaiteita wc-tiloihin sekä lattiamateriaalia, joka ei olisi märkänä liukas. Tilaa toivottiin lisää esim. suihkunurkkaukselle ja suihkuseinää varten. Jos tilaan oli jo asennettu suihkuseinä, tila tuntui ahtaalta. Pistorasioiden ja peilien korkeutta sekä valaistusta pidettiin hyvinä.

Havainnot tukevat vastausten perusteella esiin nousevaa tilanahtautta wc- ja pesutiloissa. Esteettömyys ei toteudu asukkaiden wc- ja pesutiloissa kynnyksien, puuttuvien tukien ja tilanahtauden osalta.

Asukkaiden keittiöt

Asukkaat ovat hyvin tyytyväisiä asuntojensa keittiöihin. Asukkaista kolme vastasi käyttävänsä keittiötä säännöllisesti, kaksi käytti keittiötä jonkin verran. Yksi asukas piti keittiön säilytystilan määrää riittämättömänä eikä keittiö ollut yhden vastaajan mielestä täysin toimiva avustamistilanteissa. Yksi vastaaja myös näki keittiössä tarvetta muutoksille. Kaikki vastaajat olivat tyytyväisiä keittiön kokoon, valaistukseen, kalustukseen, väreihin ja materiaaleihin.

Myös omaiset pitivät asukkaiden keittiötä hyvänä. Viiden vastaajan mukaan asukas käyttää keittiötään, kahden mukaan asukas käyttää keittiötä jonkin verran ja yhden vastaajan mielestä asukas ei käytä keittiötään. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että keittiössä ei ole riittävästi säilytystilaa eikä keittiö ole avustamistilanteiden kannalta

sopivan kokoinen. Yksi vastaaja oli epävarma siitä, onko keittiö täysin toimiva avustamistilanteissa. Yhden vastaajan mukaan keittiössä on myös tarvetta muutoksille. Kaikki omaiset olivat kuitenkin sitä mieltä, että keittiön valaistus, kalustus, värit ja materiaalit ovat hyviä. Eräessä erillisessä kommentissa keittiötä ei pidetty toimivana, koska kaappitilaa ei ollut kirjoittajan mielestä riittävästi ja muutostoiveena esitettiin, että keittiöön saisi lisää kaappitilaa ja lasku- ja työtasoa.

Henkilökunnan mielestä keittiöt ovat avustamistilanteiden kannalta sopivan kokoisia, tilaa on riittävästi avustaville toimille ja apuvälineen kanssa liikkumiseen ja keittiö on avustamistilanteissa toimiva. Keittiö on myös helppo siivota. Kaikki olivat tyytyväisiä keittiöiden väreihin ja materiaaleihin, ylä- ja alakaappeja sekä vetolaitteita pidettiin helppokäyttöisinä, pistorasioiden määrää riittävänä ja työtasojen korkeutta sopivana.

Kolme vastaajaa piti keittiöiden valaistusta hyvänä, lasku- ja työtasojen määrää riittävänä eikä keittiöissä ole kolmen vastaajan mielestä asukkaiden omatoimisuutta haittaavia ratkaisuja. Yksi oli kuitenkin eri mieltä näistä. Yksi vastaaja oli epävarma säilytystilojen määrän riittävästä keittiöissä sekä kodinkoneiden helppokäyttöisyydestä.

Tukikahvojen määrästä oli eniten erimielisyyttä: kaksi piti tukikahvojen määrää asunnoissa riittävänä, yksi oli asiasta epävarma ja yksi sitä mieltä, ettei tukikahvoja ole riittävästi.

Erillisissä kommentteissa pidettiin mm. keittiön liikuteltavaa tason ja säilytyslaitteiden yhdistelmää käteväenä. Tukikaiteita kaivattiin myös keittiöön.

Asukkaiden keittiöihin oltiin tyytyväisiä kaikissa vastaajaryhmissä. Havaintoja tukevat muutamat vastaukset ja kommentit säilytystilojen ja työ- ja laskutasojen määrän riittämättömyydestä.

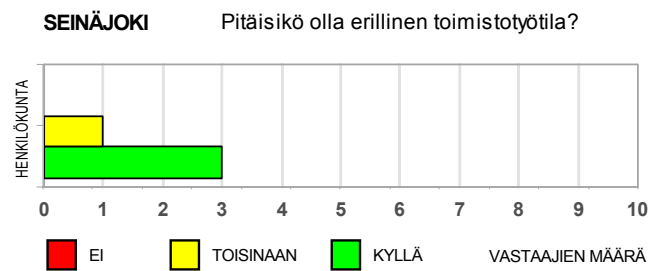
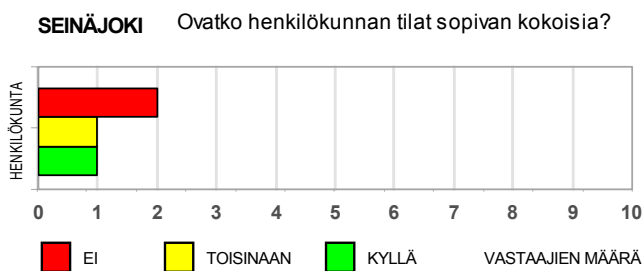
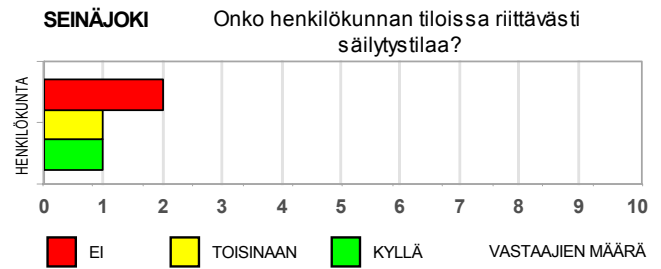
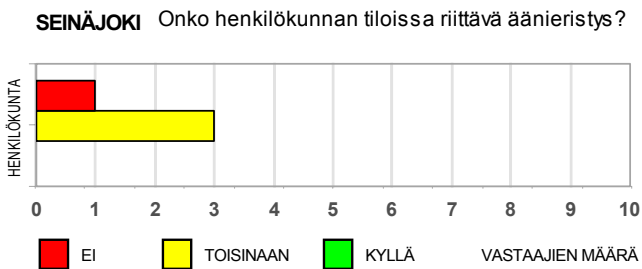
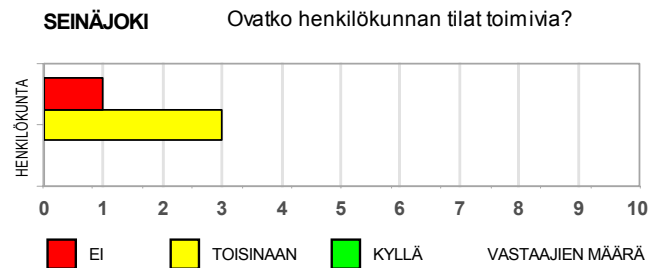
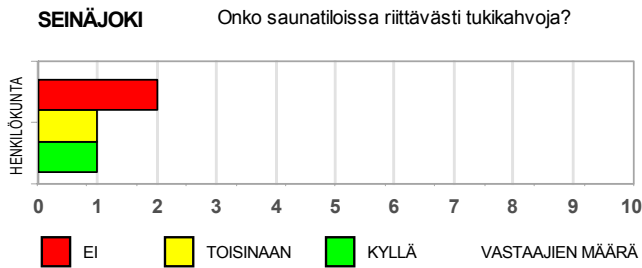
Asukkaiden yhteistilat

Haastatellut asukkaat olivat enimmäkseen tyytyväisiä asumisyksikön yhteistiloihin. Ainoastaan ruokailutilan toimivuudesta yksi vastaaja oli epävarma ja yksi oli sitä mieltä, ettei tila ole toimiva. Tilan ongelmana pidettiin ahtautta silloin, kun kaikki ovat syömässä yhtä aikaa. Yksi asukas näki yhteistiloissa tarvetta muutokselle, kahden mielestä tilat eivät ole aivan niin hyvät, ettei mitään muutoksia tarvittaisi. Kahden mielestä tiloissa ei tarvita mitään muutoksia. Aivan kaikki haastatellut eivät pitäneet näkymiä yhteistilojen ikkunoista miellyttävinä ja kahta asukasta häikäisee joskus yhteistiloissa. Yhden asukkaan mielestä yhteistiloja ei ole täysin riittävästi, tilojen valaistus ei ole hyvä, ilma ei ole aina raitis yhteistiloissa, keittiö ei ole täysin toimiva eikä olohuone ollenkaan toimiva, tilaa ei ole riittävästi apuvälineen kanssa liikkumiseen eikä avustamistilanteiden kannalta.

Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, ettei yhteistiloissa ole mahdollisuutta pitää kuntoa yllä. Kaikki paitsi yksi olivat sitä mieltä, että kuntoa pitäisi voida pitää yllä asumisyksikön tiloissa.

Omaiset olivat vastaajista tyytyväisin ryhmä. Omaiset pitivät yhteistilojen valaistusta, kalustusta, värejä ja materiaaleja hyvinä, ilmaa raittiina, lämpötilaa sopivana ja tiloja toimivina. Yhteistilat ovat omaisten mielestä myös viihtyisät. Ainoastaan yksi vastaaja oli sitä mieltä, että tiloissa tarvittaisiin muutoksia. Toisaalta viisi vastaajaa yhdeksästä vastasi oleskelevansa yhteistiloissa asukkaan kanssa vain silloin tällöin, kaksi ei koskaan ja vain kaksi vastasi yleensä oleskelevansa yhteistiloissa asukkaan kanssa.

Kyselyyn vastanneet henkilökunnan jäsenetkin olivat pääosin tyytyväisiä yhteistiloihin: tilojen valaistusta, lämpötilaa, kalustusta, värejä ja materiaaleja pidettiin hyvinä tai melko hyvinä. Keittiötä, olohuonetta, eteistä ja kodinhoituhuonetta pidettiin toimivina tai melko toimivina. Yhteistilojen määrää pidettiin riittävänä, naulakkoja,

hyllyjä ja tankoja helposti käytettävänä ja tiloja helppoina siivota. Ikkunat saa avat-
tua helposti ja valokatkaisimiin ja pistorasioihin ulottuu helposti. Tiloissa pystyy
vastaajien mukaan toimimaan ergonomisesti oikeissa asennoissa. Tiloja pidettiin
myös viihtyisinä.

Kahden vastaajan mielestä tiloissa ei ole riittävästi tukikahvoja, kun taas kahden
mielestä niitä on riittävästi. Yhden vastaajan mielestä tiloissa ei ole raitis ilma, ruokai-
lutila ei ole toimiva eikä tiloissa ole riittävästi säilytystilaa. Yksi oli näistä epävarma.
Kaksi vastaajaa oli kuitenkin sitä mieltä, että tiloissa on raitis ilma, ruokailutila on
toimiva ja säilytystilaa on riittävästi.

Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että tilaa ei ole riittävästi apuvälineen kanssa liik-
kumiseen, tilat eivät ole sopivan kokoisia avustamistilanteiden kannalta eikä tilaa
ole riittävästi avustavien toimien suorittamiseen. Asukkaat eivät yhden vastaajan
mielestä pysty toimimaan tiloissa omatoimisesti. Kolme vastaajaa oli kuitenkin päin-
vastaista mieltä.

Vaikka tiloja pidettiin toimivina tai melko toimivina, henkilökunta oli kuitenkin
erikseen kommentoinut keittiön ja ruokailutilan sekä olohuoneen ahtautta. Ruokai-
lutilaan toivottiin väljyyttä ja selitettiin, että ruokapöytä ja astianpesukone ovat liian
lähellä toisiaan, jolloin astioiden palautuksen yhteydessä syntyy helposti ruuhkaa, jos
kaikki tuovat astioitansa yhtä aikaa. Roskien säilytykseen toivottiin enemmän tilaa ja
roskasankoja suuremmiksi. Huomautettiin, että asukkaiden liikkumista yhteistiloissa
helpottaisi mahdollisuus tukikaiteiden asentamiseen ja rollaattorilla kulkemiseen.

Erilliset kommentit tukevat tutkijoiden tekemiä havaintoja. Vaikka olohuone, ruokailutila ja keittiö ovat yhtä suurta tilaa, apuvälineiden käyttö olisi tiloissa hankalaa. Tiloja käyttää 11 asukasta henkilökunnan ohella sekä muutama satelliittiasuntojen asukas eikä esimerkiksi keittiötä ole mitoitettu niin suurta ruokailijoiden määrää varten. Olohuoneen sohvoryhmässä on istumapaikkoja enimmillään yhdeksälle hengelle.

Sauna- ja pesutilat

Asukkaat ovat pääosin tyytyväisiä sauna- ja pesutiloihin. Yksi asukas vastasi, ettei käy saunassa, yksi sanoi käyvänsä joskus. Kolme asukasta sanoi käyvänsä saunassa säännöllisesti. Niistä asukkaista, jotka sanoivat käyvänsä saunassa joskus tai säännöllisesti, vain yksi katsoi pääsevänsä saunomaan halutessaan, yksi oli epävarma asiasta ja kaksi oli sitä mieltä, ettei pääse saunomaan silloin kuin itse haluaisi. Tiloja pidettiin toimivina, sopivan kokoisina ja viihtyisinä ja niiden valaistusta hyvänä. Kaksi asukasta piti saunatiloja niin hyvinä, ettei niissä ole tarvetta muutoksille, kahden mielestä joitakin muutoksia voisi tehdä.

Omaisilta ei kysytty arvioita saunatiloista, koska katsottiin, etteivät he käytä tiloja.

Henkilökunnan kyselyyn vastanneet neljä työntekijää olivat pääosin tyytyväisiä sauna- ja pesutiloihin. Säilytystilan ja tukikaiteiden määrään tiloissa vain yksi oli täysin tyytyväinen. Lattian turvallisuudesta märkänä vain kaksi vastaajaa oli varmoja.

Myös erillisissä kommentteissa oli korostettu tukikaiteiden tarvetta. Lisäksi huomautettiin, että saunan siivoaminen saunan lauteiden alta on hankalaa. Lauteisiin toivottiin mekanisme, jonka avulla lauteita voisi siivotessa nostaa, jolloin lattian pääsisi siivoamaan helpommin lauteiden alta.

Vaikka kyselyvastausten perusteella ja yhden kommentin mukaan pesuhuoneessa on riittävästi tilaa, tutkijoiden tekemät havainnoinnit eivät täysin tue väittämää. Pesuhuone todettiin havainnointikäynnin yhteydessä ahtaaksi apuvälineiden käyttöä ajatellen ja tukikaiteiden puuttuminen haittaa asukkaiden omatoimista selviytymistä. Saunassa on kuitenkin ajateltu pyörätuolinkäyttäjää jättämällä kiukaan eteen tilaa. Lauteet sijaitsevat melko kaukana kiukaasta.

Pyökinpesu- ja pukuhuonetoimintojen sijoittaminen samaan tilaan estää toimintojen samanaikaisuuden.

Pihatilat, parvekkeet ja terassit

Haastatellut asukkaat pitivät asumisyksikön ulkotiloja sopivan kokoisina. Neljä vastaajaa piti ulkotiloja myös viihtyisinä. Yksi haastateltu ei pitänyt taloyhtiön pihaa viihtyisänä. Asukkaiden mielestä ulkotiloissa on helppo liikkua ja he pääsevät esimerkiksi omille parvekkeilleen ja yhteistilojen parvekkeelle itsenäisesti.

Omaisiet pitivät ulkotiloja viihtyisinä ja sopivan kokoisina. Vain yksi vastaaja oli täysin eri mieltä ulkotilojen viihtyisyydestä ja toimivuudesta. Yksi vastaaja oli epävarma siitä, ovatko ulkotilat viihtyisät. Erillisissä kommentteissa moitittiin parvekkeiden tuulisuutta ja parvekelasituksen puutetta.

Henkilökunnan kyselyyn vastanneet eivät olleet yksimielisiä arvioidessaan ulkotiloja. Yksikään vastaaja ei ollut sitä mieltä, että pihassa olisi riittävästi paikkoja oleskelua ja toimintaa varten. Kolmen vastaajan mielestä asukkaat eivät aina pääse ulkotiloihin itsenäisesti. Kaksi vastaajaa oli sitä mieltä, että ulkotilat eivät ole viihtyisät eikä pihaa ole helppo valvoa. Erimielisyyttä oli siitä, kuinka paljon asukkaat käyttävät ulkotiloja, ovatko tilat toimivia, onko niissä helppo liikkua apuvälineen kanssa ja siitä, onko piha turvallinen. Kahden vastaajan mukaan pihassa on säästyty tapaturmilta, kaksi vastaajaa ei ollut asiasta varma.

Eräässä erikseen kirjoitetussa kommentissa etupihan asfaltointia pidettiin hyvänä, vaikka muuten vastaaja katsoi, ettei asumisyksikössä ole kunnollista pihaa. Olemassa olevasta pihasta toivottiin viihtyisämpää ja sinne toivottiin paikkoja oleskelua ja toimintaa varten, yhtenä esimerkkinä mainittiin grillikatot.

Henkilökunnan tilat

Kyselyyn vastanneet henkilökunnan jäsenet eivät ole tiloihinsa tyytyväisiä. Tilojen valaistusta, kalustusta, värejä ja materiaaleja ja valokatkaisimien ja pistorasioiden sijoittelua pidettiin yksimielisesti hyvinä tai melko hyvinä. Tilat saa vastaajien mukaan tuuletettua helposti ja työskentely on mahdollista ergonomisesti oikeissa asennoissa. Kukaan vastaajista ei kuitenkaan pitänyt tiloja täysin toimivina eikä niiden ääneneristystä riittävänä. Vain yksi vastaaja piti tiloja sopivan kokoisina, työpöytätilan, laskutason ja säilytystilan määrää riittävänä ja tiloissa toimimista helppona. Vain yhden mielestä tiloissa ei ole työtä haittaavia ratkaisuja. Kolme vastaajaa oli sitä mieltä, että miehillä ja naisilla tulisi olla erilliset pukuhuoneet ja henkilökunnalla yleensä erillinen työskentelytila. Kahden vastaajan mielestä henkilökunnalla tulee olla peseytymismahdollisuus, kaksi oli epävarmoja siitä, pitäisikö peseytymismahdollisuus olla. Erillistä lepotilaa ei toivottu.

Erillisissä kommentteissa toivottiin, että asumisyksikössä olisi erillinen toimistotila ja henkilökunnan tauko- tai neuvottelutila. Asumisyksikön toiminnasta vastaava työntekijä tarvitsee työrauhaa mutta myös muut työntekijät tarvitsevat sitä kirjallisia töitä tehdessään. Ääneneristystä pidettiin tärkeänä.

Henkilökunnan vastaukset ja kommentit tukevat tiloista tehtyjä havaintoja. Henkilökunnan tiloissa ei ole työrauhaa, koska henkilökunnan pukutiloihin on kulku toimiston kautta ja koska toimistoa on käytettävä myös henkilökunnan tai muiden palavereihin ja esim. taukoihin.

Turvallisuus asumisyksikössä

Kaikki viisi haastateltua asukasta piti asumisyksikköä turvallisena asua, vaikka kahden mielestä tapaturmia oli sattunut ja yhden mielestä tiloissa ei ole mitään turvajärjestelmää. Yhden vastaajan mielestä neljästä järjestelmää ei ole helppo käyttää.

Seitsemän omaista osasi vastata, että tiloissa on turvajärjestelmä. Kuusi vastaajaa piti järjestelmää helppokäyttöisenä tai melko helppokäyttöisenä. Kahdeksan vastaajan mielestä tiloissa oli säästyty tapaturmilta mutta yhden mielestä ei. Seitsemän vastaajan mielestä asukkaiden on kuitenkin turvallista asua kohteessa. Yksi omainen toivoi, että vapaapäivinä asukkaille soitettaisiin useammin tai käytäisiin katsomassa, mitä asukkaille kuuluu.

Henkilökunnan mukaan kohteessa on turvajärjestelmä ja sitä on helppo käyttää. Tapaturmilta ei ollut täysin säästyty. Asumisyksikön tiloja ei kukaan pitänyt aivan helppoina valvoa eikä toisaalta täysin mahdottomina valvoa. Kaikki vastaajat pitivät kuitenkin yksikköä turvallisena tai melko turvallisena asua. Erikseen kirjoitetussa kommentissa toivottiin, että asukkaiden sijoittelua asuntoihin mietittäisiin uudestaan. Katsottiin, että ellei asukas osaa itse hälyttää apua, ei turvallisuus ole aina taattu.

Asumisyksikön sijainti

Kaikki vastaajaryhmät olivat tyytyväisiä asumisyksikön sijaintiin.

ALAHÄRMÄN ASUMISPALVELURYHMÄ

Asukkaiden asuintilat

Kaikki haastatellut asukkaat ovat pääosin tyytyväisiä asuintiloihinsa. Kolme neljästä haastatellusta kuitenkin näki asunnossa tarvetta muutoksille. Yhden mielestä vuodetta ei saa sijoitettua asunnossa haluamallaan tavalla eikä vuoteesta nouseminen ja makuulle käynti ollut hänestä helppoa. Kahden asukkaan mielestä asuntojen ääneneristys ei ole riittävä, kahden mielestä se on riittävä. Kahden asukkaan mielestä ikkunoita ei saa asunnossa avattua helposti. Yksi asukas sanoi, ettei ulotu helposti valokatkaisimiin ja pistorasioihin ja yhden mielestä tilojen kalusteita, kaappeja, hyllyjä ja naulakoita ei ole helppo käyttää. Ulottuminen kalusteisiin, esimerkiksi kaappien yläosiin ja hyllyjen perälle, sekä varusteisiin on vaikeampaa henkilöille, jotka ovat lyhytkasvuisia ja joilla on liikkumis- ja toimimisesteitä. Muuten asukkaat olivat hyvin tyytyväisiä asuntoihinsa.

Omaisille suunnattuun kyselyyn oli vastannut neljä omaista. Omaisetkin ovat tyytyväisiä asukkaiden asuntoihin. Kyselyyn vastanneet omaiset eivät nähneet tarvetta muutoksille asunnoissa. Yksi omainen oli epävarma siitä, voiko vuoteen sijoittaa asunnossa haluamallaan tavalla, onko tiloissa riittävä ääneneristys ja valaistus, onko tiloissa sopiva lämpötila ja raitis ilma ja ovatko näkymät ikkunoista miellyttävät. Yksi oli myös epävarma siitä, onko asunnon sijainti rakennuksessa hyvä.

Erillisten kommenttien perusteella kohteen naapurustossa asuvat alkoholisoituneet ihmiset koetaan asumista häiritsevinä.

Henkilökunnan kyselyyn vastanneet olivat hyvin tyytyväisiä asukkaiden asuntoihin. Vain asuntojen ääneneristykseen ja lattiamateriaalin turvallisuuteen ei oltu tyytyväisiä. Kolme vastaajaa ei ollut varma siitä, onko asuntojen ääneneristys riittävä, yhden mielestä ääneneristys ei ole riittävä ja vain yksi oli varma siitä, että ääneneristys on riittävä. Neljä vastaajaa ei myöskään ollut varma siitä, ovatko lattiat märkänäkin turvalliset. Vain yksi oli asiasta täysin varma.

Erillisissä kommentteissa asuntojen väljyyttä pidettiin hyvänä. Apuvälineiden käytölle nähtiin olevan riittävästi tilaa. Yksi vastaaja piti asukkaiden omaa ulko-ovea ja terassia sekä ovea yhteistiloihin hyvänä ratkaisuna. Ratkaisu helpottaa kirjoittajan mukaan uloslähtemistä ja toisaalta yhteistilaan siirtymistä.

Kaikissa ryhmissä on kiinnitetty huomiota siihen, että asuntojen ääneneristys ei ole riittävä. Ääneneristyksen riittämättömyys ja lattioiden liukkaus märkänä ovat ongelmana useissa muissakin kohteissa. Asuntoja ei ole koettu ahtaiksi apuvälineiden käytön kannalta. Asunnot ovat Alahärmän asumispalveluryhmässä kaikista tutkituista kohteista suurimmat.

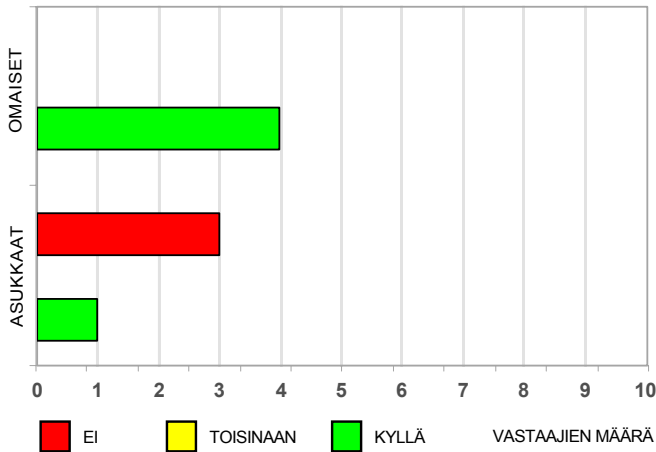
Asukkaiden wc- ja pesutilat

Asukkaat ovat enimmäkseen tyytyväisiä wc- ja pesutiloihinsa. Kaksi asukasta neljästä kuitenkin toivoi muutoksia wc- ja pesutiloihin. Yhden asukkaan mielestä tila ei ollut täysin toimiva, valaistus häikäisi eikä ovesta ollut helppo kulkea oviaukon kynnyksen vuoksi. Kolme asukasta kertoi, että tarvitsee avustajaa tiloissa. Kaikkien mielestä tilat ovat riittävän suuret myös avustavia toimia ajatellen. Eniten epävarmuutta oli sen suhteen, pysyykö tilojen lattia turvallisena myös märkänä. Yhden mielestä lattia ei ole märkänä liukas, yksi oli asiasta epävarma ja yhden mielestä lattia on märkänä liukas. Yksi asukas ei vastannut kysymykseen.

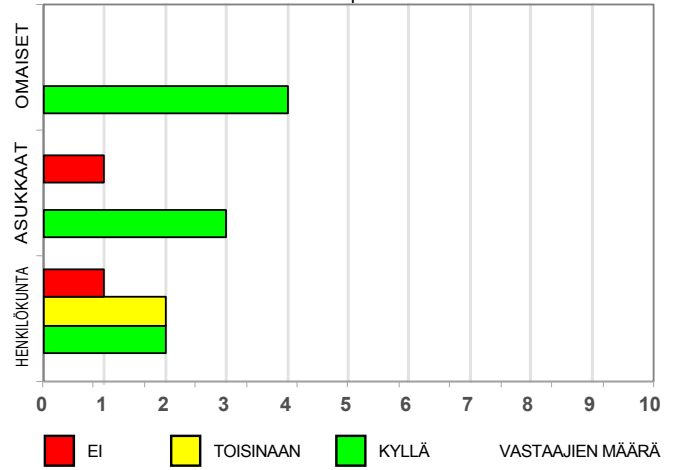
Kaikki kyselyyn vastanneet omaiset olivat hyvin tyytyväisiä asukkaiden wc- ja pesutiloihin. Tiloja ei ollut kommentoitu erikseen.

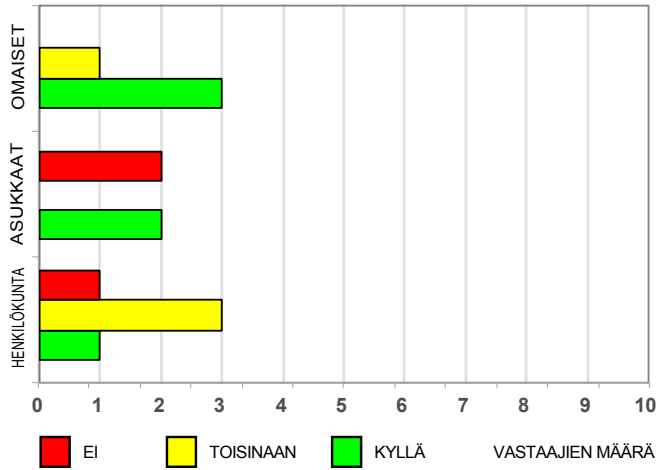
ALAHÄRMÄ Onko asunto niin hyvä, ettei tarvetta muutoksille ole?

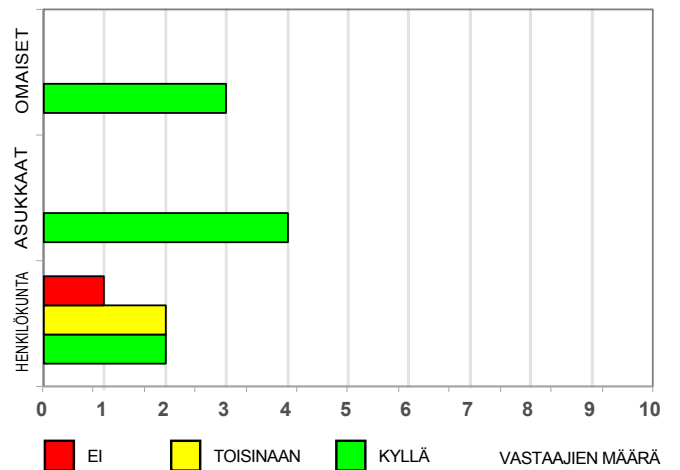
ALAHÄRMÄ Ovatko tilat (myös avustamistilanteiden kannalta) sopivan kokoiset?

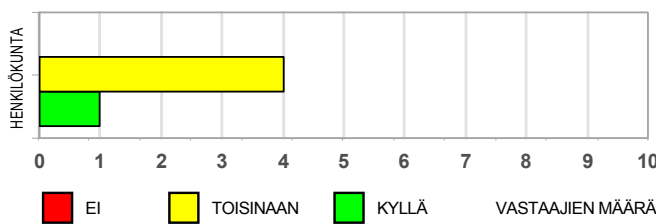
ALAHÄRMÄ Onko asuintilassa riittävä äänieristys?

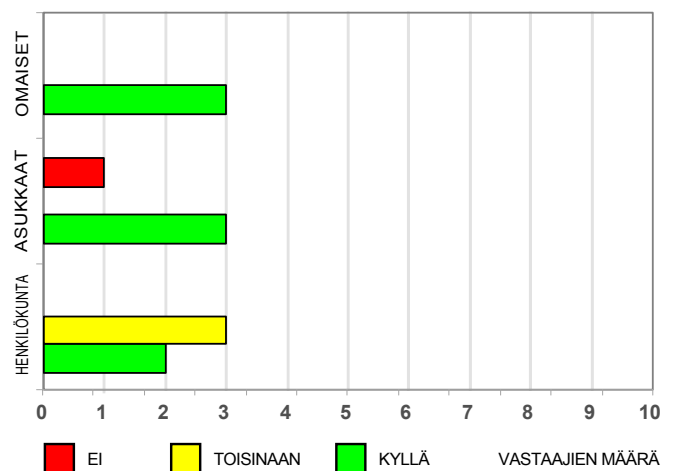
ALAHÄRMÄ Onko kodinhoituhuone toimiva?

ALAHÄRMÄ Pysyykö lattiamateriaali turvallisena myös märkänä?

ALAHÄRMÄ Onko olohuone toimiva?

Henkilökuntakin on hyvin tyytyväistä wc- ja pesutiloihin. Ainoastaan säilytystilojen ja lasku- ja työtasojen määrää eivät kaikki pitäneet riittävänä. Neljä vastaajaa viidestä oli epävarma siitä, pystyykö tiloissa työskentelemään ergonomisesti oikeissa asennoissa.

Erillisissä kommenteissa wc-tilojen tilavuutta ja tilojen liukuovia kiiteltiin. Toisaalta wc-istuimen katsottiin sijaitsevan liian kaukana pesualtaasta, koska asukkaat eivät ylety bidee-suihkuun eivätkä pesualtaan alareunassa olevaan wc-paperitelineeseen. Wc-istuimen virheellinen sijoitus suhteessa pesualtaaseen haittaa asukkaiden itsestä selviytymistä.

Asukkaiden keittiöt

Asukkaat ovat pääosin tyytyväisiä keittiöihinsä. Kaksi neljästä haastatellusta oli sitä mieltä, että jotkin muutokset olisivat keittiössä tarpeellisia. Yksi asukas ei pitänyt keittiötä avustamistilanteissa toimivana ja yksi oli keittiöiden toimivuudesta epävarma. Yksi asukas neljästä ei pitänyt keittiöiden kalustusta toimivana eikä valaistusta hyvänä. Syyksi tyytymättömyyteen yksi asukas kertoi sen, että valaistus häikäisee. Toiselle asukkaalle työtaaso oli liian matala eikä asukas päässyt tarpeeksi lähelle hanaa voidakseen käyttää sitä. Taso olisi pitänyt nostaa ylemmäs, mutta noston esti mikroaaltouuni, joka ei enää mahtuisi tason ja yläkaappien väliin, jos tasoa nostettaisiin ylemmäs.

Omaisiet ovat hyvin tyytyväisiä asukkaiden keittiöihin. Kukaan vastanneista ei ollut epävarma minkään asian suhteen. Omaisista kaksi neljästä oli kuitenkin sitä mieltä, etteivät asukkaat käytä keittiötään.

Henkilökunta on myös hyvin tyytyväistä asukkaiden keittiöihin. Epävarmuutta esiintyi lasku- ja työtasojen määrän sekä tukikahvojen riittävyuden ja ylä- ja/tai alakaappien helppokäyttöisyyden suhteen. Erillisissä kommenteissa henkilökunta kiitteli keittiöiden väljyyttä. Hyvänä pidettiin sitä, että keittiö on tupakeittiömallia ja sen ansiosta keittiöissä mahtuu toimimaan. Yläkaappeja toivottiin vielä alemmaksi.

Asuntojen keittiöitä pidettiin hyvinä ja toimivina. Keittiöissä on kiitettävästi otettu huomioon erilaisten asukkaiden vaatimukset esimerkiksi työtasojen korkeuden säätämismahdollisuuden suhteen.

Asukkaiden yhteistilat

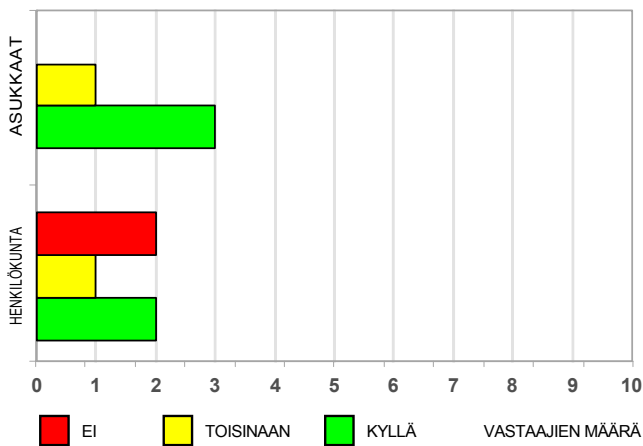
Asukkaat ovat pääosin tyytyväisiä yhteistiloihinsa. Yksi asukas kuitenkin toivoi lisää tilaa yhteistiloihin. Tilanpuutteesta johtui, ettei yksi asukas kokenut yhteistilojen olohuonetta toimivaksi eikä tilaa ollut riittävästi apuvälineen kanssa liikkumiseen. Siten asukas esitti muutostoiveenaan sen, että tilaa olisi enemmän. Asukkaat sanoivat, ettei heillä ole mahdollisuutta pitää kuntoa yllä asumisyksikön tiloissa. Kaksi asukasta toivoi mahdollisuutta kunnon ylläpitämiseen, yksi oli asiasta epävarma ja yksi ei nähnyt tarvetta siihen.

Omaisietkin ovat tyytyväisiä asukkaiden yhteistiloihin. Kaksi neljästä vastaajasta kertoi oleskelevansa yhteistiloissa asukkaan kanssa, yksi oleskelee yhteistiloissa silloin tällöin ja yksi ei koskaan. Yksi vastaaja näki tarvetta muutoksille yhteistiloissa. Erillisessä kommentissa yhteistiloihin toivottiin mahdollisuutta pitää kuntoa yllä.

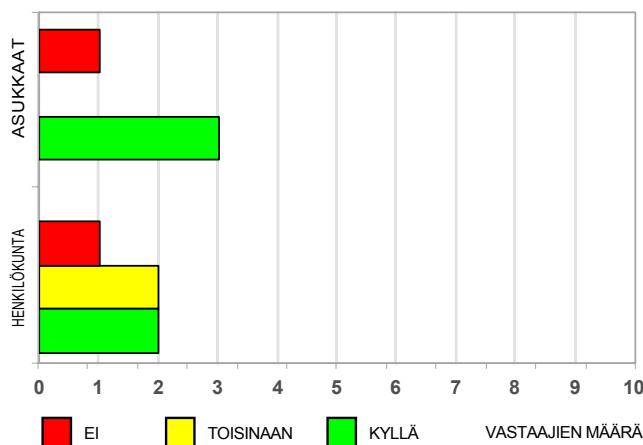
Henkilökunta oli ryhmistä kriittisin arvioidessaan yhteistiloja. Hajontaa oli vastauksissa jonkin verran. Kohdat, joiden vastauksissa oli hajontaa, todeta jollakin tavoin ongelmallisiksi. Tilat nähtiin liian ahtaina ja tilojen määrä riittämättömänä. Tilanahtaus vaikutti vastaajien mielestä olohuoneen, eteisen ja kodinhoituhuoneen toimivuuteen. Säilytystilan määrä arvioitiin liian vähäiseksi ja tilojen koko avustamistilanteiden ja apuvälineellä liikkumisen kannalta ahtaiksi.

Myös erillisissä kommenteissa toivottiin lisää tilaa. Pakastimien määrää moitittiin liian vähäiseksi, joten myös asukkaiden pakastimia käytettiin yhteisten ruokien pa-

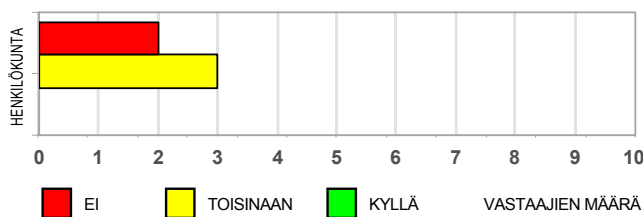
ALAHÄRMÄ Onko asumisyksikössä riittävästi yhteistiloja?

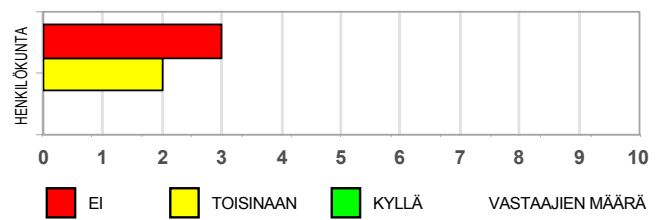
ALAHÄRMÄ Onko tilaa riittävästi apuvälineen kanssa liikkumiseen?

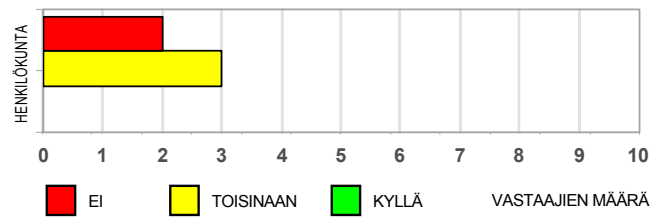
ALAHÄRMÄ Onko yhteistiloissa riittävästi säilytystilaa?

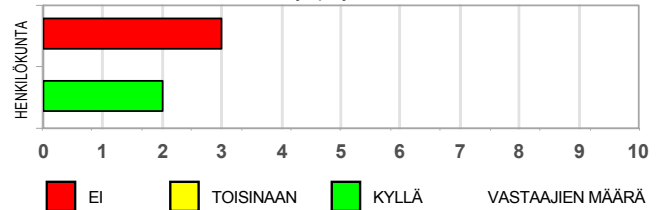
ALAHÄRMÄ Onko henkilökunnan tiloissa riittävästi säilytystilaa?

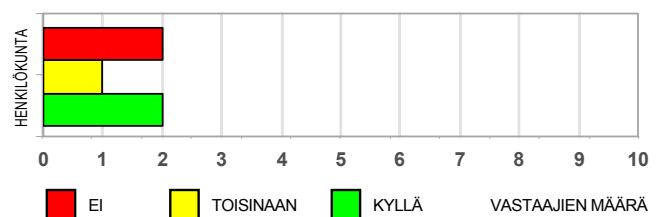
ALAHÄRMÄ Onko henkilökunnan tiloissa riittävä äänieristys?

ALAHÄRMÄ Onko henkilökunnan tiloissalaskutasoa ja työpöytätilaa riittävästi?

ALAHÄRMÄ Ovatko tilat toimivia?

kastamiseen. Lisätilaa pakaste- ja viileäsäilytykselle toivottiin. Yhdelle ylimääräiselle pakastimelle ei keittiössä eikä muualla yhteistiloissa ollut paikkaa. Jos ylimääräinen pakastin olisi sijoitettu keittiöön tai yhteistiloihin, olisi se haitannut asukkaiden liikumista. Lisätiloja toivottiin myös liikkumista ja harrastustoimintaa varten.

Tulokset tukevat tutkijoiden tekemiä havaintoja yhteistilojen koosta. Tilojen koko ei salli sitä, että käyttäjien määrä lisääntyä tai käyttäjille ilmaantuu apuvälineiden tarve.

Sauna- ja pesutilat

Haastatellut asukkaat ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä saunatiloihinsa. Kaksi asukasta sanoi, ettei käy yhteistilojen saunassa. Yksi asukas näki saunatiloissa tarvetta muutoksille: hän piti saunatilojen valaistusta liian kirkkaana ja kaipasi pesuhuoneeseen ulottuvilleen säilytyspaikkaa pesutarvikkeita varten.

Omaisilta ei kysytty saunatiloista.

Henkilökunta on tyytyväistä sauna- ja pesutiloihin. Kolme viidestä kyselyyn vastanneesta oli epävarma säilytystilojen riittävydestä saunatiloissa. Kahden vastaajan mielestä tiloissa on myös asukkaiden omatoimisuutta haittaavia ratkaisuja. Oviaukkoja pidettiin riittävän leveinä ja liukuovia hyvänä ratkaisuna. Saunaa ja pesuhuonetta pidettiin riittävän tilavina myös pesupaareja varten. Yhdessä kommentissa tilaa toivottiin kuitenkin jonkin verran lisää.

Pihatilat, parvekkeet ja terassit

Kaikki haastatellut asukkaat pitivät pihatiloja viihtyisinä. Yhden pyörätuolia käyttävän asukkaan mielestä pihalla ei ole helppo liikkua eikä hän pääse ulos itsenäisesti vaan tarvitsee apua siirtymiseen.

Omaisista vain kolme oli vastannut pihatiloja koskeviin kysymyksiin. Kahden mielestä pihatilat ovat viihtyisät ja sopivan kokoiset. Yksi vastaaja ei pitänyt pihatiloja viihtyisinä. Yksi vastaaja ei ollut varma niiden koon riittävydestä.

Henkilökunta piti pihatiloja hyvinä. Erillisissä kommentteissa mainittiin pihatilojen asfaltointi hyvänä ratkaisuna mutta esimerkiksi pihan viemärikansien katsottiin voivan aiheuttaa vaaratilanteita. Roska-astioille toivottiin luiskaa, jotta pyörätuolien käyttäjien olisi helpompi viedä roskat. Tutkijat havaitsivat roskasäilytyksen esteettömyydessä muitakin ongelmia kuin pelkän toimivan luiskan puuttumisen.

Henkilökunnan tilat

Henkilökunta on tyytyväistä tilojen valaistukseen, lämpötilaan, väreihin ja materiaaleihin sekä raittiin ilman määrään tiloissa. Tilat on helppo siivota, niissä on helppo toimia eikä niissä ole työtä hankaloittavia ratkaisuja. Tiloissa ulottuu helposti valokatkaisimiin ja pistorasioihin sekä pystyy toimimaan ergonomisesti oikeissa asennoissa. Tilat saa henkilökunnan mukaan myös helposti tuuletettua.

Yhdenkään vastaajan mielestä henkilökunnan työtiloissa ei kuitenkaan ole täysin riittävästi säilytystilaa eikä ääneneristys ole riittävä. Kolmen vastaajan mielestä las-kutasoa ja työpöytätilaa ei ole riittävästi mutta kahden mielestä on. Kahden vastaajan mielestä tilat eivät ole sopivan kokoiset eivätkä toimivat, mutta kolmen vastaajan mielestä tilat ovat sopivan tai melko sopivan kokoiset ja toimivat. Aivan kaikki eivät pitäneet tilojen kalustusta ergonomisesti hyvänä eivätkä säilytystilan määrää pukuhuoneessa riittävänä.

Yhden vastaajan mielestä henkilökunnalla pitäisi olla erilliset pukutilat miehille ja naisille, kaksi oli asiasta epävarma ja yhden mielestä erillisiä pukuhuonetiloja ei tarvita.

Neljän vastaajan mielestä henkilökunta tarvitsee myös erillisen lepotilan, yhden mielestä ei.

Neljän vastaajan mielestä erillinen toimistotyötila tarvitaan, yksi on asiasta epävarma. Henkilökunnalla on peseytymismahdollisuus ja neljän vastaajan mielestä henkilökunnalla pitääkin olla peseytymismahdollisuus. Yksi ei ole vastannut kysymykseen siitä, pitäisikö peseytymismahdollisuus olla.

Erillisissä kommenteissa erillistä lepotilaa pidettiin tärkeänä. Korostettiin, että henkilökunta tarvitsee taukoja ja niitä varten erillistä tilaa, etenkin, jos yöpäivän pituus on 15 tuntia. Korostettiin myös tarvetta erilliselle palaverihuoneelle, jotta henkilökunnan palaverit voitaisiin pitää muualla kuin asumisyksikön yhteistiloissa.

Turvallisuus asumisyksikössä

Asukkaat pitivät Alahärmän asumispalveluryhmää turvallisena asuinpaikkana. Kaksi asukasta neljästä tiesi, että tapaturmia on käynyt, mutta kahden mielestä niitä ei ollut käynyt. Kaikki asukkaat sanoivat tuntevansa kohteen turvajärjestelmät ja kaikkien mielestä niitä on helppo käyttää.

Myös omaiset tunsivat turvajärjestelmät ja pitivät niitä helppokäyttöisinä. Tosin kaikki omaisten kyselyyn vastanneet eivät olleet vastanneet näihin kysymyksiin. Neljä omaista uskoi, että tapaturmilta on täysin vältytty ja että kohteessa on turvallista asua. Yksi omainen toivoi kohteeseen omaa yöhoitajaa.

Henkilökunta tunsu turvajärjestelmät ja piti niitä helppokäyttöisinä. Henkilökunnan mukaan tapaturmiltakin oli säästyty. Tiloja pidettiin helppoina valvoa ja asumisyksikköä turvallisena asua. Naapuruston alkoholisteja pidettiin turvallisuusrisikinä ja heidät haluttaisiin pois alueelta. Näiden naapurien kulku ja autolla ajaminen taloyhtiön piha-alueen läpi haluttiin estää.

Asumisyksikön sijainti

Lähes kaikki vastaajaryhmät pitivät asumisyksikön sijaintia hyvänä. Vain yksi asukas neljästä ei pitänyt sijaintia hyvänä. Kaikki omaiset pitivät sijaintia hyvänä. Henkilökunnasta yksi oli sitä mieltä, ettei sijainti ole hyvä ja ettei asukkailla ole mahdollisuutta pitää kuntoaan yllä kohteen lähistöllä. Kohde sijaitsee kuitenkin kaikkien mielestä riittävän lähellä palveluita ja kulkuyhteydet sinne ovat hyvät tai melko hyvät.

LIITE 5

TYÖPAJA I

Hankkeen ensimmäisessä työpajassa oli tarkoitus pohtia teemoittain asumisyksiköiden tiloja ja tilojen toimivuutta niissä tapahtuvan toiminnan kannalta. Tavoitteena oli tuottaa tietoa tutkimusta ja asumisyksiköiden suunnittelukriteerien muodostamista varten.

Osallistujat oli jaettu etukäteen kolmeen noin yhdeksän hengen keskusteluryhmään. Lähtökohtana keskustelulle oli *toiminta* asumisyksiköiden tiloissa ja *toiminnan asettamat vaatimukset* tiloille. Työpajatyöskentelyyn oli varattu aikaa yhteensä kaksi tuntia. Työskentelyaika oli jaettu kahteen jaksoon.

Ensimmäisen työskentelyjakson keskusteluteemana olivat asumisyksiköiden sisätilat, toisen jakson teemana ulkotilat ja turvallisuus. Sisätilat oli jaoteltu kolmeen ryhmään: oma tila, yhteinen tila ja henkilökunnan tilat. Ulkotilaa koskevia aiheita oli kaksi: sijainti ja lähiympäristö sekä pihatilojen merkitys. Lopuksi keskusteltiin asumisyksiköiden turvallisuudesta.

Keskusteluissa erilaisten ehdotusten esittämistä tuntui jonkin verran hillitsevän uskonpuute toteutus- ja rahoitusmahdollisuuksien suhteen. Tutkijat korostivat sitä, että juuri tässä tilaisuudessa on mahdollisuus omien toiveiden ja mielikuvien esittämiseen hyvin toimivista asuintiloista ja hyvästä asumisesta.

Esteettömyysvaatimukset rajattiin tarkoituksellisesti pois keskustelusta, koska niistä on jo olemassa tietoa, jota suunnittelussa voi soveltaa.

Yhteenveto ensimmäisessä työpajassa esiin nousseista asioista

Suunnittelun lähtökohdat

Edellä mainittujen pääteemojen lisäksi keskusteluissa nousi esiin erilaisia näkökulmia siitä, mitä asioita asumisyksiköitä suunniteltaessa tulisi ottaa huomioon. Näiden näkökulmien pohjalta voitiin *suunnittelun lähtökohdat* määritellä yhdeksi asumisyksiköiden tarve- ja hankesuunnittelun kannalta olennaiseksi asiakokonaisuudeksi. Keskusteluissa tuotiin esiin toivomus siitä, että asukkaiden näkökulma otettaisiin huomioon ja mukaan suunnitteluprosessin kaikille tasoille, ja että yksilön tarpeet ja toimintakyky otettaisiin huomioon suunnittelun perustana. Tämä edellyttää sitä, että tulevat asukkaat tiedetään etukäteen ja heidän tuentarpeensa selvitetään jo suunnitteluvaiheessa. Toisaalta pohdintaa herätti se, otetaanko suunnittelussa huomioon vain asuntoon ensimmäisenä muuttavien asukkaiden tarpeet. Pitäisikö sittenkin suunnitella kaikki asunnot kaikille sopiviksi? Arveltiin kuitenkin, että jos kaikki asunnot suunnitellaan siten, että ne sopivat kaikille, niistä tulee kalliita. Osa keskustelijoista toivoi, ettei tehtäisi mitään lokerointia tai tyypittelyä vamman laadun mukaan eri asumisratkaisuihin.

Toivomukset suunnittelun lähtökohdissa huomioon otettavista asioista olivat hyvin vastakkaisia. Ennen suunnitteluun ryhtymistä olisikin hyvä tarkoin selvittää, millainen asumisratkaisu halutaan.

Asumisratkaisut

Keskustelujen pohjalta voitiin erottaa omaksi teemakseen kehitysvammaisten *asumisratkaisut*. Kehitysvammaisille toivottiin olevan tarjolla *erilaisia* asumisratkaisuja. Asumisratkaisun ja -paikan valinnan vapautta korostettiin sekä mahdollisuutta valita asuintoverinsa ja seuransa itse. Asumista toivottiin järjestettävän sekä *ryhmämuotoisena* että *ei-ryhmämuotoisena*. Ryhmämuotoisessa asumisratkaisussa kehitysvammaisen voi asua muiden henkilöiden kanssa ja henkilökunta on tavoitettavissa ympäri vuorokauden. Ei-ryhmämuotoisessa asumisratkaisussa kehitysvammaisen asumista ei määritä mikään erityinen ryhmä tai asumismuoto. Toivottiin myös asumista, joka voisi olla jotakin tältä väliltä.

Ryhmämuotoisen asumisen hyvänä puolena pidettiin sitä, että siinä on hyvät mahdollisuudet ystävyysuhteiden solmimiseen. Henkilökuntaa on yksinkertaisempaa ja edullisempaa järjestää usean, paljon apua tarvitsevan henkilön lähelle, ja muutama ryhmäkoti yhdessä muodostaa taloudellisen pohjan yöpävystyksen järjestämiselle. Ryhmämuotoista asumista voidaan järjestää erilaisin tavoin, esimerkiksi *ryhmäasunnossa* ja *asuntoryhmässä*.

Ryhmäasunto määriteltiin viiden tai kuuden asukkaan ryhmäkodiksi, joka voisi olla esimerkiksi iso omakotitalo tai iso asunto kerrostalossa. Tätä perusteltiin sillä, että liian suuri yksikkö tuntuu laitospäiseltä. Jos nykyisin ryhmäasumismallissa kahdella seitsemän asukkaan yksiköllä on mahdollisuus yöpävystykseen, voitaisiin ajatella, että myös kolme viiden asukkaan yksikköä muodostaisi ryhmän, jolla on mahdollisuus yöpävystykseen.

Joissakin nykyisissä ryhmäkodeissa on toteutettu niin sanottua *kahden oven periaatetta*, jossa asukkaalla on asunnostaan sekä oma uloskäynti että käynti sisäkautta yhteistiloihin. Ratkaisussa on pidetty hyvänä puolena yhteistilojen helppoa saavutettavuutta ja sitä, että asukkaalla on oma yksityinen ulko-ovi. Esiin nousi kuitenkin kysymys siitä, miten yhteydet asunnosta yhteistiloihin ja / tai ulos olisi paras järjestää. Mennäänkö asukkaan asuntoon yhden vai kahden oven kautta? Luoko asukkaan oma uloskäynti liikaakin painetta itsenäistymiseen ja ”vähemmän vaivaksi olemiseen” tai mahdollisuuden ryhmästä eristäytymiseen?

Ryhmäasunnosta poiketen *asuntoryhmässä* asunnot olisivat kokonaisia erillisiä pienasuntoja, esimerkiksi yksiöitä, joilla on yhteistilat asuntojen välittömässä läheisyydessä tai ainakin aivan lähistöllä.

Keskusteluissa tuotiin vahvasti esiin ryhmäasumismallin lisäksi toive mahdollisimman itsenäisestä asumisesta, jossa asumisratkaisuna olisi *yksittäinen asunto* normaalin asuntokannan keskellä. Siinä asukkaalla voisi olla apunaan *henkilökohtainen avustaja*. Ratkaisun osalta pohdittavaksi jäi, onko asukkaalla tarvetta tai mahdollisuutta hyötyä jostakin lähistöllä tai kauempanakin sijaitsevasta yhteistilasta ja sen tarjoamasta toiminnasta ja sosiaalisesta verkostosta.

Kolmantena vaihtoehtoisena asumisratkaisuna tuotiin esiin ns. *seka-asuminen*, jossa esimerkiksi vanhuksia ja vammaisia asuisi samassa yksikössä. Perusteluiksi esitettiin mm. palvelutarjonnan edellytysten täyttyminen ja mahdollisuus eri sukupolvien väliseen kanssakäymiseen. Seka-asumiseen yhdistettiin toisaalta kielteinen ajatus yhteiskunnan heikoimpien ”yhteen sullomisesta”.

Asumisratkaisuilta vaadittiin lisäksi mm. sitä, että mitään asumista koskevia ratkaisuja ei saa tehdä asukasta kuulematta, palveluja on oltava saatavilla, asumisturvallisuus on varmistettava ja asukkailla on oltava mahdollisuus itsenäiseen elämään sekä saada tukea siinä. Asumisvalmennusta tarvitaan: asukkaiden ja omaisten valmentaminen muuttoon ja itsenäistymiseen on aloitettava ja suunnittelun alkuvaiheessa.

Sisätilat

Asumisyksiköiden sisätiloja ovat tavallisimmin asukkaiden oma eli yksityinen tila, yksikön yhteiset eli puoliyksityiset tilat sekä henkilökunnan tilat. Keskusteluista saatu omaa ja yhteistä tilaa koskeva aineisto käsitteli mm. toimintoja, joita omassa tilassa (asunnossa) ja yhteisissä tiloissa halutaan tehdä ja jotka täytyy voida tehdä, sekä tilojen kokoa, joka määräytyy sen perusteella, mitä toimintoja tilassa täytyy voida tehdä.

Oma tila

Oman tilan toiminnoiksi kuvattiin kaikki asumiseen kuuluvat kodin perustoiminnot kuten esimerkiksi oleskelu, ruuanlaitto, syöminen, peseytyminen, pukeutuminen, lepo, mahdollisuus omiin puuhailuihin, omien tarvikkeiden ja tavaroiden säilytys, mahdollisuus vieraiden vastaanottamiseen ja vieraiden yöpymiseen, mahdollisuus ulkoilman ja sään kokemiseen, mahdollisuus pitää lemmikkieläintä ja tupakoida. Tilaa tarvitaan kaikkien edellä mainittujen toimintojen suorittamiseen.

Asunnon kokoon liittyen esitettiin mm. seuraavia näkökulmia:

- Asunnon on muodostuttava vähintään kahdesta erillisestä huoneesta.
- Kehitysvammaiset tarvitsevat mahdollisuuden elää parisuhteessa, jolloin asunnonkin täytyy olla vähintään kaksio.
- Tilaa tarvitaan enemmän apuvälineille, mieluiten erillinen apuvälinetila.
- Asunnossa tulee olla tilat kaikkia asumisen perustoimintoja varten, mutta esimerkiksi keittiön voisi jättää käyttämättä, jos asukas ei sitä tarvitse.
- Asunto muodostuu omasta eteisestä, makuuhuoneesta, olohuoneesta, keittiöstä, pesutilasta, terassista tai parvekkeesta ja apuvälinevarastosta.
- Asuinhuoneen ja oman wc- ja pesutilan lisäksi tarvitaan ruuanlaittoon ja yhteiseen ajanviettoon yhteiset tilat sekä yhteinen sauna ja kodinhoituhuone.
- Oma tila muodostuu, ei vain yksityisestä, vaan myös puoliyksityisestä ja puolijulkisesta tilasta, joita ovat yksikön yhteiset tilat.
- Sopiva asumisratkaisu on yksiö ja jos siihen halutaan jotakin muuta lisäksi, se on perusteltava hyvin.
- Oma huone ja hygieniatila ovat riittävä ratkaisu, jos niiden yhteydessä on yhteisiä tiloja.
- ”Huone ja wc” ei missään nimessä riitä.

Keskusteluissa korostui se, että asumisyksiköiden yhteistiloja ei pitäisi tehdä asukkaan tilojen kustannuksella. Nykyisin asunnot suunnitellaan siten, että niiden kokonaispinta-alaan lasketaan kuuluvaksi osuus myös asunnon välittömässä läheisyydessä sijaitsevien yhteistilojen pinta-alasta. Tällöin asukkaan oman yksityisalueen, asunnon, pinta-ala luonnollisesti vähenee. Yhteistiloihin käytettävä neliömäärä ei siis tämän näkökulman mukaan saa olla pois asunnon pinta-alasta. Asuintiloilta toivottiin väljyyttä. Väljyyden miellettiin tuovan joustavuutta asumiseen olosuhteiden muuttuessa: asukkaan tarpeet voivat muuttua joko niin, että asunnossa jo asuvan tarpeet muuttuvat tai uudella asukkaalla on erilaiset tarpeet.

Oman tilan lähtökohtana toivottiin olevan ”tavallinen asunto” ja jos haluttaisiin jotakin muuta, se olisi perusteltava. Toisaalta ”tavalliseen asuntoon” toivottiin yksilöllisiä ratkaisuja. Siten asuntoratkaisun yleispätevyys, mutta toisaalta muunneltavuus, olisivat tärkeitä. Kodin tuli keskustelijoiden mukaan olla kodikas, ei ”kodinomainen”, ovelta pitää olla oma nimi ja ovikello ja postilaatikon täytyy olla oma. Kodissa on oltava mahdollisuus yksityisyyteen ja omaan rauhaan. Sisustus- ja kalusteratkaisuista

todettiin, että asukkaiden pitäisi saada itse valita huonekalunsa ja esimerkiksi tapetit ja värit.

Autistien asumisesta huomautettiin tarve tilojen strukturointiin. Tilojen strukturointi tarkoittaa sitä, että kaikille eri toiminnolle varataan oma tilansa, jolloin tietty toiminto tehdään vain tietyssä, juuri sille toiminnolle varatussa tilassa.

Yhteinen tila

Yhteisen tilan toiminnoksi luettiin mm. seuraavia: lehtien lukeminen, pelien pelaaminen, ihmissuhteet, ruuanlaitto ja ruokailu, kahvittelut, keskustelut, kokoukset, musiikin kuuntelu, pyykinpesu, saunominen, vapaa-ajan vietto ja juhlien järjestäminen. Yhteisiä tiloja tarvitaan kaikkia näitä toimintoja varten, ja eri toimintoja varten erilaisia tiloja.

Keskusteluissa tuotiin esiin se, että "normaaliasukkaisiin" verrattuna vaikeimmin kehitysvammaiset asukkaat oleskelevat asuinrakennuksessaan lähes koko vuorokauden. Sen uskottiin tekevän yhteistilaratkaisujen suunnittelusta haastavan. Lisättiin myös, että vaikka rakennuksessa on yhtistä tilaa, se ei saa estää asukkaiden mahdollisuutta päästä liikkumaan muualle ja käyttää liikkumiseen tarkoitettuja palveluja. Yhteistilan tarvetta perusteltiin sillä, että kehitysvammaiset asukkaat tarvitsevat ulottuvilleen mahdollisuuden vapaaehtoiseen kanssakäymiseen sekä sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja tukeen. Yhteistilan ideana pidettiin sitä, että yhteisöllisyyden muodostumiseen ja sen ylläpitämiseen saadaan riittävästi apua. Nähtiin, että asukkaille tulee tarjota valinnan mahdollisuus: joko olla omissa oloissaan tai liittyä seuraan. Todettiin, että yksityisyys ja yhteisöllisyys eivät ole toinen toisensa poissulkevia vaihtoehtoja. Kumpaankin on oltava mahdollisuus. Toisaalta yhteisten tilojen käyttö riippuu asukkaan tarpeista. Osa keskustelijoista olikin sitä mieltä, että yhteistiloja varten tarvitaan erityiset perustelut. Muistutettiin, että yhteistilat eivät ole varsinaisen asunnon tilaa, vaikka niiden pinta-alat jyvitetäänkin kuuluviksi asuntojen pinta-alaan. Kysymykseksi nousi: kuka määrittelee, miten yhteistiloja käytetään! Koska osa keskustelijoista suhtautui kriittisesti yhteistilojen tarpeellisuuteen, tuli esiin ajatus siitä, voitaisiinko yhteistilojen määrän minimoimisella jopa aktivoida asukkaita. Siinä tapauksessa palvelujärjestelmän pitäisi kuitenkin toimia niin, että se tukee asukkaiden liikkumista sinne, missä yhteisiä tiloja on ja aktiviteetteja järjestetään.

Yhteisen tilan koosta esitettiin erilaisia toiveita. Tilaa toivottiin "reilusti", esimerkiksi vieraita varten toivottiin tilaa. Myös pieniä harrastetiloja toivottiin. Mainittiin, että ruokailutilan ja keittiön on oltava riittävän isot ja tilat muutenkin riittävän väljät. Riittävän väljäksi koettiin se, että tiloissa tehtävät toiminnot sujuvat hankaluuksitta ja apuvälineidenkin kanssa pystyy liikkumaan sujuvasti. Ruuanvalmistuskeittiön ja hyvien pesula- ja kuivaustilojen tarvetta korostettiin erityisesti sekä sitä, ettei pyykin pesu ja kuivaus saa tapahtua yksikön saunan puku- tai pesuhuoneessa.

Keskusteluissa pohdittiin, tarvitaanko ryhmäkodeissa laitos- vai kotikeittiö. Käytännön ongelma on havaittu laitospöytäissä tarvittava hygieniapassi, jota kehitysvammaisilla asukkailla ei ole. Asukkaiden pitää kuitenkin voida opetella ja suorittaa keittiöaskareita, ja ruuanlaittoa yhdessä pidetään hyvänä ja hauskana ajavietteenäkin. Joidenkin asumisyksiköiden suuri koko - 11-12 asukasta ja mahdolliset satelliittiasuntojen asukkaat - aiheuttaa sen, että kotikeittiömitoitus ei ole toiminnan kannalta riittävä. Niinpä yksiköissä toimitaan keittiöissä, jotka on mitoitettu kodin eli noin 4-5 hengen ruokatalouden vaatimusten mukaan. Laitospöytäitä ei ole haluttu hygieniapassivaatimuksen takia, vaikka laitospöytämitoitus ja etenkin niissä vaadittu kestävyys olisivat suurimmissa asumisyksiköissä tarpeen.

Yhtenä vaihtoehtona sisäisille yhteistiloille esitettiin ulkopuolinen yhteistila, joka olisi eräänlainen harrastustila. Tilassa voisi kokoontua, siellä olisi seuraa ja mahdol-

lisuus joihinkin harrastuksiin. Mahdollista olisi, että tilassa ei olisi lainkaan henkilökuntaa, ei ainakaan öisin.

Muita yhteisiltä tiloilta vaadittuja asioita olivat hyvä akustiikka, sisäntulon yhteydessä paikka, josta on näkymiä ja liikennettä, toisistaan erotettavissa olevat tilat ja mahdollisuus jakautua ryhmiin ("omia soppeja") sekä mahdollisuus vaikuttaa yhteistilojen sisustukseen.

Henkilökunnan tilat

Keskusteluissa pyrittiin kartoittamaan henkilökunnan tehtävät ja tarpeet sekä tuomaan esille seikat, jotka helpottaisivat henkilökunnan työtä. Henkilökunnan tiloja koskeva aineisto voitiin jakaa henkilökunnan tehtäviä ja toimintoja sekä tilan tarvetta ja erityisvaatimuksia koskeviin osioihin. Henkilökunnan tehtäviksi ja toiminnoiksi, jotka vaativat tilaa ja erityisominaisuuksia tiloilta, mainittiin mm. seuraavia: yksityisasiasta keskusteleminen, kirjalliset toimistotyöt, tauon pitäminen, neuvottelut, suihkussa ja wc:ssä käyminen sekä vaatteiden vaihto.

Henkilökunnalle toivottiin kunnollista vaatteidenvaihtotilaa sekä suihkua. Korostettiin, että wc- ja suihkutilojen tulisi olla erilliset. Koska henkilökunnan työhön kuuluu kirjallisia töitä ja keskustelujen käymistä puhelimitse, tarvitaan toimistuhuone, mutta esimerkiksi neuvotteluja varten tarvitaan *erillinen*, mahdollisuuksien mukaan *monikäyttöinen* tila. Erityisen tärkeänä pidettiin juuri sitä, että toimistotila ja neuvottelutila ovat erilliset.

Yksi näkökulma oli, että asukkaiden asunnoissa voidaan hoitaa heitä koskevat yksityisasiat. Näkökulmia esitettiin myös siitä, että henkilökunta ei tarvitse erillistä taukotilaa, koska työ tehdään asukkaiden keskellä, heidän kodissaan, ja työ on kodin askareiden tekemistä tai niissä avustamista. Niinpä henkilökunta esimerkiksi ruokailee asukkaiden kanssa ja usealle tämä sopiikin. Toisaalta on kyse työn tekemisestä ja taukojen tarpeesta työn lomassa. Eräs näkökulma oli, että pienissä, noin 5-8 hengen asumisyksiköissä ei tarvita erillistä henkilökunnan taukotilaa, mutta sitä suuremmissa kyllä.

Keskusteluissa pohdittiin melko vapaasti koko henkilökunnan tarvetta: jos tavoitteena on, että jokaisella kehitysvammaisella on oma henkilökohtainen avustaja, herää kysymys, tarvitaanko asumisyksiköissä siinä tapauksessa henkilökuntaa enää ollenkaan. Tarvitaanko enää asumisyksiköitäkään? Puhutaanko asumisyksikön *henkilökunnasta* vai ainoastaan *henkilökohtaisista avustajista*? Miten asuminen siinä tapauksessa järjestettäisiin? Nykytilanteessa henkilökunnan tilojen tarpeeseen kuitenkin vaikuttaa vielä se, kuinka paljon yksikössä tarvitaan henkilökuntaa. Henkilökunnan määrä taas riippuu siitä, kuinka paljon asukkaat tarvitsevat apua päivittäisissä rutiineissa.

Ulkotilat

Asumisyksiköiden ulkotiloja pohdittiin toisaalta sijainnin ja lähiympäristön, toisaalta omien pihatilojen kannalta. Sijaintia ja lähiympäristöä koskeva aineisto koostui niistä toimintamahdollisuuksista, joita lähiympäristössä toivottiin olevan sekä vaatimuksista, joita sijainnille ja lähiympäristölle haluttiin asettaa. Toiminnoiksi, joita asuinpaikan lähiympäristössä halutaan tehdä, luettiin mm. seuraavia: pelien pelaaminen ja kävely puistossa, asiointi (kauppa, palvelut), liikunta, ulkoilu ja virkistäytyminen.

Asumisyksiköiden tulisikin sijaita luonnon ja virkistysalueiden lähellä tai vähintään helpon kulkuyhteyden, mieluiten kävelymatkan päässä niistä. Toisaalta toivottiin, että asumisyksikön lähiympäristössä olisi mahdollista asioida kaupassa ja että saatavilla olisi erilaisia palveluita, joten sen tulisi sijaita lähellä niitäkin, lähellä paikkakunnan asiointikeskusta tai vähintään helpon kulkuyhteyden päässä siitä.

Asumisyksikön toivottiin sijaitsevan ”omakotitalojen keskellä”, ”normaaliasutuksen keskellä” tai ”yhteisön keskellä”. Toivottiin, että asumisyksikkö ja tontti rakennetaan, kuten sen ympäristökin on rakennettu. Alueelta, jolla tontti sijaitsee, toivottiin rauhallisuutta ja turvallisuutta. Tärkeänä pidettiin myönteistä suhdetta naapurustoon ja hyväksyviä naapureita. Asumisyksikön ei toivottu sijaitsevan muiden samantyyppisten kohteiden, esimerkiksi vanhusten asumiseen tarkoitettun rakennuksen vieressä. Kehitysvammaisia ei haluttu asumaan ”sosiaali- ja terveysyhtiöihin”. Osoittelevia ryhmäkoti-kylttejä ei toivottu rakennusten yhteyteen. Erityisen tärkeänä pidettiin sitä, että asukas pääsee asumaan ympäristöön, joka on hänelle ennestään tuttu. Tällä katsottiin olevan vaikutusta asukkaan toimintakykyyn, hänen tukiverkostonsa säilymiseen ja turvallisuudentunteeseen.

Pihatiloihin liittyen osallistujilta kysyttiin, pitävätkö he pihatilojen olemassaoloa tärkeänä ja mitä toimintoja pihalla pitäisi olla. Keskustelijoita pyydettiin pohtimaan asiaa sekä asukkaiden virkistykseen ja kuntoutuksen kannalta että lämpötilojen kokemisen tarpeen kannalta. Keskusteluista saatu pihaa koskeva aineisto käsitteli toimintaa pihalla, pihan tarvetta, pihan ominaisuuksia sekä vaatimuksia, joita sille halutaan asettaa. Asumisyksikön pihalle voitiin kuvitella mm. seuraavia toimintoja: nurmikolla oleilu, puutarhanhoito, grillaus, ruokailu, keinuminen, yhteinen oleskelu ulkona, roskien vieminen, autojen pysäköinti. Jotta toimintoja voitaisiin tehdä, tarvitaan niitä varten pihatilaa.

Pihatiloista mainittiin lisäksi:

- Piha-alueet ovat tärkeitä ja isot viheralueet yksikön läheisyydessä ihanne.
- Asukkaat tarvitsevat yhteiset ulko-oleskelutilat, vaikka heillä olisi omakin piha, terassi tai parveke.
- Pihat ja puolilämpimät tilat pidentävät kesää molemmista päistä ja tehostavat vuodenaikojen vaihtelun kokemista.
- Pihassa pitää voida toimia ja sillä pitää olla erilaisia käyttömahdollisuuksia.
- Pihan tulee olla asukkaiden tarpeiden mukainen.
- Katettua tilaa tarvitaan.
- Ei istutuksia rakennusurakkaan vaan henkilökunta ja asukkaat tekevät ne itse.
- Yleisiin palveluihin pääseminen ensisijaista, ei niinkään oma piha.
- ”Normaali” piha on ensisijainen.
- Ei liian hienoja piharakennelmia, lähinnä nurmikko ja mahdollisuus kasvimaan ja kukkapenkkeihin.
- Piha ei saa erottua ympäristöstä.

Muita keskusteluissa mainittuja pihan ominaisuuksia olivat mm. seuraavat asiat: kulkuväylät asfalttia, esteetön liikkuma-alue apuvälineillä liikkuville, inva-taksin pääsy sujuvasti ja turvallisesti pihaan, kalusteita, huvimaja, pihakeittiö, terassi, puolilämmin viherhuone, pihavalistus, katettu sisäänkäynti, liukkauden eliminointi kulkuväyliltä sekä valmiin nurmikon käyttö pihan rakentamisessa, koska kylvetyt nurmikon kasvu kestää 2-3 v.

Turvallisuus

Valvonta turvallisuuden ja turvan takaajana herätti paljon huomiota ja keskustelua. Keskustelijoita mietitytti, milloin kulunvalvonta- ja muut vastaavat järjestelmät menevät liialliseksi kontrolliksi ja milloin on kyse todellisesta tarpeesta, kuka valvoo yksityisyyden kunnioittamista ja ihmisoikeuksien toteutumista ja miten omavalvontasuunnitelma pystytään toteuttamaan. Asukkaiden tarpeet toivottiin otettavan

huomioon viranomaismääräysten ohella. Inhimillisen toiminnan, kuten koulutuksen ja opastuksen järjestäminen nähtiin yhtenä turvallisuutta lisäävänä tekijänä teknisten turvallisuusratkaisujen vastapainona tai täydentäjänä. Yksiköiden yhteistilojen mainittiin olevan otollista aluetta ns. sosiaalisen kontrollin syntymiselle. Sosiaalinen kontrolli voidaan nähdä sekä ei-toivottuna ”kyttäämisenä” että eräänlaisena sisäänrakennettuna turvallisuuden tuojana: muut asukkaat saattavat esimerkiksi alkaa ihmetellä, missä joku yhteisön asukas viiptyy.

Muita asioita

Työpajakeskusteluissa nousi edellä mainittujen ennalta asetettujen teemojen lisäksi esiin muutamia muitakin asioita. Asumisyksiköiden rahoitusjärjestelmää toivottiin uudistettavan, koska investointi-, asumis- ynnä muiden tukien määrällä on vaikutusta asumisyksiköiden tilaratkaisuihin ja toiminnan sisältöön. Esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen asumistuet nähtiin liian pieniksi.

Kehitysvammaisille toivottiin mahdollisuutta vaihtaa vapaasti omasta tahdostaan paikkakuntaa ja jopa maata. Toivottiin, että asukkaan avuntarpeen kartoittamisen yhteydessä selvitetään, soveltuvatko tulevat asukkaat yhteen.

TYÖPAJA 2

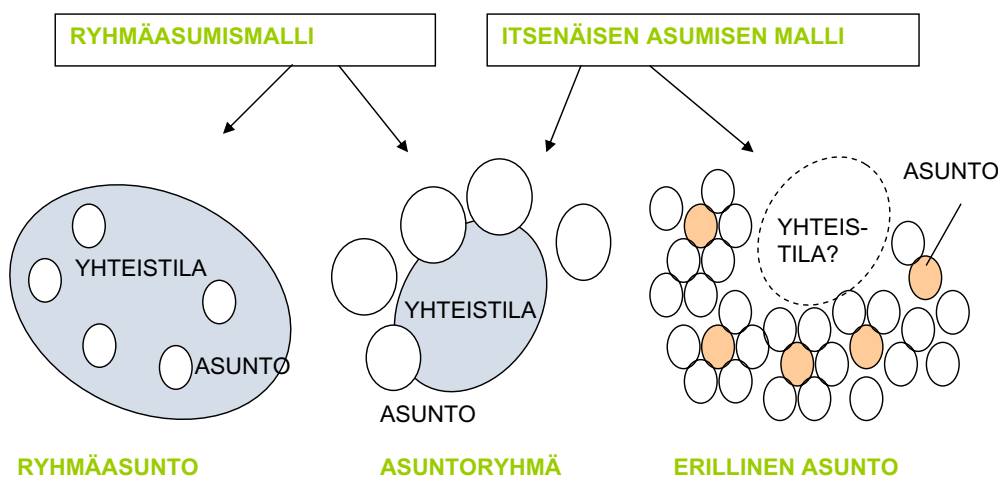
Hankkeen toisessa työpajassa oli tarkoitus arvioida tutkimustyössä kerätyn materiaalin pohjalta rakennettuja vaihtoehtoisia asumisratkaisuja sekä keskustella asumisyksiköiden rahoitukseen liittyvistä ongelmista.

Tilaisuuteen kutsutuille oli lähetetty etukäteen lyhyt kysely, jonka tarkoitus oli johdattaa osallistujat työpajan teemaan, vaihtoehtoisten asumisratkaisujen arviointiin, sekä houkutella vastaajia pohtimaan jo ennen työpajaa, millaisiin asukkaiden avuntarpeen asettamiin vaatimuksiin kuvatut asumisratkaisut voisivat vastata ja mitä asuin- ja yhteistiloja niissä olisi tarkoituksenmukaista olla.

Kyselyssä kuvattiin ensimmäisessä työpajassa osallistujilta saatujen kommenttien perusteella rakennettu malli, jossa asuminen jaetaan *ryhmäasumiseen* ja *itsenäiseen asumiseen*.

Ryhmäasumismallin kuvattiin sopivan henkilöille, jotka tarvitsevat arjen rutiineissa paljon apua. Henkilökunnan tarve oli määritelty vakituiseksi ja sen määrä riippuvaiseksi asukkaiden avuntarpeesta. Ryhmäasumismallissa korostuvat itsenäistä selviytymistä tukeva asunto ja asumista tukeva yhteisöllinen toiminta, joka edellyttää toimintaan soveltuvia ja riittävän suuria yhteistiloja. Itsenäisen asumisen mallin kuvattiin sopivan henkilöille, joiden avuntarve arjen rutiineista suoriutumiseksi on vähäistä tai niistä suoriutuminen perustuu henkilökohtaisen avustajan apuun. Itsenäisen asumisen mallissa korostuvat asukkaan itsenäistä selviytymistä tai avustettuna selviytymistä tukevan asunnon tilat.

Näitä asumismalleja esitettiin toteutettaviksi *ryhmäasunnossa*, *asuntoryhmässä* ja *erillisessä asunnossa*.

Ryhmäasunto kuvattiin kyselyssä kerrostaloasunnoksi tai suureksi omakotitaloksi, johon on toteutettu ryhmämuotoista asumista tietylle määrälle asukkaita. Kullakin asukkaalla on ratkaisussa omat asuintilansa ja niiden lisäksi ryhmäasuntoon kuuluvat asukkaiden arkea tukevat yhteiset tilat. Asumisratkaisua kuvanneessa kaaviossa ryhmäasunnon asuintilat ovat kiinteässä yhteydessä yhteistiloihin. Ryhmäasuntoon määriteltiin kuuluvan henkilökuntaa, joka on paikalla päivisin ja tarvittaessa ympäri vuorokauden.

Asuntoryhmä määriteltiin muutaman pientalon, kuten yksiöiden tai kaksioiden ryhmäksi, jolla on yhteistilat välittömässä läheisyydessään tai aivan lähistöllä.

Asukkailla on omat erilliset asuntonsa, mutta ryhmään kuuluvat myös yhteiset tilat ja asumisen ryhmämuotoisuus voi vaihdella tiiviistä hieman löyhempäänkin. Asumisratkaisua kuvanneessa kaaviossa asukkaiden asunnot eivät ole kiinteässä yhteydessä yhteisiin tiloihin. Asuntoryhmäänkin määriteltiin kuuluvan henkilökuntaa, joka on paikalla päivisin tai ympäri vuorokauden.

Erillinen asunto määriteltiin kehitysvammaisen henkilön asunnoksi, joka sijaitsee tavallisen asutuksen lomassa. Asumiseen ei määritelty kuuluvan henkilökuntaa, mutta mainittiin, että asukkaalla on mahdollisesti apunaan henkilökohtainen avustaja. Asumiseen ei määritelty kuuluvan erityisiä yhteistiloja, mutta sitä kuvanneeseen kaavioon oli yhteistiloja esittävä laatikko kuitenkin merkitty katkoviivalla.

Kyselyssä jokaisen asumisratkaisun yhteydessä oli luettelo tiloista, joista vastaajaa pyydettiin valitsemaan ne, jotka hänen mielestään kuuluvat ehdottomasti kyseisen ratkaisun asuintiloihin. Ryhmäasunnon ja asuntoryhmän yhteydessä oli lisäksi luettelo tiloista, joista vastaajaa pyydettiin valitsemaan ne, jotka hänen mielestään kuuluvat kyseisten ratkaisujen yhteisiin tiloihin. Erillisen asunnon yhteydessä vastaajia pyydettiin valitsemaan annetuista vaihtoehdoista se, joka heidän mielestään parhaimmin kuvaa erillisten asuntojen asukkaiden yhteistilojen tarvetta. Jos vastaaja oli sitä mieltä, että yhteistilat tarvitaan, kysyttiin lisäksi, millaisia toimintoja vastaajan mielestä kuuluisi erillisten asuntojen asukkaiden yhteisiin tiloihin.

Kyselyvastausten pohjalta ei ollut tarkoitus vetää erityisiä johtopäätöksiä esimerkiksi siitä, mitä tiloja kussakin asumismuodossa pitäisi olla. Vastaukset purettiin, koska oli mielenkiintoista nähdä, miten kyselyyn oli vastattu; mitä tiloja kuhunkin asumisratkaisuun pitäisi osallistujien mielestä kuulua ja miten valinnat eroaisivat toisistaan. Kyselyssä ryhmäasuntojen asuintiloiksi valittiin kuuluvaksi kaikkein vähiten tarjolla olleita tiloja ja ryhmäasunnon yhteistiloiksi eniten tarjolla olleita tiloja. Asuntoryhmän ja erillisen asunnon asuintiloihin valittiin eniten tarjolla olleita tiloja. Erillisten asuntojen asukkaiden yhteistilojen kaikkia ratkaisumalleja kannatettiin, mutta enemmistö oli sitä mieltä, että myös erillisten asuntojen asukkailla tulee olla yhteiset tilat. Yhteisiä tiloja toivottiin eniten sosiaalista kanssakäymistä varten. Vaikka alle puolet vastaajista oli valinnut yhteisiin tiloihin tutkijoiden ehdottamia tiloja kunnon ylläpitämistä varten, tiloja vieraiden vastaanottamista varten ja puoli-lämmintä tilaa (esim. lasikuistia tai viherhuonetta) oli mielenkiintoista havaita, että ne eivät jääneet täysin kannatuksetta.

Työpajatyöskentely

Osallistujat oli jaettu etukäteen kolmeen keskusteluryhmään. Keskustelujen teemoiksi oli valittu tutkijoiden ensimmäisen työpajan tulosten perusteella rakentamat kolme asumisratkaisua *ryhmäasunto*, *asuntoryhmä* ja *erillinen asunto*. Tavoitteena oli, että kukin ryhmä arvioi yhtä edellä mainituista kolmesta asumismuodosta, sen *hyviä puolia* ja *puutteita*, sekä tekee *parannusehdotuksia*. Keskustelujen tavoitteena oli yhdessä tuoda esiin kolme tärkeintä asiaa kustakin ratkaisusta.

Keskustelun aluksi kunkin ryhmän vetäjä esitteli kaavion (katso liite x), jonka avulla oli havainnollistettu asukkaiden erilaisia tarpeita ja niitä mahdollisesti vastaavia kolmea edellä mainittua asumisratkaisua. Kaavion vasemmassa laidassa on asukkaita, joiden avuntarve arjen rutiineista suoriutumisessa on suurin ja kaavion oikeaa laitaa lähestyttäessä avuntarve vähenee ja asukkaan itsenäinen suoriutuminen arjen rutiineissa kasvaa. Oletuksena oli, että ryhmäasunto vastaisi parhaimmin eniten apua tarvitsevien henkilöiden tarpeisiin ja erillinen asunto sellaisten henkilöiden tarpeisiin, jotka eivät tarvitse apua arjen rutiineissa tai joilla on henkilökohtainen avustaja apunaan. Kaavio kuvaa siten karkeasti asukkaiden avuntarvetta sekä asumisratkaisuja, joissa asukkaiden erilaisiin tarpeisiin voidaan parhaimmin vastata.

Ryhmäkeskustelujen jälkeen käsiteltiin asumisyksiköiden rahoitukseen liittyviä asioita. Osallistujille pidettiin lyhyt esitys yksiköiden rahoitushistoriasta, nykyistä rahoitusmalleista, niiden vaikutuksesta asumis- ja käyttökustannuksiin, sekä tuotiin esiin ratkaisuehdotuksia ja kehittämistarpeita.

Yhteenveto toisessa työpajassa esiin nousseista asioista:

Termit ja käsitteet

Asumismalleja ja asumisratkaisuja kuvaavat sanat sekä esimerkiksi käsitteet *yksilöllisyys* ja *itsenäisyys* herättivät jonkin verran huomiota keskustelijoissa. Asumismallien nimissä ja kuvauksissa ”ryhmäasumista” ja erityisesti ”itsenäistä asumista” pidettiin epäonnistuneina, koska katsottiin, että jokainen kehitysvammainen on itsenäinen, päättää omista asioistaan itse, ja ryhmäasumisessakin asukas voi olla itsenäinen. Itsenäisellä asumisella tarkoitettiin tässä yhteydessä kuitenkin sitä, kuinka itsenäisesti eli omin avuin ja omatoimisesti kehitysvammaiset asukkaat suoriutuvat arjen rutiineista tai kuinka paljon he tarvitsevat niihin apua. Yleisesti jako ryhmäasumiseen ja itsenäiseen asumiseen perustui ensimmäisessä työpajassa osallistujien esittämään toiveeseen siitä, että kumpaakin asumista olisi kehitysvammaisille tarjolla.

”Ryhmäkotia” pidettiin vanhanaikaisena nimityksenä ja tutkijat huomasivatkin jälkeensä, että kyselyyn oli livahtanut sana ”ryhmäkoti” sen sijaan, että olisi käytetty sanaa ”ryhmäasunto”. Tarkoitus oli ollut käyttää sanaa ”ryhmäasunto” ja välttää nimitystä ”ryhmäkoti” sen luomien konnotaatioiden eli mielle yhtymien vuoksi. Osallistujille muodostui ilmeisesti osittain hyvin kielteiset mielikuvat ryhmäkoti-sanasta: se toi mieleen laitosasumisen ja jotakin sellaista asumista, jota ei enää haluta. ”Ryhmäasunto” olisi ehkä ollut hieman neutraalimpi ilmaisu kuvaamaan asumista, jossa asukkaat voivat halutessaan tukeutua muihin ryhmässä asuviin ja jossa henkilökuntaa on paikalla ympäri vuorokauden.

”Yhteisöllisyyttä” pidettiin sanana hämäävänä ja sen uskottiin tarkoittavan yksinomaan taloudellisuutta asumisratkaisun valinnassa: rakennetaan ryhmäasumista, koska se on edullisempaa kuin yksilölliset ratkaisut ja uskotellaan sen olevan ”yhteisöllistä asumista” eli jotakin myönteistä asukkaiden kannalta. Tutkijat ovat ilman ennakkokäsityksiä todenneet, että tiloilla ja niiden soveltuvuudella toimintaan on merkitystä asukkaiden yhteisen toiminnan ja toiminnan mahdollisuuksien kannalta. Keskusteluissa todettiin, että yhteisöllisyyteen ei voi pakottaa ketään. Yhteisöllisyyttä voi kuitenkin olla olemassa jo ennen asumisratkaisun toteuttamista. Esimerkiksi kehitysvammaisten lasten perheiden keskinäistä kanssakäymistä on usein jo olemassa siinä vaiheessa, kun lapset vasta ovat tulossa itsenäistymisikään ja asumista aletaan suunnitella. Yhteisöllisyyttä voi muodostua jo asumisharjoitteluvaiheessakin. Ryhmämuotoisessa asumisessa asukkaiden keskinäistä kanssakäymistä voidaan tukea toimintaan soveltuvin tiloin. Yhteinen toiminta vastaavasti vaikeutuu, elleivät tilat sovellu toivottuun toimintaan.

Tutkijoiden tekemiä asumismuotoja kuvaavia suorakulmaisia kaavioita (katso liite x) tulkittiin jonkin verran asumismuotojen pohjapiirustuksiksi. Tämä kertoo kaavioiden käytön vaikeudesta. Kaavioihin oli piirretty asuntoja ja yhteistiloja esittäviä laatikoita, joiden tarkoitus oli kuvata lähinnä asuntojen ja yhteistilojen välistä *yhteyttä*, ei tiloja tai pohjapiirustuksia. Alun perin tutkijat olivat käyttäneet kaaviossa abstrakteja ovaaleja muotoja. He kuitenkin epäilivät niiden olevan liian abstrakteja asumisesta puhuttaessa ja ne vaihdettiin suorakulmisiin muotoihin. Kaavioiden havaittiin kaikesta huolimatta toimivan hyvin ryhmien keskustelua herättävänä pohjamateriaalina.

Ryhmäkeskustelut

Ryhmäkeskusteluissa käsiteltiin kunkin ryhmän teemana ollutta asumismuotoa ja seuraavassa on esitetty yhteenveto kussakin ryhmässä käydyistä keskusteluista.

Ryhmäasunto

Ryhmäasuntoa käsitelleessä keskusteluryhmässä suhtauduttiin perinteiseen ryhmäasumiseen kielteisesti. Eräs kommentti oli, että ryhmäasumista ei välttämättä tarvita lainkaan. Keskusteluissa nousi hyvin vahvasti esiin se, että asuintilojen huonemaisuudesta tulee luopua ja siirtyä asuntomaisempiin tiloihin. Asumista itsenäisyyttä tulee tukea. Keskustelijoiden mielestä asuntomaisuutta lisäisi oma keittiö tai keittonurkkaus. Asunnoissa tulisi ainakin olla varaus keittonurkkaukselle. Ryhmäasuntojen suunnitteluun toivottiin kaiken kaikkiaan lisää laatua ja joustavuutta. Joustavuus muodostuu ryhmän mukaan hyvästä suunnittelusta ja riittävästä pinta-alasta. Ryhmässä keskusteltiin paljon siitä, mitä yhteisöllisyys merkitsee ja mistä se muodostuu. Yhteisöllisyyttä ei keskustelijoiden mielestä muodostu pelkästään kokoamalla ihmisiä yhteen. Se ei saa olla pakotettua, vaan ihmisillä pitää olla mahdollisuus itse valita, mihin ryhmään kuuluvat. Sosiaalinen kanssakäyminen saattaa olla monille vaikeaa. Ryhmässä huomautettiin myös, että monet kehitysvammaiset kärsivät yksinäisyydestä, joten ryhmäasumismalli saattaa olla hyvä vaihtoehto joillekin. Ryhmäasumista perustellaan usein yhteisöllisyyttä tukevana ratkaisuna ja haluttiin muistuttaa, että puhuttaessa ryhmäasumisesta puhutaan usein taloudellisesti tehokkaasta ratkaisusta, jossa palvelujen tuottaminen on halpaa. Yleisesti todettiin, että erilaisia asumismuotoja tarvitaan.

Asuntoryhmä

Asuntoryhmä-aiheesta keskustelleet löysivät tästä asumismuodosta pelkästään positiivisia puolia. Asuntoryhmästä todettiin, että se voi olla täysin normaalia asumista mutta siinä on mahdollista tarjota apua lähellä. Avun tarve voidaan siis määritellä yksilöllisesti. Asuntoryhmä on monimuotoinen ratkaisu: siinä voidaan toteuttaa erilaista asumista erilaisin tarpein. Keskustelijat totesivat, että asuntoryhmä voisi toimia asumisen fyysisenä ratkaisumallina sekä ryhmämuotoisessa että ei-ryhmämuotoisessa asumisessa. Sen katsottiin toimivan siinäkin tapauksessa, että asukkailla olisi henkilökohtaiset avustajat. Toiveena esitettiin, että asumisratkaisut olisivat mahdollisimman suuressa määrin juuri tämän tyyppisiä. Keskustelijoiden erillisinä kommentteina mainittakoon toive siitä, että yhteisissä oleskelutiloissa olisi mahdollisuus erilaisille, toisistaan eriytetyille toimintoille. Tämä tarkoittaa sitä, ettei oleskelutila olisi vain yhtä suurta tilaa, jossa esimerkiksi kaikkien muidenkin on katsottava televisiota, jos yksi sitä halua katsoa, vaan olisi mahdollisuus jakautua ryhmiin eri puolille yhteistä tilaa.

Erillinen asunto

Erillisten asuntojen keskusteluryhmässä nousivat esiin turvallisuuteen liittyvät asiat. Korostettiin sitä, että asunnon sijainnilla on vaikutusta asumisturvallisuuteen. Paloturvallisuuteen liittyvät asiat on pystyttävä hoitamaan olemassa olevassa asuntokannassa nykyvaatimusten mukaisesti. Olemassa olevien asuinympäristöjen esteettömyyden parantamista pidettiin tärkeänä. Palvelujärjestelmän on oltava kunnossa ja asumista tukevien ratkaisujen pitää toteutua yksilöllisistä tarpeista lähtien. Tavallisia asuinrakennusten yhteistiloja tulisi voida käyttää myös palveluiden tuottamiseen. Tarpeet ovat muuttuvia eikä yksityisyyden korostaminen sulje pois sitä, että myös

yhteisöllisyyttä tarvitaan. Erillisissä asunnoissa asuminen motivoi omatoimisuuteen. Kuitenkin asumisvalmennusta tarvitaan paljon ja sen toteuttamiseen on luotava edellytykset. Normaalisuutta korostettiin ja pohdittiin myös, missä kulkee normaalisuuden raja. Tärkeänä pidettiin mahdollisuutta valita itselleen sopiva ratkaisu. Tarvitaan erilaisia ratkaisuja, koska kaikille erillisessä asunnossa asuminen ei ole välttämättä paras ratkaisu.

Asumisyksiköiden rahoitus

Yksiköiden investointikustannusten rahoitusmalleista todettiin, että tilaisuudessa esitettyjen rahoituslähteiden lisäksi yritysmuotoisia hankkeita rahoittavat TE-keskukset, kauppa- ja teollisuusministeriö, työministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö. ARA:n investointiavustuksista mainittiin se, että erityisasumisen investointeihin jaossa olevan rahoituksen määrä kasvaa vuoden 2007 45 miljoonasta eurosta 60 miljoonaan euroon vuonna 2008, mutta samanaikaisesti erilaisia erityisasumishankkeita joudutaan priorisoimaan eli asettamaan keskenään tärkeysjärjestykseen. Tällöin kaikki erityisryhmät kilpailevat keskenään ARA:n avustuksista. Asumisyksiköiden rahoituksen suhteen kaivattiin erityisesti selkeitä pelisääntöjä siihen, mitä yksiköiden tiloissa tulee asukkaan maksettavaksi, mitä esimerkiksi palveluntuottajan maksettavaksi.

KUVAILELEHTI

Julkaisija	Ympäristöministeriö Asunto- ja rakennusosasto		Julkaisu-aika Joulukuu 2007	
Tekijä(t)	Sara Viitala, Tytti Wiinikka, Satu Åkerblom			
Julkaisun nimi	Parempaan kehitysvammaisten asumiseen – Viiden asumisyksikön arviointi			
Julkaisusarjan nimi ja numero	Suomen ympäristö 43/2007			
Julkaisun teema	Asuminen			
Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut				
Tiivistelmä	<p>Hankkeessa tutkittiin 2000-luvun alussa rakennettuja kehitysvammaisten asumisyksiköitä tarkastelemalla niiden suunnitteluratkaisuja ja toteutusta sekä arvioimalla niiden toimivuutta asukkaiden ja työntekijöiden näkökulmasta. Tavoitteena oli tuottaa tietoa ja arviointikriteereitä kehitysvammaisten asumisyksiköiden suunnitteluun ja toteutukseen. Raportissa esitellään tutkimustulokset asumiskohteiden tarveselvitystä ja hankesuunnittelua varten sekä suunnittelukriteerit mm. sijainnin, asuin-, yhteis- ja pihatilojen sekä turvallisuuden osalta.</p> <p>Tutkimuskohteina olivat viisi keskenään erityyppistä asumisyksikköä: asumispalveluryhmät Seinäjoella ja Alahärmässä, Kauniaisten ryhmäkoti, Kesäheinän palvelukoti Kajaanissa sekä Kirkonsalmen palvelukodin autismiyksikkö lisalmessa. Kohteissa tehtiin havainnointitutkimus. Asukkaiden teemahaastattelujen avulla kerättiin tietoa asumiseen liittyvistä toiveista ja odotuksista sekä asumisen sujumisesta. Asukkaiden omaisille sekä henkilökunnalle kohdistettiin kyselyt. Suunnittelijoille ja toteuttajille suunnatulla kyselyllä kartoitettiin erityisasumiskohteiden toteutusta, ja etenkin tavanomaisesta asuntorakentamiskohteesta poikkeavia tekijöitä.</p> <p>Asumisyksiköiden toimintojen tilantarpeiden määrittelyssä todettiin selvää niukkuutta. Tilat olivat suurelta osin riittämättömät erityisesti apuvälineitä käyttävien ja avustavien toimien kannalta. Ulkotiloissa ja niiden hyödyntämisessä oli paljon eroja. Kaikissa yksiköissä oli myös hyviä esimerkkejä toimivista tilaratkaisuista. Sijaintiin oltiin tyytyväisiä ja yksiköitä pidettiin turvallisina asuinpaikkoina. Kohteiden tilat eivät vastanneet kuitenkaan riittävästi esteettömyysvaatimuksia. mm. asukkaiden wc- ja pesutiloissa, kynnyksissä, ulko- ja säilytystilojen ovissa oli ilmeni ongelmia.</p> <p>Tutkimuksesta nousi esiin se, että erilaisia asumisratkaisuja tarvitaan, jotta asukkaiden yksilöllisiä vaatimuksia voidaan toteuttaa. Ryhmämuotoisissa asumisratkaisuisissa asukkailla on oltava riittävän paljon yksityistä asuintilaa sekä vain asukkaiden käytössä olevia yhteisiä tiloja. Erillisten, tavallisessa asuntokannassa sijaitsevien asuntojen kohdalla tulee varmistua siitä, että asunnon lähiympäristö asukkaan itsenäistä suoriutumista riittävästi. Tutkimuksessa kartoitettiin myös asunnon ja kodin merkitystä. Koti on tavallinen asunto, paikka, jossa saa olla itsenäisesti ja jossa riittävä yksityisyys. Asukkaiden mielestä kodissa tulee olla mahdollisuus omiin harrastuksiin ja puuhailuun, ja sitä voisi sisustaa ja kalustaa haluamallaan tavalla.</p>			
Asiasanat	eritysryhmien asuminen, kehitysvammaiset, asuminen, asumisratkaisut, suunnittelukriteerit			
Rahoittaja/ toimeksiantaja	Ympäristöministeriö			
	ISBN 978-952-11-2924-7 (nid.)	ISBN 978-952-11-2925-4 (PDF)	ISSN 1238-7312 (pain.)	ISSN 1796-1637 (verkkokoj.)
	Sivuja 178	Kieli suomi	Luottamuksellisuus julkinen	Hinta (sis.alv 8 %)
Julkaisun myynti/ jakaja	Edita Publishing Oy, Asiakaspalvelu, PL 800, 00043 EDITA puh. 020 450 05, telefax 020 450 2380, sähköposti: asiakaspalvelu.publishing@edita.fi www.edita.fi/netmarket			
Julkaisun kustantaja	Ympäristöministeriö			
Painopaikka ja -aika	Edita Prima Oy, Helsinki 2007			

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Miljöministeriet Bostads- och byggnadsavdelningen	Datum December 2007		
Författare	Sara Viitala, Tytti Wiinikka, Satu Åkerblom			
Publikationens titel	Parempaan kehitysvammaisten asumiseen – Viiden asumisyksikön arviointi (Mot ett bättre boende för utvecklingsstörda – utvärdering av fem boendeenheter)			
Publikationsserie och nummer	Miljön i Finland 43/2007			
Publikationens tema	Boende			
Publikationens delar/ andra publikationer inom samma projekt				
Sammandrag	<p>Inom projektet undersöktes boendeenheter som byggts för utvecklingsstörda i början av 2000-talet. Planeringslösningarna och genomförandet analyserades, och enheternas ändamålsenlighet bedömdes ur de boendes och personalens synvinkel. Målet var att ta fram information och bedömningskriterier för planering och byggande av boendeenheter för utvecklingsstörda. I rapporten presenteras forskningsresultaten för behovsutredning och projektplanering för boendeenheter, bland annat när det gäller bostadens läge, bostads- och gårdsutrymmen, gemensamma utrymmen samt boendetryggheten.</p> <p>I undersökningen ingick fem olika typer av enheter: boendeservicegrupper i Seinäjoki och Alahärmä, Grankulla grupphem, ett servicehem i Kajana (Kesäheinän palvelukoti) och autismenheten vid ett servicehem i Iisalmi (Kirkonsalmen palvelukoti). En observationsundersökning utfördes vid de olika enheterna. Med hjälp av temainterjuer samlade man information om de boendes önskemål, förväntningar i anslutning till boendet och hur det gick att bo i enheten. Enkäterna riktades till de anhöriga och personalen. Med en enkät för planerare och byggare kartlades genomförandet av specialboendeprojekt, framför allt de faktorer som avviker från vanliga bostadsbyggprojekt.</p> <p>När det gällde definitionen av utrymmesbehoven för verksamheten vid boendeenheter, konstaterades den vara klart i underkant. Utrymmena var till stor del otillräckliga, framför allt med tanke på verksamhet där hjälpredskap och stödåtgärder behövs. Det fanns många skillnader när det gällde gårdarna och utnyttjandet av dem. Vid varje enhet fanns det också goda exempel på fungerande planlösningar. De boende var nöjda med läget och enheterna ansågs vara trygga att bo i. Bostädernas utrymmen motsvarande dock inte tillräckligt kraven på tillgänglighet, det fanns problem bl.a. i wc- och tvättutrymmen, trösklar och dörrar till gårds- och förvaringsutrymmen.</p> <p>Vid undersökningen kom det fram att olika boendelösningar behövs för att de boendes individuella behov ska kunna tillgodoses. I gruppboendelösningar bör det finnas tillräckligt mycket yta för det privata boendet och gemensamma utrymmen som är till endast för de boende. När det gäller enskilda bostäder som är placerade i det normala bostadsbeståndet bör man försäkra sig om att bostadens närmiljö tillräckligt stöder de boende så att de kan klara av att bo självständigt. Vid undersökningen kartlades också bostadens och hemmets betydelse. Hemmet är en vanlig bostad, en plats där man bo självständigt och har tillräcklig enskildhet. Enligt de boende bör man ha en möjlighet till egna hobbyer och sysslor i hemmet, och man ska kunna inreda och möblera sitt hem som man önskar.</p>			
Nyckelord	boende för grupper med särskilda behov, utvecklingsstörda, boende, boendelösningar, planeringskriterier			
Finansiär/ uppdragsgivare				
	ISBN 978-952-11-2924-7 (hft.)	ISBN 978-952-11-2925-4 (PDF)	ISSN 1238-7312 (print)	ISSN 1796-1637 (online)
	Sidantal 178	Språk Finska	Offentlighet	Pris (inneh. moms 8 %)
Beställningar/ distribution	Edita Publishing Ab, Kundenservice, PB 800, FI-00043 EDITA tel. +358 20 450 05, telefax +358 20 450 2380, e-mail: asiakaspalvelu.publishing@edita.fi www.edita.fi/netmarket			
Förläggare	Miljöministeriet			
Tryckeri/tryckningsort och -år	Edita Prima Ab, Helsingfors 2007			

DOCUMENTATION PAGE

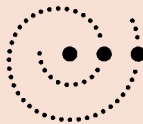
<i>Publisher</i>	Ministry of the Environment Housing and Building Department		<i>Date</i> December 2007	
<i>Author(s)</i>	Sara Viitala, Tytti Wiinikka, Satu Åkerblom			
<i>Title of publication</i>	Parempaan kehitysvammaisten asumiseen – Viiden asumisyksikön arvionti (Better housing for the mentally disabled – Assessment of five housing units)			
<i>Publication series and number</i>	The Finnish Environment 43/2007			
<i>Theme of publication</i>	Housing			
<i>Parts of publication/ other project publications</i>				
<i>Abstract</i>	<p>This study focuses on housing units built for the mentally disabled in the early 2000s by looking at their design solutions and their implementation and by assessing how they function from the point of view both of those living in them and of those working in them. The aim of the study was to produce knowledge and assessment criteria for the design and building of housing units for the mentally disabled. The report presents the results of the study for needs analyses in connection with housing projects and for project planning, and also with a view to defining design criteria including location, living, communal and outdoor facilities, and safety.</p> <p>The objects of study were five different types of housing units: housing services groups in Seinäjoki and Alahärmä, a collective housing unit in Kauniainen, Kesäheinä a service block in Kajaani, and the autism unit of the Kirkonsalmi service block in Iisalmi. The method used to study the housing alternatives in question was observation. Thematic interviews with residents were used to collect information on wishes and expectations concerning housing and coping in the home. Questionnaires were sent to the residents' families and the staff. A questionnaire aimed at those responsible for designing and implementing housing projects was used to investigate the implementation of special housing projects and above all the factors that deviate from conventional housing projects.</p> <p>It was found that there was a clear tendency to underestimate the space needed for various activities in the housing units. The spaces were for the most part inadequate, especially for those using assistive technology and those providing assistance. There were many differences in the amount of outdoor space and how it was used. In all the units there were also good examples of well-functioning spatial solutions. Location was considered satisfactory and the units were considered safe. However, the facilities did not meet the requirements of accessibility sufficiently, for example there were problems with residents' toilet and sanitary facilities, thresholds and the doors of outdoor and storage facilities.</p> <p>The study revealed that various housing solutions are needed, in order to realise the individual needs of residents. In collective housing solutions the residents must have sufficient private living space as well as communal facilities that are used only by the residents. In separate accommodation located in the normal housing stock it must be ensured that the immediate surroundings of the dwellings give the residents sufficient support to cope independently. The study also looked into the meaning of a dwelling and a home. A home is an ordinary dwelling, a place where a person can live independently and have sufficient privacy. Residents expressed the view that a home should offer the possibility to pursue their own hobbies and pastimes, and it should be possible to equip and furnish it according to their own taste.</p>			
<i>Keywords</i>	special group housing, mentally disabled, housing, housing solutions, design criteria			
<i>Financier/ commissioner</i>				
	ISBN 978-952-11-2924-7 (pbk.)	ISBN 978-952-11-2925-4 (PDF)	ISSN 1238-7312 (print)	ISSN 1796-1637 (online)
	No. of pages 178	Language Finnish	Restrictions For public use	Price (incl. tax 8 %)
<i>For sale at/ distributor</i>	Edita Publishing Ltd. P.O. Box 800, FI-00043 EDITA tel. +358 20 450 05, telefax +358 20 450 2380, e-mail: asiakaspalvelu.publishing@edita.fi www.edita.fi/netmarket			
<i>Financier of publication</i>	Ministry of the Environment			
<i>Printing place and year</i>	Edita Prima Ltd., Helsinki 2007			

Mikä tekee kehitysvammaisten asumisyksikön asunnosta kodin? Miten asukkaiden yksilöllisten tarpeet otetaan huomioon suunnitteluratkaisuissa? Millaiset kehitysvammaisten asumisyksiköiden suunnittelun ja toteutuksen lähtökohdat tulisi olla? Nämä ovat keskeisiä kysymyksiä viiden 2000-luvun alussa rakennetun kehitysvammaisten asumisyksikön arvioinnissa. Siinä tarkastellaan suunnitteluratkaisuja ja toteutusta sekä arvioidaan niiden toimivuutta asukkaiden ja työntekijöiden näkökulmasta. Tuloksena kehitetään arviointi- ja suunnittelukriteereitä kehitysvammaisten asumisyksiköiden suunnitteluun mm. sijainnin, asuin-, yhteis- ja pihatilojen sekä turvallisuuden osalta.

Tutkimuskohteina on viisi erityyppistä asumisyksikköä: asumispalveluryhmät Seinäjoella ja Alahärmässä, Kauniaisten ryhmäkoti, Kesäheinän palvelukoti Kajaanissa sekä Kirkonsalmen palvelukodin autismiyksikkö Iisalmessa. Tutkimusmenetelminä käytettiin kohteiden havainnointia, kyselyjä asukkaiden omaisille sekä henkilökunnalle. Asukkaiden teemahaastattelujen avulla kerättiin tietoa asumiseen liittyvistä odotuksista ja asumisen sujumisesta. Suunnittelijoille ja toteuttajille suunnatulla kyselyllä kartoitettiin erityisasumiskohteiden toteutusta, ja etenkin tavanomaisesta asuntorakentamiskohteesta poikkeavia tekijöitä.

Asumisyksiköiden toimintojen tilantarpeiden määrittelyssä todettiin selvää niukkuutta. Tilat olivat suurelta osin riittämättömät erityisesti apuvälineitä käyttävien ja avustavien toimien kannalta. Sijaintiin oltiin tyytyväisiä ja yksiköitä pidettiin turvallisina asuinpaikkoina. Kohteiden tilat eivät vastanneet kuitenkaan riittävästi esteettömyysvaatimuksia. Tarvitaankin erilaisia asumisratkaisuja tarvitaan, jotta asukkaiden yksilöllisiä vaatimuksia voidaan toteuttaa.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

Myynti: Edita Publishing Oy
PL 800, 00043 EDITA
Asiakaspalvelu: puh. 020 450 05, faksi 020 450 2380
Edita-kirjakauppa Helsingissä:
Antinkatu 1, puh. 020 450 2566

ISBN 978-952-11-2924-7 (nid.)

ISBN 978-952-11-2925-4 (PDF)

ISSN 1238-7312 (pain.)

ISSN 1796-1637 (verkkoj.)